

รายงานการวิจัย

รายงานวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

The Potential of Natural and Cultural Tourist Sites
in Chaiya Phum Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ในจังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน

Sustainable Community Development for Supporting Natural and
Cultural Tourism in Chaiya Phum Province.

โดย

พระมหาสังคม ชยานนโท, ดร.

นางสาววิชรมน จันรอง

ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข

ดร.ปชาบดี แยมสุนทร

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765024

รายงานการวิจัย

รายงานวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

The Potential of Natural and Cultural Tourist Sites
in Chaiya Phum Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ในจังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน

Sustainable Community Development for Supporting Natural and
Cultural Tourism in Chaiya Phum Province

โดย

พระมหาสังคม ชยานนโท, ดร.

นางสาววิชรมน จันรอง

ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข

ดร.ปชาบดี แยมสุนทร

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765024

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Report Sub – Project `1

The Potential of Natural and Cultural Tourist Sites
in Chaiya Phum Province

Under Research plan

Sustainable Community Development for Supporting Natural and
Cultural Tourism in Chaiya Phum Province

By

PhramahaSangkom Chayananto, Dr.

Miss Watcharamon Chanrong

Asst.Prof.Dr. Winai Phumsukh

Dr.Pachabodee Yeamsoontorm

Chaiyaphum Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E.2565

Research Project Funded by

Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800765024

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
ผู้วิจัย:	พระมหาสังคม ชยานนโท,ดร. นางสาววิชรมน จันรอง ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข ดร.ปชาบดี แยมสุนทร
ส่วนงาน:	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ และ ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางธรรมชาติ จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๕๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป แสดงข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย และทั้งในเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แสดงข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๑ แห่ง คือ ๑) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน ๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง ๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ๕) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ๖) ปรางค์กู่ ๗) พระเจ้าองค์ตื้อ (ภูพระ) ๘) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี ๙) พระธาตุชัยภูมิ ๑๐) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) และ ๑๑) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)

๒) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ๑) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน (ร้อยละ ๙๒.๑๔) ๒) อุทยานแห่งชาติไทรทอง (ร้อยละ ๙๐.๗๑) ๓) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม (ร้อยละ ๘๗.๑๔) และ ๔) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา (ร้อยละ ๘๔.๒๘) ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด ๒ แห่ง คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) (ร้อยละ ๙๒.๑๔) และพระธาตุชัยภูมิ (ร้อยละ ๘๖.๔๓), มีศักยภาพที่อยู่ในระดับสูง ๓ แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อพญา

แล (ร้อยละ ๘๐.๐๐) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (ร้อยละ ๗๓.๕๗) และภาพพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) (ร้อยละ ๗๐.๗๑) และมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ๒ แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) (ร้อยละ ๖๓.๕๗) และปราสาท (๕๖.๔๓) ตามลำดับ

๓) วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัด ชัยภูมิ พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้นควรมีการกระตุ้นให้แต่ละแห่ง ปรับตัวและจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแห่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ศักยภาพ, แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Research Title: The Potential of Natural and Cultural Tourist Sites in
Chaiya Phum Province.

Researchers: PhramahaSangkom Chayananto, Dr.
Miss Watcharamon Chanrong
Asst.Prof.Dr. Winai Phumsukh
Dr.Pachabodee Yeamsontorm

Department: Chaiya Phum Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Thailand Science Research and Innovation Fund

Sponsor:

ABSTRACT

The objective of this research were 1) to survey natural and cultural tourist sites in Chaiya Phum Province 2) to study the potential of natural and cultural tourist sites in Chaiya Phum Province and 3) to analyze the ways to develop natural and cultural tourist sites in Chaiya Phum Province. This research was mixed methods as documentary, survey, qualitative and quantitative research. The samples were 400 people in Chaiya Phum Province by using of questionnaires the key informants were 50 expert persons by using of in-depth interview forms and quantitative data was analyzed by using of computer program and qualitative data was analyzed and presented by using of descriptive analysis.

The research found that :

1) There are 11 natural and cultural tourist sites In Chaiya Phum Province as 1) Tat Ton National Park 2) Phu Laen Kha National Park 3) Sai Thong National Park and 4) Pa Hin Ngam National Park 5) Chao Pho Phaya Lae Shrine 6) Prang Ku 7) Phra Chao Ong Tue (Phu Phra) Wat Sila At 8) Dvaravati Buddha Image of Wat Khon Sawan 9) Phra That Chaiyaphum 10) Thai National History Museum (Swan Boat) of Wat Phaya Lae and 11) Wat Chaiyaphum Phithak (Pha Koeng).

2. Natural tourist sites in Chaiya Phum have potential in highest level as: 1) Tat Ton National Park (92.14%) 2) Phu Laen Kha National Park (90.71%) 3) Sai Thong National Park (87.14%) and 4) Pa Hin Ngam National Park (86.43%). Cultural tourist sites in Chaiya Phum have potential in highest level as 1) Wat Chaiyaphum Phithak (Pha Koeng) (92.14%) 2) Phra That Chaiyaphum (86.43%), have potential in high level as: 1) Chao Pho Phaya Lae Shrine (80.00%), 2) Dvaravati Buddha Image of Wat Khon Sawan (73.57%) 3) Phra Chao Ong Tue (Phu Phra) Wat Sila At (70.71) and have potential in middle level as: 1) Thai National History Museum (Swan Boat) of Wat Phaya Lae (63.57%) 2) Prang Ku. (56.73%)

3) the potential of each area, readiness, convenience in terms of location, cleanliness, information public relations of each that are different depending on the agencies involved and budget to support. The development of natural and cultural attractions should encourage individual sites to adapt and implement tourism activities and create a travel route to cover all travel destinations.

Keywords: Potential, Natural Tourist site, Cultural Tourist site

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจงานวิจัยเล่มนี้ ซึ่งประกอบด้วยท่านเจ้าคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และกรรมการทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขงานตามลำดับขั้นตอน ตลอดถึงผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นของผู้วิจัยและคณะเอง

ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่หลายท่านที่เป็นกำลังใจ และขอขอบคุณผู้ช่วยให้ข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ หัวหน้าอุทยาน เจ้าหน้าที่อุทยาน เจ้าอาวาส ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้ประกอบการ ประชาชนและ นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่อาจจะระบุนามให้ปรากฏได้ทุกรูป/ท่านไว้ในโอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสุติภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย พร้อมเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดี ที่คอยติดตามแจ้งข่าว ถามความก้าวหน้า ของงานวิจัยเสมอที่เปี่ยมไปด้วยความหวังดี จึงทำให้งานวิจัยฉบับนี้ราบรื่นและผ่านไปด้วยดี

บุญกุศลและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยและคณะขอน้อมนำเอา บุญกุศลและประโยชน์นั้น ๆ บูชาคุณมารดาบิดา และครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้เป็นแรงบันดาลใจ รวมทั้งผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จด้วยดี

พระมหาสังคม ขยานนโท และคณะ

มีนาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย.....	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	๑๘
๒.๓ แนวคิดกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.....	๒๓
๒.๔ แนวคิดกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน.....	๒๖
๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว.....	๒๗
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๓๐
๒.๗ บริบททั่วไปของจังหวัดชัยภูมิ.....	๓๙
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๒
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๖๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๒
๓.๒ พื้นที่การวิจัย.....	๖๓
๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๕
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๗
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๘
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๐
๓.๘ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	๗๑
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๒
๔.๑ การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ.....	๗๒
๔.๒ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ.....	๑๔๙
๔.๓ การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ.....	๒๐๓
๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๒๒๐
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๒๒๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๒๒๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๒๓๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	๒๓๙
บรรณานุกรม.....	๒๔๐
ภาคผนวก.....	๒๕๐
ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๒๕๑
ข. หนังสือรับการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์.....	๒๗๑
ค. ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่และกิจกรรมประกอบการวิจัย.....	๒๗๔
ง. หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์และหนังสือตอบรับบทความวิจัย.....	๒๘๐
จ. ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....	๒๘๓
ฉ. ประวัติคณะผู้วิจัย.....	๒๘๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	แสดงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ ๔๐
๒.๒	แสดงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา ๔๖
๔.๑	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แห่ง โดยภาพรวม ๑๔๙
๔.๒	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติตาไถ่ ๑๕๐
๔.๓	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ๑๕๑
๔.๔	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง ๑๕๒
๔.๕	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ๑๕๓
๔.๖	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๗ แห่ง ๑๕๔
๔.๗	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของศาลเจ้าพ่อพญาแล ๑๕๕
๔.๘	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของปรางค์กู่ ๑๕๖
๔.๙	แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ๑๕๗
๔.๑๐	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (วัดคอนสวรรค์) ๑๕๘
๔.๑๑	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพระธาตุชัยภูมิ ๑๕๙
๔.๑๒	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพิพิธภัณฑสถานชาติไทย(เรือหงส์) ๑๖๐

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๓	แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง)	๑๖๑
๔.๑๔	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ, อายุ, สถานภาพ, การศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม (n=๔๐๐)	๑๖๒
๔.๑๕	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว) โดยภาพรวม (n=๔๐๐)	๑๖๔
๔.๑๖	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม (n=๔๐๐)	๑๖๘
๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)	๑๖๙
๔.๑๘	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)	๑๗๐
๔.๑๙	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง (n=๔๐๐)	๑๗๑
๔.๒๐	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)	๑๗๒
๔.๒๑	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย (n=๔๐๐)	๑๗๓

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ”	๗
๒.๑ องค์ประกอบการท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	๒๒
๒.๒ รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม	๓๖
๒.๓ แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดชัยภูมิ	๔๐
๒.๔ แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ	๔๕
๔.๑ ป้ายอุทยานแห่งชาติตาดโตน	๗๓
๔.๒ น้ำตกตาดโตน	๗๓
๔.๓ น้ำตกตาดโตนและน้ำตกตาดฟ้า	๗๔
๔.๔ อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตาดโตน	๗๔
๔.๕ แผนที่อุทยานแห่งชาติตาดโตน	๗๘
๔.๖ แผนที่แหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตาดโตน	๗๘
๔.๗ ด่านเก็บค่าบัตรและป้ายด่าน	๗๙
๔.๘ ร้านกาแฟและร้านขนม	๗๙
๔.๙ ป้ายอุทยานแห่งชาติภูแลนคา	๘๑
๔.๑๐ อาคารที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแลนคา	๘๑
๔.๑๑ จุดชมวิวกุแลนคา	๘๒
๔.๑๒ จุดชมวิวกุแลนคา	๘๒
๔.๑๓ ป้ายจุดชมวิวกุแลนคา	๘๓
๔.๑๔ จุดชมวิวกุแลนคา – จุดชมตะวันยามเย็น	๘๓
๔.๑๕ จุดชมวิวกุแลนคาในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกุแลนคา	๘๓
๔.๑๖ แผนที่อุทยานแห่งชาติภูแลนคา	๘๗
๔.๑๗ แผนที่การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูแลนคา	๘๗
๔.๑๘ ร้านค้าสวัสดิการในเขตพื้นที่กุแลนคา	๘๘
๔.๑๙ เสาหินยักษ์ ๕ ต้น อายุล้านปีที่มีหินขาว	๘๙

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพประกอบที่		หน้า
๔.๒๐	เสาหิน ๕ ต้น เป็นกลุ่มหินพระเอกในมอหินขาว	๙๐
๔.๒๑	ประตูลับแล	๙๑
๔.๒๒	กลุ่มหินเจดีย์ และกลุ่มหินโคลงช้าง	๙๑
๔.๒๓	ลานหน้าผาหินสามารถชมวิรรอบๆ ได้	๙๒
๔.๒๔	ผาชมจันทร์ ป่าปรังพ่นปี	๙๕
๔.๒๕	ป้ายอุทยานแห่งชาติไทรทอง	๙๘
๔.๒๖	น้ำตกไทรทอง	๙๘
๔.๒๗	ป้ายผาห้าหมื่นและจุดชมวิวผาห้าหมื่น	๙๙
๔.๒๘	จุดชมวิวผาพ่อเมืองและหน้าผา	๙๙
๔.๒๙	จุดชมดาวและชิงช้านั่งชมดาวที่ผาชมดาว	๑๐๐
๔.๓๐	ป้ายบอกเส้นทางเข้าชมทุ่งบัวสวรรค์	๑๐๐
๔.๓๑	แผนที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง	๑๐๑
๔.๓๒	แผนที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติไทรทอง	๑๐๒
๔.๓๓	จุดชมวิวทิวทัศน์ที่เขาพังเหย	๑๐๔
๔.๓๔	ป้ายอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑๐๖
๔.๓๕	หินถ้วยไฟฟ้าเวลค์คัพ	๑๐๖
๔.๓๖	แผนที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑๐๙
๔.๓๗	แผนที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑๐๙
๔.๓๘	ผาสุดแผ่นดินความสูง ๘๔๖ เมตรจากระดับน้ำทะเล	๑๑๑
๔.๓๙	จุดชมวิวบนผาสุดแผ่นดิน	๑๑๑
๔.๔๐	จุดชมวิวบนผาสุดแผ่นดิน	๑๑๑
๔.๔๑	ป้ายลานหินงาม-ทางเข้าชมหินงามรูปต่างๆ	๑๑๒
๔.๔๒	หินมอห้าตั้งและหินเรดาร์	๑๑๒
๔.๔๓	หินปราสาทและหินแม่ไก่ยักษ์	๑๑๓
๔.๔๔	ทุ่งดอกกระเจียว	๑๑๓

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพประกอบที่	หน้า
๔.๔๕ ป้ายและทุ่งดอกกระเจียว	๑๑๔
๔.๔๖ ทุ่งดอกกระเจียวและเส้นทางเดินชมดอกกระเจียว	๑๑๔
๔.๔๗ ศาลเจ้าพ่อพญาแล(พระยาภักดีชุมพล) และอนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล	๑๑๗
๔.๔๘ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองกำลังก่อสร้าง และภาพจำลองแบบหลักเมือง	๑๑๗
๔.๔๙ หนองน้ำสาธารณะใหญ่(หนองปลาเฒ่า) และเตาใหญ่ใกล้ศาลเจ้าพ่อ	๑๑๙
๔.๕๐ ทำนายนองปลาเฒ่าและสวนสาธารณะริมหนองปลาเฒ่ามีวิวสวย	๑๑๙
๔.๕๑ ห้องน้ำสาธารณะและลานจอดรถ	๑๒๐
๔.๕๒ การบูชาเจ้าพ่อพญาแลและขบวนแห่บายศรียักษ์เดือน ๖	๑๒๑
๔.๕๓ การฟ้อนถวายเจ้าพ่อพญาแล เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรกผู้มีความรักดีต่อ ราชวงศ์จักรี	๑๒๑
๔.๕๔ ปรากฏการณ์ด้านหน้า	๑๒๓
๔.๕๕ ปรากฏการณ์ด้านข้างทิศใต้	๑๒๓
๔.๕๖ ป้ายปรากฏและป้ายกรมศิลปากร	๑๒๔
๔.๕๗ บริเวณรอบๆ ปรากฏ	๑๒๔
๔.๕๘ ปรากฏการณ์ภายในและภายนอก	๑๒๖
๔.๕๙ พระเจ้าองค์ที่๑ ที่ภูพระ วัดศิลาอาสน์	๑๒๗
๔.๖๐ พระพุทธรูปแกะสลักที่เพิงหินจำนวน ๗ องค์	๑๒๘
๔.๖๑ ชุมประต้วัดศิลาอาสน์และบริเวณรอบวัดเป็นภูเขาเตี้ยๆ ตามธรรมชาติ	๑๒๘
๔.๖๒ ภาพป้ายกรมศิลปากรและรอยพระพุทธรูป	๑๒๙
๔.๖๓ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวาราวดี	๑๓๑
๔.๖๔ หลักเสมาหินทรายโบราณ	๑๓๒
๔.๖๕ หลวงพ่อตาแดงในอุโบสถหลังเก่า	๑๓๒
๔.๖๖ อุโบสถหลังใหม่และบริเวณภายในวัดคอนสวรรค์	๑๓๓
๔.๖๗ ศาลากลางสระน้ำ และสระน้ำภายในวัดด้านตะวันตกของวัด	๑๓๓
๔.๖๘ พระธาตุชัยภูมิหรือพระมหาธาตุขมมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ	๑๓๘

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพประกอบที่	หน้า
๔.๖๙ พระพุทธรูปในวิหารและเจ้าพ่อพญาแลเจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก	๑๓๘
๔.๗๐ องค์พระธาตุชัยภูมิและพระพุทธรูปสีทองและพระพุทธรูปสีเงิน	๑๓๙
๔.๗๑ ป้ายพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์)	๑๔๑
๔.๗๒ พระบรมรูปพระมหากษัตริย์ชาติไทยในเรือหงส์	๑๔๒
๔.๗๓ รูปหล่อบรรพบุรุษในประวัติศาสตร์ชาติไทยในเรือหงส์	๑๔๓
๔.๗๔ เรือหงส์พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย(หัว-ท้าย)	๑๔๓
๔.๗๕ เรือนทรงไทยพิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้า- เจ้าอยู่หัว	๑๔๓
๔.๗๖ รูปปั้นพื้นที่ภูเขาและแม่น้ำ เหนือ-อีสาน-ใต้ ในเรือนทรงไทย	๑๔๔
๔.๗๗ พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์บนหน้าผาแก้ง	๑๔๕
๔.๗๘ จุดชมวิวบนหน้าผา(ผาแก้ง)	๑๔๕
๔.๗๙ เจดีย์พระบรมธาตุผาแก้งและพระพุทธรูปในเจดีย์	๑๔๖
๔.๘๐ แผนที่แสดงจุดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ	๑๔๘
๔.๘๑ จุดชมวิวผาทำหุด	๑๘๒
๔.๘๒ จุดชมธรรมชาติทุ่งบัวสวรรค์	๑๘๒
๔.๘๓ จุดชมวิวก่อนผาชมดาวใกล้ผาพ่อเมือง	๑๘๓
๔.๘๔ ถนนลาดยางฯและป้ายอุทยาน,ป้ายชี้บอกสถานที่ท่องเที่ยว	๑๘๓
๔.๘๕ ห้องน้ำ-ห้องสุขาและลานจอดรถที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผาพ่อเมือง	๑๘๔
๔.๘๖ ชาวบ้านร่วมกันแสดงความเป็นสากลของนครกาหลงและประตูเข้า นครกาหลง	๑๙๓
๔.๘๗ พระแก้วมรกตและอนุสาวรีย์รัฐธรรมนูญ	๑๙๗
๔.๘๘ พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี	๑๙๘
๔.๘๙ ภาพอนุพุทธมณฑลและภาพอาคารวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ	๑๙๘
๔.๙๐ พระพุทธรูปปางต่างๆ	๑๙๙
๔.๙๑ ภาพวาดและพระพุทธรูป	๑๙๙

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพประกอบที่

หน้า

๔.๕๒ นรकुมกระทะทองแดง

๑๕๙

๔.๕๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๒๒๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่อและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเอง ด้วยปัจจัยต่างๆ กัน และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจรวดเร็วมากจนเห็นได้ชัดเจนแล้วแต่กรณีไป ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญสลายของแหล่งธรรมชาตินั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในที่สุดดังนั้น จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย แต่หากแบ่งตามภูมิศาสตร์ ชัยภูมิจะจัดอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านตะวันตก ร่วมกับจังหวัดเลย และนครราชสีมา หากแบ่งตามลักษณะภูมิอากาศจะจัดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และแบ่งตามแบบเขตการปกครองจะจัดอยู่ในกลุ่มภาคอีสานตอนล่าง ชัยภูมิมีพื้นที่ภูเขาทางด้านตะวันตก อาทิ ภูเขียว ภูพังเหย ภูกระแต โดยมีภูแลนคาทางตอนกลางของจังหวัด ส่วนภูตะเภา ภูผาแดง และภูเม็งอยู่ทางตะวันออก มีภูเขาเตี้ยทอดยาวจากทางใต้ถึงตอนกลางอีกด้วย อำเภอที่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดคือ หนองบัวแดง สภาพภูมิประเทศของชัยภูมิส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลอนลึกและภูเขา

จังหวัดชัยภูมิมีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยเมืองชัยภูมินั้นถือเป็นเส้นทางการเผยแพร่วัฒนธรรมทวารวดีจากภาคกลางเข้าสู่ภาคอีสาน ปรากฏหลักฐานจากใบเสมาบ้านกุดโง้งในอำเภอเมือง และใบเสมานครกาหลงที่อำเภอคอนสวรรค์ และมีกลุ่มประชาชนชาวญ้อสุกร ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นชนเผ่าเดียวกับชาวมอญโบราณสมัยทวารวดีอาศัยอยู่ทางขอบสันเขาตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด ในเวลาต่อมาเมื่ออิทธิพลทวารวดีเสื่อมลง อิทธิพลของขอมก็เข้ามาแทน ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับจังหวัดอื่น ๆ ของอีสานใต้ในเวลานั้น ดังปรากฏหลักฐานการสร้างปราสาทขอม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการดูแลและพัฒนาเส้นทางและการสร้างกิจกรรมให้มีความพร้อมต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยประการแรกผู้วิจัยจะดำเนินการสำรวจ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมดังกล่าว เพื่อให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โหนดบ้างที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวแห่งโหนดบ้างที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้คงอยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์สวยงามต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ในการดำเนินการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยมุ่งสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ (๒) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ และ ๓) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่จังหวัดชัยภูมิ ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๑ แห่ง ได้แก่

๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔ แห่ง ประกอบด้วย

- (๑) อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตน ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- (๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- (๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
- (๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม : ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

๒) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๗ แห่ง ประกอบด้วย

- (๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๒) ปราสาทภู บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๓) ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ จังหวัดชัยภูมิ

อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

- (๕) พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุศรีมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตำบลเก่าयाดี อำเภอ

แก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

- (๖) พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย

อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

- (๗) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในจังหวัดชัยภูมิไว้ดังนี้

๑) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยกำหนดจากประชากรทั้งหมด จำนวน ๑,๑๑๘,๗๕๐ คน^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๐๐ คน โดยใช้วิธีการกำหนดหากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตรของ Taro Yamane^๒

^๑ สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ ๓๑ กันยายน ๒๕๖๕ ที่มา

http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about2.1.php

^๒ Taro Yamane, Elementary sampling theory. London : 1967, p.398

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕๐ คน ได้แก่ ๑) ผู้นำท้องถิ่นผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน ๑๒ คน, ๒) ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๒ รูป/คน, ๓) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ จำนวน ๑๖ คน ๔) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ คน และ ๕) นักธุรกิจและนักท่องเที่ยว จำนวน ๕ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๔ – กันยายน ๒๕๖๕

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ๓) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยั่งยืน
- ๔) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
- ๕) แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- ๖) แนวคิดการมีส่วนร่วม

๑.๕. นิยามศัพท์ในการวิจัย

การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้ หรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด เช่น บริเวณป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวหลงทางหรือเดินสะเปะสะปะไปเหยียบย่ำทำลายพืชพรรณไม้ หรือได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ ตามเส้นทางเดินจะมีเครื่องหมายบอกทาง รวมทั้งมีป้ายแนะนำชื่อพรรณไม้ต่างๆ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวควรทราบในสถานที่นั้น มีการทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

ปรางค์กู่ หมายถึง โบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ ปรางค์กู่เป็นโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ ได้รับการศึกษาบูรณปฏิสังขรณ์ (ด้วยวิธีอนาสตีโลซิส)

เสริมความมั่นคง ปรากฏว่าได้มีขนาดใหญ่โตมากนัก แต่มีความงดงามด้วยสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอม เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาล(โรงพยาบาล) ในสมัยก่อน คำว่า ปรากฏู่นั้นเป็นชื่อเรียกของกลุ่มอาคารที่มีแผนผังและลักษณะแบบเดียวกันกับอาคารที่เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาลที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗

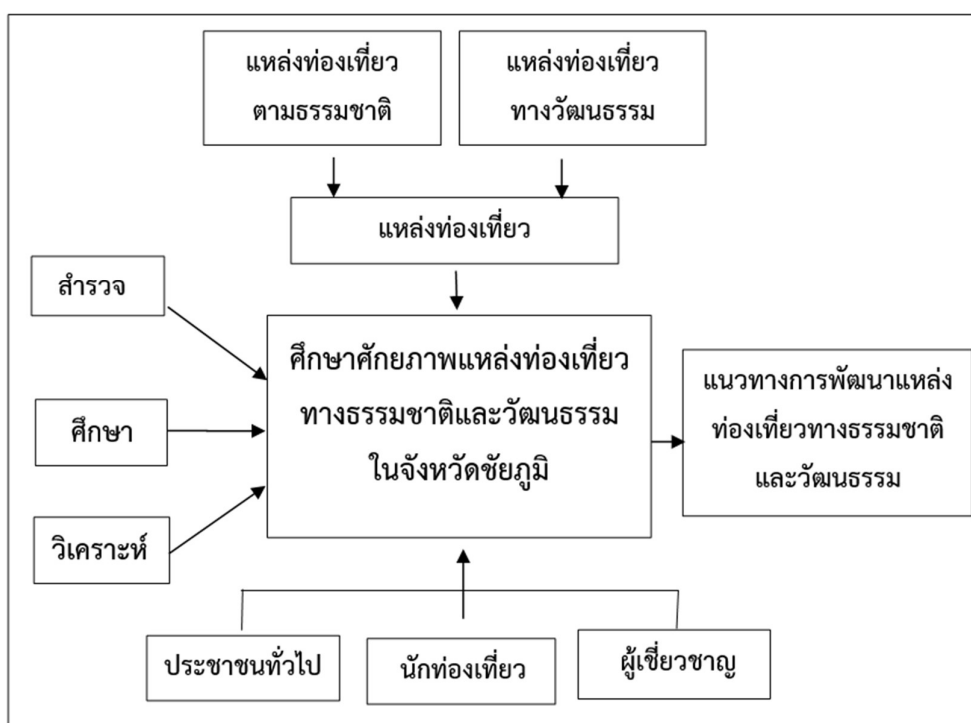
พระเจ้าองค์ตื้อ หมายถึง พระพุทธรูปปางมารวิชัย จำหลักที่ผ่นหินบนเนินเขาเตี้ยๆ ลูกหนึ่งเรียกว่า ภูพระ จำหลักเป็นพระพุทธรูปใหญ่องค์หนึ่ง นั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ขวาวางอยู่ที่พระเพลา พระหัตถ์ซ้ายวางพาดอยู่ที่พระขงฆ์ หน้าตักกว้าง ๕ ฟุต สูง ๗ ฟุต เรียกว่า"พระเจ้าองค์ตื้อ" และผ่นหินอีกเพิงหนึ่ง มีรอยแกะหินเป็นรูปพระอีกหลายองค์ สันนิษฐานว่าอาจจะสร้างในสมัยรุ่งเรืองราวเดียวกับปรากฏู พระพุทธรูปเหล่านี้มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปแบบอุทอง มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึง ๑๙ (ราว พ.ศ. ๑๗๐๑ - พ.ศ. ๑๙๐๐) ประดิษฐานอยู่ที่วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) บ้านนาไค้เขา ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี หมายถึง พระพุทธรูปหินแกะสลักองค์ใหญ่สมัยทวารวดี ปางประทับยืน ประดิษฐานอยู่ที่วัดคอนสวรรค์ บ้านคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ เป็นพระพุทธรูปที่มีอายุเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองนครกาหลงมาแต่โบราณ สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจและมีความขลังศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระพุทธรูปหินแกะสลักปางประทับยืน ศิลปทวารวดีสร้างด้วยศิลาแลง เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดชัยภูมิมากองค์หนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อใหญ่” เดิมพบอยู่บนเนินดินชาวบ้านจึงเรียกเนินนั้นว่า “เนินหลวงพ่อใหญ่” สันนิษฐานว่าคงจะสร้างในสมัยขอมเรืองอำนาจในภูมิภาคแถบนี้ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๖๘ ขุนบัญญัติ ซึ่งเป็นนายอำเภอคอนสวรรค์ ในขณะนั้น ได้ร่วมมือกับชาวบ้านทำพิธีอัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อใหญ่ไปประดิษฐานไว้ที่วัดบ้านคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์จนถึงปัจจุบัน

อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม หมายถึง เป็นอุทยานแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพป่าสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของกลุ่มน้ำชี และแม่น้ำป่าสักมีจุดเด่นทางธรรมชาติ ที่สวยงามหลายแห่ง โดยเฉพาะทุ่งดอกกระเจียว ที่มีสีสวยสดใส มีเนื้อที่ประมาณ ๖๒,๔๓๗.๕๐ ไร่ หรือ ๙๙.๙ ตารางกิโลเมตร

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมองค์ความรู้เรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีสำคัญในจังหวัดชัยภูมิ โดยการกำหนดแบบสัมภาษณ์และปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยมีโดยสรุปดังนี้

- ๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
- ๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ
- ๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ
- ๑.๗.๔ ผลการวิจัยเป็นชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ มีความยั่งยืนสืบไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในหัวเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในชัยภูมิ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยั่งยืน
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- ๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วม
- ๒.๗ บริบททั่วไปของจังหวัดชัยภูมิ
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้ องค์กรการท่องเที่ยวของสหประชาชาติ (อังกฤษ: World Tourism Organization) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง โดยระยะทางมากกว่า ๔๐ กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๗ สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งในครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยสร้างขึ้น

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism หรือ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วน Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางจากอีกจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อเฝ้าหาสุขารมณ์หรือเพื่อความรู้ทางวัฒนธรรมแล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึง

เป็นคำที่มีความหมายกว้างมิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งรวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ

๒.๑.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคต ต้องพัฒนาไปสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน โดยความมั่นคง คือ ความสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในภาวะวิกฤตต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ความมั่งคั่ง คือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้และสร้างความความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยต้องสามารถตอบสนองต่อแนวโน้มการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้ โดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น สามารถสร้างความสมดุลของการท่องเที่ยวจากการเพิ่มรายได้ เพิ่มค่าใช้จ่าย เพิ่มจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง รวมทั้งได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพและสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันให้กับบุคลากร และผู้ประกอบการไทย กรอบแนวคิดในการพัฒนาในระยะต่อไป จึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของการท่องเที่ยว เพื่อจะพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประเทศจุดหมายปลายทางเพื่อการเดินทางมาพักผ่อนที่มีคุณภาพโดยมีประเด็นสำคัญในการพัฒนา ๖ ประเด็น ดังนี้

๑. เพิ่มความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว โดยการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน และมีภูมิทัศน์ที่สวยงามมีความปลอดภัย สะอาด พัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้มีใจพร้อมให้บริการ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก โดยมีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคมที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง ครอบคลุมเส้นทางหลักและเส้นทางรองที่จะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

๒. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ และการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

๓. การกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

๔. กระจายแหล่งท่องเที่ยวการจ้างงานสูงขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว และเป็นการเสริมสร้างการจ้างงานในท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

๕. เพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวการเพิ่มมูลค่าสินค้าการท่องเที่ยว

๖. การเติบโตอย่างยั่งยืนของจำนวนนักท่องเที่ยว อย่างสมดุลกับขีดความสามารถในการรองรับ

ดังนั้น การที่จะรักษาสถานภาพของอุปสงค์หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวไว้นานที่สุด ก็ต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสมและต้องมีการบำรุงรักษาคุณภาพ และมาตรฐานของธรรมชาติที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

๒.๑.๓ วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการท่องเที่ยว นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๙ อย่างคือ

๑. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด เป็นการเดินทางในวันหยุดเพื่อพักผ่อนโดยไม่ทำอะไร อันเป็นการขจัดความเมื่อยล้าทางร่างกายและจิตใจจากการทำงานให้หมดไป และเรียกพลังกำลังกลับคืนมา สำหรับเริ่มต้นทำงานในวันใหม่ บางคนอาจจะไปพักผ่อนเพราะป่วยไข้ มักจะถือเอาภาวะอากาศเป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ใด เช่น สถานที่ชายทะเลที่มีลมพัดฉิวอยู่เป็นนิจ หรือสถานที่บนเขาที่อากาศหนาวเย็น หรืออาจรักษาโรคผิวหนังใกล้บริเวณบ่อน้ำร้อน เป็นต้น ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน และการพักผ่อนจะแตกต่างกันในรายละเอียด

๒. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมและศาสนา เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือศาสนาของประเทศต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ชมศิลปะนาฏกรรมในหอศิลป์ ชมการแสดงดนตรีหรือละครของประเทศต่างๆ นมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญ เพื่อร่วมปฏิบัติศาสนากิจ เป็นต้น

๓. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เป็นการเดินทาง เพื่อทำการวิจัยหรือสอนหนังสือหรือเข้า ศึกษา หรือดูงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมักจะพักอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานานนับเดือน เช่น ไปทำ การวิจัยด้านสังคมวิทยาที่ประเทศอินเดีย ไปดูงานที่ยุโรป ไปบรรยายวิชาการท่องเที่ยวที่ประเทศ สิงคโปร์ ไปฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับวิชาการโรงแรมที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

๔. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและความบันเทิง เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปชมการแข่งขันกีฬา หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาในท้องถิ่นนั้น เช่น การชมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก การเข้าร่วมแข่งขันกีฬาเขต การไปเล่นสกีในฤดูหนาว เป็นต้น หรือเป็นการเดินทางเพื่อความสนุกสนานใจ เช่น การเปลี่ยนบรรยากาศไปยังสถานที่ที่เงียบสงบ การชมทิวทัศน์ที่สวยงาม การไปชมการแสดงโอเปร่า การไปชมการแสดงคอน เป็นต้น

๕. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทหินพิมาย โคร่งกระดุก มนุษย์โบราณ เป็นต้น

๖. การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก เป็นการเดินทางเพื่อทำงานอดิเรก เช่น ไปว่าดรูปบนภูเขา ไปขี่ม้าที่ชายหาด ไปเล่นสกี เป็นต้น

๗. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติมิตรอันเป็นการสร้าง สัมพันธภาพให้ดียิ่งขึ้น เช่น ไปเยี่ยมเพื่อนที่ประเทศอังกฤษ ไปเยี่ยมลูกที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

๘. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และ สหราชอาณาจักร ประชากรมักจะเดินทางเพื่อธุรกิจเป็นวัตถุประสงค์หลัก จึง เปรียบเสมือนว่าธุรกิจกับการเดินทางต้องอยู่คู่กันเสมอ แม้ว่าการเดินทางเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มี วัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการทำงาน แต่ก็จัดเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการเดินทาง ในลักษณะนี้จะสร้างรายได้ให้กับจุดหมายปลายทางที่นักธุรกิจไปเยือน และนักธุรกิจนั้นก็ไม่ได้มี วัตถุประสงค์ที่จะไปอยู่ ณ สถานที่นั้นเพื่อที่จะทำงาน ทหารายได้อย่างเดียว^๓

๒.๑.๔ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อมจำนวนมาก เช่น การขนส่ง อาหาร และเครื่องดื่ม ที่พักแรม นันทนาการ การผลิตสินค้า และบริการข้างเคียง ต่างๆ ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ดังที่ พยอมน ธรรมบุตร^๔ กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ต้องประกอบไปด้วย

๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่ง ทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมาย ปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

๒. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่างๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสตเฮาส์ โฮมสเตย์ที่พักแรม ประเภทต่างๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับ ต่างๆ กัน ซึ่งจะทำให้มีราคา และบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ชาวน่า ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

๓. โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคม ความปลอดภัย ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมือง ถนน ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง และติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้โดยสะดวก

^๓ ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclass-uploads/libs/html/๓๐๑๓๗/๓_๒.htm, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๕.

^๔ พยอมน ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๔, หน้า ๑-๓.

รวดเร็ว ปลอดภัย ประหยัดเวลา ตลอดจนได้รับความสะดวกในเรื่องอาหารการกิน พาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว การรักษาพยาบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

๔. องค์การภาครัฐ ซึ่งมีนโยบาย สนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในทุกๆ รูปแบบไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ในขณะเดียวกันก็ดูแลระมัดระวังไม่ให้การท่องเที่ยว ส่งผลกระทบหรือหาความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและคุณภาพชีวิตของ ชุมชน

๕. องค์การภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจภาคบริการอันหลากหลาย เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และติดใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก

๖. เจ้าบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว จะมีส่วน สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้โดยตรง

๒.๑.๕ ปัจจัยของการท่องเที่ยว

ปัจจัยของการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยว นั้นจะมีนักท่องเที่ยวและสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก ซึ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

(๑) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา (Natural Attraction Factors) คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

(๒) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดใจให้มนุษย์ไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ ก็เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นมา รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่คนเราสร้างขึ้นมา เช่น การแข่งกีฬา การแสดง การจัดเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

๒) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวกสบายที่สำคัญมากที่สุดคือ เรื่องที่พักแรมไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ สิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ

การบริโภคจึงต้องมีร้านอาหารบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว

๓) การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ ต้องมีการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

ปัจจัยในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความพึงพอใจหรือความต้องการที่จะได้รับจากการไปท่องเที่ยว โดยที่บางคนต้องการไปท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างเดียวแต่บางคนอาจจะต้องการความสะดวกสบายในเรื่องของที่พักร้านอาหาร เป็นต้น

๒.๑.๖ รูปแบบของการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก (www.unwto.org) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ ๓ รูปแบบหลัก ได้แก่

๑. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) ประกอบด้วย

๑.๑ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๒ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๓ การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo-tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่างๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๑.๔ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

๑.๕ การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาว

ตก จันทรูปราคา และการดูดาวจักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล มีความรู้ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

๒. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) ประกอบด้วย

๒.๑ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๒.๒ การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

๒.๓ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๓. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ(special interest tourism) ประกอบด้วย

๓.๑ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิถีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (health beauty and spa)

๓.๒ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาคำความรู้ สัจธรรมแห่ง

ชีวิตมีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทยการนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

๓.๓ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๔ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโดคลีน สกีนํ้า เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๕ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเขาไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

๓.๖ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

๓.๗ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (long stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบ้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือการท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย ๓ - ๔ ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย 1 เดือน

๓.๘ การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (incentive travel) หมายถึงการจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้านั้นๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอาง จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่างๆ ที่สามารถขายสินค้า

ประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจูงใจเที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจัดรายการพักรมตั้งแต่ ๒ - ๗ วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

๓.๙ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=meeting/I= incentive/C=conference / E=exhibition) เป็นการจูงใจเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจูงใจเที่ยวก่อนการประชุม (pre-tour) และการจัดรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (post-tour) โดยการจัดรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไปทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียวหรือรายการเที่ยวพักรม ๒- ๔ วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

๓.๑๐ การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัดรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ ๒ - ๗ วันหรือมากกว่านั้นเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (eco-agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (agro-historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (eco-adventure travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (geo- historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (agro-cultural tourism) เป็นต้น

นอกจากนี้ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้พิจารณาจากความต้องการหรือพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมทำให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดใหม่ ขึ้นมาเช่น Green tourism ที่คนมาท่องเที่ยวจะต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือช่วยลดภาวะโลกร้อน เช่น การท่องเที่ยวในเกาะสมุย หรือ War tourism ที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสกับอดีตในสมัยสงคราม เช่น การท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรีหรือ Volunteer tourism ที่นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครมาช่วยทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ในสถานที่และเดินทางท่องเที่ยวต่อ เช่น การที่มีอาสาสมัครมาช่วยงานสืบามิในประเทศไทย เป็นต้น

โดยสรุป การท่องเที่ยวในประเทศไทย มีหลากหลายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเอง และขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ผลของการท่องเที่ยวจะเกิดมิติในแง่บวกหรือลบ ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่ามีพฤติกรรมอย่างไร (วรชาติ มัธยมบุรุษ , ม.ป.ป.)

จึงสรุปได้ว่า การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวย่อมมีวัตถุประสงค์ของการเดินทาง เป็นต้นว่า เพื่อ พักผ่อนในวันหยุด หรือปรารถนาจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือศาสนา หรือเข้าศึกษา หรือดู

งาน หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติมิตร อัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพให้ดียิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ในการเดินทาง และการพักผ่อนย่อมแตกต่างกัน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ นานาประเทศ ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลัก ปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์ มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิง นิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษา สิ่งแวดล้อม และให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยว (สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๑ ขอนแก่น, ๒๕๕๙) สอดคล้องกัน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๕๒) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น และ สร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งออกเป็น ๓ แบบ คือ

๑. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่ แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุกๆ ฝ่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจทำลายความงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ได้ลง

๒. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไป เที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ราชการก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวังหรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

๓. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจ ในความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีต หรือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย รวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมฉลองรื่นเริงต่างๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำรำ การละเล่น ตลอดจน งานหัตถกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมธรรมชาติศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะช่วยสร้างรายได้ ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งรัฐจะสามารถนำมาใช้ในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ และที่สำคัญมันคือวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาการท่องเที่ยวความหมายของการท่องเที่ยว

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism หรือ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วน Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางจากอีกจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเพื่อเฝ้าหาสุขอารมณ์หรือเพื่อความรู้ทางวัฒนธรรมแล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างมิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งรวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ

ปัจจัยของการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวและสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

(๑) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา (Natural Attraction Factors) คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

(๒) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดใจให้มนุษย์ไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว

ยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ ก็เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นมา

รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่คนเราสร้างขึ้นมานะ เช่น การแข่งกีฬา การแสดง การจัดเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

๒) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวกสบายที่สำคัญมากที่สุดคือ เรื่องที่พักแรมไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ สิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ การบริโภคจึงต้องมีร้านอาหารบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว

๓) การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ ต้องมีการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

ปัจจัยในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความพึงพอใจหรือความต้องการที่ได้รับจากการไปท่องเที่ยว โดยที่บางคนต้องการไปท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างเดียวแต่บางคนอาจจะต้องการความสะดวกสบายในเรื่องของที่พักหรืออาหาร เป็นต้น

การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก ๓ ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการท่องเที่ยว (Tourism Service) และการตลาด

การท่องเที่ยว (Tourism Market of Tourist) แต่องค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง (อรนุช ศิลปภิญโญ, ๒๕๔๗) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวจึงเป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์ที่สร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมในการเดินทางไปท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ย่อมมีจุดหมายของการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ต่างกัน

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ ๓ ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ หากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนด้อยคุณค่าไป ก็มีอยู่สูง

๑. การให้ความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ด้วย วิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

๒. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

๓. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ หรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทตื่นเต้นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยสร้างรายได้ และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรมการขนส่ง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมที่พักแรม อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการข้างเคียงต่างๆ ซึ่งได้มีผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ดังนี้

พยอม ธรรมบุตร^๕ ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น ๕ ประเภทดังนี้

ภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบการท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประเภท ได้แก่

๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

๒. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สรวายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ชานว่ ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

^๕ อ้างแล้ว.

๓. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

๔. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้นแต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศเส้นทางศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำท้องถิ่น การปีนหน้าผา การดำน้ำในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

๕. บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ

องค์ประกอบทั้ง ๕ ประการควรปรากฏอยู่ระบบฐานข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination Management System:DMS)

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๑) ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็คือ การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

๒) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ ๔ ประการคือ

๒.๑) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

๒.๒) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

๒.๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

๒.๔) การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๓) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ๓ ประการ

๓.๑) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศนั้นๆ

๓.๒) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้และให้ความรู้

๓.๓) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมจัดทำและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

๔) ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๔.๑) เพื่อให้การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด

๔.๒) เพื่อรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

๔.๓) เพื่อป้องกันผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) กำหนดหลักการเบื้องต้นในการพัฒนา ‘การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน’ สรุปได้^๖ ดังนี้

๑. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน

๒. กระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมให้กับคนในท้องถิ่น

๓. ส่งเสริมประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

๔. เข้าใจและเรียนรู้สภาพเฉพาะของพื้นที่ ทรัพยากร ขนบธรรมเนียม/วัฒนธรรม/วิถีชีวิต

๕. ส่งเสริมการออกแบบที่เป็นกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น

^๖ <https://www.sdgmovement.com/๒๐๒๑/๐๗/๓๑/sdg-vocab-๔๑-sustainable-tourism/> คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ หรือ ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity)

๖. ผสานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ

๗. พัฒนาข้อมูลสำหรับการตัดสินใจและติดตามตรวจสอบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ ได้อธิบาย นิยามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรายละเอียดที่สอดคล้องกันกับ UNWTO ว่าเป็นการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวและการจัดบริการอื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อสงวน รักษา และพัฒนาเอาไว้สำหรับคนรุ่นหลัง โดยที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ การที่ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นได้ โดยที่ตระหนักถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นนั้น ไปจนถึงการที่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นเอง มีจิตสำนึกในเรื่องนี้

โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สนับสนุนความยั่งยืน มีอาทิ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community-based tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco tourism) ตลอดจนการที่รัฐบาลหรือหน่วยงานท้องถิ่นกำหนดนโยบายและมาตรการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและการรักษาสีงแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเทรนด์ที่กำลังมาแรงและมีความสำคัญมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของโลกที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างงานจำนวนมาก เปรียบเสมือนเดียวกับที่ประเทศไทยพึ่งพิงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของอุตสาหกรรมดังกล่าวมักนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น หรือร้ายแรงถึงขั้นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อแลกกับรายได้

จึงเป็นเหตุให้โลกเน้นย้ำให้การท่องเที่ยวต้องเป็น ‘การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน’ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) บนหลักการความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability) ที่คำนึงถึงการบริหารจัดการ การสร้างอาชีพและการรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability) ที่คำนึงถึงการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) ที่คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากและอาจนำมาซึ่งปริมาณของเสียที่เป็นมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม หรือการเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ที่กระทบต่อระบบนิเวศ เป็นต้น

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism หรือ CBT) เป็นแนวคิดที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกนำมาจัดการในชุมชนท้องถิ่น ตลอด ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา โดยรูปแบบของการจัดการโดยคนในชุมชน หรือเจ้าของพื้นที่ (Host Management) เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ Etsuko (๒๐๐๘) แห่งมหาวิทยาลัย Okazaki Kobe ได้ศึกษาและพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวแทนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ กระบวนการความร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสังคม การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนขยายตัวอย่างรวดเร็วและในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงภายในและภายนอกชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง^๗

ด้วยลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยชุมชนเอง ซึ่งประกอบด้วยมิติการจัดการและการพัฒนา ๕ ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน โดยการพัฒนาที่มั่นคงในชุมชนเป็นศูนย์กลาง และมีลักษณะด้านการเมืองคือรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชนนั้นๆ ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในความหมายของการเป็นผู้ประกอบการ มีการจ้างงาน การจัดการที่ดิน จัดหาสินค้าและบริการให้นักท่องเที่ยว ไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชนนั้นก็มีความสุขและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จยังแสดงให้เห็นถึงการที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญของธุรกิจบริการที่ชุมชนนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อมที่นำมาซึ่งความสำเร็จของการพัฒนายั่งยืน

^๗ สุดถนอม ต้นเจริญ, บทความงานวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ ๑ (วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๐) โครงการพัฒนา ศูนย์สู่ความเลิศเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ที่มา-
<http://identity.bsru.acth/archives/๓๓๓๓๕>

พจนานุกรม^๘ กล่าวถึง องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่ามีอยู่ ๔ ด้าน คือ ๑) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ๒) องค์กรชุมชน ๓) การจัดการ ๔) การเรียนรู้ จากผลการวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชนและท้องถิ่น

สุดถนอม ตันเจริญ^๙, ๒๕๕๙ ชี้ให้เห็นว่า องค์กรชุมชนถูกจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีการจัดการและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ภายใต้จิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็น ทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนายั่งยืน ตามที่ วีระพล ทองมา (๒๕๕๕) อธิบายไว้คือ ๑) ด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสังคมวัฒนธรรม ๓) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด ในความหมายของผลกระทบด้านบวกของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายประการดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพไว้ว่า “ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เช่น เขามีศักยภาพในการทำงานสูง น้ำตกขนาดใหญ่มีศักยภาพในการให้พลังงานได้มาก”^{๑๐}

ส่วนในทางปรัชญาศักยภาพ (potential-potentiality) ตรงกันข้ามกับคำว่า กรรตุภาพ หรือภาวะที่เป็นจริง (actual-actuality) หรือเรียกกันด้วยภาษาง่ายๆ ว่า ภาวะแฝง (potential) กับ ภาวะจริง (actuality) ศักยภาพ (ภาษาละติน potentia) เป็นภาวะที่เปลี่ยนแปลงได้ เป็นไปได้เกิดขึ้น

^๘ พจนานุกรม. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ. ๒๕๔๖, หน้า ๑๕.

^๙ สุดถนอม ตันเจริญ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

^{๑๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙๕.

ได้ ตรงข้ามกับภาวะจริง (actus) ซึ่งในปรัชญาตะวันตกตั้งแต่อริสโตเติล พูดถึงความสมบูรณ์ (perfection) ว่าเป็นภาวะความจริงที่บริสุทธิ์ actus purus (pure action) เปลี่ยนแปลงไม่ได้^{๑๑}

เศียร เสวต ได้ให้คำนิยามคำว่า “ศักยภาพ” ไว้ว่า “ศักยภาพ หมายถึงการรู้จักตัวเองว่า กำลังทำอะไรอยู่ และสิ่งที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ จงคิดดี ทำอะไรอย่างมีสติ และนำสิ่งที่มียู่เหล่านี มาสร้างด้วยตนเองให้นำไปสู่ความสำเร็จ”^{๑๒}

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ ได้ให้ความหมายของศักยภาพไว้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ภาวะ แฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เมื่อคนในชุมชนมีศักยภาพ ย่อมสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลบ่งชี้ พื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง สมรรถภาพหรือศักยภาพของบุคคลควรมีในปัจจุบัน ดังนี้^{๑๓}

๑. ศักยภาพด้านมนโทัศน์ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาชีพมากขึ้น

๒. ศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน

๓. ศักยภาพด้านบริบททั้งเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม

๔. ศักยภาพด้านการติดต่อสื่อสาร

๕. ศักยภาพด้านการบูรณาการ

๖. ศักยภาพด้านการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์^{๑๔} ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพ หรือ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

๑. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทาง ประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต

๒. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลามาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

๓. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

^{๑๑} ดร.เสรี พงศ์พิศ, สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nice.nu.ac.th> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

^{๑๒} เศียร เสวต. ศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ชีวิต, ๒๕๔๘., หน้า ๒๓-๒๕.

^{๑๓} ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ โครงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๒๕๕๐, จังหวัดชัยภูมิ. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๒ จาก www.ttresearch.org หน้า ๑๗-๑๘.

^{๑๔} วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ ๔ (ฉบับเดือนตุลาคม ๒๕๒๙): ๓๑-๓๘.

๔. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

๕. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

๖. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวน นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของวิภา ศรีระทุ^{๑๕} แสดงไว้โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

๒. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

๓. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

๔. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

^{๑๕} วิภา ศรีระทุ. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์. สารนิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๑. ถ่ายเอกสาร..

ทั้งนี้ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือสิ่งเสริมใดๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพ

ธรรมศักดิ์ โจนสุนทร^{๑๖} ได้แบ่งองค์ประกอบที่บ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

๑. ปัจจัยจูงใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากสถานที่ตั้งและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหลายๆ ด้าน เช่น ความต้องการในด้านความสงบในการพักผ่อน ความสนุกสนาน การหาประสบการณ์ ซึ่งปัจจัยจูงใจหลักแบ่งได้ ๓ ชนิด ได้แก่ ปัจจัยจูงใจด้านธรรมชาติ ปัจจัยจูงใจในด้านประวัติศาสตร์และศาสนา และปัจจัยจูงใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น

๒. ปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ภัยธรรมชาติและการเมือง

๓. ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานด้านที่พักและอาหาร การสื่อความหมาย ข้อมูลข่าวสาร การให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

๔. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ต้องพิจารณาถึงโครงข่ายการคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า น้ำ การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ตลอดจนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีที่มาจากมาตรา ๗๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ทุกระดับ ดังนั้นจึงทำให้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหลากหลายดังต่อไปนี้ มีผู้ให้ความหมายดังนี้

จำเนียร ชุณหโสภาค อ้างอิงในธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว^{๑๗} ได้กล่าวถึงลักษณะทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยการใช้การเกลี้ยกล่อม คือหมายถึงการใช้คำพูด หรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา การขัดแย้งในการปฏิบัติและถ้าจะให้

^{๑๖} ธรรมศักดิ์ โจนสุนทร. สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ๒๕๔๒ หน้า ๔๓-๔๔.

ผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง จึงสรุปได้ว่าการเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะการเกลี้ยกล่อมเป็นเรื่องที่ต้องตรงกับความต้องการที่ประชาชนพอใจอยู่แล้ว โดยเฉพาะความต้องการของคนที่ต้องการให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่ง

สรุปได้ว่าการเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะการเกลี้ยกล่อมเป็นเรื่องที่ต้องตรงกับความต้องการที่ประชาชนพอใจอยู่แล้ว โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด ๕ ระดับดังนี้

๑. ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ความต้องการทางด้านอาหารยาเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยยารักษาโรคและความต้องการทางเพศ

๒. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๓. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๔. ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-Esteem Needs) ได้แก่ความภาคภูมิใจความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่นความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถและความสำคัญของบุคคล

๕. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุดของสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข ปัญหา การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจ

^{๑๗} จำเนียร ชุณหโสภาค, การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในประเทศไทย,สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง,กรกฎาคม,เอกสารการรายงาน,(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,๒๕๔๖),หน้า ๒๑.

สหประชาชาติ^{๑๘} ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า

๑. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
๒. การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา
๓. การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา

ปรัชญา เวสารัชช^{๑๙} ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้ความพยายามหรือทรัพยากรในส่วนของตนต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

๑. ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนา
๒. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินและวัสดุในกิจกรรมพัฒนา

สุจินต์ ดาววิระกุล^{๒๐} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า กระบวนการที่ทำให้บุคคลสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามที่ตัวเองไว้ ทั้งนี้ต้องไม่ใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอกหรือองค์กรที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนรูปแบบการตัดสินใจของบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ จะต้องทำเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทุกๆ ด้านของตนเองที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์^{๒๑} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้อง

^{๑๘}United Nation Organization. (๑๙๘๑). United Nation Department of International Economic and Social Affairs. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development.(Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert.) New York: United Nation.๑๙๘๑.๑๑๑.

^{๑๙} ปรัชญา เวสารัชช, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท รายงานการวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๘),หน้า ๕.

^{๒๐} สุจินต์ ดาววิระกุล ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัด นครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗.

^{๒๑} ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑.

ตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ธนาภรณ์ เมทณีสฤติ^{๒๒} ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางของการมีส่วนร่วมดังนี้

๑. การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการ วิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

๒. การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

๓. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

๔. การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

มณฑล จันท์แจ่มใส^{๒๓} ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวดี^{๒๔} ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

^{๒๒} ธนาภรณ์ เมทณีสฤติ, ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อบริการทัศน: ศึกษาเฉพาะวัดเขตนพนิมลมังคลาราม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร(มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๓)

^{๒๓} มณฑล จันท์แจ่มใส.ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวกรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง. รายงานวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร :สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๒๔} ประชุม สุวดี, การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา บริหารศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

๒. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ กายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

๓. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

๔. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษาสถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

มงคล จันทรส่อง^{๒๕} ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของบุคคล ไว้ว่า องค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีอยู่ ๓ ด้าน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่า จะทำกิจกรรมนั้นๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

๒. การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

๓. การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปบุคคลกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

ศิริชัย กาญจนวาสี^{๒๖} ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการประชุม

๒. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา

^{๒๕} มงคล จันทรส่อง ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น ปี ๒๕๔๔.

^{๒๖} ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ ๔.(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ

๕. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

วรรณ วลัยวนิช^{๒๗} ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้เป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้คือ

๑. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน จนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์

๒. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใด หรือ ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เท่านั้นโดยแท้จริงแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็นแต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่า จะต้องมียุทธภาพ มีความเสมอภาค และมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุธี ศรสวรรค์^{๒๘} ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๑๐ แบบดังนี้

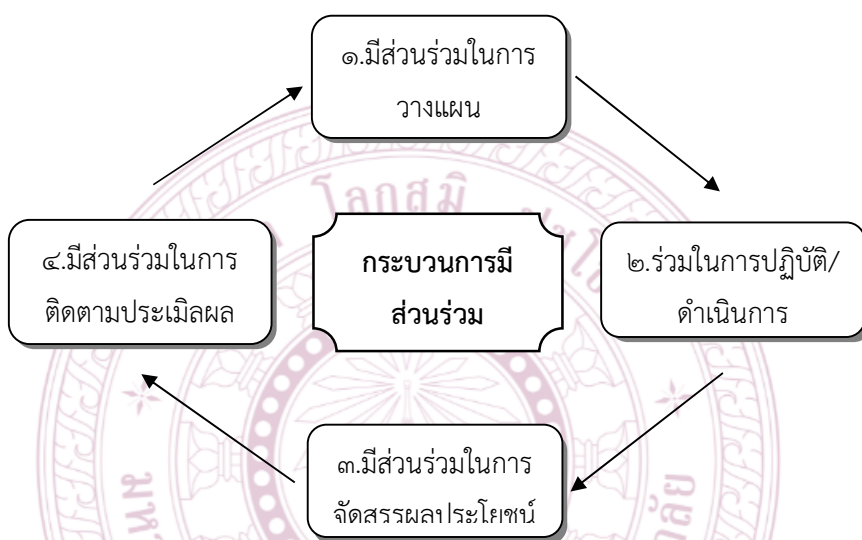
๑. การมีส่วนร่วมประชุม
๒. การมีส่วนร่วมออกเงิน
๓. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
๔. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ના
๕. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
๖. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
๗. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
๘. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการ
๙. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
๑๐. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

^{๒๗} วรรณ วลัยวนิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖).

^{๒๘} สุธี ศรสวรรค์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สาขาสังคม, คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (พระนครศรีอยุธยา: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้าบทคัดย่อ.

Cohen and Uphoff ^{๒๙} ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ รูปแบบดังนี้

๑. มีส่วนร่วมในการวางแผน
๒. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ
๓. มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์
๔. มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ภาพประกอบที่ ๒.๒ รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสมขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้นโดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

^{๒๙} Cohen J. M and Uphoff N. T, Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation (Ithaca NY: Rural Development Committee, Cornell University).

กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้วหากผู้มีอำนาจยังใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อยๆ อำนาจนั้นๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้นไม่ใช่ว่าเรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่นๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขานั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูก หาทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดกติกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป^{๓๐}

^{๓๐} วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนานายจ้างและลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ ๖-๘ มีนาคม ๒๕๔๖ โรงแรมพัทยาเซนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี จัดโดยกองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์^{๓๑} ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทางานเยี่ยงทาส ฯลฯ

พัทธา สายหู^{๓๒} ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ เช่น โครงการที่ประชาชนต้องการ

๒. ปัจจัยที่มีลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ขยันขันแข็ง สามัคคี มีผู้นำดี

๓. ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น ถือเป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเหลือเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่วิชาการสนับสนุน

๔. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เป็นต้น

อรพรรณ ภมรสวรรณ^{๓๓} กล่าวว่า การที่ประชาชนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาใด ๆ มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายนอกชุมชนและปัจจัยภายในชุมชน เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต ความรู้และทัศนคติต่อกิจกรรมนั้น ๆ การมีโอกาสและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกนโยบายการพัฒนาของรัฐ บทบาทของทางราชการต่อการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองและสังคม เป็นต้น

^{๓๑} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓๘.

^{๓๒} พัทธา สายหู, กลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๒๔๖.

^{๓๓} อรพรรณ ภมรสวรรณ. การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมในการจัดการนิคมสร้างตนเองเพื่อการพึ่งพาตนเอง : ศึกษากรณีสร้างตนเองภาคใต้ตามแผนถอนสภาพนิคม. รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

๒.๗ บริบททั่วไปของจังหวัดชัยภูมิ^{๓๔}

ในบริบทของจังหวัดชัยภูมิในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยและคณะจะได้นำมาแสดงไว้เป็นบางส่วนเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพอเป็นข้อมูลในการประกอบการศึกษาวิจัยดังนี้

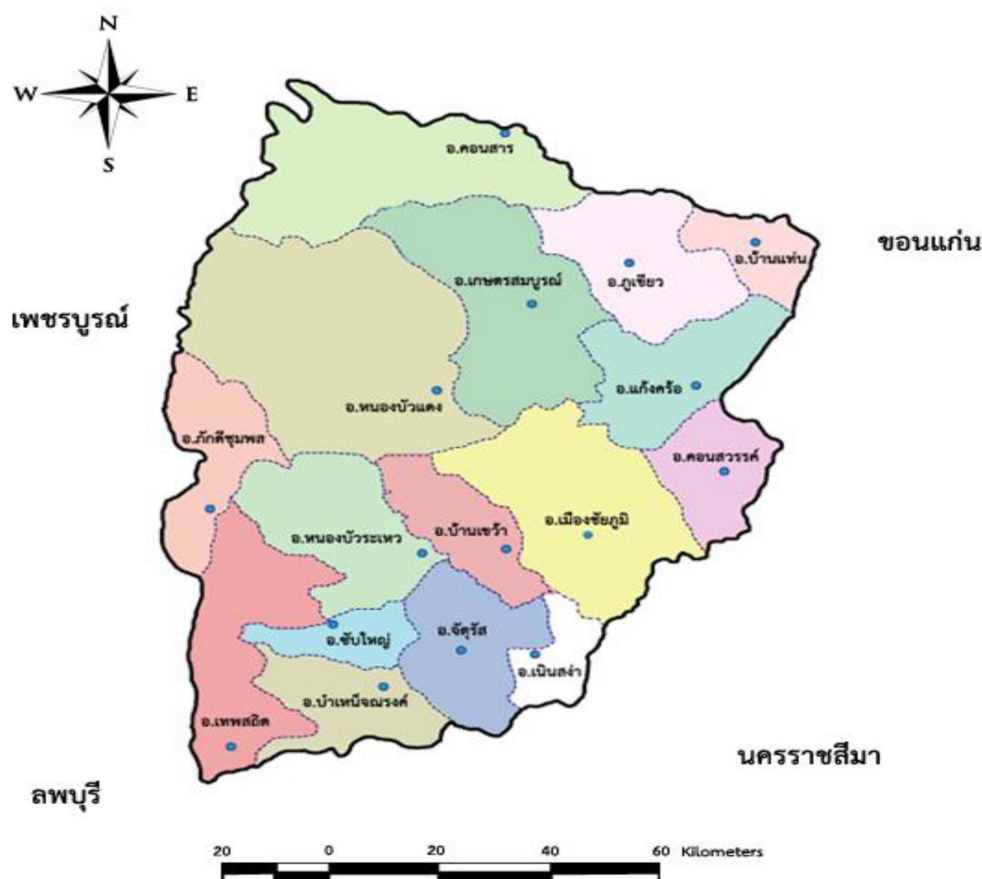
ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๓๓๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๗๗๘.๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๗,๙๘๖,๔๒๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๖ ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๒.๕ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของภาค และใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของประเทศ มีอาณาเขต ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่น และเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่น และนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดลพบุรี และเพชรบูรณ์

แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต

^{๓๔} สรุปลจากแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด, สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ (ที่มา : http://www.chaiyaphum.go.th/page_other/Plan_cyp2561-2564.php)

ภาพประกอบที่ ๒.๓ แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะด้านภูมิประเทศ

ลักษณะด้านภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยป่าไม้และภูเขาร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ นอกนั้นเป็นที่ราบสูง บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ มีพื้นที่ป่าไม้และเทือกเขาตั้งเรียงราย จากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ประกอบด้วยเทือกเขาสำคัญ ได้แก่ ภูอิเฒ่า ภูแล่นคา และภูพังเหยเป็นต้น ซึ่งมีลักษณะและจำนวนพื้นที่ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ

ที่	ลักษณะภูมิประเทศ	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑.	ภูเขาและป่าไม้	๔,๐๒๖,๖๑๖	๕๐.๔๒
๒.	ที่ราบลุ่ม	๓,๖๐๓,๙๙๔	๔๕.๑๓
๓.	ที่ราบสูงนอกเขตป่าไม้	๒๕๒,๔๑๓	๓.๑๖
๔.	พื้นน้ำ	๖๓,๔๓๑	๐.๗๙
๕.	เนื้อที่ดินดาน ดินเลนใช้ประโยชน์ไม่ได้	๓๙,๙๗๕	๐.๕๐
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		๗,๙๘๖,๔๒๙	๑๐๐.๐๐

ภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะคือ

พื้นที่ราบในฝั่งแม่น้ำ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๐ - ๓๐๐ เมตร ได้แก่ บริเวณพื้นที่ราบเรียบ ความลาดเอียงของพื้นที่อยู่ระหว่างร้อยละ ๐ - ๒ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อยละ ๑๓ ได้แก่พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำชีในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า บริเวณนี้จะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง

พื้นที่ลูกคลื่นลอนต่ำ อยู่ตอนกลางของพื้นที่จังหวัด เป็นแนวยาวตามทิศเหนือ-ใต้ ตามแนวเทือกเขาตองพญาเย็น มีความสูงประมาณ ๓๐๐ - ๕๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางได้แก่ พื้นที่บางส่วนในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอบ้านเขว้า อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเทพสถิต อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเกษตรสมบูรณ์และอำเภอบ้านแพน

พื้นที่สูงและภูเขา สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลอนลึกและภูเขา ในเขตเทือกเขาตองพญาเย็น มีความสูงตั้งแต่ ๕๐๐ - มากกว่า ๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของอำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอคอนสาร อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอภักดีชุมพล อำเภอซับใหญ่ และพื้นที่ทางตอนเหนือของอำเภอเมืองชัยภูมิ

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดชัยภูมิมีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมีฤดู ๓ ฤดู โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปีมีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และช่วงฝนสลับกับช่วงแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามห้วงเวลาตามฤดูกาล ดังนี้

ฤดูหนาว	ประมาณเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
ฤดูร้อน	ประมาณเดือน มีนาคม - พฤษภาคม
ฤดูฝน	ประมาณเดือน มิถุนายน - ตุลาคม

ด้านการปกครอง

จังหวัดชัยภูมิ มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการ ๓ ส่วน คือ

๑. ราชการบริหารส่วนกลาง มีส่วนราชการส่วนกลางตั้งหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ ในจังหวัด จำนวน ๔๖ หน่วยงาน

๒. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด จำนวน ๓๕ หน่วยงาน แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ อำเภอ, ๑๒๔ ตำบล, ๑,๖๒๐ หมู่บ้าน, ๒๕ ชุมชน ประกอบด้วย

(๑) อำเภอเมืองชัยภูมิ	(๒) อำเภอภูเขียว
(๓) อำเภอจัตุรัส	(๔) อำเภอแก้งคร้อ

(๕) อำเภอเกษตรสมบูรณ์	(๖) อำเภอหนองบัวแดง
(๗) อำเภอกอนสาร	(๘) อำเภอบ้านเขว้า
(๙) อำเภอกอนสวรรค์	(๑๐) อำเภอบำเหน็จณรงค์
(๑๑) อำเภอเทพสถิต	(๑๒) อำเภอบ้านแพน
(๑๓) อำเภอหนองบัวระเหว	(๑๔) อำเภอภักดีชุมพล
(๑๕) อำเภอเนินสง่า	(๑๖) อำเภอชัยใหญ่

๓. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๔๓ แห่ง ประกอบด้วย

๓.๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด	๑	แห่ง
๓.๒ เทศบาล	๓๖	แห่ง
- เทศบาลเมือง	๑	แห่ง
- เทศบาลตำบล	๓๕	แห่ง
๓.๓ องค์การบริหารส่วนตำบล	๑๐๖	แห่ง

การคมนาคม /เส้นทางการเดินทางสู่จังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิมีเส้นทางติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภายในจังหวัดได้โดยสะดวก ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ หากเดินทางโดยรถยนต์สามารถใช้เส้นทางสายหลักที่สำคัญของจังหวัด คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ สี่คิ้ว ชัยภูมิ-ชุมแพ ใช้เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง

ส่วนเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอกับอำเภอภายในจังหวัดเป็นถนนลาดยาง ทำให้การติดต่อระหว่างอำเภอเป็นไปอย่างสะดวกสบาย สำหรับระยะทางระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอต่างๆ มีระยะทางห่างกันดังนี้

ระยะทางจากอำเภอเมืองไปอำเภอต่างๆ

อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอบ้านเขว้า	๑๓	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอหนองบัวระเหว	๓๓	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอดอนสวรรค์	๓๘	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอจัตุรัส	๓๙	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอแก้งคร้อ	๔๕	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอหนองบัวแดง	๕๓	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอบำเหน็จณรงค์	๕๘	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอภูเขียว	๗๗	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอบ้านแพน	๘๑	กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอภักดีชุมพล	๘๕	กิโลเมตร

อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอเกษตรสมบูรณ์	๙๐ กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอเทพสถิต	๑๐๕ กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอกอนสาร	๑๒๕ กิโลเมตร
อำเภอเมืองชัยภูมิ	- อำเภอเนินสง่า	๓๐ กิโลเมตร

เส้นทางรถยนต์

การคมนาคมขนส่งทางบกของจังหวัดชัยภูมิ มีความสะดวกสบายและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิมาก โดยมีเส้นทางติดต่อกับกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างสะดวก มีทางรถยนต์โดยสาร วิ่งระหว่างจังหวัดกรุงเทพฯ มายัง จังหวัดชัยภูมิหรือจังหวัดอื่นซึ่งผ่านจังหวัดชัยภูมิ ๔ สายและรถยนต์โดยสารวิ่งระหว่างจังหวัดชัยภูมิไปยังจังหวัดใกล้เคียง จำนวน ๒๕ สาย รถยนต์โดยสารวิ่งระหว่างจังหวัดกับอำเภอมีย ๒๙ สาย และเส้นทางเดินรถภายในชุมชนเมืองชัยภูมิ ๓ สาย จังหวัดชัยภูมิ มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด สภาพถนนดี และเดินทางสะดวกทุกฤดูกาล ดังนี้

จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข ๑ ผ่านรังสิต วังน้อย จนถึงสามแยกจังหวัดสระบุรี เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข ๒ ผ่านอำเภอปากช่อง จะมีทางแยกซ้ายมือเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ผ่านอำเภอสีคิ้ว อำเภอด่านขุนทด เข้าเขตจังหวัดชัยภูมิ ที่อำเภอจัตุรัส ขับตรงเข้าสู่ตัวจังหวัดชัยภูมิ

จากจังหวัดลพบุรี เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข ๑ ผ่านอำเภอชัยบาดาล ตำบลลำনারายณ์ เลี้ยวซ้ายไปตามทางหมายเลข ๒๐๕ ผ่านอำเภอเทพสถิตจังหวัดชัยภูมิ จนถึงสี่แยกตำบลหนองบัวโคก เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวง ๒๐๑ ผ่านอำเภอจัตุรัสเข้าสู่ตัวจังหวัดชัยภูมิ จากจังหวัดนครราชสีมา เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข ๒ ผ่านตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๕ ผ่านอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาตรงไปจนถึงสี่แยกตำบลหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ

จากจังหวัดขอนแก่น มาได้ ๒ ทาง คือ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข ๑๒ ผ่านบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๖๒ ผ่านอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นแล้วเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๔๙ ตรงไปจนถึงสามแยกช่องสามหมอ เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ หรือมาจากจังหวัดเลย จนถึงตลาดบ้านหัน เลี้ยวซ้ายขึ้นทางหลวงหมายเลข ๑๒ ถึงสามแยกชุมแพ เลี้ยวขวา ไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ผ่านอำเภอภูเขียว แก้งคร้อ เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ

จากจังหวัดเพชรบูรณ์ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข ๑๒ ผ่านอำเภอคอนสาร ตรงไป
ถึงสามแยกชุมแพ เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ผ่านอำเภอภูเขียว แก้งคร้อ เข้าสู่จังหวัด
ชัยภูมิ

จากจังหวัดนครสวรรค์ เข้าอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผ่านอำเภอวิเชียรบุรี
จังหวัดเพชรบูรณ์ เข้าอำเภอกำแพงแสน หนองบัวระเหวและอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจาก
การเดินทางติดต่อได้หลายจังหวัดดังกล่าว ทำให้จังหวัดชัยภูมิ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่าง
ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รถประจำทางจากชัยภูมิไปจังหวัดและอำเภอต่างๆ
นอกจากจังหวัดชัยภูมิจะเป็นศูนย์กลางที่มีรถโดยสารติดต่อไปยังจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ยังมีรถโดยสาร
ติดต่อไปยังอำเภอต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก จากสถานีขนส่งชัยภูมิมีรถโดยสารประจำทางไป กรุงเทพฯ
เลย เชียงใหม่ นครสวรรค์ นครราชสีมา ขอนแก่น เพชรบูรณ์-หล่มสัก พิษณุโลก ชุมแพ บัวใหญ่ คอน
สวรรค์ หนองบัวแดง เกษตรสมบูรณ์ บ้านเขว้า สมอทอด คอนสาร ลำน้ำราชนัย บ้านไผ่

รถโดยสาร

บริษัทขนส่ง จำกัด เปิดบริการเดินรถ กรุงเทพฯ-ชัยภูมิ ทุกวัน ติดต่อขอรายละเอียดได้ที่
โทร. ๒๓๒-๕๒๒๘, ๒๓๒-๕๘๕๒ (รถธรรมดา) และบริษัท แอร์ชัยภูมิ โทร. ๒๓๒-๕๒๖๐ หรือที่ชัยภูมิ
โทร. (๐๔๔) ๘๑๑๕๕๖ (รถปรับอากาศ)

เส้นทางรถไฟ

จังหวัดชัยภูมิมีเส้นทางรถไฟผ่านพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดซึ่งเป็นเส้นทางระหว่าง
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี – อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา – อำเภอเทพสถิต – บ้านเนิน
ฉนวน – จัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีสถานีรถไฟรวม ๖ สถานี มีขบวนรถไฟผ่านสถานีรถไฟอำเภอ
บ้านเนินฉนวน และอำเภอจัตุรัส ขึ้นลงวันละ ๑๐ ขบวน เนื่องจากการคมนาคมทางรถไฟ ไม่ผ่าน
เส้นทางสำคัญของจังหวัด และตัวจังหวัด ทำให้การเดินทางโดยรถไฟไม่เป็นที่นิยมสำหรับประชาชน
เพราะไม่สะดวกเท่าทางรถยนต์

เส้นทางอากาศ

บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ยังไม่มีบริการเที่ยวบินไปจังหวัดชัยภูมิ หากประสงค์
จะเดินทางไปโดยเครื่องบินจะต้องลงที่จังหวัดขอนแก่น จากนั้นสามารถต่อรถโดยสารจากจังหวัด
ขอนแก่นย้อนกลับเข้าชัยภูมิ ระยะทางประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร หรือจะลงที่จังหวัดนครราชสีมา แล้ว
ต่อรถโดยสารเข้าจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ CHAIYAPHOM TOURIST M

ภาพประกอบที่ ๒.๔ แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ

ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ

จากข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) จังหวัดชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๔๔ แห่ง แบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๒๗ แห่ง เช่น น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ และถ้ำต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ และโบราณสถาน ๑๒ แห่ง เช่น ปราสาทภู ภูพระ ภูแฝด และพระพุทธรูปสมัยทราวดี เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ๖ แห่ง ดังนี้

ตารางแสดงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา

ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา	ศิลปวัฒนธรรมและอื่นๆ
๑. อุทยานแห่งชาติตาดโตน	๑. อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล(แล)	๑. หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านเขว้า
๒. น้ำตกผาเอียง	๒. ศาลเจ้าพ่อพญาแล	๒. ศูนย์รวมไม้ดัดบ้านแซ้ว
๓. น้ำตกตาดฟ้า	๓. ปราสาทภู	๓. ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ผ้าขิด
๔. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๔. ภูแฝด (รอยพระบาท)	๔. บ้านค่าย (หมู่บ้านช้าง)
๕. น้ำตกเทพพนม	๕. ภูพระ (พระเจ้าต้อ)	๕. ประเพณีรื้อผ้า
๖. น้ำตกเทพประทาน	๖. ไบเสมา (วัดกุดโง้ง)	๖. หมู่บ้านชาวบน
๗. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	๗. สระหงส์	
๘. หุบกะมั่ง	๘. ภูแฝด	
๙. เขื่อนจุฬาภรณ์	๙. พระธาตุหนองสามหมื่น	
๑๐. สวนรุกขชาติน้ำผุดท้าวลาว	๑๐. พระใหญ่และไบเสมาวัดคอนสวรรค์	
๑๑. น้ำผุดนางเตือน	๑๑. พระแท่นบัลลังก์	
๑๒. น้ำผุดหินลาด	๑๒. พระธาตุกุดจอก	
๑๓. ถ้ำแก้ว		
๑๔. ถ้ำประทุม		

ตารางที่ ๒.๒ แสดงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา

ทรัพยากรของการท่องเที่ยว

จังหวัดชัยภูมิ มีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่

อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล ประดิษฐานที่วงเวียนศูนย์ราชการ ทางเข้าตัวเมืองชัยภูมิ ชาวเมืองชัยภูมิ ได้ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระยาภักดีชุมพล (แล) ผู้ก่อตั้งเมือง ซึ่งชาวชัยภูมิเรียกว่า “เจ้าพ่อพญาแล”

ศาลเจ้าพ่อพระยาแล ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๒ กิโลเมตร ตั้งอยู่ติดกับบริเวณสวนสาธารณะหนองปลาเฒ่า เป็นที่สถิตดวงวิญญาณของพระยาภักดีชุมพล (แล) หรือเจ้าพ่อพญาแล ผู้ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชัยภูมิ มีการจัดพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณ และแห่บายศรีที่ยิ่งใหญ่ถวายแด่เจ้าพ่อพญาแล ในงานบุญเดือนหกเป็นประจำทุกปี

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติตาไผ่ อยู่ห่างจากตัวเมือง ๒๑ กิโลเมตร นักท่องเที่ยวานิยมมาเที่ยวน้ำตก น้ำตกตาไผ่ประกอบด้วยลานหินที่กว้างใหญ่และมีน้ำตกไหลลดหลั่นเป็นชั้น ๆ สวยงาม มีน้ำไหลตลอดทั้งปี

อุทยานแห่งชาติภูแลนคา อยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดชัยภูมิประมาณ ๓๑ กิโลเมตร บนทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๙ (ชัยภูมิ - หนองบัวแดง) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนกัน ทำให้มีอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ จุดชมวิวภูแลนคา ผากล้วยไม้ หินปราสาท หินประตูลิง จุดชมวิวยอดป่า จุดชมวิวผาหัวนาคป่าปรังพินปี

แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มหินทรายสีขาวซึ่งเกิดจากการสะสมของตะกอนทรายและดินเหนียวแข็งตัวกลายเป็นหิน ประกอบด้วยกลุ่มหินต่าง ๆ ได้แก่ เส้าหิน ๕ แห่ง กลุ่มหินเจดีย์ กลุ่มหินโขลงช้าง

อุทยานแห่งชาติไทรทอง ตั้งอยู่บนเทือกเขาพังเหย อยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิ ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร บนทางหลวงหมายเลข ๒๒๕ (ชัยภูมิ - นครสวรรค์) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ทุ่งบัวสวรรค์ (ทุ่งดอกกระเจียว) น้ำตกไทรทอง น้ำตกขวนชม ผาพ่อเมืองจุดชมวิวเขาพังเหย หินเทิน โดยนักท่องเที่ยวานิยมมาท่องเที่ยวในห้วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกบัวสวรรค์บาน โดยนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยให้ความนิยมอย่างสูง

อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๑๐๕ กิโลเมตร ตั้งอยู่บนเทือกเขาพังเหย มีอากาศเย็นสบายตลอดปี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ทุ่งดอกกระเจียว ผาสุต แผ่นดิน ป่าหินงาม น้ำตกเทพพนา น้ำตกเทพประทาน เขาพนมโดม โดยนักท่องเที่ยวานิยมมาท่องเที่ยวในห้วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกกระเจียวบานสวยและงดงาม

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ป่าในเขตอำเภอกอนสาร เกษตรสมบูรณ์ และหนองบัวแดง มีพื้นที่ประมาณ ๑,๑๒๕,๐๐๐ ไร่ ดูแลด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า การเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์สัตว์ป่า เช่น ไก่ฟ้าพญาลอ นกยูง เก้ง กวาง และเนื้อทราย เป็นต้น เหมาะสำหรับผู้สนใจศึกษาธรรมชาติอย่างใกล้ชิด สถานที่ที่น่าสนใจในเขตรักษาพันธุ์ฯ ได้แก่ ทุ่งกะมัง ภูคิง บึงแปน

เขื่อนจุฬาภรณ์ (เขื่อนน้ำพรม) จากตัวเมืองชัยภูมิใช้เส้นทางชัยภูมิ - ชุมแพ (ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑) และทางหลวงหมายเลข ๒๐๕๕ (อำเภอกอนสาร) รวมระยะทาง ๑๒๐

กิโลเมตร เป็นลักษณะเขื่อนอเนกประสงค์ในความดูแลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้ประโยชน์ในการผลิตพลังงานไฟฟ้าและยังอำนวยประโยชน์ในด้านชลประทานบริเวณเขื่อนมีทิวทัศน์ที่งดงาม อากาศเย็นสบายตลอดปี

แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและโบราณคดี

วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ (ชัยภูมิ-แก้งคร้อ) ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ภายในบริเวณวัดมีเพิงผาหินซึ่งมีภาพจำหลักกลุ่มพระพุทธรูปหลายองค์พระพุทธรูปองค์ใหญ่ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร หน้าตักกว้าง ๕ ฟุต สูง ๗ ฟุต ชาวบ้านเรียกกันว่าพระเจ้าองค์ตื้อ เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านมาช้านาน โดยทุกปีจะมีงานนมัสการพระพุทธรูปที่ภูพระ ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๓ วัน ในช่วงวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓ และวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๕

ปรารังค์ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ในตัวเมืองชัยภูมิ เป็นปราสาทหินสมัยขอมที่มีแผนผังและลักษณะเช่นเดียวกับปราสาทอื่นที่เป็นอโรคยาศาล หรือสถานพยาบาลที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ชาวชัยภูมิให้ความเคารพสักการะ และจัดงานประจำปีในช่วงกลางเดือน ๕ ของทุกปี

โบสถ์บ้านกุดโง้ง ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร อยู่ภายในบริเวณโรงเรียนวัดกุดโง้ง ตำบลบึงคล้า เป็นโบสถ์หินทรายศิลปะทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ ส่วนมากมีลักษณะเป็นแผ่นใหญ่ ความสูง ๑ - ๒ เมตร ลวดลายที่ปรากฏเป็นเรื่องราวทางพุทธศาสนาเล่าเรื่องชาดกตอนต่าง ๆ หรือเป็นภาพรูปเคารพ เช่น ภาพพระโพธิสัตว์ประทับยืนบนดอกบัว ภาพพระพุทธเจ้าประทับนั่งบนบัลลังก์ใต้ต้นโพธิ์ นับเป็นกลุ่มสถานที่สวยงามแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัดชัยภูมิพิทักษ์ (วัดผาเก็ง) อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๓๖ กิโลเมตร ริมทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๙ (ชัยภูมิ-หนองบัวแดง) ผาเก็งเป็นส่วนหนึ่งของภูแล่นคา เป็นหน้าผาสูงคล้ายพระจันทร์เสี้ยวยื่นออกมา ชาวบ้าน จึงเรียกว่า ผาเก็ง ซึ่งหมายถึงพระจันทร์ในภาษาอีสาน เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางประทับยืนองค์ใหญ่สูง ๑๔ เมตร ด้านหน้าองค์พระเป็นจุดชมวิวที่สวยงามมองเห็นทัศนียภาพ ได้กว้างไกล นอกจากนี้ในบริเวณวัดยังมีพระบรมธาตุผาเก็งและพิพิธภัณฑวัตถุโบราณให้นักท่องเที่ยวได้ชมด้วย

พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี ประดิษฐานอยู่ในวัดคอนสวรรค์ ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๔๕ กิโลเมตร เป็นพระพุทธรูปหินแกะสลักปางประทับยืนองค์ใหญ่ศิลปะทวารวดี สร้างด้วยศิลาแลงเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองนครกาหลงมาแต่โบราณ สูงประมาณ ๓ เมตร ๑ องค์ กับองค์เล็กขนาดครึ่งหนึ่งขององค์ใหญ่อีก ๒ องค์ สันนิษฐานว่าคงจะสร้างขึ้นในสมัยขอมเรืองอำนาจ ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อกว้าง” เป็นที่เคารพสักการะของชาวชุมชนคอนสวรรค์ นอกจากนี้ภายในวัดยังพบโบสถ์หินทรายขนาดใหญ่จำหลักภาพชาดกกรมทั้งจารึกอักษรมอญ ศตวรรษที่ ๑๔ เก็บรักษาอยู่เป็นจำนวนมาก

พระธาตุหนองสามหมื่น ตั้งอยู่ที่บ้านแก้ง อำเภอกุฉินารายณ์ ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๘๕ กิโลเมตร เป็นโบราณสถานที่มีลักษณะสวยงามและสมบูรณ์ที่สุดองค์หนึ่ง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษ ที่ ๒๑-๒๒ ในสมัยพระไชยเชษฐาธิราชแห่งราชอาณาจักรลาวจากลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ที่ปรากฏเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปะล้านนา ล้านช้าง และอยุธยา พระธาตุหนองสามหมื่นมีลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองภายในองค์พระธาตุบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ชาวบ้านจะร่วมกันจัดงานนมัสการห่มผ้าพระธาตุหนองสามหมื่นเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕

พระแท่นบัลลังก์ ประดิษฐานอยู่ที่บ้านแท่น ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๗๕ กิโลเมตร เป็นแท่นหินเก่าแก่สมัยโบราณ ขนาดกว้าง ๑ ศอก ๙ นิ้ว ยาว ๑ ศอก ๑๑ นิ้ว สูง ๑ ศอก ๖ นิ้ว มีหินลูกนิมิต และหินคล้ายใบเสมาฝังประจำอยู่ ๘ ทิศ สันนิษฐานว่า เป็นแท่นหินรองรับพระพุทธรูปองค์ประธานในอุโบสถ ชาวบ้านถือว่าเป็นแท่นหินศักดิ์สิทธิ์

พระธาตุชัยภูมิ ในสังฆราชูปถัมภ์ ศูนย์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม บ้านภูสองชั้น ตำบลเก่าย่าดี อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ เป็นสถานปฏิบัติธรรมในคำริของพระเดชพระคุณ พระธรรมสิริชัย เจ้าอาวาส วัดอรุณราชวราราม ได้ดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ ปี ๒๕๕๐ บนพื้นที่กว่า ๖๐ ไร่ เหมาะสำหรับปฏิบัติธรรม เนื่องจากมีความสงบ อากาศเย็น และร่มรื่น

เทศกาลการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

ประเพณีแห่ناقโหด จัดอยู่ที่วัดตาแขก บ้านโนนเสลา อำเภอกุฉินารายณ์ จัดในช่วงเดือนหกตามจันทรคติของไทย เป็นประเพณีที่ทดสอบความอดทนของบุตรชาย โดยชาวบ้านจะหามนาครที่นึ่งอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ พร้อมกับโยนและเขย่าแคร่ไม้ไผ่อย่างรุนแรงเดินรอบหมู่บ้าน เพื่อทดสอบความอดทนและความตั้งใจของนาครที่อยู่บนแคร่ที่จะบวชทดแทนคุณบิดามารดา

ประเพณีบุญกระฐูป อำเภอนองบัวแดง จัดงานในช่วงเดือนตุลาคมเป็นประเพณีที่ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันสร้างกระฐูป ซึ่งกระฐูปที่ใช้ต้องผ่านการขี้กาบมะพร้าวจนร่วงออกมาเป็นผง แล้วพ่นด้วยกระดาษสีหรือกระดาษแก้ว ประดับตกแต่งอย่างงดงาม ก่อนที่จะนำไปถวายเป็นพุทธบูชาเพื่อจุดในวันออกพรรษาทุกปี

ประเพณีตีกลีไฟ บ้านหนองเขื่อง อำเภอมืองชัยภูมิ จัดขึ้นในช่วงเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม หลังว่างเว้นจากฤดูเก็บเกี่ยวเป็นประเพณีกีฬาพื้นบ้านโบราณ มีขึ้นในช่วงค่ำหลังวันออกพรรษาชาวบ้านจะใช้ลูกกลีไฟที่ทำจากไม้จากต้นหนูนแห้งตัดเป็นท่อนแล้วเผาไฟจนกลายเป็นถ่านทึมโตที่สามารถตีลูกกลีไฟเข้าประตูของฝ่ายตรงข้ามมากกว่าจะเป็นฝ่ายชนะ

งานเจ้าพ่อพระยาแลและงานกาชาด จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒-๒๐ มกราคมของทุกปี ที่บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัดและวงเวียนอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ในงานประกอบด้วยพิธีบวงสรวงและถวายบายศรีแด่เจ้าพ่อพญาแล พิธีถวายช้าง และชมขบวนแห่ของดีอำเภอต่าง ๆ รวมทั้ง

การออกร้านจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่างๆ การประกวดแข่งขันผลิตผลทางการเกษตร การประกวดสุดยอดเมืองชัยภูมิ และการแสดงมหรสพสมโภชน์ตลอด ๙ วัน ๙ คืน

งานบุญเดือนหก จัดงานในช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นงานประเพณีสักการะเจ้าพ่อพญาแล โดยชาวเมืองชัยภูมิ จัดขบวนแห่บายศรีที่สวยงามจากทุกอำเภอทั้งจังหวัด พร้อมใจกันมาเพื่อสักการะและถวายช้างเผือกวงเวียนเจ้าพ่อพญาแล

งานบุญเดือนสี่ประเพณีไทคอนสาร จัดงานในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน อำเภอคอนสารร่วมกับภาครัฐ เอกชนและประชาชน ร่วมกันจัดงาน ณ ที่ว่าการอำเภอคอนสารและวัดเจติย เพื่ออนุรักษ์สืบสาน ฟื้นฟูประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิเช่น การแข่งขันโหมลม เกือบหมาก การแข่งขันสะบ้า เป็นต้น

แหล่งผลิตสินค้าพื้นเมืองเป็นของฝาก

หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านเขว้า ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอบ้านเขว้า เป็นชุมชนที่มีการทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมานานในหมู่นักนิยมผ้าไหมว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองสืบต่อกันมาแต่โบราณ การทอผ้าไหมมัดหมี่ ชาวบ้านเขว้า ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชน นานกว่า ๒๐๐ ปีเอกลักษณ์ของลายผ้าเป็นการสะท้อนความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชุมชนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนก่อให้เกิดจินตนาการคิดค้นออกมาเป็นลวดลายต่างๆบนผืนผ้าถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

แหล่งทอผ้าขิดบ้านโนนเสลา อำเภอภูเขียว เป็นแหล่งทอผ้าขิดแหล่งใหญ่ที่สุดของชัยภูมิ ชาวบ้านโนนเสลาสืบทอดการทอผ้าขิดมาแต่ครั้งปู่ย่าตายาย โดยทอผ้าใช้เองแทบทุกครัวเรือน มีการตั้งกลุ่มและได้พัฒนาลวดลาย สี สัน ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีจำหน่ายทั้งผ้าฝ้ายมัดหมี่ ผ้าขิดไหม ผ้าคลุมไหล่ ผ้าปูโต๊ะ กระเป๋าผ้า และหมอนขิด

ศูนย์รวมไม้ดัดบ้านแซ่ อำเภอภูเขียว เป็นแหล่งผลิตไม้ดัดที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำไม้ดัดเป็นอาชีพของชาวบ้านแซ่โดยเฉพาะ โดยนำไม้ประเภทข่อย มะสัง ตะโกที่มีอยู่มากในบริเวณนี้มาดัดให้มี รูปทรงลักษณะต่างๆ มากมายหลายขนาด เหมาะที่จะนำไปปลูกเป็นไม้ประดับและตกแต่งสวน

หม่าชัยภูมิ เป็นการถนอมอาหารโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในอดีตที่ต้องเข้าป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ ซึ่งต้องใช้เวลานานแรมเดือน โดยการนำเนื้อสัตว์ ผสมดับ ข้าวเหนียว กระเทียม เกลือ และบดให้ละเอียด แล้วบรรจุใส่ในกระเพาะหรือลำไส้ของสัตว์ เพื่อหมักหรือถนอมให้เก็บไว้ได้นาน สำหรับหม่าชัยภูมิมีทั้งหม่าเนื้อ (เนื้อวัว) และหม่าหมู (เนื้อหมู) การกินหม่า สามารถกินได้ทั้งแบบดิบ นำไปย่างหรือนำไปประกอบอาหารอื่น ๆ ก็ได้

เส้นทางอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงจังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๓๓๒ กิโลเมตร โดยสามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ทั้งภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภายในจังหวัดได้โดยสะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ หากเดินทางโดยรถยนต์ จะใช้เส้นทางสายหลักของจังหวัด คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ จุดแยกสี่คิ้ว (จังหวัดนครราชสีมา) - จัตุรัส - เมืองชัยภูมิ - แก้งคร้อ - ภูเขียว - ชุมแพ (จังหวัดขอนแก่น) เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง (กรุงเทพฯ สามารถเดินทางตามทางหลวงหมายเลข ๑ ผ่านรังสิต วังน้อย จนถึงสามแยกจังหวัดสระบุรี แล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหมายเลข ๒ ผ่านอำเภอปากช่อง จะมีทางแยกซ้ายมือเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ พื้นที่อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา)

การเดินทางโดยรถยนต์ จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงหมายเลข ๑ (พหลโยธิน) ผ่านรังสิต วังน้อย จนถึงสามแยกจังหวัดสระบุรี เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข ๒ (มิตรภาพ) แล้วแยกซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ที่อำเภอสี่คิ้ว เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ รวมระยะทางประมาณ ๓๔๒ กิโลเมตร

จากนครราชสีมาใช้ทางหลวงหมายเลข ๒ (ถนนสายมิตรภาพ) ผ่านตำบลเจ้าโฮ หลังจากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๕ ผ่านอำเภอโนนไทย ขับต่อไปจะเจอสี่แยกที่ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ รวมระยะทางทั้งหมดประมาณ ๑๑๙ กิโลเมตร

การเดินทางโดยรถประจำทาง มีรถประจำทางธรรมดาและปรับอากาศของบริษัท ขนส่ง จำกัด และของเอกชน สายกรุงเทพฯ-ชัยภูมิ ออกจากสถานีขนส่งหมอชิต ๒ ทุกวัน วันละหลายเที่ยว ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๕ ชั่วโมงครึ่ง

การเดินทางโดยรถไฟ มีรถไฟออกจากสถานีหัวลำโพงไปยังชัยภูมิทุกวัน โดยต้องขึ้นรถขบวนที่เดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ขบวนกรุงเทพฯ-หนองคาย แล้วลงที่สถานีบัวใหญ่ จากนั้นต่อรถโดยสารประจำทางไปอีก ๕๑ กิโลเมตร

การเดินทางโดยเครื่องบิน แม้จังหวัดชัยภูมิจะไม่มีท่าอากาศยาน แต่สามารถเลือกเที่ยวบิน จากกรุงเทพฯ ไปลงที่จังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดขอนแก่น จากนั้นเดินทางต่อด้วยรถโดยสารประจำทางไปยังจังหวัดได้

สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัด ในปี ๒๕๖๒ จังหวัดชัยภูมิมีผู้เยี่ยมเยือน จำนวน ๑,๖๘๒,๓๑๐ คน ในจำนวนนี้เป็นผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย จำนวน ๑,๖๗๒,๙๐๖ คน ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ จำนวน ๙,๔๐๔ คน เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาพบว่า ผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดชัยภูมิขยายตัวร้อยละ +๐.๖๓ สำหรับรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิมีมูลค่าทั้งสิ้น ๒๐๗๔.๙๘ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ +๓.๑๒ จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งยังไม่ผู้ศึกษาในลักษณะนี้โดยตรง ผู้ศึกษาจะได้รวบรวมผลงานวิชาการที่มีผู้ศึกษาไว้ใกล้เคียงกัน มาใช้ประกอบในการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์^{๓๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า (๑) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและศิลปวัฒนธรรม) และทางวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยววิถีชนบท) ซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่ (๒) ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีมีความพร้อมที่จะให้บริการทางด้านคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม อาหารและภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนความปลอดภัย (๓) ศักยภาพของกลไกของจังหวัดราชบุรีที่ประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล (๔) ศักยภาพในการจัดการ พบว่ามีการประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูง (๕) ศักยภาพด้านบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว ; ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต ปรากฏว่าอยู่ในระดับที่สูง นอกจากนั้นวิธีการเสริมสร้างศักยภาพของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเข้มแข็งและจริงจัง จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ได้โดยภาพรวม จังหวัดราชบุรี จัดว่ามีศักยภาพเพียงพอในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละด้าน การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรได้รับการศึกษาในเชิงลึกถึงสัมพันธภาพ ตลอดจนวิธีการเสริมสร้างสัมพันธภาพในการศึกษาครั้งต่อไป

พรศิริ กองนวล^{๓๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดคลองสวน ๑๐๐ ปี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า : (๑) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความ

^{๓๕} นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. “ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. บทความวิจัย. (วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ : ๖ ฉบับที่ : ๑, ๒๕๕๙.)

^{๓๖} พรศิริ กองนวล, การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดคลองสวน ๑๐๐ ปี จังหวัดสมุทรปราการ วิทยานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ๒๕๕๒) บทความย่อ.

สมบูรณ์หรือ หากไม่มีความสมบูรณ์ทรัพยากรนั้นก็จะต้องสามารถพัฒนาได้ (๒) ทรัพยากรมนุษย์ ศักยภาพที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือคนในชุมชน ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้ ๑. มีความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การจัดการท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากร และความรู้อื่นอันเป็นประโยชน์ ๒. มีความตระหนัก เห็นความสำคัญ ประโยชน์ของการท่องเที่ยวอันจะเกิดกับบุคคลและชุมชน (๓) การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเกิดได้และประสบความสำเร็จนั้น จะต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา ฯลฯ ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การกระตุ้นให้เกิดความตระหนักให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว

พวงเพชร ธนสิน^{๓๓๗} ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพ ข้อจำกัด และโอกาสของการพัฒนาเวียงกุมกามเป็นแหล่งท่องเที่ยว” พบว่า ศักยภาพและโอกาสของการพัฒนาเวียงกุมกามเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัย ๒ ประการ คือปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สำหรับปัจจัยภายในนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัย ๓ ประการ คือ ๑) บริบทของชุมชน ๒) ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง และ ๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นประกอบไปด้วยหน่วยงาน-องค์กร และมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

นางลักษณ์ จันทาภากุล และคณะ^{๓๓๘} ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและด้านองค์กรอยู่ในระดับมาก แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้การจัดอบรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ การศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ และการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่างๆ ในระดับ

^{๓๓๗} พวงเพชร ธนสิน, ศักยภาพ ข้อจำกัด และโอกาสของการพัฒนาเวียงกุมกามเป็นแหล่งท่องเที่ยว, (เชียงใหม่ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๗, หน้า ข.

^{๓๓๘} นางลักษณ์ จันทาภากุล และคณะ, การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการ, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

จังหวัด และสื่อต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยเขยั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้านองค์กรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาด้านกิจกรรม และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านพื้นที่ ส่วนแนวทางแก้ปัญหาด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้านองค์กร และด้านที่ต่ำที่สุดคือ แนวทางแก้ปัญหาด้านพื้นที่

พระครูปลัดไพฑิระพันธ์ ธมฺมวฑฺโฒ (ตรีศรี)^{๓๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างใบเสมาหินกับวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ใบเสมาหินสร้างขึ้นจากบทบัญญัติทางพระพุทธศาสนาในพระวินัยเรื่องของการนำแผ่นหินเป็นนิมิต ได้รับอิทธิพลรูปทรงจากศิลปะในสมัยปาละ – เสนะของอินเดียผสมผสานกับแนวคิดการปักแท่งหินสลักรูปเสมาธรรมจักรในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยนำเรื่องราวทางพระพุทธศาสนามาสร้างสรรค์และนำเสนอเป็นภาพแกะสลักบุคคลผสมผสานกับการคิดค้นลวดลายต่างๆ พัฒนารูปทรงใบเสมาหินจนเป็นเอกลักษณ์ เริ่มต้นขึ้นในอาณาจักรทวารวดี สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์เรื่อยมา มีการผสมผสานปรับปรุงกันเรื่อยมาทั้งในวัฒนธรรมมอญ และวัฒนธรรมขอม กลายเป็นหลักฐานที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม การแต่งกาย ภาษา วรรณกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของชุมชนวิถีชีวิตของชาวชัยภูมิ เป็นชุมชนเกษตรกรรม และการล่าสัตว์ ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขเรียบง่าย คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อเรื่องผี มีวัฒนธรรมที่การผสมผสานกับหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มาพร้อมกับวัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมทวารวดีภาคกลาง วัฒนธรรมขอมพระนคร และวัฒนธรรมลาวรวมเข้ากับประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นทำให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ คือ การรำผีฟ้า การแห่นาค บุญกระชูป พิธีสงฆ์น้ำพระธาตุ สงฆ์น้ำใบเสมาหิน พิธีแห่น้ำกบแก้วบัวไขมาลัยกิ่งมิ่งเมืองกาหลง โหมบุญทอดสงองค์พระศรีศิลาแลง(พระใหญ่ทวารวดี) รวมถึงงานฉลองอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล บุญเดือนหกหนองปลาเฒ่า ซึ่งในปัจจุบันก็ยังยึดถือปฏิบัติกันทุกปี

นิสา พิมพ์เศษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ปัญหาการจัดการโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา มี ๕ ประการ ได้แก่ ๑) ขาดการสนับสนุนและพัฒนาด้านการศึกษาและวิชาการ ๒) ขาดการพัฒนาด้านการเข้า ถึงแหล่ง ๓) ขาดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ๔) มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพของแหล่งจากธรรมชาติ และ ๕) มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพของแหล่งจากการกระทำของมนุษย์ ส่วนแนวทางการจัดการโบราณสถาน

^{๓๙} พระครูปลัดไพฑิระพันธ์ ธมฺมวฑฺโฒ (ตรีศรี), “การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างใบเสมาหินกับวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธในจังหวัดชัยภูมิ”, บทความการวิจัย, (วารสารบัณฑิตศึกษมหาจุฬาฯขอนแก่นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน๒๕๖๒) หน้า ๑๕๗-๑๖๘.

สำหรับภาครัฐและภาคประชาชนนั้นการศึกษาครั้งนี้เห็นว่า ควรมี ๕ แนวทาง สำหรับปัญหาแต่ละประการ ดังนั้นแนวทางที่ ๑ เพื่อพัฒนาทางการศึกษาและวิชาการ ประกอบด้วยกิจกรรม ที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โบราณสถาน การเก็บข้อมูลโบราณสถาน เพิ่มเติม เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการจัดตั้งศูนย์ รวบรวมข้อมูล บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับโบราณสถานในหลักสูตรการเรียน รวมถึงการสนับสนุนการวิจัย ระดับท้องถิ่น แนวทางที่ ๒ เพื่อพัฒนาการเข้าถึงแหล่ง ประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาและดูแล รักษาเส้นทางคมนาคมเพื่อ ความสะดวกและปลอดภัย แนวทางที่ ๓ เพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และดูแลรักษาอย่างเหมาะสม แนวทางที่ ๔ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพจากธรรมชาติประกอบด้วย กิจกรรมอนุรักษ์และ ดูแลรักษาโบราณสถานอย่างต่อเนื่อง แนวทางที่ ๕ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพจาก มนุษย์ ประกอบด้วย กิจกรรมดูแลรักษาโบราณสถาน เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานอย่างเคร่งครัด รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถาน

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว^{๔๐} ได้เสนองานวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นด้านเห็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงโดยรวมทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่พักผ่อน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและด้านบริการเสริมอื่นๆ โดยเฉพาะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ มีการเดินทางที่สะดวกสบายสามารถเลือกเดินทางได้หลากหลายรูปแบบ

สำหรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนลำปางหลวง พบว่าชุมชนมีความต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและมีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนโดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรวมไปถึงการร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยร่วมกันหาแนวการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนลำปางหลวงจำนวน ๒ เส้นทางคือ เส้นทางที่ ๑เส้นทางท่องเที่ยวชมมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน สืบสานงานหัตถกรรมศิลป์ (โปรแกรมทัวร์ ๑ วัน) เส้นทางที่ ๒เส้นทางท่องเที่ยวชมมัสการพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เทศกาลงานแห่ครัวตาน (โปรแกรมทัวร์ ๑ วัน)

^{๔๐} กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว. ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (๒๐๑๖) พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙. https://soo๔.tci-thaijo.org/index.php/social_crru/article/view/๘๐๓๕๓

รพีพงศ์ อินต๊ะสีบ^{๔๑} เสนองานวิจัยเรื่องการศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชนบท: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การที่ชุมชน บ้านสามขาเข้าไปสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวที่เริ่มต้นจาก นโยบายของหน่วยงานของ ภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่จะสามารถกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นในชนบทได้จึง ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสามขาโดยมีกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ รับผิดชอบและมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ทะ เป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ จากการ เป็นต้นแบบของชุมชนเข้มแข็งและมีการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อป้องกันไฟป่า ทำให้มีผู้เข้ามาเยี่ยมชม และศึกษาดูงานที่ชุมชนบ้านสามขาเป็นจำนวนมาก อันนำมาสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขึ้นในชุมชน และชุมชนยังมีแนวคิดในการหารูปแบบด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของ ชุมชนเพื่อเป็นกิจกรรมในการรองรับผู้มาเยือนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การศึกษาศักยภาพในการพัฒนา ชุมชนบ้านสามขาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชนบท พบว่าชุมชนบ้านสามขามีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวชนบทได้ จากการเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่สามารถ นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวชนบทได้อย่างไร้ที่ติตาม พบว่าชุมชนบ้านสามขามีปัญหาจากการ ขาดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวและ ความพร้อมด้านบุคลากร ทั้งนี้ ถ้าหากชุมชนบ้านสามขา สามารถแก้ไข

ปัญหาดังกล่าวและสามารถ สร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชนบทที่มีความเหมาะสมกับ ชุมชนได้ก็จะทำให้ชุมชนบ้านสามขา สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชนบทได้

เจนตา แก้วไผ่ และคณะ^{๔๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทาง พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า

๑. ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน ๓ แหล่ง คือ น้ำตกทรายขาว น้ำตกโผงโผง และน้ำตกอรุณวาริน พบว่า น้ำตกทรายขาวมี ศักยภาพต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง น้ำตกโผงโผงและน้ำตก อรุณวาริน มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า น้ำตกทรายขาวมีศักยภาพ ระดับสูงสุดทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง

^{๔๑}รพีพงศ์ อินต๊ะสีบ. การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชนบท: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาม ขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐. หน้าคัดย่อ.

^{๔๒}เจนตา แก้วไผ่ และคณะ. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. รายงานวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ๒๕๕๖. หน้าบทคัดย่อ.

แหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่า การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการและบริหารการท่องเที่ยว

๒. ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน ๓ แหล่ง คือ วัดช้างไห้ มัสยิดนัจมุดดิน และพลับพลาที่ประทับของรัชกาลที่ ๗ พบว่า วัดช้างไห้และมัสยิดนัจมุดดินมีศักยภาพต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับปานกลาง พลับพลาที่ประทับของรัชกาลที่ ๗ มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มัสยิดนัจมุดดินมีศักยภาพสูงสุด ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก วัดช้างไห้มีศักยภาพสูงสุดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน พบว่า เห็นด้วยกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น โดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้ ๑) ตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างอุทยานแห่งชาติกับชุมชน ๒) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นในรูปแบบธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓) ควรพัฒนาฟื้นฟูระบบสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ๔) ควรพัฒนาระบบการรักษาความสะอาด มีการจัดหรือเพิ่มจุดวางถังขยะให้มากขึ้น ๕) ควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้มากขึ้น ๖) ควรพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและทันสมัย ๗) ควรจัดอบรมให้แก่ชุมชน นักเรียน ให้รู้ถึงคุณค่าและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกอนุรักษ์

๔. จากผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เห็นด้วยที่จะส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น โดยมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้ ๑) ตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชน ๒) ควรมีการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรอบให้มีความสวยงามและดึงดูดใจมากยิ่งขึ้น ๓) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมที่มุ่งเน้นให้เกิดความเคารพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ๔) ควรพัฒนาและฟื้นฟูสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ๕) ควรพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและทันสมัย ๖) ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์เพื่อให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ ๗) ควรมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัย ฝึกอบรมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ธนากร ทองธรรมสิริ^{๔๓} ได้การศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้อยของชาวจีนโบราณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๒๐-๓๐ ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือนประมาณ ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท มีการศึกษาระดับ ปริญญาตรีระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้อย โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๐๐) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๘๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ($\bar{x}$ = ๓.๘๓) อยู่ในระดับมาก ๔) ด้านกิจกรรม (Activities) ($\bar{x}$ = ๔.๐๒) อยู่ในระดับมาก และ ๕) ด้านการตระหนักรู้ (Awareness) ($\bar{x}$ = ๓.๗๒) อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาดังกล่าว ชุมชนสามสิบห้อยควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบ จีนโบราณให้ตรงตามเอกลักษณ์ที่มีมาแต่โบราณ ปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบให้มีความสวยงาม อีกทั้งควรเพิ่มปริมาณรถโดยสารที่ให้บริการและรถเช่า รวมทั้งห้องน้ำให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีเพิ่มช่องทางในอินเทอร์เน็ต เพื่อสะดวกต่อการค้นหาข้อมูล และประชาสัมพันธ์ชุมชนสามสิบห้อยเพิ่มเติม

เปรมฤดี ทองลา^{๔๔} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งภูมิปัญญาและองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การทำอาหาร และขนม เช่น การทำขนมควยลิง ขนมลำเตี้ย ขนมตะไล ขนมขอม่วง การทำน้ำตาลอ้อย, น้ำปลา, กุ้งแห้งหวาน และไก่ต้มมะละกอ น้ำจิ้มซีฟู้ด ซึ่งขนมและอาหารเหล่านี้ล้วนเป็นขนมโบราณของชุมชนหนองบัว ที่มีเอกลักษณ์และมีการสืบ ทอดมาอย่างยาวนาน รวมถึงงานฝีมือหัตถกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น ไม้กวาดดอกอ้อ การแกะสลักไม้ พิพิธภัณฑ์บ้านโบราณ และพบว่าชุมชนหนองบัวนั้นมีศักยภาพที่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นศักยภาพทางด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริการท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

^{๔๓} ธนากร ทองธรรมสิริ, “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้อยของชาวจีนโบราณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๓, บทคัดย่อ.

^{๔๔} เปรมฤดี ทองลา. การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. การประชุมวิชาการระดับชาติ, “สังคมผู้สูงวัย : โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”, วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2562, (๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

ศิววัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ^{๔๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา” ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า ประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้านและพุทธศิลปกรรมในล้านนา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม สามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) พบว่า มีบริการร้านค้า ร้านอาหารเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว การจัดสถานที่นั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมีเพียงพอ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า สภาพเส้นทางการเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย การแสดงข้อมูลการเดินทางในระบบออนไลน์มีความชัดเจน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมีการจัดกิจกรรมบ่อยครั้งในแต่ละปี และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม และ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Administration) พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชนในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว

รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในพื้นที่มาสร้างสรรค์เป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้พบศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถนำมาสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน ซึ่งมีความโดดเด่นทางด้านส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการสร้างสรรค์ศิลปะของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นพื้นที่พัฒนาและสร้างสรรค์ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในล้านนา พื้นที่พัฒนาสินค้าศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในล้านนา ทั้งนี้ จากการสำรวจพื้นที่และการนำหลักแนวทางการวางแผนการจัดรายการนำเที่ยว ทำให้สามารถสร้างรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา จำนวน ๑๖ รายการนำเที่ยว ใน ๘ พื้นที่

ธงชัย สิงอุดม และ ธีระวัฒน์ แสนคำ^{๔๖} การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มแม่น้ำเลย จังหวัดเลย พบว่าสภาพและสาเหตุปัญหาการรุกราน ทำลาย และละเลยการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในบริเวณลุ่มแม่น้ำเลยที่สำคัญได้แก่

^{๔๕} ศิววัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา” รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓) บทคัดย่อ.

^{๔๖} ธงชัย สิงอุดม และธีระวัฒน์ แสนคำ, การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มแม่น้ำเลย จังหวัดเลย, รายงานการวิจัย (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

การบุกรุกทำลายด้วยความไม่เห็นคุณค่า ขาดการเอาใจใส่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี และขาดความร่วมมือการอนุรักษ์ดูแลแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาของชุมชน

พระครูศรีวรพินิจ,ดร. และคณะ^{๔๗} การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดพะเยา พบว่า การจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ

๑. รูปแบบการจัดการ ได้แก่(๑) การจัดการโดยชุมชน เป็นรูปแบบการจัดการตามธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ ทาด้วยแรงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา (๒) การจัดการโดยภาครัฐ เป็นการจัดการที่เป็นทางการโดยกรมศิลปากร (๓) การจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนในการทำกิจกรรมตามประเพณีอย่างต่อเนื่อง (๔) การจัดการในรูปแบบการศึกษาวิจัยและ (๕) การจัดการในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

๒. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของวัดกับคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถาบันการศึกษา

๓. สภาพปัญหาในการจัดการได้แก่ การเสื่อมสลายของแหล่งโบราณคดี เกิดจากธรรมชาติเกิดจากกาลเวลา กระกระทบของมนุษย์ ระบบการจัดการไม่ชัดเจน การทำลายแหล่งโบราณคดีโดยนักท่องเที่ยว ตลอดจนการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร^{๔๘} วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๙ วัดในกรุงเทพมหานคร มีขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยวัดให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม พุทธศิลปกรรม และมีการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า มี ๔ รูปแบบ คือ ๑. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมและการเที่ยวชมบริเวณวัด (เชิงวัตถุธรรม), ๒. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณี และวัน

^{๔๗} พระครูศรีวรพินิจ,ดร.และคณะ, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดพะเยา,รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗, บทคัดย่อ.

^{๔๘} พระมหาสุทิตย์ อาภากร, “รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

สำคัญทางพระพุทธศาสนา (เชิงวัฒนธรรม), ๓. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ (เชิงนามธรรมการเรียนรู้), ๔. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเชิงลึก เช่น การฝึกสมาธิ การฟังธรรม เป็นต้น และพบว่าปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในวัดมีมากมาย นับตั้งแต่การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสถานที่ และวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ไม่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและขาดความเป็นระเบียบในการเข้าชม การรุกรานของร้านค้าขายสินค้าและบริการภายในวัด จนเกิดข้อขัดแย้งกับชุมชนไปจนถึงการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ให้บริการบางกลุ่ม ทั้งนี้พบว่า วัดทั้ง ๙ สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้มีการจัดการที่ดีเช่น มีการดูแลและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรมภายในวัดได้ในระดับดี รองลงมาได้แก่ มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม มีการจัดพื้นที่ภายในวัดเช่น สถานที่ไหว้พระ สถานที่ถ่ายรูป สถานที่นั่งพักผ่อน ที่นั่งสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ การกำหนดเขตพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าวัดถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ศักยภาพและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายคือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำนวน ๔ แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน ๗ แห่ง โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมกับเชิงปริมาณ และปฏิบัติการลงพื้นที่ร่วมด้วย โดยมีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินการวิจัยนั้นคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนของการวิจัยมีวิธีดำเนินการในรูปแบบ คือ

๓.๑.๑ การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการศึกษาข้อมูลภาคสนามของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๓.๑.๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงศักยภาพในการมีส่วนร่วมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิเป็นต้น

๓.๑.๓ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและเอกชน นักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้อง กับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๓.๑.๔ การใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากคนในชุมชนที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๐๐ ฉบับ

๓.๑.๕ การนำเสนอความรู้ที่ได้จากการศึกษาวเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

สำหรับพื้นที่วิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่จังหวัดชัยภูมิ ประกอบไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่

๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔ แห่ง ประกอบด้วย

- (๑) อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตน ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- (๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- (๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
- (๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม : ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

๒) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๗ แห่ง ประกอบด้วย

- (๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๒) ปราสาทภู บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๓) ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโบราณ ที่วัดคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
- (๕) พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตำบลเก่าเฝ้า อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
- (๖) พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) วัดพญาแล ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- (๗) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๓.๓ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

๑) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยกำหนดจากประชากรทั้งหมด จำนวน ๑,๑๑๘,๗๕๐ คน^{๔๒}

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๐๐ คน โดยใช้วิธีการกำหนดหากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตรของ Taro Yamane^{๔๓} ดังต่อไปนี้

^{๔๒} สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ ๓๑ กันยายน ๒๕๖๕ ที่มา http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about2.1.php

^{๔๓} Taro Yamane, Elementary sampling theory. London : 1967, p.398

สูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนประชากร

e คือความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในรูปของสัดส่วน (ร้อยละ ๕ คือ ๐.๐๕)

$$= \frac{๑,๑๑๘,๗๕๐}{๑+๑,๑๑๘,๗๕๐(.๐๕)^2}$$

$$= \frac{๑,๑๑๘,๗๕๐}{๒๗๙๖.๘๗๕}$$

$$= ๔๐๐$$

ดังนั้น จึงเลือกตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)^{๔๔}

โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิทั้ง ๑๑ แห่ง จำนวนเท่ากัน ดังนี้

๑) อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโตน	จำนวน ๓๗ คน
๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา	จำนวน ๓๗ คน
๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง	จำนวน ๓๗ คน
๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	จำนวน ๓๗ คน
๕) ศาลเจ้าพ่อพญาแล	จำนวน ๓๖ คน
๖) ปราสาทภู บ้านหนองบัว	จำนวน ๓๖ คน
๗) วัดศิลาอาสน์	จำนวน ๓๖ คน
๘) วัดคอนสวรรค์	จำนวน ๓๖ คน
๙) พระธาตุชัยภูมิ	จำนวน ๓๖ คน
๑๐) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย	จำนวน ๓๖ คน
๑๑) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)	จำนวน ๓๖ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๔๐๐ คน

^{๔๔} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๕๓ หน้า ๒๒๐.

๓.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน ๕๐ คน ประกอบด้วย

๑. ผู้นำท้องถิ่น เช่น นายก อบจ./ปลัด อบจ., นายก/ปลัด เทศบาลเมืองชัยภูมิ และนายก/ปลัด อบต, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมและโบราณสถาน จำนวน ๑๒ คน

๒. ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมและโบราณสถาน ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๒ รูป/คน

๓. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ จำนวน ๑๖ คน ได้แก่ ๑) หัวหน้าหรือตัวแทนอุทยานแห่งชาติ ทั้ง ๔ แห่ง รวม ๔ คน ๒) เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติทั้ง ๔ แห่ง รวม ๘ คน, ๓) หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิและผู้เชี่ยวชาญ รวม ๒ คน, ๔) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิและผู้เชี่ยวชาญรวม ๒ คน

๔. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ คน

๕. นักธุรกิจ พ่อค้าและนักท่องเที่ยว จำนวน ๕ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือในการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้

สำหรับเครื่องมือในการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้

๓.๔.๑ ชนิดของเครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสำรวจ แบบประเมิน แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

๑. แบบสำรวจตรวจสอบทรัพยากรพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย

๑) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๒) จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓) สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๔) สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๕) สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๒. แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยมีประเด็นที่เกี่ยวกับการประเมินแหล่งทรัพยากรจำนวน ๖ ด้าน ประกอบด้วย

- ๑) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- ๒) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- ๓) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- ๔) ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว
- ๕) ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว
- ๖) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

๓. แบบสอบถาม เพื่อการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย ๔ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว)

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

๔. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๓.๔.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยมีขั้นตอนในการออกแบบการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

๑) สืบค้นหนังสือ รายงานการวิจัย บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัยและเอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๒) การนำข้อมูล ความรู้ที่รวบรวมไว้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบสำรวจแบบประเมิน แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และประเด็นการวิจัยอื่นๆ

๓) การตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะนักวิจัย

๔) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับประชากร/กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

๕) การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖) การวิเคราะห์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๗) การนำเครื่องมือที่สมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อศักยภาพชุมชน และแนวทางการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามประเด็นที่กำหนดไว้ดังนี้

๑. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๑) นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ๒) เอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ๓) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ๔) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๒. ข้อมูลภาคสนาม(Field study) คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการลงพื้นที่จริงในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ สำรวจพื้นที่ พร้อมกับมีการสัมภาษณ์เชิงลึกและมีการสนทนากลุ่ม กับประชาชน นักวิชาการ ผู้รู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและโบราณคดีในท้องถิ่น และในส่วนกลาง จากนั้นมีการศึกษาแนวคิด วิธีดำเนินการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งโบราณคดี โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่ โดยใช้วิธีการ ดังนี้

๑) การใช้แบบสำรวจเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และใช้แบบประเมินศักยภาพ เพื่อให้เห็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด และหาแนวทางพัฒนาต่อไป

๒) การใช้แบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ ชุด ตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๔ แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ๗ แห่ง เพื่อให้เห็นศักยภาพและเห็นแนวทางพัฒนาต่อไป

๓) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังกล่าวด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure interview) และไม่มีโครงสร้าง

๓. การใช้เทคนิคการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่าย การจัดแผนภูมิแผนภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการศึกษาวเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการแจกแบบสอบถาม แบบประเมิน การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้และแนวทางการพัฒนา โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามลำดับดังนี้

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากข้อมูลแบบประเมินศักยภาพและแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการลงสำรวจสภาพพื้นที่จริง และดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องที่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๑ แห่ง ด้วยแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์การแปลผลการประเมินศักยภาพ เป็น ๔ ระดับ ดังนี้คือ

ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๘๑ ขึ้นไป	= ศักยภาพสูงที่สุด
ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๖๖ - ๘๐	= ศักยภาพสูง
ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๕๐ - ๖๕	= ศักยภาพสูงปานกลาง
ผลการประเมินศักยภาพน้อยกว่าร้อยละ ๕๐	= ศักยภาพต่ำ

-แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ที่ได้เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรองค์การปกครองท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จำนวน ๔๐๐ คน โดยมีขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

๒) แบบสอบถามตอนที่ ๑ แสดงรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม อธิบายในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๓) แบบสอบถามตอนที่ ๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว)

๔) แบบสอบถามตอนที่ ๓ แสดงระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยทำการวิเคราะห์คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมทั้งแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเป็นรายด้านและรายข้อ และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการให้คะแนนแบ่งเป็น ๕ ระดับ คือ ๑, ๒, ๓, ๔ และ ๕ มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ช่วงคะแนน (Mean)	ระดับศักยภาพ
๑.๐๐ – ๑.๕๐	มีศักยภาพในระดับน้อยที่สุด
๑.๕๑ – ๒.๕๐	มีศักยภาพในระดับน้อย
๒.๕๑ – ๓.๕๐	มีศักยภาพในระดับปานกลาง
๓.๕๑ – ๔.๕๐	มีศักยภาพในระดับมาก
๔.๕๑ – ๕.๐๐	มีศักยภาพในระดับมากที่สุด

๕) แบบสอบถามตอนที่ ๔ อธิบายข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม

๖) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นที่มีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๗) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓.๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑) วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๒) วิเคราะห์การสร้างความกระบวนกรพัฒนาศักยภาพและการใช้องค์ความรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ของแต่ละแห่ง

๓) วิเคราะห์หาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละด้านและหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

๔) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต หรือการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อให้เห็นถึงภาพที่เป็นจริงของพื้นที่ เพื่อจะได้รวบรวมเป็นประเด็นที่จะนำไปอธิบายกรอบแนวคิดเรื่องของการพัฒนาศักยภาพและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ด้วยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปของบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๒. การใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเลือกตอบ (Check List) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

P คือ ค่าร้อยละ

X คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N คือ จำนวนประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum fx$ คือ ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N	คือ	จำนวนประชากร
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)		
S	=	$\sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$
S	คือ	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
$\sum fx$	คือ	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ
N	คือ	จำนวนประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา

๓. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและเครื่องมือการวิจัย โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งและเพื่อหาแนวทางในการสร้างกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

๓.๔ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อันนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม โดยมีผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑) ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๒) ผลการศึกษาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๓) ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๔) องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย เป็นชุดความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

จากข้อมูลการศึกษาการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ, เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ และเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) หนังสือ บทความ เอกสารวิชาการ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสำรวจพื้นที่ การประเมิน การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การแจกแบบสอบถาม โดยท่านผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้และที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ มีการนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

- ๔.๑ การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
- ๔.๒ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
- ๔.๓ การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
- ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary study) หนังสือ บทความ เอกสาร วิชาการ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ด้วยแบบสำรวจและแบบประเมิน แหล่งท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผลที่ได้จากการลงพื้นที่ คือ ได้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔ แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน เป็นศาสนสถานในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๗ แห่ง ดังนี้

๔.๑.๒. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ

๑) อุทยานแห่งชาติตาดโตน (Tat Ton National Park)

๑) ที่ตั้ง

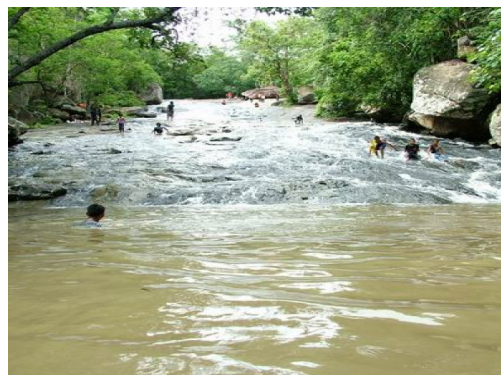
ตั้งอยู่ที่ ๓๕/๔ หมู่ที่ ๑ บ้านตาดโตน ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
๓๖๐๐๐ E-mail : tatton_np@hotmail.com โทรศัพท์ ๐๔๔๑๐๔๐๐๒

ภาพที่ ๔.๑ ป้ายอุทยานแห่งชาติตาดโตน

ภาพที่ ๔.๒ น้ำตกตาดโตน

ภาพที่ ๔.๓ น้ำตกตาดโดนและน้ำตกตาดฟ้า

ภาพที่ ๔.๔ อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตาดโดน

๒) ข้อมูลทั่วไป

อุทยานแห่งชาติตาดโดนมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอยู่หลายจุดสามารถติดต่อสอบถามได้ที่
E-mail : tatton_np@hotmail.com หรือ โทรศัพท์ ๐๔๔๑๐๔๐๐๒ ซึ่งมีนายณพวงศ์ พุกษชาติ
ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ

ทิศเหนือ จรดป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูแล่นคาด้านทิศใต้ ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ
และตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันออก จรดป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเตรียมการสงวนหมายเลข ๑๐ แปลง ๑ (ป่าภู
โคง) อำเภอแก้งคร้อ และตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศใต้ จรดตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ทิศตะวันตกจรดทางหลวง
จังหวัด หมายเลข ๒๑๕๙ สายชัยภูมิ-หนองบัวแดง ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ขนาดพื้นที่ จำนวน ๑๓๕๗๓๗.๕๐ ไร่

การได้รับประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ

ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๗ ตอนที่ ๒๐๘
ลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๓ เป็นอุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ ๒๓ ของประเทศไทย เนื้อที่

๑๓๕,๗๓๗.๕๐ ไร่ หรือ ประมาณ ๒๑๗.๑๘ ตารางกิโลเมตร โดยกำหนดที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูแล่นคาด้านทิศใต้ ท้องที่ตำบลนาฝาย ตำบลนาเสียว ตำบลห้วยต้อน และตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาดโตน

สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกตาดโตน น้ำตกตาดฟ้า น้ำตกผาเอียง

๓) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติตาดโตนประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ของอุทยานทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือจะมีเขาภูเขียว ภูกลาง และภูแล่นคา ซึ่งจะมีระดับสูงสุด ๙๐๕ เมตรจากระดับน้ำทะเล ส่วนพื้นที่อุทยานทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือจะมียอดภูโค้ง ซึ่งเป็นยอดที่มีความสูงสุดของอุทยานแห่งชาติตาดโตน โดยมีความสูงประมาณ ๙๔๕ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ตอนล่างทางทิศใต้ของอุทยานจะเป็นพื้นที่ลาดมีทิศทางด้านลาด (aspect) ทางทิศใต้ พื้นที่ด้านนี้จะอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒๐๐ เมตร สำหรับความลาดชัน (Slope) ของพื้นที่ จะมีพื้นที่ค่อนข้างราบ ทางตอนกลางของพื้นที่ตามหุบเขาที่ลำปะทาวไหลผ่าน จะมีพื้นที่ค่อนข้างราบบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอุทยาน พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานจะมีความลาดชัน ประมาณ ๑๐ - ๑๕ %

๔) ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติตาดโตน ตั้งอยู่ในบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของทั้งมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ มีการแบ่งฤดูกาลออกเป็น ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อนระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ฤดูฝนระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงมกราคม จากข้อมูลภูมิอากาศของสถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งวัดและรวบรวมโดยกองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา ช่วงระหว่างปี ๒๕๐๔ - ๒๕๓๓ พอสรุปได้ดังนี้

อุณหภูมิ อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี ๒๗.๖๐ องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดคือเดือนเมษายน มีอุณหภูมิถึง ๔๒.๖๐ องศาเซลเซียสและเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดคือเดือน มกราคม อุณหภูมิ ต่ำสุด ๗ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี ๔๗% สำหรับความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ยจะเกิดในเดือนกันยายน ซึ่งสูงถึง ๙๓% ส่วนความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ยจะเกิดในเดือนมีนาคมซึ่งมีเพียง ๓๕%

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปี ๑๑๕๓.๕๐ มิลลิเมตร เดือนที่มีปริมาณฝนตกมากที่สุดคือเดือนกันยายน ซึ่งวัดได้ถึง ๒๗๐.๕๐ มิลลิเมตร ส่วนเดือนที่มีปริมาณฝนน้อยที่สุด คือ เดือนมกราคม วัดได้โดยเฉลี่ย ๓.๓๐ มิลลิเมตร

๕) พืชพรรณและสัตว์ป่า

พันธุ์พืช อุทยานแห่งชาติตาดโตน ตั้งอยู่ที่ระดับความสูงระหว่าง ๒๐๐ - ๙๔๕ เมตรจากระดับ น้ำทะเลปานกลาง ดังนั้น สภาพสังคมพืชจึงแตกต่างกันไปตามระดับความสูง พอจำแนกได้เป็น ๒

ชนิด คือป่าเต็งรัง ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาตโคตนา พบป่าชนิดนี้ขึ้นกระจัดกระจาย มีเนื้อที่ประมาณ ๙๔.๙๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ร้อยละ ๔๓.๗๑ ของพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ ความสูงของเรือนยอด ชั้นบนประมาณ ๑๕ - ๒๐ เมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญในชั้นนี้ ได้แก่ ยางพลวง รัง แดง ตะแบก เลือด มะกอกเกลื่อน ก่อพะ และมะค่าแต้ ส่วนเรือนยอดในชั้นรอง มีไม้ขนาดเล็กมีความสูงประมาณ ๕ - ๑๐ เมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญในชั้นนี้ ได้แก่ ชิงชัน ตาลเหลือง ยอเถื่อน กระท่อมหนู มะม่วงป่า ตัวแดง แดง และขว้าว ไม้พื้นล่างประกอบด้วย ลูกไม้ของไม้ชั้นบนเป็นส่วนใหญ่ และหญ้าเพ็กขึ้นอยู่ทั่วไป พันธุ์ไม้ชนิดอื่น เช่น กระดุกอึ้ง ลูกใต้ใบ เพรียน หมักหม้อ นางนวล กาวเครือ และหนอนตายหยาก เป็นต้น

๖) ป่าดิบแล้ง ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาตโคตนาพบป่าชนิดนี้ขึ้นกระจัดกระจายตามลำห้วย มีพื้นที่ประมาณ ๓๕.๐๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ ๑๖.๑๒ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีลักษณะทางด้านตัวเรือนยอด แบ่งเป็น ชั้นเรือนยอดชั้นบนสูง ๒๕ - ๓๐ เมตร ไม้สำคัญ ได้แก่ พะอ้งค์ กระบก จิกดง หาด ตินเป็ดเขา ค้างคาว และตัวแดง เรือนยอดไม้ชั้นรองมีความสูงประมาณ ๒๐ - ๒๕ เมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญในชั้นนี้ ได้แก่ พะยอม มะกล่ำต้น หว่า กระเบาหลัก กีบตอง มะส้าน และก่อเดือย เรือนยอดไม้ชั้นสามมีความสูงประมาณ ๑๕-๒๐ เมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางแดง มะแฟน เสม็ดเขา พลองกินลูก ลำดวน และกะอวม ส่วนเรือนยอดในชั้นของไม้ขนาดเล็ก มีความสูงประมาณ ๑๐ - ๑๕ เมตร พันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น แดง มะหาด มะพอก เปล้าน้อย เปล้าใหญ่ พุดป่า และพิพวน เป็นต้น

๗) สัตว์ : สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ หมูป่า เก้ง อีเห็นทางลาย พังพอนธรรมดา อันเล็ก กระต่ายป่า กระรอกบินเล็กแก้มแดง กระจอน เป็นต้น

สัตว์ปีก ได้แก่ นกจับแมลงหัวเทา นกจับแมลงคอแดง นกจับแมลงอกสีฟ้า นกปรอดเหลืองหัวจุก นกแซงแซวหางปลา นกนางแอ่นบ้าน นกโพระดกธรรมดา นกกระปูดใหญ่ นกตะขาบทุ่ง นกหัวขวานสีนวลหลังทอง นกเปล้าธรรมดา เขียวขาว ไก่ป่า นกกระทาทุ่ง นกกางเขนบ้าน นกเค้าโมง หรือนกเค้าแมว เป็นต้น

สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ ตะกวด งูเห่า งูทับสมิงคลา งูเหลือม งูกระจับ กิ้งก่าบินปีกสีส้ม จิ้งเหลน จิ้งเหลนภูเขาลายจุด จิ้งจกบ้านหางหนาม เป็นต้น

แมลง ได้แก่ ผีเสื้อหางตุ้มอดัมสัน ผีเสื้อหางตุ้มจุดชมพู ผีเสื้อหนอนมะนาว ผีเสื้อสะพายฟ้า ผีเสื้อมัลลายา ผีเสื้อธรรมดา ผีเสื้อจระก้า ผีเสื้อหนอนยี่โถ แมลงทับ ตัวต่าง ๆ เป็นต้น

๘) แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตใกล้เคียงกับอุทยานแห่งชาติตาตโคตนา ได้แก่

- น้ำตกตาดฟ้า ตั้งอยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ตน.๓ (ตาดฟ้า) อยู่ในท้องที่บ้านนาวัง ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- น้ำตกผาเอียง ตั้งอยู่บ้านชีลองเหนือ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

- มอหินขาว เสาคินยักษ์ อายุเป็นพันปี บ้านวังคำแคน หมู่ ๙ ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ (ห่างจากน้ำตกตาดโตน ๒๒ กิโลเมตร, ห่างตัวเมืองชัยภูมิ ๔๐ กิโลเมตร)

- ผาห้วยนา (จุดชมวิวนบนเขาอากาศดี) เส้นทางติดต่อกับมอหินขาว ขึ้นกับอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

- ป่าปรังพันปี เชื้อนลำปะทาว ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

- พระธาตุชัยภูมิตั้งอยู่บนภูเขากลางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (ห่างจากน้ำตกตาดโตน ๒๕ กิโลเมตร)

๙) สัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่

บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ : AIS, TRUE

๑๐) หน่วยงานในพื้นที่

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตน.๒

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตน.๓

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตน.๔

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตน.๕

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตน.๖

๑๑) สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักและสถานที่กางเต็นท์

ที่พัก - ตาดโตน ๙๔๑ (ค่ายเยาวชนหญิง)

ที่พัก - ตาดโตน ๕๐๑-๕๐๔ (ตาดฟ้า ๑-๔)

ที่พัก - ตาดโตน ๒๐๒ (บ้านตาดมะค่า) ชย.๗๗

ที่พัก - ตาดโตน ๒๐๑ (บ้านจันผา) ชย.๑๒๖

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๗ (บ้านริมไพร) ชย.๑๓๒

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๖ (บ้านปรารภนา) ชย.๓๑๕

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๕ (บ้านผาเอียง) ชย.๑๓๑

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๔ (บ้านตาดฟ้า) ชย. ๑๓๐

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๓ (บ้านริมธาร ๑) ชย.๙๖๖

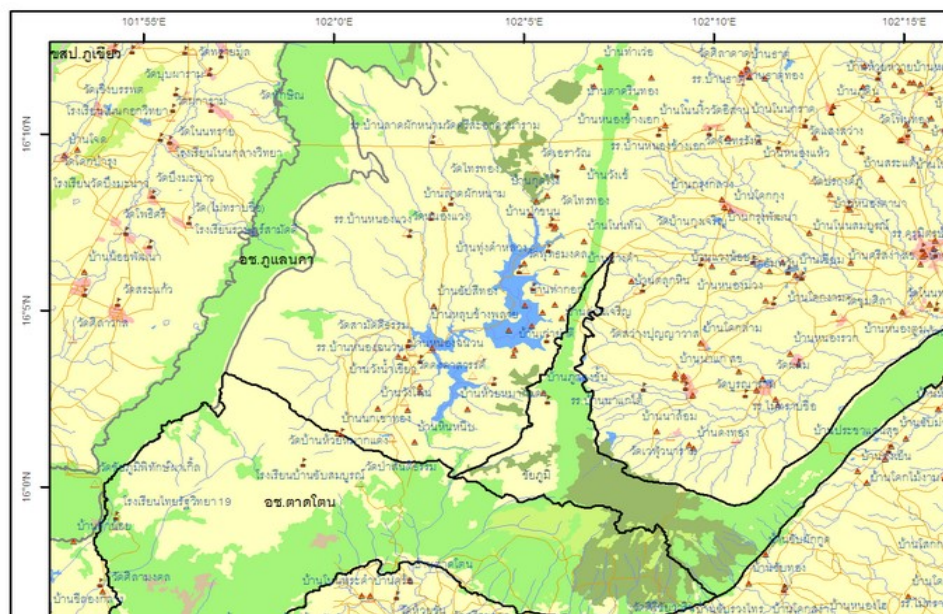
ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๑ (บ้านริมธาร ๓) ชย.๓๑๗

ที่พัก - ตาดโตน ๑๐๒ (บ้านริมธาร ๒) ชย.๓๑๖

ที่พัก - ตาดโตน ๙๔๒ (ค่ายเยาวชนชาย)

ที่พัก - ตาดโตน ๔๐๑-๔๐๒ (ภูทางสิงห์ ๑,๒)

๑๒) แผนที่

ภาพที่ ๔.๕ แผนที่อุทยานแห่งชาติตาดโตน

ภาพที่ ๔.๖ แผนที่แหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตาดโตน

ที่มา <http://www.dooasia.com/chaiphum/b/1252.jpg>

๑๓) อัตราค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติ

คนไทยที่เป็นผู้ใหญ่ ๔๐ บาท เด็ก ๒๐ บาท, ชาวต่างชาติผู้ใหญ่ ๒๐๐ บาท เด็ก ๑๐๐ บาท หมายถึง เมื่อชำระค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติแล้วกรุณาพกบัตรค่าบริการติดตัว ขณะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ

ภาพประกอบที่ ๔.๗ ด่านเก็บค่าบัตรและป้ายด่าน

๑๔) ร้านค้าสวัสดิการ

ร้านกาแฟ น้ำดื่มและขนม จำนวน เปิดบริการทุกวันเวลา ๐๘.๓๐ น. - ๑๘.๓๐ น.

ภาพประกอบที่ ๔.๘ ร้านกาแฟและร้านขนม

๑๕) กิจกรรม

-กิจในแหล่งท่องเที่ยว คือ กิจกรรมเล่นน้ำตก กิจกรรมเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติระยะทาง ๔๐๐ เมตร

๑๖) เส้นทางเข้าถึงน้ำตกตาดโตน

เส้นทางที่ ๑ เริ่มต้นจากอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๐๕๑ ถนนลาดยางเชื่อมระหว่างอำเภอเมืองชัยภูมิ-ตำบลท่าหินโงม ผ่านถนนหมายเลข ชย.๔๐๕๑ ถึงสามแยก เลี้ยวขวาถึงด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานแห่งชาติตาดโตน เดินทางเข้าไปอีกประมาณ ๑.๖ กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติตาดโตนและน้ำตกตาดโตน รวมระยะทาง ๒๑.๗ กิโลเมตร

๒. เริ่มต้นเดินทางจากหน้าโรงพยาบาลอำเภอแก้งคร้อ ถนนหลวงหมายเลข ๒๐๑ ไปตามทางถนนหมายเลข ๒๓๕๓ มุ่งไปตำบลเก่ายาดี ผ่าน อบต.ช่องสามหมอ ผ่านโรงเรียนบ้านโคกกุง ผ่าน อบต.โคกกุง ผ่านวัดจักรวรรดี ไปตามเส้นทางขึ้นเขา ถึง อบต.เก่ายาดี ประมาณ ๒๒.๗ กิโลเมตร มุ่งหน้าไปตำบลท่าหินโงม ถึง อบต.ท่าหินโงม ประมาณ ๑๐.๑ กิโลเมตร ไปตามถนน ชย. ๔๐๕๑ ผ่านบ้านห้วยหมากแดง ไปตามถนนลาดยาง ประมาณ ๑๒.๖ กิโลเมตร ถึงทางสามแยกแล้ว เลี้ยวซ้ายถึงด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานแห่งชาติตาโคตโนน เดินทางจากด่านเก็บค่าธรรมเนียมไปอีกประมาณ ๑.๖ กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติตาโคตโนนและน้ำตกตาโคตโนน รวมระยะทาง ๔๗.๑ กิโลเมตร

๑๗) ศักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติตาโคตโนน (คุณสมบัติ พลสุ เจ้าหน้าที่หน่วยจุดสกัด) ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีห้องน้ำ จำนวน ๓๐ ห้อง มีห้องน้ำคนพิการ มี ๓ จุด พื้นที่กว้างขวางมาก มีที่จอดรถบัสท่องเที่ยวจอดได้ ๑๐-๑๕ คัน และรถทั่วไป จำนวน -๑๐๐-๑๕๐ คัน มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) มี ๖ ร้านขึ้นไป
๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
จุดบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีเอกสาร-โบว์ชาร์แจก และคิวอาร์โค้ด ตอบแบบสอบถาม
๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน แหล่งพักผ่อนอื่นๆ มีลานน้ำตก มีสะพานชมธรรมชาติ ถ่ายภาพ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ๒ เส้นทาง
๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ชี้แนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีศาลปู่ดั่ง-ย่าดี -มีความเป็นธรรมชาติ เป็นระเบียบเรียบร้อย
๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย
เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศาลปู่ดั่ง-ย่าดี -มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและชุมชน มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๒ อุทยานแห่งชาติภูแลนคา (Phu Laenkha National Park)

๑) ที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติภูแลนคาตั้งอยู่บนเทือกเขาภูแลนคาติดถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง ตำบล
ห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐

ภาพที่ ๔.๙ ป้ายอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ภาพประกอบที่ ๔.๑๐ อาคารที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

๒) สถานที่ติดต่อ

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแลนคา และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ในเขตอุทยาน ตำบลห้วย
ต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐, E-mail : phulaenkha_dnp@hotmail.com
โทรศัพท์ : ๐๙๓ ๐๙๓ ๙๑๙๓, ๐ ๔๔๑๐ ๙๗๘๖ มีนายเด่น รัตนชัย ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้
ชำนาญการ เป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

๓) สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ จุดชมทิวทัศน์ภูแลนคา, น้ำตกพานทอง, จุดชมทิวทัศน์หินประตูโขลง, หินปราสาท, ผากล้วยไม้, ผาหัวนาค

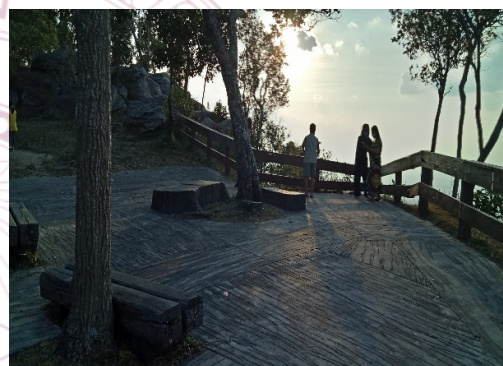
ภาพที่ ๔.๑๑ จุดชมวิวกูแลนคา

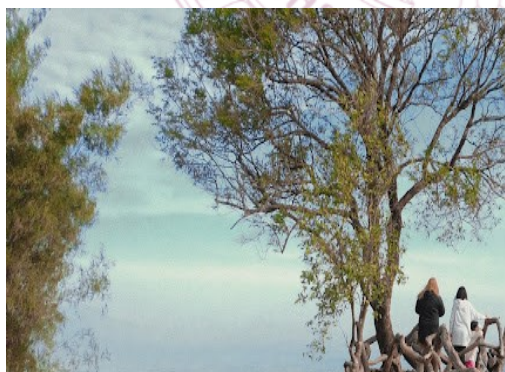
ภาพประกอบที่ ๔.๑๒ จุดชมวิวกูแลนคา

ภาพประกอบที่ ๔.๑๓ ป้ายจุดชมวิวฝาทวนาค

ภาพประกอบที่ ๔.๑๔ จุดชมวิวที่ฝาทวนาค - จุดชมตะวันยามเย็น

ภาพประกอบที่ ๔.๑๕ จุดชมวิวในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงฝาทวนาค

๔) แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ได้แก่

- น้ำตกผาเอียง บ้านชีลองเหนือ ตำบลห้วยด้อน อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เส้นทาง
จากอำเภอมืองชัยภูมิ ก่อนถึงอุทยานแห่งชาติภูแลนคา (ถนน ชัยภูมิ-หนองบัวแดง)

-วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) มีพระใหญ่ชัยภูมิประดิษฐานปรางห้ามญาติที่สวยามสง่า และที่วัดชัยภูมิพิทักษ์ มีหน้าผาเป็นวงเหมือนดวงจันทร์ เรียกว่า ผาเกิ้ง (มีจุดชมวิวบนเทือกเขาภูแล่นคา) อยู่ในเขต ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๕) สัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่

๑. บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ : AIS, TRUE

๒. บริเวณผาห้วยน้ำค : AIS, TRUE, DTAC

๖) ความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านหัน ตำบลสระโพนทอง ตำบลโนนกกอก ตำบลซบสีทอง ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกุดชุมแสง ตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งค้อ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ ตำบลภูแล่นคา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สภาพป่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่น่าสนใจ เช่น จุดชมวิวภูแล่นคา ผากล้วยไม้ หินปราสาท ประตูล่อง มอหินขาว เป็นต้น และการเดินทางเข้าไปเที่ยวชมก็สะดวก มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๐.๕๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๒๕,๓๑๒.๕๐ ไร่

สภาพพื้นที่ป่าที่กำหนดเป็นเขตป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ และ ๗ มีนาคม ๒๕๓๕ ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูแล่นคาด้านทิศเหนือ และป่าสงวนแห่งชาติภูแล่นคา ด้านทิศใต้ของท้องที่อำเภอเมือง อำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ตามคำสั่งกรมป่าไม้ที่ ๒๒๖๒/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๙ ได้ให้นายสุรชัย นายจำเริญ เจ้าพนักงานป่าไม้ ๕ ส่วนอุทยานแห่งชาติ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติตาโคโดน ให้ไปดำเนินการสำรวจเบื้องต้นป่าสงวนดังกล่าว เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยได้เข้าไปประสานงานกับทางจังหวัดชัยภูมิ และจากการสำรวจเจ้าหน้าที่ได้ประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรต่างๆ ประชาชน และรวมถึงหน่วยงานป่าไม้ประจำจังหวัดชัยภูมิ และป่าไม้เขตนครราชสีมาที่เกี่ยวข้อง

อุทยานแห่งชาติตาโคโดน โดยหัวหน้าชุดสำรวจและศึกษา ได้ส่งข้อมูลการรายงานการสำรวจดังกล่าว ให้สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิทราบและพิจารณา ตามหนังสืออุทยานแห่งชาติตาโคโดน ที่ กษ ๐๗๑๒.๓๒๐/๘๙ ลง วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ ซึ่งสำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิได้พิจารณาแล้ว มีความเห็นพ้องกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติตาโคโดน และได้นำเรื่องราวเสนอ คณะอนุกรรมการป้องกันการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ ประจำจังหวัดชัยภูมิ เพื่อพิจารณาต่อไป ตามหนังสือสำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ ที่ ชย. ๐๐๐๙.๒/๗๒๐ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๙

ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๙ ของคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ พิจารณาเห็นชอบในการกำหนดประกาศ

พื้นที่ป่าอนุรักษ์บางส่วน ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูแลนคาด้านทิศเหนือ และป่าสงวนแห่งชาติป่าภูแลนคาด้านทิศใต้ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๙๒,๕๐๐ ไร่ เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ตามหนังสือ กองอุทยานแห่งชาติ ที่ กษ. ๐๗๑๒/พิเศษ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๙ ได้มีมติเห็นชอบและให้การสนับสนุนที่กรมป่าไม้จะประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดังกล่าว เป็นอุทยานแห่งชาติโดยเร็ว และมีมติแนวความคิดเห็นตรงกัน โดยให้ชื่อหน่วยงานใหม่นี้ว่า “อุทยานแห่งชาติภูแลนคา” ด้วยเหตุผลที่ว่าแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติแห่งใหม่นี้ตั้งอยู่ในเทือกเขาภูแลนคา และเป็นที่รู้จักกันดีของประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งนายสถิตย์ สวรินทร์ อธิบดีกรมป่าไม้ อนุมัติให้ใช้ชื่อ “อุทยานแห่งชาติภูแลนคา” เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๐

ต่อมาปี ๒๕๕๐ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าภูแลนคาด้านทิศเหนือ และป่าภูแลนคาด้านทิศใต้ ในท้องที่ตำบลบ้านหัน ตำบลสระโพนทอง ตำบลโนนกกอก ตำบลชัยสืทอง ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกุดชุมแสง ตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งค้อ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ ตำบลภูแลนคา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ประมาณ ๒๐๐.๕๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๒๕,๓๑๒.๕๐ ไร่ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๓๗ ก ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐ จัดเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ ๑๐๘ ของประเทศ

๓) ขนาดพื้นที่และหน่วยงานในพื้นที่

ขนาดพื้นที่ จำนวน ๑๒๕,๓๑๒.๕๐ ไร่

หน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแลนคา, หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ ภค.๑ (ภูคิ), หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ ภค.๒ (พานทอง)

๔) ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ : ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่สำรวจเป็นเทือกเขาภูแลนคา ภูเขา ภูเขาน้อย พื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน และที่ราบสูง ซึ่งจะมีระดับความสูงตั้งแต่ประมาณ ๒๐๐ ถึง ๑,๐๓๘ เมตร จากระดับน้ำทะเล จะมียอดภูคิ ซึ่งเป็นยอดเขาที่มีความสูง สูงสุดของพื้นที่ โดยมีความสูงประมาณ ๑,๐๓๘ เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ทางด้านทิศใต้จะเป็นพื้นที่ลาด ซึ่งจะอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ ๒๐๐ ถึง ๗๐๐ เมตร และพื้นที่ทางด้านทิศเหนือจะเป็นพื้นที่ลาดชันมาก มีหน้าผาหุบเขาเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะภูมิอากาศ จัดอยู่ในภูมิอากาศฝนเมืองร้อนมี ๓ ฤดู ได้รับอิทธิพลจากมรสุมประจำฤดู อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๗.๖๖ องศาเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปี ๖๐ % ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปี ๑,๑๕๕.๓๖

๙) พืชพรรณและสัตว์ป่า

ลักษณะพันธุ์พืช จากสภาพพื้นที่ที่เทือกเขาภูแล่นคาที่มีระดับความสูงประมาณ ๓๐๐ - ๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง จึงก่อให้เกิดสภาพป่าไม้ที่หลากหลายถึง ๔ ประเภท ดังนี้

๑. ป่าเบญจพรรณ เป็นป่าผสมผลัดใบ พบโดยทั่วไปบริเวณหน้าผาด้านทิศเหนือของพื้นที่ ในระดับความสูงประมาณ ๓๐๐ - ๘๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๙๖ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๔๘ ของพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่พบโดยทั่วไปได้แก่ ตะแบก ประดู่ มะค่าโมง ตีนนก ไม้ไผ่ ฯลฯ

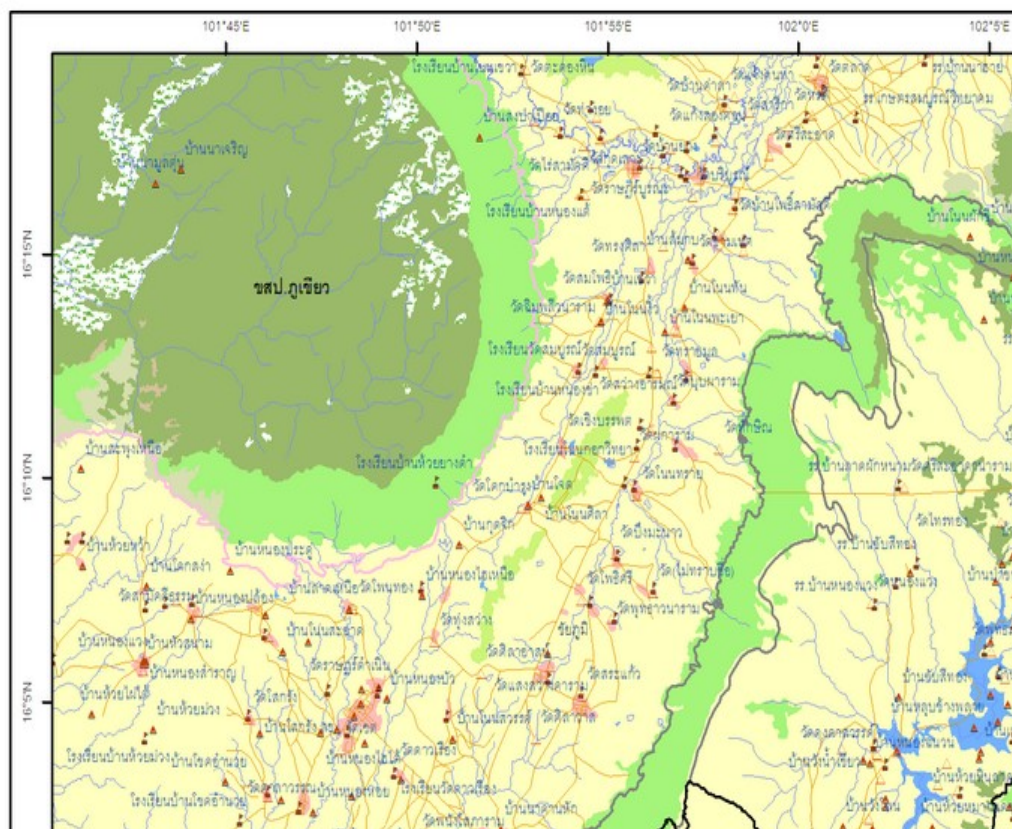
๒. ป่าดิบแล้ง เป็นป่าไม้ผลัดใบ พบโดยทั่วไปตามร่องเขาและลำห้วย ในระดับความสูงประมาณ ๔๐๐ - ๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๖๐ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ ไทร ตะแบก ประดู่ ตะเคียน ฯลฯ สำหรับไม้พื้นล่างจะพบไม้พุ่มและลูกไม้ป่าขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น

๓. ป่าเต็งรัง เป็นป่าโปร่งผลัดใบ พบบริเวณทางตอนใต้ของพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติฯ ขึ้นอยู่ในระดับความสูงประมาณ ๓๐๐ - ๗๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๔๐ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่พบโดยทั่วไปได้แก่ เหียง เต็ง รัง พะยอม รักใหญ่ ส้าน ฯลฯ ไม้พื้นล่างจะพบไม้เฟ็ก กระเจียวขาวเป็นไม้ประจำถิ่นขึ้นอยู่เป็นกลุ่มๆทั่วไป

๔. ป่าทุ่งหญ้า เป็นป่าทุ่งหญ้าคาและทุ่งหญ้าเพ็ก พบโดยทั่วไปในพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๔ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒

ลักษณะสัตว์ป่า : เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชนิดป่าถึง ๔ ประเภท ประกอบกับมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติตาไผ่ และอุทยานแห่งชาติไทรทอง ซึ่งเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสัตว์ป่ามากมาย จากการสำรวจทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ได้แก่ สัตว์จำพวกนก จำนวน ๕๗ ชนิด และสัตว์จำพวกเลี้ยงลูกด้วยนมจำนวน ๓ ชนิด เช่น หมูป่า สุนัขจิ้งจอก อีเห็น เป็นต้น

๑๐) แผนที่

ภาพที่ ๔.๑๖ แผนที่อุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ภาพที่ ๔.๑๗ แผนที่การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ที่มา <http://www.dooasia.com/chaiyaphum/b/1209.jpg>

๑๑) อัตราค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติ

ชาวไทย : ผู้ใหญ่ ๒๐ บาท เด็ก ๑๐ บาท, ชาวต่างชาติ : ผู้ใหญ่ ๑๐๐ บาท เด็ก ๕๐ บาท
หมายเหตุ เมื่อชำระค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติแล้วกรุณาพกบัตรค่าบริการติดตัว ขณะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ

๑๒) ร้านค้าสวัสดิการ ร้านสวัสดิการ (อาหารและเครื่องดื่ม) เปิดให้บริการทุกวันเวลา ๐๘.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.

ภาพประกอบที่ ๔.๑๘ ร้านค้าสวัสดิการในเขตพื้นที่ผาห้วยนาค

๑๓) มอหินขาว

(๑)ที่ตั้ง

มอหินขาว ตั้งอยู่ที่บ้านวังคำแคน (หมู่ ๙) ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในเขตพื้นที่เตรียมผนวกของอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีพื้นที่ราว ๒๐๐ ไร่ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๗๐๐ - ๙๐๐ เมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิ ไปทางอุทยานแห่งชาติตาโคตโนน ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางตลอดเส้น

ภาพที่ ๔.๑๙ เสาหินยักษ์ ๕ ต้น อายุล้านปีที่มอหินขาว

มอหินขาว แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่ง และนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากที่สุด อีกแห่งหนึ่ง สามารถไปเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี ซึ่งอยู่เส้นทางเดียวกันกับผาหัวนาค จะไปเที่ยวชมวิที่ผาหัวนาค ก็ผ่านมอหินขาวก่อน ซึ่งห่างกันประมาณ ๒ กิโลเมตร

(๒)ประวัติมาหินขาว

มอหินขาว มาจากคำว่า "มอ" + "หินขาว" โดยคำว่า "มอ" เป็นภาษาอีสาน หมายถึง ภูมิประเทศที่เป็นที่เนิน เนินเขาหรือที่สูง ส่วนคำว่า "หินขาว" หมายถึง หินบนมอที่มองเห็นเป็นสีขาวในระยะไกล จึงเรียกพื้นที่ดังกล่าวว่า "มอหินขาว" มีอายุระหว่าง ๑๙๗-๑๙๕ ล้านปี เกิดจากการสะสมของตะกอนทรายแป้งและดินเหนียวจากทางน้ำ ต่อมาสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การตกตะกอนเปลี่ยนเป็นทราย ในสภาวะอากาศแบบแห้งแล้งก็ร้อนขึ้นทับถมลงบนตะกอนทรายแป้งและดินเหนียวที่เกิดก่อนจึงแข็งตัวกลายเป็นหิน หลังจาก ๖๕ ล้านปีที่ผ่านมา เกิดการเคลื่อนไหวของเปลือกโลกจากแรงบีบด้านข้างทำให้มีการคดโค้ง แตกหัก ผุพังและการกัดเซาะทั้งในแนวตั้งและแนวนอนก่อให้เกิดลักษณะของเสาหินและแท่งหินอย่างที่เห็นในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปร่างและลักษณะแตกต่างกันออกไปตามจินตนาการของผู้พบเห็น บริเวณรอบๆนั้นยังมีกลุ่มหินอีกหลายแห่งซึ่งสามารถเดินศึกษาธรรมชาติได้ ทั้งยังเป็นพื้นที่ศึกษาสังคมของพันธุ์พืชต่างๆ สัตว์ป่าขนาดเล็ก แมลงและเป็นแหล่งป่าต้นน้ำลำธารภูแลนคาซึ่งชาวบ้านทำผายกันน้ำกกเก็บไว้ใช้ แบ่งหมวดหมู่กลุ่มหินได้ ๓ กลุ่มใหญ่ ระยะห่างกัน ๕๐๐-๑,๐๐๐ เมตร กลุ่มหินทั้ง ๓ กลุ่มไม่ใช่สิ่งเพิ่งค้นพบใหม่ในชัยภูมิ แต่เป็นสิ่งที่คู่โลกคู่ชัยภูมิ มาเป็นร้อยล้านปีแล้ว ชาวชัยภูมิไม่รู้ก็ชั่วอายุคนเคยเห็น โดยตั้งชื่อเนินเขาที่กลุ่มหินเหล่านี้ตั้งอยู่ว่า "มอหินขาว" เนื่องจากเป็นกลุ่มหินสีขาว ยิ่งหลังฝนขาดเม็ดแดดออก กลุ่มหินเหล่านี้จะส่งประกายขาวโดดเด่นสวยงาม ชาวบ้านเห็นกันชินตาโดยไม่รู้ว่ามีอันอาจมีค่าสูงแบบสโตนเฮนจ์อังกฤษ

เป็นรูปลักษณะของหินทรายที่เหลือน้ำอยู่จากการผุพังสักร่อน โดยการกระทำของน้ำไหล ฝน และลมเป็นเวลานานนับล้านปีมาแล้ว ก่อให้เกิดเป็นรูปร่างต่าง ๆ กัน ซึ่งในทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยา มักเรียกตามลักษณะรูปร่างที่ปรากฏว่าคล้ายกับอะไร ซึ่งในสถานที่นี้ มีกลุ่มหินที่สำคัญ ๓ กลุ่ม

โดยกลุ่มแรก_สำคัญที่สุด เพราะประกอบด้วยหินที่มีลักษณะคล้ายทั้งแบบหอสูง (Tower) และเสาหิน (Pillar) แต่ส่วนใหญ่คล้ายเสาหินมากกว่า ในทางวิชาการ จึงอาจเรียกว่าเสาหินทราย หรือ Sandstone Pillar Rocks หรือ Mo Hin Kho Pillar Rocks คล้ายกับเสาหินในออสเตรเลียที่ Alice Springs และออสเตรเลียตอนกลาง, เมืองแวนคูเวอร์ แคนาดา Pasaba ตุรกี, Externsteing เยอรมนี, Halong Bay เวียดนาม, จังหวัด Hunan สาธารณรัฐประชาชนจีน, เมือง Kaiambaka กรีก... เป็นต้น นักท่องเที่ยวเรียกหินกลุ่มนี้ว่า "กลุ่มหิน ๕ ต้น" แต่ละต้นมีชื่อและตำนานความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป

ต้นแรกมีชื่อว่า "ขุนศรีวิชัย" เชื่อว่า ถ้าได้กราบไหว้จะได้รับพร ในการเอาชัยชนะมาสู่ตน
เสาหินต้นที่ ๒ ชื่อ "หลวงปู่ฤาษี" เชื่อว่า ถ้าได้กราบไหว้จะได้รับพรด้านโชคลาภและความเจ็บป่วยจะหายไป

เสาหินต้นที่ ๓ ชื่อ "หลวงสมชาย" เชื่อว่าถ้าได้กราบไหว้จะได้รับพรด้านความมีสง่าราศี
เสาหินต้นที่ ๔ ชื่อ "หลวงจันทร์" เชื่อว่าถ้าได้กราบไหว้จะได้รับพรด้านยศฐาบรรดาศักดิ์
เสาหินต้นที่ ๕ ชื่อ "หมื่นสิงห์ขร" เชื่อว่า ถ้าได้กราบไหว้จะได้รับพร ทางตำแหน่งความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ภาพที่ ๔.๒๐ เสาหินยักษ์ ๕ ต้น เป็นกลุ่มหินพระเอกในมอหินขาว

กลุ่มที่ ๒ ห่างออกไปราว ๕๐๐ เมตรทางตะวันตกเฉียงใต้ เป็นดงลานหินโผล่ไม่สูงนัก สามารถจินตนาการแท่งหินที่เห็นให้เป็นไปตามความคิดเห็นของตนได้สบาย อาทิ เป็นรูปสฟิงซ์และ โขลงช้างลุยน้ำเห็นหลังช้างทั้งโขลง บางแท่งหินมองดูคล้ายดอกเห็ดหรือคิ่วลึงค์ก็ได้

ภาพที่ ๔.๒๑ ประตูลิ้นแล

ภาพประกอบที่ ๔.๒๒ กลุ่มหินเจดีย์ และกลุ่มหินโคลงช้าง

กลุ่มที่ ๓ อยู่ห่างกลุ่มที่ ๑ ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ๑,๕๐๐ เมตร เป็นลานหน้าผา หินมีหินผุดโผล่บ้าง แต่ความโดดเด่นสู้กลุ่มที่ ๑ และ ๒ ไม่ได้ แต่กลับมีดีในเรื่องการนั่งพักผ่อนมองดูวิวทิวทัศน์เบื้องล่างและชมพระอาทิตย์ตกดินรับลมเย็นโกรกสบาย กลางคืนสามารถมองเห็นกลุ่มแสงไฟระยิบระยับจาก อำเภอหนองบัวแดง ที่อยู่เบื้องล่างลิบๆ ได้

ภาพประกอบที่ ๔.๒๓ ลานหน้าผาหินสามารถชมวิวรอบๆ ได้

แท่งเสาหินทรายของมอหินขาวแตกต่างจาก Stonehenge ในประเทศอังกฤษ เพราะ Stonehenge เกิดจากการก่อสร้างของมนุษย์เมื่อหลายพันปีก่อน ส่วนใหญ่เป็นพวกหินอัคนี เช่น หิน โดโลไรต์ และเสาหินมีขนาดเล็กกว่า คือ กว้าง x สูง อย่างมากประมาณ ๒ x ๕ เมตร เท่านั้น อย่างไรก็ตาม Stonehenge มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าของมนุษย์ในด้านการก่อสร้าง เมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อน และเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ๑ ใน ๗ แห่งของโลก จึงได้รับการยอมรับของยูเนสโก ให้เป็นแหล่งมรดกโลกในปี ๑๙๘๖ อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก Stonehenge เป็นสิ่งมหัศจรรย์และรู้จักกันทั่วโลกอยู่ก่อนแล้ว การเปรียบเทียบมอหินขาวว่าเป็น "สโตนเฮนจ์เมืองไทย" ก็อาจเกิดผลดีในด้านการสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยวแบบรวดเร็ว แต่ความแตกต่างก็เป็นสิ่งที่ทางชุมชนท้องถิ่นที่ทางชุมชนท้องถิ่นควรได้อธิบายในภายหลัง เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

มอหินขาว ที่นี้ถือเป็นเสาหินทราย ที่ใหญ่ที่สวยงามที่สุดในเอเชีย เพราะยังไม่ปรากฏแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจประเภทเดียวกันนี้ในประเทศต่างๆ ของอาเซียนมาก่อน หากจะต่อยอดการท่องเที่ยว ยุคโบราณ ชัยภูมิ มีศักยภาพที่น่าสนใจมากที่สุดจังหวัดหนึ่งของอาเซียน หรืออาจจะเป็นระดับโลกได้ เนื่องจากการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ หรือฟอสซิลไดโนเสาร์ ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ถึง ๒ ยุค คือยุคต้น และยุคปลาย ซึ่งในประเทศไทย มีเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น จังหวัดอื่นๆ ที่ดังๆ พบเพียงยุคเดียวเท่านั้น สำหรับยุคต้น หรือยุคไทรแอสซิก ประมาณ ๒๑๐ ล้านปี ค้นพบเมื่อเร็วๆ นี้

โดยคณะของ ผศ.ดร.ประเทือง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หัวหน้าคณะสำรวจไดโนเสาร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ลงมาสืบสวน ร่องรอยบริเวณลานหินทราย ริมตลิ่งลำน้ำชี บ้านโนนตูม ต.วังชมพู อ.หนองบัวแดง จ. ชัยภูมิ เมื่อเดือน ก.ค. ๒๕๕๑ และนำผลสำรวจไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญไดโนเสาร์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไคโร ประเทศญี่ปุ่น และประเทศจีน สามารถจำแนกรอยเท้าที่ปรากฏได้ ๓ ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก เป็นรอยเท้าทรงกลมมนคล้ายเท้าช้าง เส้นผ่าศูนย์กลาง ๔๔ เซนติเมตร คาดว่าเป็นรอยเท้าของไดโนเสาร์ซอโรพอด หรือไดโนเสาร์สี่เท้าขนาดใหญ่กินพืช

ลักษณะที่ ๒ เป็นรอยเท้า ๓ นิ้ว คล้ายเท้านก ไม่ต่ำกว่า ๑๕ รอย คาดว่าเป็นรอยเท้าของไดโนเสาร์คาร์โนซอร์ หรือไดโนเสาร์สองเท้าขนาดใหญ่กินเนื้อ

ลักษณะที่ ๓ เป็นรอยเท้าสองกีบคล้ายเท้าควาย ไม่ต่ำกว่า ๒๙ รอย แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นรอยไดโนเสาร์ หรือสัตว์เลื้อยคลานประเภทใด คาดว่าเป็นรอยเท้าสัตว์ใหม่ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน ถึงกว่า ๘๐ รอย ซึ่งนักธรณีวิทยาเรียกรอยเท้าทั้งหมดว่า "หมวดหินน้ำพอง" เบื้องต้นให้อายุอยู่ในยุคไทรแอสซิกตอนปลาย หรือประมาณ ๒๑๐ ล้านปีก่อน ถือเป็นการค้นพบครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง เพราะที่ผ่านมาไม่เคยปรากฏพบรอยเท้าของไดโนเสาร์ชนิดที่กินพืชกับกินเนื้ออยู่ด้วยกันและมีอายุมากเพียงนี้ แต่มาพบที่ จังหวัดชัยภูมิ เป็นแห่งแรก

อาจบอกได้ว่า นี่คือแหล่งกำเนิดของไดโนเสาร์ของโลก และยังมีรอยเท้าที่จำแนกไม่ได้อีกจำนวนมาก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศจะลงมาศึกษา เพื่อหารายละเอียดของรอยเท้าดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น แหล่งค้นพบครั้งนี้ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และที่ค้นพบอีกยุคคือ ยุคล่าสุดของไดโนเสาร์ เรียกว่ายุคครีเตเชียส มีชื่อว่า "จิตตาโคซอร์ส สัตยารักกิ" เป็นไดโนเสาร์กินพืช ที่มีจะงอยปากเหมือนนกแก้ว มีชีวิตอยู่เมื่อมีชีวิตอยู่เมื่อ ๑๔๔-๖๕ ล้านปี ที่ผ่านมา ตัวยาวประมาณ ๒ เมตร เดินด้วย ๒ ขา ได้ชื่อตามชื่อของ คุณนเรศ สัตยารักษ์ ผู้ค้นพบที่ จ.ชัยภูมิ ถือว่าเป็นแหล่งเดียวของประเทศไทย ซึ่งจากการสันนิษฐานจากหมวดกลุ่มหิน ที่เรียกว่า หมวดหินขี้กรวด อายุประมาณ ๑๐๐ ล้านปี นอกจากนี้ ยังขุดพบซากโครงกระดูกไดโนเสาร์ที่มีลักษณะคล้ายกับปากนกแก้วที่เราเรียกกันว่า ไดโนเสาร์ปากนกแก้ว โดยทั่วไปแล้วการขุดพบซากโครงกระดูกไดโนเสาร์ในครั้งนี้มี ความโดดเด่นกว่าที่อื่นๆ เพราะมี ๑๓ ประเทศที่พบซากไดโนเสาร์ที่มีความโดดเด่น แต่เนื่องจากว่ามีอยู่ ๒ ประเทศเท่านั้นที่พบซากโครงกระดูกไดโนเสาร์ทั้ง ๓ ยุค คือ ประเทศอินเดียและไทย แต่ที่จังหวัดชัยภูมิ

ดร.จรรยา ตัวกระยอม นักธรณีวิทยา สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ ผู้เชี่ยวชาญไดโนเสาร์ พูดถึงจุดเด่น ของจังหวัดชัยภูมิว่า "หากสามารถขุดพบซากโครงกระดูกไดโนเสาร์ ที่เดียวกันทั้ง ๓ ยุค ถือว่ามีเพียงแห่งเดียวในโลก คือจังหวัดชัยภูมิเท่านั้น ความภาคภูมิใจนี้ อาจเกิดขึ้นได้ หากเป็นเช่นนั้นจริง ชัยภูมิ จะเป็นแหล่งศึกษาสัตว์โลกล้านปี ที่สมบูรณ์ที่สุดในโลก ชาวชัยภูมิทุกภาคส่วนสามารถจุดประกายเรื่องนี้ขึ้นมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชีวิตสัตว์โลกล้านปีได้ ^{๔๖}

^{๔๖} <https://sites.google.com/site/wwwtoeyployjibcomsites/prawati-mx-hin-khaw> เข้าถึงข้อมูล วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

มอหินขาว ประกอบด้วยกลุ่มหินทรายสีขาววางเรียงรายคล้ายกับ “สโตนเฮนจ์” ในประเทศอังกฤษ มอหินขาว จึงได้รับการขนานนามอีกชื่อหนึ่งว่า “สโตนเฮนจ์เมืองไทย” เป็นสวนหินธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากการสะสมของตะกอนทรายและดินเหนียวแข็งตัวกลายเป็นหิน ลักษณะของหินกลุ่มต่างๆ เกิดจากเคลื่อนไหวของเปลือกโลกบีบอัดจนเกิดการคดโค้ง แตกหัก กัดเซาะทั้งแนวตั้งและแนวนอน สร้างสรรค์เป็นรูปต่างๆ ตามจินตนาการของผู้พบเห็น มอหินขาวมีกลุ่มหินอยู่หลายแห่ง **กลุ่มหินชุดแรก** คือ “เสาหิน ๕ ต้น” มีความสูงประมาณ ๑๒ เมตร ต้นที่ใหญ่ที่สุดมีขนาดเท่ากับ ๒๒ คนโอบ เสาหินกลุ่มนี้นับเป็นเสาหินที่โดดเด่นที่สุด และเป็นไฮไลท์ของการมาเที่ยวชม มอหินขาว ถัดจากกลุ่มหินชุดแรกไปเล็กน้อยจะถึงบริเวณลานกางเต็นท์ มีห้องน้ำบริการ จากจุดนี้มีเส้นทางเดินไปยังกลุ่มหิน และจุดชมวิว ได้แก่ หินเจดีย์โขลงช้าง ระยะทางเดินเท้า ๖๕๐ เมตร ลานหินต้นไทร ๙๐๐ เมตร สวนหินล้านปี ๑,๒๕๐ เมตร และจุดชมวิวดาหัวนา ๒,๕๐๐ เมตร **กลุ่มหินที่ ๒** อยู่ห่างจากกลุ่มแรกประมาณ ๕๐๐ เมตร เรียกว่า “ดงหิน” เป็นแท่งหินทรงแปลกประหลาด รูปร่างคล้ายเจดีย์ กระจดเต่า ร่องเท้าบุท และจากจุดนี้เราสามารถขึ้นไปชมวิวกว้างไกลสุดสายตาของที่นี่ได้ **หิน** ได้ **หินกลุ่มที่ ๓** อยู่ห่างออกไปอีก ๑,๕๐๐ เมตร เป็นแท่งหินและเสาหินขนาดเล็กกระจายอยู่บนลานหินกว้าง ลาดเอียงขึ้นไปจด “ผาหัวนา” ในช่วงฤดูฝน นักท่องเที่ยวจะได้ชมดอกไม้ป่าที่บ้านสะพรั่งรายล้อม เป็นมนต์เสน่ห์แห่งมอหินขาว^{๔๗}

๑๔) ป่าปรังพินปี

-ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา

ป่าปรังพินปีอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ตำบลซับสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูแล่นคาด้านทิศเหนือ ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพบปรังพินป่า (ปรังชัยภูมิ) อายุประมาณพันกว่าปี มีขนาดใหญ่ สูง ๔-๖ เมตร ขึ้นอยู่ในป่าเต็งรัง บริเวณหน้าผายอดภูคิ กระจายทั่วพื้นที่ป่า เนื้อที่ ๒๐๐ ไร่ มีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดชัยภูมิ นักท่องเที่ยวสามารถชมต้นปรังชัยภูมิ และวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม

^{๔๗} <https://chaiyaphum.prd.go.th/th/content/category/detail/id/๑๒๗/iid/๑๑๔๓๖> เข้าถึงข้อมูล วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕.

ภาพประกอบที่ ๔.๒๔ ผาชมจันทร์ ป่าปรังพันปี

ต้นปรังที่พบบริเวณป่าปรังพันปี มี ๒ ชนิดได้แก่ ปรังเขา (*Cycas pectinata* Buch.-Ham.) ซึ่งมีลำต้นสูงได้ประมาณ ๑๒ เมตร พบที่ความสูงจากระดับน้ำทะเล ๖๐๐-๑๓๐๐ เมตร กระจายพันธุ์ตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้งและป่าดิบเขา และปรังช้าง (หรือปรังไต้ตีนโต) (*Cycas elephantipes* A.Lindstrom & K.D.Hill) หรือปรังเท้าช้าง หรือปรังไต้ตีนโต ลำต้นสูง ๑-๓ เมตร ซึ่งลักษณะโคนต้นแบน คล้ายเท้าช้างในประเทศไทยมีรายงานพบต้นปรังเพียง ๑๑ ชนิด จาก ๙๘ ชนิดทั่วโลก ปรังไทยทุกชนิดจัดเป็นพืชที่โตช้ามาก เจริญเติบโตเฉพาะในบางที่ ปรังทุกชนิดจัดเป็นพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือ อนุสัญญาไซเตส (CITES) ในบัญชีที่ ๒” นับได้ว่าป่าปรังพันปี เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมของต้นปรังเท้าช้าง หรือปรังช้าง ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

๑๔) การเดินทาง

รถยนต์ จากกรุงเทพฯ เดินทางโดยใช้เส้นทางตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑ ผ่านจังหวัดปทุมธานี ออยุธยา จนถึงสระบุรี ระยะทางประมาณ ๑๐๗ กิโลเมตร แล้วเดินทางต่อโดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ ผ่านอำเภอมวกเหล็ก อำเภอปากช่อง จนถึงแยกเข้าอำเภอสีคิ้ว ระยะทางประมาณ ๘๕ กิโลเมตร แล้วเดินทางต่อโดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ ผ่านอำเภอสีคิ้ว อำเภอด่านขุนทด อำเภอจัตุรัส ถึงจังหวัดชัยภูมิ ระยะทางประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร รวมระยะทางเส้นทางหลักทั้งสิ้นประมาณ ๓๑๒ กิโลเมตร หลังจากนั้นสามารถเดินทางจากจังหวัดชัยภูมิ ใช้ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๐๕๑ (ชัยภูมิ-ตาดโตน) ไปประมาณ ๖ กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือเข้าทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๑๕๙ (ชัยภูมิ-หนองบัวแดง) ไปจนถึง กม.ที่ ๒๖ มีทางแยกซ้ายมือเข้าเข้าทำการอุทยานแห่งชาติ^{๔๔}

๑๕) เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เส้นทางที่ ๑ ไปอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา โดยเริ่มจากอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทาง (ถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง) ถนนหมายเลข ๒๐๕๑ ประมาณ ๖.๒ กิโลเมตร ถึงสี่แยกช่อระกาแล้ว เลี้ยวซ้ายไปตามทางถนนหมายเลข ๒๑๕๙ ผ่านหน้าวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ไปอีกประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ผ่าน อบต.ห้วยต้อน ผ่านทางเข้าน้ำตกผาเอียง ถึงอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา อยู่ทางด้านซ้ายมือของถนนหมายเลข ๒๑๕๙ รวมระยะทาง ๓๔.๑ กิโลเมตร

เส้นทางที่ ๒ ไปผาห้วยนาค โดยเริ่มต้นจากอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๐๕๑ ถนนลาดยางเชื่อมระหว่างอำเภอเมืองชัยภูมิ-ตำบลท่าหินโงม ผ่านถนนหมายเลข ชย.๔๐๕๑ ถึงสามแยกระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร (ถ้าเลี้ยวขวาเข้าด้านอุทยานแห่งชาติตาดโตน) เลี้ยวซ้ายไปตามถนน ชย.๔๐๕๑ ทางไปบ้านท่าหินโงมประมาณ ๗.๘ กิโลเมตร ผ่านบ้านห้วยหมากแดง ไปถึงทางสามแยกหน้าวัดท่าหินโงม เลี้ยวซ้ายเข้าทางไปมอหินขาว(ระยะทาง ๓๑.๗ กม.) ไปตามถนน ชย.๔๐๕๑ อีก ๑๑.๗ กิโลเมตร ผ่านมอหินขาวไปอีก ๒ กิโลเมตร ถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผาห้วยนาค รวมระยะทาง ๔๓.๔ กิโลเมตร

๑๖) ศักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำ มีห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๑๘ ห้อง มี ๓ จุด มีพื้นที่กว้างขวาง ปานกลาง มีที่จอดรถ รถบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน รถทั่วไปคือรถขนาดเล็กทุกชนิด และมีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) มีที่ศูนย์บริการผาห้วยนาค จำนวน ๑ - ๒ ร้าน

^{๔๔} http://park.dnp.go.th/visitor/nationparks/show.php?PTA_CODE=9135 (๒ พค.๖๕)

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีจุดบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีเอกสาร-โบว์ชาร์แจก

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน สถานที่อื่นๆ มีน้ำฟ้า

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีความเป็นธรรมชาติ- เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย

เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีจุดชมทัศนียภาพ – เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและชุมชน (ตามเทศกาล) มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๓ อุทยานแห่งชาติไทรทอง (Sai Thong National Park)

๑) ที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติไทรทอง ตั้งอยู่ที่ ๘๑ หมู่ ๑๐ ถนนโยธาธิการ ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๕๐

ภาพที่ ๔.๒๕ ป้ายอุทยานแห่งชาติไทรทอง

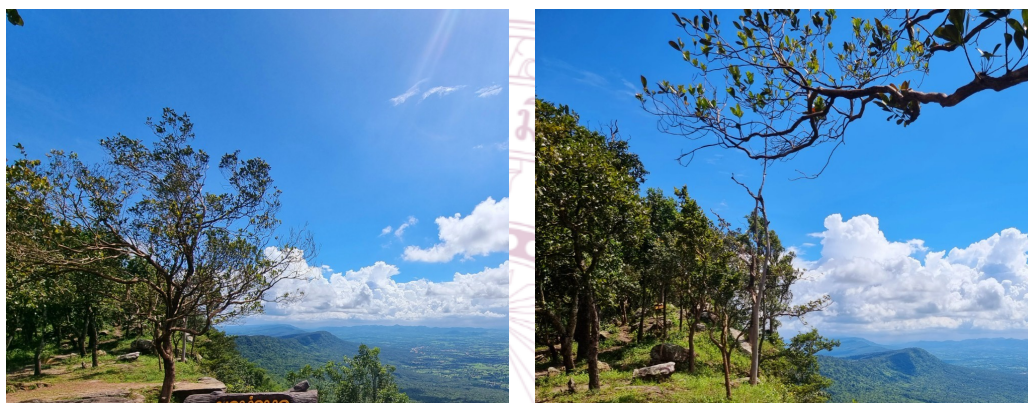
ภาพที่ ๔.๒๖ น้ำตกไทรทอง

๒) สถานที่ติดต่อ

อุทยานแห่งชาติไทรทอง เลขที่ ๘๑ หมู่ ๑๐ ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๕๐, E-mail : saihongnp๗@gmail.com, โทรศัพท์ ๐๘๙ ๒๘๒ ๓๔๓๗ (ศูนย์บริการ

นักท่องเที่ยว), Facebook : อุทยานแห่งชาติไทรทอง Sai Thong National Park, นายชม มาแดง ตำแหน่ง เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน เป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง

๓) สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกไทรทอง, ผาพ่อเมือง, ผาห้าหาด, พุงบัวสวรรค์, จุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรทอง ส่วนผาห้าหาด (จุดชมวิวยุติหน้าผาที่มีชื่อเสียงที่สุด) อยู่ห่างจากอุทยานแห่งชาติไทรทอง ๑๐ กิโลเมตร ผาพ่อเมือง มีจุดชมวิวยุติหน้าผาห้าหาด และพุงบัวสวรรค์ (ดอกกระเจียว) จะออกดอกสวยงามในหน้าฝนช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม-สิงหาคม อยู่ใกล้กับจุดชมวิวของผาห้าหาด

ภาพที่ ๔.๒๗ ป้ายผาห้าหาดและจุดชมวิวผาห้าหาด

ภาพที่ ๔.๒๘ จุดชมวิวผาพ่อเมืองและหน้าผา

ภาพที่ ๔.๒๙ จุดชมดาวและชิงช้านั่งชมดาวที่ผาชมดาว

ภาพประกอบที่ ๔.๓๐ ป้ายบอกเส้นทางเข้าชมทุ่งบัวสวรรค์

๔) ลักษณะทั่วไป

อุทยานแห่งชาติไทรทอง อยู่ในท้องที่อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอภักดีชุมพล และอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๙๙,๓๗๕ ไร่ หรือ ๓๑๙ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงามและอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา เป็นผืนป่าบนเทือกเขาพังเหย ในช่วงต้นฤดูฝนนอกจากผืนป่าจะเขียวชอุ่มชุ่มชื้นไปด้วยพรรณไม้ไม่น้อยใหญ่แล้ว ที่นี่ยังงดงามโดดเด่นด้วยดอกกระเจียวที่ผลิบานอยู่เต็มท้องทุ่ง เรียกชื่อว่า ทุ่งบัวสวรรค์ มีน้ำตกไทรทองที่สวยงาม และมีน้ำผาให้ทุกคนทำพิธีสัจน์ของความหวาดเสียว

๕) ความเป็นมาและได้รับประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ

เนื่องจากบริเวณที่ดินป่าเทือกเขาพังเหย และป่านาอย่างลึก ในท้องที่ตำบลท่าใหญ่ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง ตำบลบ้านเจียง ตำบลเจาทอง ตำบลวังทอง กิ่งอำเภอภักดีชุมพล อำเภอหนองบัวแดง ตำบลห้วยแย้ ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว และตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า เช่น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่านานาชนิด ตลอดจนทิวทัศน์ ป่า และภูเขาที่สวยงามยิ่ง เช่น น้ำตกไทรทอง ทุ่งบัวสวรรค์ ฯลฯ สมควรกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

ภาพที่ ๔.๓๑ แผนที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง

ภาพที่ ๔.๓๒ แผนที่ท้องที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง

๓) ขนาดพื้นที่ จำนวน ๑๙๙๓๗๕.๐๐ ไร่

๔) หน่วยงานในพื้นที่

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทท.๑ (เขาวง)

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทท.๒ (ห้วยเสือดำ)

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทท.๓ (บ้านใหม่สามัคคี)

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทท.๔ (สำนักตุ้มกา)

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทท.๕ (คลองไทร)

๕) ลักษณะภูมิประเทศ และ ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติไทรทองอยู่ในเขตเทือกเขาพระยาฝ่อ และเทือกเขาพังเหย มีลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยภูเขาสูงต่ำหลายลูกเรียงรายสลับซับซ้อน มีระดับความสูงตั้งแต่ ๓๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ถึงสูงสุดที่ยอดเขาพังเหย ๑,๐๐๘ เมตร เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของลำห้วยโป่งขุนเพชร ลำห้วยเชียงทา ลำห้วยแย้ ลำห้วยยาง ลำน้ำเจา ลำน้ำเจียง ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำชี

ลักษณะภูมิอากาศ : พื้นที่ป่าแห่งนี้จัดอยู่ในภูมิอากาศประเภทฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม สามารถแบ่งฤดูกาลออกได้เป็น ๓ ฤดู คือ ฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ลักษณะของฝนที่ตกส่วนมากจะเป็นพายุฝนฟ้าคะนอง อิทธิพลของพายุดีเปรสชันจะได้รับไม่มากนัก ฝนตกมากในช่วงเดือนกันยายน ถึงตุลาคม ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม

๑๐) พืชพรรณและสัตว์ป่า

พืชพรรณ : สภาพป่าของอุทยานแห่งชาติไทรทองสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ป่าดิบแล้ง พบทางตอนเหนือของเทือกเขาพระยาผ่อง และตอนกลางของเทือกเขาพังเหย พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตะแบก กระบาก ตะเคียนหิน มะค่าโมง มะม่วงป่า ประดู่ นนทรีป่า สาธร และเขลิง ฯลฯ ป่าเต็งรัง พบมากบริเวณพื้นที่สันเขาและพื้นที่ลอนลาดตอนล่างในเทือกเขาพังเหย พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ก่อ พะยอม เต็ง รัง พลวง ตีนนก กว้าว แดง รัก กระบก ส้าน ไม้ และหญ้าชนิดต่างๆ ป่าเบญจพรรณ พบไม่มากนัก พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ประดู่ แดง ตะแบก มะค่าโมงและไม้ชนิดต่างๆ

สัตว์ป่า ที่พบเห็นได้ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรทอง ได้แก่ หมูป่า อ้น อีเห็น ชะมด เก้ง กระเจิง กระรอก กระแต กระต่ายป่า นกตะขาบทุ่ง นกกระปูด อีกา เหยี่ยว ไก่ป่า ตะกวด แอ้ ตุ๊กแก กิ้งก่า งู กบ ปาด เขียด อี้อ่าง ฯลฯ และพบปลาบางชนิดตามแหล่งน้ำต่างๆ

๑๑) การเดินทาง

รถยนต์ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติไทรทอง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร ห่างจากอำเภอนองบัวระเหว ประมาณ ๓๗ กิโลเมตร ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๕ สายชัยภูมิ - นครสวรรค์ จะมีทางแยกขวามือเข้าไปน้ำตกไทรทองอีก ๗ กิโลเมตร

เครื่องบิน นั่งเครื่องบินจากดอนเมือง ไปลงขอนแก่น และก็ต้องรถโดยสารสาย นครสวรรค์ - ขอนแก่น มาลงที่บ้านท่าโป่ง กิโลเมตรที่ ๑๒๓

รถไฟ มีรถด่วนและรถเร็วสายกรุงเทพฯ - อุดร - หนองคาย ผ่านเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ลงที่สถานีจัตุรัส นั่งสามล้อไป บขส.จัตุรัส ต่อรถไปหนองบัวระเหว เมื่อถึงระเหวแล้วต่อรถ สายชัยภูมิ- บึงสามพันหรือสายขอนแก่นนครสวรรค์ ลงที่ปั๊อมยามตำรวจบ้านท่าโป่ง แล้วขึ้นมอเตอร์ไซด์รับจ้างเข้าไปที่อุทยานแห่งชาติ

๑๒) อัตราค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติ

ชาวไทย: ผู้ใหญ่ ๔๐ บาท เด็ก ๒๐ บาท, ชาวต่างชาติ: ผู้ใหญ่ ๒๐๐ บาท เด็ก ๑๐๐ บาท

หมายเหตุ เมื่อชำระค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติแล้วกรุณาพกบัตรค่าบริการติดตัว ขณะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ

๑๓) ร้านค้าสวัสดิการ

ร้านค้าสวัสดิการ เปิดให้บริการเวลา วันจันทร์ - วันศุกร์ ๐๘.๓๐ น - ๑๖.๓๐ น.

๑๔) สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และสถานที่กางเต็นท์

ที่พัก - ไทรทอง ๑๐๒,๑๐๓ (ซ่อมรกรด ๑,๒)

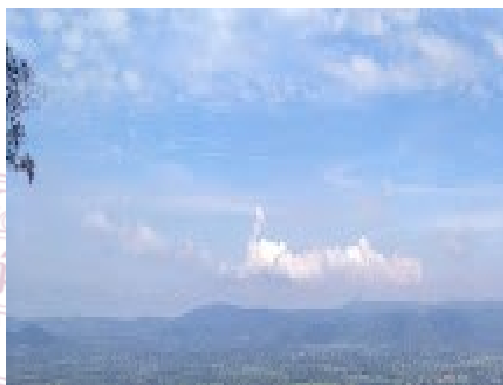
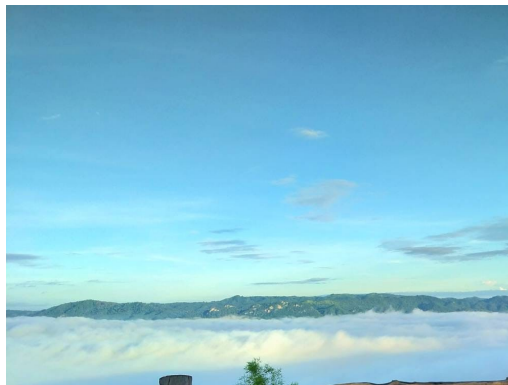
ที่พัก - ไทรทอง ๑๐๑,๑๐๖ (ไทรทอง ๑,๓)

ห้องประชุมสัมมนา - ไทรทอง ๐๑๑ - ห้องประชุม ๑

ห้องประชุมสัมมนา - ไทรทอง ๐๑๒ - ห้องประชุม ๒

๑๕) จุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย

จุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย อยู่ริมทางหลวงหมายเลข ๒๒๕ (ชัยภูมิ-นครสวรรค์) ประมาณกิโลเมตรที่ ๗๐ เป็นที่แวะจอดพักรถยนต์และชมทิวทัศน์ข้างทาง มีร้านขายของท้องถิ่นของชาวชนบท จะเห็นทิวทัศน์ช่วงยามเย็นดวงอาทิตย์กำลังตกดิน

ภาพที่ ๔.๓๓ จุดชมวิวทิวทัศน์ที่เข่าพังเหย

๑๖) กิจกรรม

กิจกรรมเล่นน้ำตกไทรทอง กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติทุ่งดอกบัวสวรรค์ตามเส้นทางธรรมชาติ

๑๗) เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เส้นทางที่ ๑ ไปอุทยานแห่งชาติไทรทอง โดยเริ่มจากอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทางถนนหมายเลข ๒๒๕ (สายชัยภูมิ - นครสวรรค์) ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร ถึงสี่แยกหนองบัวระเหว ตรงไปตามทางถนนหมายเลข ๒๒๕ ประมาณ ๓๒.๙ กิโลเมตร ในระหว่างทางจะผ่านที่ทำการ อบต.วังตะเฒ่า ไปตามถนนจนถึงทางสามแยก (๖๔.๙ กม.) เลี้ยวขวาไปตามทางถนนลาดยางเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติไทรทองอีก ประมาณ ๗.๔ กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติไทรทอง รวมระยะทาง ๗๒.๓ กิโลเมตร

๑๘) ศักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำ มีห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๔๒ ห้อง มีจุด ๙ จุด มีพื้นที่กว้างขวางมาก มีที่จอดรถ รถบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน และรถเล็กทั่วไป มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) มีจำนวน ๑ - ๒ ร้าน มีจุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

จุดบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

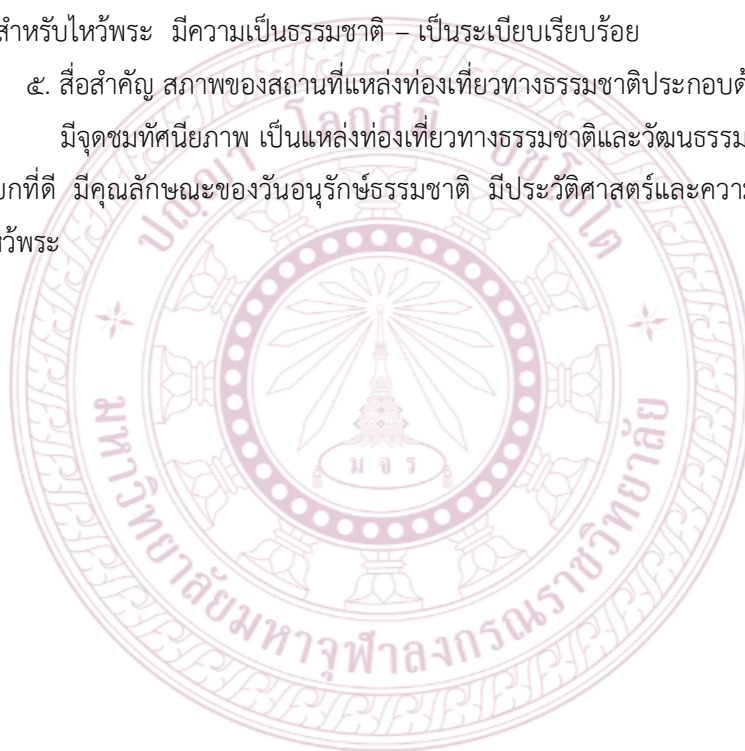
มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีความเป็นธรรมชาติ – เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประกอบด้วย

มีจุดชมทัศนียภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๔ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม (Pa Hin Ngam National Park)

๑) ที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติป่าหินงามตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๓๐

๒) สถานที่ติดต่ออุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ตู้ ปณ.๑ ปทจ.สหัสขันธ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๓๐, E-mail : hinnngamo7_np@yahoo.com, โทรศัพท์ ๐๔๔๐๕๖๑๔๑, นายสมศักดิ์ กาญจนะคช ตำแหน่ง เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส เป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

ภาพที่ ๔.๓๔ ป้ายอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

ภาพที่ ๔.๓๕ หินถั่วยไฟฟ้าเวลค์คัพ

๓) ลักษณะทั่วไป

อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีเนื้อที่ประมาณ ๖๒,๔๓๗.๕๐ ไร่ หรือ ๙๙.๙ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่อยู่ในท้องที่อำเภอเทพสถิต และอำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพป่าสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของกลุ่มน้ำชีและแม่น้ำป่าสักมีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่งโดยเฉพาะทุ่งดอกกระเจียว

๔) ความเป็นมา

เดิมบริเวณลานหินงามเป็นที่รู้จักเฉพาะราษฎรในท้องถิ่น ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ นายอำเภอเทพสถิต และป่าไม้อำเภอเทพสถิต ได้ออกตรวจพื้นที่และพบกับลานหินธรรมชาติที่มีรูปร่างสวยงามมีคุณค่าควรอนุรักษ์ไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนของบุคคลทั่วไป จึงเสนอเรื่องไปยังกรมป่าไม้ผ่านทางจังหวัดชัยภูมิ ในขั้นต้นกรมป่าไม้ได้ประกาศเป็นวนอุทยานป่าหินงาม เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๒๙ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖,๒๕๐ ไร่

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ กรมป่าไม้ได้ทำการสำรวจพื้นที่ใกล้เคียงอย่างละเอียด และพบว่ายังมีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เมื่อรวบรวมพื้นที่แล้วประมาณ ๑๑๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗๐,๐๐๐ ไร่ โดยพื้นที่ดังกล่าวได้กันหมู่บ้านออกจากพื้นที่เรียบร้อยแล้วโดยการปฏิรูปที่ดิน อีกทั้งพื้นที่เตรียมจัดตั้งนี้มีความโดดเด่นทางธรณีวิทยา มีลานหินที่มีรูปลักษณ์สวยงามแปลกตา มีดอกกระเจียวซึ่งพันธุ์ไม้ล้มลุกประจำถิ่น ที่มีดอกสีชมพูอมม่วงชูดอกสะพรั่งในช่วงต้นฤดูฝน มีน้ำตกที่สวยงาม สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติ

ต่อมากรมป่าไม้มีคำสั่งที่ ๑๖๔๒/๒๕๓๗ ให้ นายวิวัฒน์ จันทรเผือก นักวิชาการป่าไม้ ๕ ตำแหน่งเลขที่ ๒๔๕๙ อุทยานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ไปดำเนินการจัดตั้งพื้นที่ป่าดังกล่าวให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงามแห่งนี้ด้วย

ในปี ๒๕๕๐ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่านา漾งหลัก ในท้องที่ตำบลโป่งนก ตำบลนา漾งหลัก ตำบลบ้านไร่ ตำบลละตะแบก อำเภอเทพสถิต และตำบลซับใหญ่ กิ่งอำเภอซับใหญ่ อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๒๖ ก ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ จัดเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ ๑๐๕ ของประเทศ

๕) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขา ประกอบไปด้วยภูเขาต่างๆ เช่น เขาพังเหย มีความสูงประมาณ ๒๐๐ - ๘๐๐ เมตร ทางธรณีวิทยาของพื้นที่เป็นหมวดหินภูพานหมวดหินพระวิหาร และหมวดหินภูกระดึง เป็นหินในระหว่างช่วงเวลาประมาณ ๑๘๐ - ๒๓๐ ล้านปี ยุคจูแรสสิกและไทรแอสสิก เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารกลุ่มน้ำชี (แม่น้ำชี) ลำน้ำสนธิซึ่งไหลลงแม่น้ำป่าสัก

๖) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จากลักษณะของแนวเทือกเขาพาดขวางอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ที่พัดพาเอาความชื้นขึ้นจากทะเลมาตกเป็นฝนในพื้นที่เป็นปริมาณมากจากข้อมูลของสถานีตรวจอากาศอุทยานแห่งชาติป่าหินงามในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๖ พบว่ามีปริมาณน้ำฝนตลอดปี เฉลี่ย ๑,๗๘๒.๖ มิลลิเมตร มีจำนวนวันที่ฝนตก ๑๐๙ วัน/ปี โดยมีฝนตกชุกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม วัดได้ ๓๓๘.๓ มิลลิเมตร ส่วนอุณหภูมิจากข้อมูลเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน วัดได้ ๓๓ องศาเซลเซียส และเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนธันวาคม วัดได้ ๑๘.๓ องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี วัดได้ ๒๔.๘ องศาเซลเซียส สำหรับฤดูกาลเมื่อพิจารณาตามลักษณะอุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน และความชื้นสัมพัทธ์แล้วสามารถแบ่งฤดูกาลได้ดังนี้

ฤดูฝน อยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคม - กันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๒๗๘.๕ มิลลิเมตร

ฤดูหนาว อยู่ระหว่างเดือนตุลาคม - มกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๓.๒ องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๕.๙ องศาเซลเซียส

๗) พืชพรรณและสัตว์ป่า

สภาพป่าเป็นป่าเต็งรังผสมผลัดใบป่าดิบแล้ง มีไม้เต็งเป็นไม้เด่น และมี เต็ง รัง พยอม ก่อ กะบก ประดู่ อินทนิลบก ส้าน ฯลฯ

สัตว์ป่า ได้แก่ เก้ง หมูป่า กระต่ายป่า นิ่ม เม่น อ้น อีเห็น กระรอก ลิง ฯลฯ

๘) ขนาดพื้นที่ ขนาดพื้นที่จำนวน ๖๒๔๓๗.๕๐ ไร่

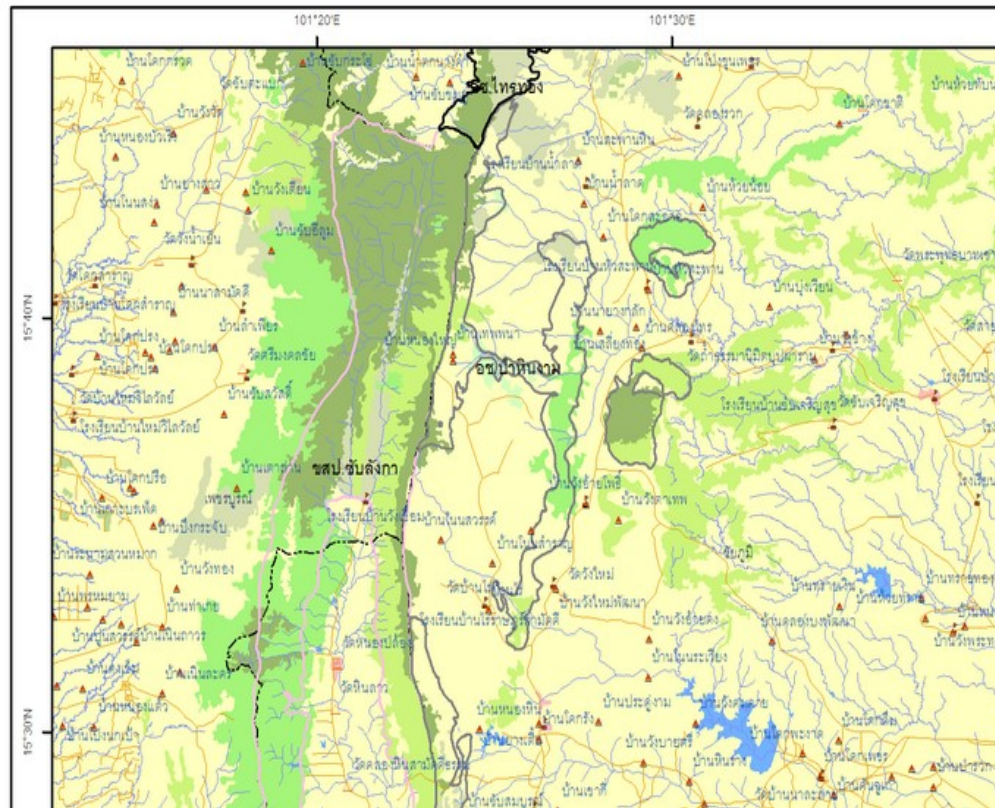
๙) หน่วยงานในพื้นที่

-ที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

-หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติป่าหินงามที่ ปง.๑ (เขาพนมโดม)

-หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติป่าหินงามที่ ปง.๒ (เสลี่ยงทอง)

๑๐) ภาพแผนที่

ภาพที่ ๔.๓๖ แผนที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

ภาพที่ ๔.๓๗ แผนที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

๑๑) อัตราค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติ

คนไทย : ผู้ใหญ่ ๔๐ บาท เด็ก ๒๐ บาท /ชาวต่างชาติ : ผู้ใหญ่ ๒๐๐ บาท เด็ก ๑๐๐ บาท อุทยานฯมีบ้านพักและสถานที่กางเต็นท์ไว้บริการราคา ๑,๘๐๐-๒,๗๐๐ บาท, สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยลด ๕๐ เปอร์เซ็นต์ วันจันทร์-วันศุกร์ ยกเว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ผู้ใหญ่ ๒๐ บาท เด็ก ๑๐ บาท^{๔๔}

หมายเหตุ เมื่อชำระค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติแล้วกรุณาพกบัตรค่าบริการติดตัว ขณะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ

๑๒) ร้านค้าสวัสดิการ

ร้านค้าสวัสดิการ (ร้านอาหาร) เปิดบริการทุกวันเวลา ๐๗.๐๐ น. - ๑๙.๐๐ น.

๑๓) สัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ : AIS, TRUE, DTAC

๑๔) สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักและสถานที่กางเต็นท์

ร้านอาหาร - ร้านอาหาร

ที่พัก - บ้านพัก ๑๐๑ (สุดแผ่นดิน)

ที่พัก - บ้านพัก ๑๐๔ (เพชรพนา)

ศูนย์บริการ - ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

เต็นท์ - เต็นท์

ที่ทำการฯ - ที่ทำการฯ

สถานที่กางเต็นท์ - สถานที่กางเต็นท์

ร้านค้า - ร้านสวัสดิการ

ห้องประชุมสัมมนา - ห้องประชุมขนาดเล็ก

ลานจอดรถ - ลานจอดรถ

ห้องน้ำ - ห้องน้ำ/ห้องสุขา

๑๕) สถานที่ท่องเที่ยว

ลานหินงามเขาพนมโดม ผาสุดแผ่นดิน มีจุดชมวิวบนหน้าผาดูทะเลหมอกทุ่งดอกกระเจียว กระเจียวจะออกดอกงามสะพรั่ง ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม-สิงหาคม และน้ำตกเทพพนา

(๑) ผาสุดแผ่นดิน อยู่ทางด้านทิศเหนือของที่ทำการอุทยานฯ เป็นแนวหน้าผาและชะง่อนหิน เป็นจุดสูงสุด บนเทือกเขาพังเหย สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๘๔๖ เมตรเกิดจากการดันตัวของแผ่นดินภาคกลาง (ฉานไทย) ซุกเข้าไปใต้แผ่นดินอีสาน (อินโด-จีน) ทำให้เกิดแผ่นดินที่ยกตัวสูงขึ้นเรียกว่า"สุดแผ่นดิน" คือ เขตรอยต่อของ ๓ ภาคอันได้แก่

^{๔๔} <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/>

๑. แผ่นดินซีกทางอุทยานฯ เป็นเขตของ จ.ชัยภูมิ (ภาคอีสาน)
 ๒. แผ่นดินซีกทางตะวันตกของอุทยานฯ เป็นเขตของ จ.ลพบุรี (ภาคกลาง)
 ๓. แผ่นดินซีกทางเหนือของอุทยานฯ เป็นเขตของ จ.เพชรบูรณ์ (ภาคเหนือ)
- ซึ่งมีความสวยงามมาก อากาศเย็นสบาย และในตอนเช้าๆ จะมีกลุ่มหมอกลอยผ่านหน้าเราไป และในที่นี่จะได้แสดงภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ เท่านั้นเป็นตัวอย่าง

ภาพประกอบที่ ๔.๓๘ ผาสุดแผ่นดินความสูง ๘๔๖ เมตรจากระดับน้ำทะเล

ภาพประกอบที่ ๔.๓๙ จุดชมวิวนผาสุดแผ่นดิน

ภาพประกอบที่ ๔.๔๐ จุดชมวิวนผาสุดแผ่นดิน

(๒) ป่าหินงามหรือ ลานหินงามอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม พื้นที่บริเวณนี้เรียงรายไปด้วยหินก้อนน้อย - ใหญ่ รูปร่างแปลกๆ มากมายในพื้นที่กว่า ๑๐ ไร่ เป็นลานหินซึ่งเกิดจากการกัดเซาะดิน และเนื้อหินทราย มานานนับล้านปี วางเรียงรายสลับซับซ้อนอยู่เต็มลาน บ้างก็มีรูปร่างเหมือนกับถ้วยฟุตบอลโลก บ้างก็เหมือนกับเรดาร์ และรูปร่างๆ แล้วแต่จะจินตนาการแต่เมื่อดูแล้วชวนให้เกิดความเพลิดเพลินใจเป็นอย่างนัก

ภาพที่ ๔.๔๑ ป้ายลานหินงาม -ทางเข้าชมหินงามรูปต่างๆ

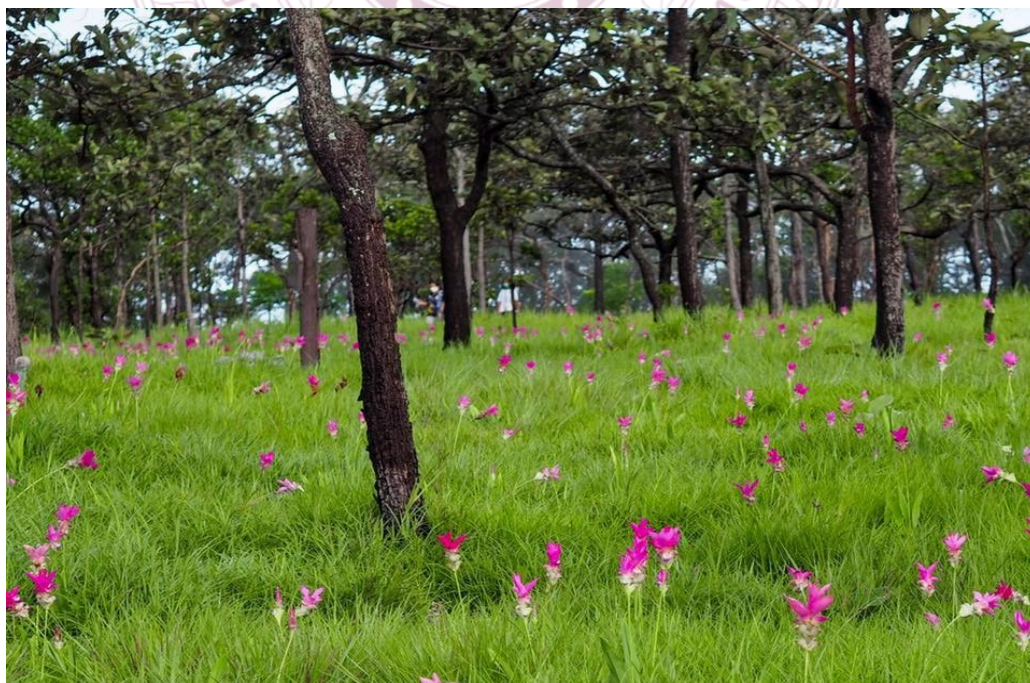

ภาพที่ ๔.๔๒ หินมอหำตั้งและหินเรดาร์

ภาพประกอบที่ ๔.๔๓ หินปราสาทและหินแม่ไก่ยักษ์

(๓) พุ่มดอกกระเจียว : พุ่มดอกกระเจียว เกิดจากดอกกระเจียวป่าหลากหลายสายพันธุ์ที่พร้อมใจกันขึ้นรายรอบบริเวณของอุทยานฯ และจะมีอยู่บริเวณหนึ่งใช้พื้นที่หลายไร่ที่จะมีดอกกระเจียวขึ้นอย่างหนาแน่นจนกลายเป็นพุ่ม ซึ่งเวลามองดูก็จะเห็นเป็นสีชมพูปนขาว และมีสีเขียวของลำต้นและก้านใบเป็นสีเขียวสด ประกอบกับสีเขียวของหญ้าที่ขึ้นมาแซม ทำให้พุ่มกระเจียวเขียวขจีสวยงามเหมือนกับพุ่มในทรวงสวรรค์เลย โดยในช่วงฤดูฝน เริ่มต้นเดือนมิถุนายน ถึงปลายเดือนกรกฎาคมของทุกๆ ปี ต้นกระเจียวจะออกดอกสวยงาม ตระการตาไปทั่วผืนป่า จัดได้ว่าเป็น "นางเอกของอุทยานฯ" ก็ว่าได้ ทั้งนี้เพราะดอกกระเจียว จะไม่มีให้เห็นเลยนอกเสียจาก ในช่วงเวลาของเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคมเท่านั้น

ภาพที่ ๔.๔๔ พุ่มดอกกระเจียว

ภาพที่ ๔.๔๕ ป้ายและทุ่งดอกกระเจียว

ภาพที่ ๔.๔๖ ทุ่งดอกกระเจียวและเส้นทางเดินชมดอกกระเจียว

๑๖) กิจกรรม

กิจกรรมเดินชมวิวบนผาสุดแผ่นดินดูทะเลหมอก, กิจกรรมเดินชมลานหินงามที่มีรูปทรงพิเศษต่างๆ เช่น หินฟ้าเวिल्คัพ มอห้าตั้ง เป็นต้น, กิจกรรมเดินชมดอกกระเจียวงามสะพรั่งในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม-สิงหาคม, กิจกรรมเดินธรรมชาติตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ, และกิจกรรมดูดาวตอนกลางคืนในเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

๑๗) เส้นทางจากตัวเมืองจังหวัดชัยภูมิไปอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

จากตัวเมืองจังหวัดชัยภูมิ เริ่มต้นที่อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล ไปตามถนนหมายเลข ๒๒๕ ประมาณ ๓๓.๙ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าถนนหมายเลข ๒๓๕๔ มุ่งไปตำบลนายางหลัก ไปตามถนนหมายเลข ๒๓๕๔ ผ่านหน้าอำเภอชัยใหญ่ ผ่านหน้าโรงพยาบาลชัยใหญ่ ไปตามเส้นทางเดิม ประมาณ ๓๗.๖ กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าถนนหมายเลข ๕๐๕๗ ตรงไปตำบลบ้านไร่ ประมาณ ๒๐.๔ กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปตามถนนหมายเลข ๕๐๕๗ อีกประมาณ ๑.๒ กิโลเมตร ถึงอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม รวมระยะทาง ๙๓.๑ กิโลเมตร

๑๘) การเดินทางด้วยรถยนต์

-รถยนต์ส่วนตัว

เส้นทางที่ ๑ การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร : ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑ (ถนนพหลโยธิน) ถึงสระบุรีแยกขวาไปตามเส้นทางหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) แล้วแยกซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ที่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ผ่าน อ.ด่านขุนทด มุ่งหน้าเข้าสู่ จ.ชัยภูมิ พอถึงสี่แยก ต.หนองบัวโคก (ตรงไปจะเข้าสู่ อ.จัตุรัส หากเลี้ยวขวาจะไป จ.นครราชสีมา) ให้เลี้ยวซ้ายแล้วจะเข้าสู่ อ.บำเหน็จณรงค์ (บ้านคำปึง) ถึงสี่แยกไฟแดง บ้านคำปึง ให้ตรงไปมุ่งหน้าเข้าสู่ อ.เทพสถิตเป็นระยะทาง ๓๐ กม. ถึง อ.เทพสถิต เมื่อถึงสี่แยกไฟแดง (ตรงบริเวณป้อมตำรวจบริการนักท่องเที่ยว) ให้เลี้ยวขวามุ่งตรงไปทาง ต.นายางหลักอีกประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ก็จะถึงทางแยกขึ้นอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ให้เลี้ยวซ้ายเข้าสู่เขต อบต.บ้านไร่ และวิ่งตรงไปเรื่อย ๆ ประมาณ ๙ กิโลเมตร ก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม รวมระยะทาง ๓๔๒ กิโลเมตร

เส้นทางที่ ๒ การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร : ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑ (ถนนพหลโยธิน) ก่อนถึง จ. สระบุรีให้ใช้เส้นทางเบี่ยงมุ่งตรงไปตามทาง จ. เพชรบูรณ์ ถึงทางแยกร่วม ให้ตรงไปยังเส้นทางหลวงที่จะไป อ.ชัยบาดาล และ จ.เพชรบูรณ์ ถึงสี่แยกไฟแดง หอนาฬิกา อ.ชัยบาดาล ให้เลี้ยวขวาเข้าตลาดลำนารายณ์ถึงไฟแดงเลี้ยวซ้ายไปทาง อ.เทพสถิต จ. ชัยภูมิ อีกประมาณ ๕๕ กิโลเมตร ถึงสี่แยกไฟแดง (บริเวณป้อมตำรวจบริการนักท่องเที่ยว) ให้เลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางที่จะมุ่งตรงสู่ ต.นายางหลัก ต.นายางหลักอีกประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ก็จะถึงทางแยกขึ้นอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ให้เลี้ยวซ้ายเข้าสู่เขต อบต.บ้านไร่ และวิ่งตรงไปเรื่อยๆ ประมาณ ๙ กิโลเมตร ก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

เส้นทางที่ ๓ จากจังหวัดนครราชสีมา : ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๕ ผ่านอำเภอโนนไทย บ้านหนองบัวโคก บ้านคำปึง เมื่อเลยอำเภอเทพสถิตมาประมาณ ๑ กิโลเมตร ให้เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๕๔ ระยะทางทางประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ให้เลี้ยวซ้ายไปตามถนนลาดยางระยะทางประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ระยะทางประมาณ ๑๔๐ กิโลเมตร

รถตู้ (ร่วม บขส.) : มีรถตู้ร่วม บขส. บริการจอดอยู่ที่ สวนจตุจักร (ประตู ๔) และหมอชิต ๒ สายกรุงเทพฯ - เทพสถิต จอดให้ที่ทางแยกขึ้นไปอุทยานแห่งชาติป่าหินงามได้เลย (ลงรถที่ทางแยกทุ่งดอกกระเจียว และนั่งรถรับจ้างไปที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงามได้เลย ติดต่อขอรายละเอียดได้ที่สถานีจอดรถตู้สวนจตุจักร ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ ๐๘๙-๙๔๖๘๒๗๙

รถไฟไทย : จากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) มีรถด่วนรถเร็ว กรุงเทพฯ - หนองคาย บริการทุกวัน โดยลงที่สถานีเวตะแบก (อ.เทพสถิต) หากเป็น รถด่วนให้ไปลงที่สถานีบำเหน็จณรงค์ แล้วนั่งรถโดยสารย้อนกลับมาที่อำเภอที่อำเภอเทพสถิต แล้วเดินทางต่อไปอุทยานฯ ต่อไปหากมีข้อสงสัยให้ สอบถามรายละเอียดได้ที่ แผนกบริการเดินทาง การรถไฟ แห่ง ประเทศไทย โทรศัพท์ ๑๖๐๙, ๐-๒๒๒๓-๗๐๑๐, ๐-๒๒๒๓-๗๐๒๐

เครื่องบินโดยสาร : บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน) ยังไม่มีบริการเที่ยวบินไปจังหวัดชัยภูมิ หากประสงค์จะเดินทางไปโดยเครื่องบินจะต้องลงที่ จังหวัดขอนแก่นจากนั้นให้ต่อรถโดยสารย้อนกลับเข้าจังหวัดชัยภูมิ ระยะทางประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร หรืออีกเส้นทางให้ลงที่จังหวัดนครราชสีมาแล้วต่อรถโดยสารเข้าสู่เส้นทางจาก จ.นครราชสีมาไปอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ตามเส้นทางข้างบน หรือสอบถามรายละเอียดได้ที่โทรศัพท์ ๑๕๖๖, ๐-๒๒๘๐-๐๐๖๐, ๐-๒๖๒๘-๒๐๐๐

๑๙) ศักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำ จำนวน ๗๐ ห้อง มี ๗ จุด มีห้องน้ำคนพิการ มีพื้นที่กว้างขวางมาก มีที่จอดรถ ที่จอดบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน จอดรถทั่วไป และรถนำเที่ยว ไม่มีมีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) แต่มีนอกแหล่งท่องเที่ยวใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว ๓ - ๕ ร้าน

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

จุดบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีความเป็นธรรมชาติ เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย

มีจุดชมทัศนียภาพ - เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและชุมชน แต่มีภายนอกของแหล่งท่องเที่ยวใกล้ๆ ข้างเส้นทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

ข. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๔.๑.๕ ศาลเจ้าพ่อพญาแล อยู่ริมหนองปลาเฒ่า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

๑) ที่ตั้ง :

ศาลเจ้าพ่อพญาแลตั้งอยู่ริมหนองปลาเฒ่า ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐ ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๓ กิโลเมตร ตั้งอยู่ใกล้ถนนชัยภูมิ-บ้านเขว้า

ภาพที่ ๔.๔๗ ศาลเจ้าพ่อพญาแล(พระยาภักดีชุมพล) และอนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล

ภาพประกอบที่ ๔.๔๘ ศาลเจ้าพ่อหลังใหม่กำลังก่อสร้าง และภาพจำลองแบบหลังใหม่

๒) ประวัติความเป็นมา

ศาลเจ้าพ่อพญาแล ตั้งอยู่ริมหนองปลาเฒ่า ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ ๓ กิโลเมตร แยกทางเข้าไปจากถนนใหญ่สายชัยภูมิ บ้านเขว้า เลี้ยวขวาเข้าสู่ริมหนองปลาเฒ่าที่ริมน้ำแห่งนี้มีต้นมะขามใหญ่ซึ่งกล่าวกันว่าเจ้าพระยาและลูกทหาร เวียงจันทน์ ฆ่าที่นี่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๔ มีศาลสร้างด้วยไม้ตั้งอยู่ใต้ต้นมะขาม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลพระยาภักดีชุมพล ขึ้นประดิษฐานรูปหล่อของท่านไว้ภายใน เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวเมืองชัยภูมิ พระยาภักดีชุมพล เดิมชื่อ"แล" เป็นชาวนครเวียงจันทน์ เคยรับราชการเป็นพี่เลี้ยงราชบุตรในเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้าง (ขณะนั้นเป็นประเทศราชของไทย) ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๖๐

นายแลได้อพยพไพร่พลข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านน้ำขุนหนองอีจาน (อยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา) ต่อมาได้ย้ายไปตั้งใหม่ที่บ้านโนนน้ำอ้อม บ้านชีลอง(อยู่ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ) และได้ทำราชการส่งส่วยให้เจ้าอนุวงศ์ เจ้าอนุวงศ์จึงตั้งนายแลเป็นขุนภักดีชุมพลนายกองนอก

พระยาภักดีชุมพลเดิมชื่อ "แล" เป็นชาวนครเวียงจันทร์ เคยรับราชการเป็นพี่เลี้ยงราชบุตร ในเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้าง (ขณะนั้นเป็นประเทศราชของไทย) ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๖๐ นายแลได้อพยพไพร่พลข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านน้ำขุนหนองอีจาน (อยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา) ต่อมาได้ย้ายไปตั้งใหม่ที่บ้านน้ำโนนอ้อม บ้านชีลอง (อยู่ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ) และได้ทำราชการส่งส่วยต่อเจ้าอนุวงศ์ เจ้าอนุวงศ์จึงตั้งให้นายแลเป็นที่ขุนภักดีชุมพลนายกองนอก ใน พ.ศ. ๒๓๖๕ ขุนภักดีชุมพลได้ย้ายชุมชนมาอยู่ที่บ้านหลวงซึ่งอยู่ระหว่างบ้านหนองหลอดกับบ้านหนองปลาเฒ่า (ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิปัจจุบัน) เนื่องจากสถานที่เดิมเริ่มคับแคบ ไม่พอกับจำนวนพลเมืองที่เพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๓๖๗ ได้มีการรบพุ่งที่บริเวณลำห้วยขาด นอกเขตบ้านหลวง ขุนภักดีชุมพลจึงได้นำทองในบ่อนี้ไปส่วยแก่เจ้าอนุวงศ์และขอยกฐานะบ้านหลวงขึ้นเป็นเมือง เจ้าอนุวงศ์จึงประทานชื่อเมืองแก่ขุนภักดีชุมพลว่า เมืองชัยภูมิ และเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระภักดีชุมพล ทว่าต่อมาพระภักดีชุมพลได้ขอเอาเมืองชัยภูมิขึ้นตรงต่อเมืองนครราชสีมา และส่งส่วยแก่กรุงเทพมหานครแทน ไม่ขึ้นแก่เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์อีกต่อไปเพราะเห็นว่าเวียงจันทร์ก็เป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านหลวงเป็นเมืองชัยภูมิ และแต่งตั้งพระภักดีชุมพล (แล) เป็นพระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก สร้างความไม่พอใจแก่ทางฝ่ายเวียงจันทร์อย่างมาก

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๖๙ เจ้าอนุวงศ์ก่อการกบฏต่อกรุงเทพเพื่อแยกตัวเป็นเอกราช โดยยกทัพเข้าตีเมืองนครราชสีมา แต่เห็นว่าจะทำการต่อไปได้ไม่ตลอด จึงเผาเมืองนครราชสีมาทิ้งและถอนทัพกลับไปตั้งรับที่เวียงจันทร์ ระหว่างทางกองทัพเจ้าอนุวงศ์เกิดความปั่นป่วนจากการลุกฮือของครัวเรือนที่กวาดต้อนไปเวียงจันทร์ ขณะพักทัพอยู่ที่ทุ่งสำริด พระยาภักดีชุมพล (แล) ได้ยกทัพไปสมทบกับคุณหญิงโมและครัวเรือนชาวเมืองนครราชสีมา ทำการตีกระหนาบกองทัพของเจ้าอนุวงศ์จนแตกพ่าย เจ้าอนุวงศ์เกิดความแค้นที่พระยาภักดีชุมพลไม่ยอมให้ความร่วมมือกับฝ่ายลาว ซ้ำยังยกทัพมาช่วยฝ่ายไทยตีกระหนาบทัพลาวอีกด้วย จึงย้อนกลับมาเมืองชัยภูมิ จับตัวพระยาภักดีชุมพล (แล) ประหารชีวิต ที่บริเวณใต้ต้นมะขามใหญ่ริมหนองปลาเฒ่า

การเสียชีวิตของพระยาภักดีชุมพล (แล) ในครั้งนั้น เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ชาวเมืองชัยภูมิจดจำตลอดมา และระลึกถึงว่าเป็นวีรกรรมครั้งสำคัญของท่าน ต่อมาชาวเมืองชัยภูมิจึงเรียกขานท่านด้วยความเคารพว่า "เจ้าพ่อพญาแล" และได้มีการสร้างศาลไว้ตรงสถานที่ที่พระยาภักดีชุมพล (แล) ถูกประหารชีวิต ที่บ้านหนองปลาเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๕ (ชัยภูมิ-บ้านเขว้า) เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๙ มีศาลสร้างด้วยไม้ตั้งอยู่ใต้ต้นมะขาม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑

ทางราชการและชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลพระยาภักดีชุมพลขึ้นใหม่ ได้ประดิษฐานรูปหล่อของท่านไว้ภายใน ให้ชื่อว่า "ศาลพระยาภักดีชุมพล (แล)" เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวเมืองชัยภูมิ และจัดให้มีงานสักการะเจ้าพ่อพญาแลทุกปี โดยเริ่มจากวันพุธแรกของเดือน ๖ เป็นเวลา ๗ วัน เรียกว่า "งานเทศกาลบุญเดือนหก ระลึกถึงความดีของเจ้าพ่อพญาแล" ถือเป็นงานใหญ่ประจำปีของชาวชัยภูมิ และใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ทางราชการร่วมกับพ่อค้าและประชาชนชาวชัยภูมิ สร้างอนุสาวรีย์ของพระยาภักดีชุมพล (แล) ประดิษฐานอยู่ตรงวงเวียนศูนย์ราชการ ปากทางเข้าสู่ตัวเมืองชัยภูมิ ลูกหลานของพระยาภักดีชุมพล (แล) ที่ได้รับราชการเป็นเจ้าเมืองชัยภูมิคนต่อๆ มา ล้วนได้รับยศและบรรดาศักดิ์เป็นที่พระยาภักดีชุมพลทุกคน รวมทั้งสิ้น ๕ คน ส่วนเจ้าพ่อพญาแลได้เป็นพระยาภักดีชุมพลได้ ๔ ปี เป็นเจ้าเมืองชัยภูมิถึง ๑๐ ปี

๓) ลักษณะทั่วไป

ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีภูมิทัศน์ตามธรรมชาติที่สวยงาม มีสระน้ำใหญ่ มีสวนสาธารณะ วิวสวย มีพักผ่อนหย่อนใจได้ริมสระน้ำใหญ่เรียกว่า หนองปลาเฒ่า ลมเย็นสบาย บรรยากาศดี ปลอดภัย

ภาพที่ ๔.๔๙ หนองน้ำสาธารณะใหญ่(หนองปลาเฒ่า) และเตาใหญ่ใกล้ศาลเจ้าพ่อ

ภาพที่ ๔.๕๐ ทำน้ำหนองปลาเฒ่าและสวนสาธารณะริมหนองปลาเฒ่ามีวิวสวย

บริเวณรอบๆ ศาลเจ้าพ่อพระยาแล เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม มีสวนสาธารณะ วิวสวย ไม่เนิ่นตากแต่งสีสนมาก แต่เน้นไฟสว่าง มองเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเข้ามาแล้วรู้สึกสงบ สิ่ง

เหล่านี้เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาของคนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เดิมทีเป็นศาลสร้างด้วยไม้ตั้งอยู่ใต้ต้นมะขาม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลพระยาภักดีชุมพลขึ้นประดิษฐานรูปหล่อเจ้าพ่อพระยาแลไว้ภายใน เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวเมืองชัยภูมิ ช่วงแรกสร้างเป็นศาลเล็กๆ ต่อมาก็ได้มีการสร้างศาลขนาดใหญ่ขึ้น ศาลเจ้าพ่อพญาแลจะมีงานประเพณีบุญเดือน ๖ เป็นงานแห่บายศรียักษ์เพื่อบูชาบวงสรวงเจ้าพ่ออย่างยิ่งใหญ่ทุกปี

ด้านหน้ามีถนนลาดยางตลอดสาย รถเล็กสามารถเข้าถึงได้ทุกชนิด และมีทางสัญจรให้ประชาชนเข้าออกได้ตลอดเวลา มีทางลาดยางจากถนนชัยภูมิ-บ้านเขว้า ประมาณ ๒๐๐ เมตร เข้าถึงศาลเจ้าพ่อพระยาแลได้ ๒ ทางคือถนนชัยภูมิ-บ้านเขว้าและทางมาจากในเมือง ผ่านหน้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

มีตลาดชุมชนอยู่บริเวณใกล้เคียง มีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่มใกล้เคียงจำนวนมากเพียงพอ มีห้องน้ำเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่ทางคณะกรรมการดูแลศาลเจ้าพ่อพญาแล และมีเจ้าหน้าที่ดูแลการจัดการขยะ ซึ่งจะมีรถเทศบาลมาเก็บเป็นเวลา มีลานจอดรถได้เป็น ๑๐๐ คันขึ้นไป

ภาพที่ ๔.๕๑ ห้องน้ำสาธารณะและลานจอดรถ

มีคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อพญาแลแล ประจำสำนักงานศาลเจ้าพ่อที่สามารถติดต่อขอข้อมูลได้ตลอดเวลา แม้ในการก่อสร้างศาลขึ้นใหม่ก็มีคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อคอยควบคุมดูแล ซึ่งก็มาจากการสร้างแรงจูงใจมากกว่าการใช้ข้อบังคับ และในแหล่งท่องเที่ยวได้จัดทำป้ายอธิบายขั้นตอนการสักการะอย่างละเอียดและถูกต้อง

๔) กิจกรรม

กิจกรรมเที่ยวงานเจ้าพ่อพญาแลประจำปี ๙ วัน ๙ คืน เริ่มวันที่ ๑๒ - ๓๐ มกราคม ของทุกปี, กิจกรรมแห่บายศรีใหญ่ (บายศรียักษ์) มีขบวนยาวจากอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแลหน้าศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปถึงศาลเจ้าพ่อพญาแลที่หนองปลาเฒ่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ กลางเดือน ๖ ของทุกปี, กิจกรรมไหว้เจ้าพ่อขอพร และกิจกรรมให้อาหารปลา (ขนมปังหรืออาหารเม็ด) ที่หน้าหนองปลาเฒ่าหน้าศาลเจ้าพ่อพญาแล

ภาพที่ ๔.๕๒ การบูชาเจ้าพ่อพญาแลและขบวนแห่บายศรียักษ์เดือน ๖

ภาพที่ ๔.๕๓ การฟ้อนถวายเจ้าพ่อพญาแล เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรกผู้มีความรักดีต่อราชวงศ์จักรี

๕) เส้นทาง

เริ่มที่อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล หน้าศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปตามเส้นทางชัยภูมิ - บ้านเขว้า ถนนหมายเลข ๒๒๕ ระยะทางประมาณ ๒.๙ กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าสู่ประตูใหญ่ศาลเจ้าพ่อพญาแล อีกประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ เมตร ถึงศาลเจ้าพ่อพญาแล

๖) ศักยภาพที่ได้จากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของศาลเจ้าพ่อพระยาแล คือ

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีห้องน้ำ และห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๑๘ ห้อง รวม ๓ จุด -พื้นที่กว้างขวาง=ปานกลาง มีที่จอดรถ รถบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน มีจุดบริการน้ำดื่ม ร้านขายของภายในไม่มี แต่มีรอบนอกติดศาลเจ้า จำนวน ๑๐ ร้านขึ้นไป

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม มีจุดบริการนักท่องเที่ยว และมีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ที่สำคัญมีคณะกรรมการประจำสำนักงานคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อพระยาแล คอยดูแลและให้บริการเป็นประจำ

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน ใกล้สวนสาธารณะหนองปลาเฒ่า มีต้นไม้ร่มรื่น

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประกอบด้วย -เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและชุมชน มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๖ ปราสาทกู๋ บ้านหนองบัว อำเภอเมืองชัยภูมิ

๑) ที่ตั้ง

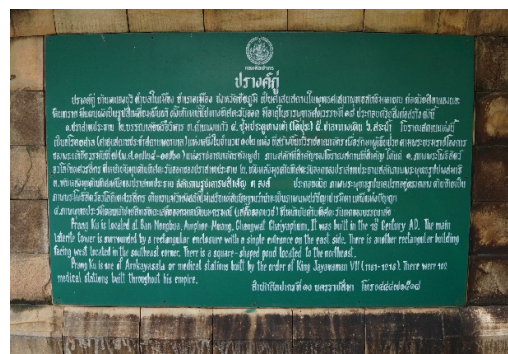
ตั้งอยู่ที่ ถนนบรรณาการ บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐ พิกัด DD: ๑๕.๘๐๖๖๒๙ N, ๑๐๒.๐๔๔๕๔๕ E, อยู่ในเขตลุ่มน้ำหลัก คือ แม่น้ำชี, ลำเสียว และลำปะทาว

ภาพประกอบที่ ๔.๕๔ ปราสาทกู๋ด้านหน้า

ภาพประกอบที่ ๔.๕๕ ปราสาทกู๋ด้านข้างทิศใต้

ภาพประกอบที่ ๔.๕๖ ป้ายปราสาทและป้ายกรมศิลปากร

๒) ลักษณะทั่วไป

ปราสาทเป็นโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ ได้รับการศึกษาบูรณปฏิสังขรณ์ (ด้วยวิธีอนัสติโลซิส) เสริมความมั่นคง และปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นอย่างดี พื้นที่โดยรอบถูกกันให้เป็นเขตโบราณสถาน พื้นดินปลูกหญ้า เปิดมุมมองภูมิทัศน์ ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งโบราณสถานส่งเสริมความรู้ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีของจังหวัดชัยภูมิแล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจและเล่นกีฬาของชาวเทศบาลเมืองชัยภูมิอีกด้วย มีป้ายให้ข้อมูลโบราณสถานติดตั้งอยู่ในพื้นที่ ผู้สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

ภาพประกอบที่ ๔.๕๗ บริเวณรอบๆ ปราสาท

๓) หน่วยงานที่ดูแลรักษา คือ กรมศิลปากรและเทศบาลเมืองชัยภูมิ

๔) การขึ้นทะเบียน ขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากร ซึ่งมีรายละเอียดในการขึ้นทะเบียน คือ

(๑) การกำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ หน้า ๙๐๑-๙๐๒ วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๗๙ (๒) การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่ม ๙๙ ตอนที่๑๕๕ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๕ หน้า ๔ มีพื้นที่โบราณสถานประมาณ ๓ งาน ๑๕ ตารางวา

๕) ประวัติความเป็นมา

ปราสาทเป็นโบราณสถาน มีฐานสี่เหลี่ยม สร้างด้วยศิลาแลงวางซ้อนกันจากฐานถึงยอด ภายในบรรจุพระพุทธรูปดินเผา เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาล (โรงพยาบาล) ในสมัยก่อน ปราสาทเป็นอโรคยาศาลสร้างขึ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๓ หรือพุทธศตวรรษที่ ๑๘ มีข้อความว่าให้อยู่ใต้พระบารมีของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงการแพทย์คือ พระโฆษชยคุรุไวฑูรยประภา ผู้ประทานความสุขเกษมและความไม่มีโรคให้แก่ประชาชน ปัจจุบันเป็นโบราณสถานที่สำคัญและมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ

ปราสาทเป็นปราสาทที่มีแผนผังและลักษณะเช่นเดียวกับปราสาทที่ได้พบหลักฐานว่าเป็นอโรคยาศาล ที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ นั้น คือ มีปราสาทประธานอยู่ตรงกลาง ๑ องค์ วิหาร หรือบรรณาลัยด้านหน้า ๑ หลัง ล้อมรอบด้วยกำแพงซึ่งมีโคปุระเฉพาะด้านหน้าทั้งหมด ก่อด้วยศิลาแลง ยกเว้นกรอบประตูหน้าต่าง ทับหลัง เสาประดับเป็นหินทราย หันหน้าไปทางทิศตะวันออก นอกกำแพงตรงมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีสระน้ำ ๑ สระ ยังคงสภาพสมบูรณ์ดีมาก โดยเฉพาะปราสาทประธานซึ่งมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด ๕ เมตร ย่อมุมไม้สิบสอง ด้านหน้ามีประตูเข้าออกทำเป็นมุขยื่นออกมา ผังปราสาทอีก ๓ ด้านเป็นประตูหลอก เหนือประตูหลอกด้านทิศเหนือยังคงมีทับหลังติดอยู่ จำหลักภาพตรงกลางเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิเหนือหน้ากาล ซึ่งจับท่อนพวงมาลัยไว้ด้วยมือทั้งสองข้าง ด้านข้างทางซ้ายและขวามีหลักรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ๔ กร กับรูปนางปรัชญาปารมิตา ด้านหน้ามีทับหลังเช่นกัน สันนิษฐานว่าสลักเป็นภาพเดียวกัน แต่ปัจจุบันลบเลือนมาก ที่ช่องประตูหลอกด้านทิศเหนือยังมีพระพุทธรูปศิลาปางสมาธิ ศิลปะแบบทวารวดี ขนาดสูง ๑.๗๕ เมตร หน้าตักกว้าง ๗.๕ เมตร ประดิษฐานอยู่ ๑ องค์ ซึ่งเป็นของที่เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น นอกจากนี้ยังพบทับหลังและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมอื่น ๆ เช่น เสาประดับประตู

ภาพประกอบที่ ๔.๕๘ ปรางค์ภายในและภายนอก

๖) กิจกรรม

กิจกรรมหลักมีไหว้พระ และในวันขึ้น ๑๓ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ (ช่วงสงกรานต์) ของทุกปี บริเวณลานกว้างรอบๆ โบราณสถานปรางค์กู๋ จะมีการจัดงานแสดงทั้งมหรสพ แสง สี เสียง เครื่องเล่นต่างๆ เป็นต้น

๗) เส้นทางเข้าสู่แหล่ง

ปรางค์กู๋ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดชัยภูมิ ในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิอยู่แล้ว เริ่มต้นจากอนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล (เจ้าพ่อพระยาแล) ให้ใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๘ ผ่านหน้าศาลากลางจังหวัดมุ่งหน้าทางทิศตะวันออก (เบื้องซ้ายของอนุสาวรีย์) ประมาณ ๑.๓ กิโลเมตร จะพบโบราณสถานปรางค์กู๋อยู่บริเวณทางโค้งถนนอยู่ใกล้กับวัดปรางค์กู๋ หรือ มาจากจังหวัดขอนแก่นตามถนนทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ถึงสี่แยกโรงต้มแล้วเลี้ยวขวาเข้าถนนทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ ทางเข้าตัวเมืองชัยภูมิ (ชัยภูมิ-บัวใหญ่) ไปประมาณ ๑ กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าปรางค์กู๋ ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๘ (ถนนเมืองเก่า) เป็นระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร ก็ถึงปรางค์กู๋ หรือมาจาก อำเภอกำแพงแสนมาบนถนนทางหลวง ๒๐๒ ก็เข้าเส้นเดียวกันนี้

๘) ศักยภาพที่ได้จากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของปรางค์กู๋ บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ห้องน้ำ-ห้องสุขา ไม่มีในแหล่งท่องเที่ยว แต่มีอยู่ในวัดปรางค์กู๋ ติดกัน มีห้องน้ำ และมีห้องน้ำคนพิการ เพราะมีพื้นที่จำกัดประมาณ ๓ งาน ๑๕ ตารางวา ไม่มีลานจอดรถ จอดได้เฉพาะริมทางและจอดในลานวัดปรางค์กู๋ได้ ถึง ๑๐ คันขึ้น ไม่มีจุดบริการน้ำดื่มหรือร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว แต่มีร้านขายอาหารและน้ำดื่ม เครื่องดื่ม ตั้งอยู่ใกล้ปรางค์กู๋ พื้นที่ใกล้เคียงอีกประมาณ ๕-๑๐ ร้าน

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม -มีเอกสาร - โบว์ชัวร์แจก

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม -มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีสระน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม -มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๗ ภูเขาพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์

๑)ที่ตั้ง

ภูเขาพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) อยู่ที่วัดศิลาอาสน์ หมู่ ๖ บ้านนาไก่เสา ถนนชัยภูมิ-ภูเขียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐ อยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิทางทิศเหนือประมาณ ๑๓ กิโลเมตร

ภาพที่ ๔.๕๕ พระเจ้าองค์ตื้อ ที่ภูเขาพระ วัดศิลาอาสน์

ภาพที่ ๔.๖๐ พระพุทธรูปแกะสลักที่เพิงหินจำนวน ๗ องค์

๒) ลักษณะทั่วไป

วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) เป็นวัดตั้งอยู่บนเนินเขาหินทรายเตี้ย ๆ ที่บ้านนาไค้เขา ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ อยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิไปทางด้านทิศเหนือประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ภูพระเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูแล่นคา มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๒๑๐ เมตร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ พระวิบูลนิโรธกิจ อดีตเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ (พระครูจรรยา นิโรธ เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ) ขณะนั้นได้ขอตั้งเป็นสำนักสงฆ์ชื่อ “ศิลาอาสน์”) และปรับปรุงบริเวณสถานที่ ในปีต่อมาได้สร้างกุฏิสงฆ์ พระภิกษุได้จำพรรษาอยู่ประจำมาตลอดจนทุกวันนี้ ภูพระ(วัดศิลาอาสน์) แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบที่ ๔.๖๑ ชุมประต้วัดศิลาอาสน์และบริเวณรอบวัดเป็นภูเขาเตี้ยๆ ตามธรรมชาติ

๓) ประวัติความเป็นมา

วัดศิลาอาสน์ (ภู่พระ) ตั้งอยู่บนยอดเขาหินเดี่ยวๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีประเภท ประติมากรรมภาพสลักหิน มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ภายในบริเวณวัดมีภาพสลักหินของวัดปรากฏอยู่บนยอดเขาที่ชื่อว่า “ภู่พระ” โดยเป็นภาพปูนสูงบนเพิงหินรูปดอกเห็ด ๒ เพิง คือ เพิงหินแรก สลักเป็นภาพปูนพระพุทธรูปปางประทับนั่งขัดสมาธิเพชร รอบโคนหินจำนวน ๘ องค์ เป็นปางสมาธิ ๕ องค์ และปางมารวิชัย ๒ องค์ เพิงหินสอง สลักเป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ขวาวางอยู่ที่พระเพลา พระหัตถ์ซ้ายวางพาดอยู่ที่พระขม่อม ปางมารวิชัย มีขนาดใหญ่กว่า พระพุทธรูปของเพิงหินแรก โดยมีหน้าตักกว้าง ๕ ฟุต สูง ๗ ฟุต ๑ องค์ บนเศียรมีเกตุมาลาเป็นตุ่มเล็กๆ มีริ้วรอยสังขาร เป็นแถบพาดพระอังสะชัดเจน และมีพระขนาดเล็กมาก อีก ๑ องค์ทางด้านซ้ายมือของพระองค์ใหญ่ แกะสลักเป็นภาพปูนดำ ศิลปะแบบอู่ทองหรือสมัยลพบุรี ฝีมือช่างพื้นเมือง ตามประวัติมีเรื่องเล่าว่า พบโดยนายพรานล่าเนื้อ เห็นว่าสถานที่นี้มีสัตว์ป่าชุกชุมจึงมาล่าสัตว์ แต่ยังไม่ว่างยกหน้าไม้ขึ้น เข้าไปดูกลับพบแต่ใบไม้ทับถมเป็นจำนวนมาก เมื่อเอาใบไม้ออกก็พบพระพุทธรูปองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่ ชาวบ้านเรียกว่า “พระเจ้าองค์ตื้อ” หรือ พระเจ้าองค์ตื้อ คำว่า “ตื้อ” ในภาษาท้องถิ่นเป็นมาตรการวัดแบบโบราณ หนึ่งตื้อเท่ากับพันล้าน อยู่ใต้เพิงผาหินอันเป็นเป็นที่มาของชื่อ “ภู่พระ” เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านมาช้านาน

กรมศิลปากรได้ประกาศทะเบียนโบราณวัตถุสถาน ตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๘ เป็นต้นมา และได้กำหนดขอบเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานตามที่เห็นสมควรไว้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้ทำลายโบราณสถาน ที่ขึ้นทะเบียนในจังหวัดต่างๆ คือ ที่ตั้ง เลขที่ ๒ ภู่พระ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๕๓ ตอนที่ ๒๔ วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๔๙๙ โดยโดยรอบของวัดเป็นป่าที่บเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

ภาพประกอบที่ ๔.๖๒ ภาพป้ายกรมศิลปากรและรอยพระพุทธรูป

๔) กิจกรรม

ในทุกๆ ปี จะมีผู้คนเดินทางมาจากทั่วทุกสารทิศเดินทางมาประกอบพิธีกรรมลำผีฟ้า ซึ่งเป็นพิธีกรรมการบวงสรวงต่อพระเจืองค์ตื้อ ปีละ ๒ ครั้ง คือ ในช่วงบุญเดือน ๓ (ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓) และบุญเดือน ๕ (ขึ้น ๑๓-๑๕ ค่ำ เดือน ๕) เป็นจำนวนมาก ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าองค์ตื้อ เชื่อกันว่า หากบนบานต่อพระเจ้าองค์ตื้อแล้ว จะได้ในสิ่งที่ปรารถนา สามารถรักษาโรคและเยียวยาจิตใจคนป่วยให้หายได้ ซึ่งการประกอบพิธีกรรมลำผีฟ้า นั้น จะต้องประกอบไปด้วย หมอทรง หมอแคน จะมีการจัดแต่งเครื่องบวงสรวง เรียกว่า “ขันธห้า ขันธแปด” ประกอบด้วย ดอกไม้ รูปเทียน ผลไม้ ของหวาน เป็นต้น วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) แห่งนี้นับเป็นสถานที่ที่สร้างความสุขความสงบเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เต็มไปด้วยความเชื่อ และความศรัทธาที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

๕) เส้นทางไปถึงภูพระ

เส้นทางที่ ๑. ผู้ท่องเที่ยวสามารถเดินทางจากตัวเมืองชัยภูมิไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ (ชัยภูมิ-ภูเขียว) ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ถึงบ้านนาเลี้ยว เลี้ยวซ้ายตามเส้นทางนาเลี้ยว-ห้วยชัน ประมาณ ๕ กิโลเมตร และเลี้ยวซ้ายอีก ๑ กิโลเมตร เข้าถึงวัดศิลาอาสน์ (ภูพระ)

เส้นทางที่ ๒. ออกจากตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทางถนนชัยภูมิ - ดาดโตน เส้นทางหมายเลข ๒๐๕๑ ผ่านหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปเส้นทางหมายเลข ขย. ๓๐๐๑ ผ่านหมู่บ้านนาสีนวล ประมาณ ๗ กิโลเมตร ก่อนถึงบ้านนาวัง แล้วเลี้ยวขวาอีก ๑ กิโลเมตร เข้าถึงวัดศิลาอาสน์ (ภูพระ)

๖) คักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์ ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำและมีห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๓๐ ห้อง มี ๒ จุด มีพื้นที่กว้างขวางปานกลาง มีที่จอดรถ รถบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๑๐-๑๕ คัน และรถทั่วไป รถเก๋ง ปิคอัพ เป็นต้น อีก ๓๐-๕๐ คัน

ไม่มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว)

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ไม่มีจุดบริการนักท่องเที่ยว ไม่มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว แต่มีเอกสาร-โบรชัวร์แจก

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีต้นไม้ร่มรื่น

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย
เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวัน
อนุรักษ์ธรรมชาติ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๘ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานหลักเสมาโบราณ

๑) ที่ตั้ง

พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (พระหินทรายโบราณ) ที่อยู่วัดคอนสวรรค์ บ้านคอนสวรรค์
ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

ภาพที่ ๔.๖๓ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี

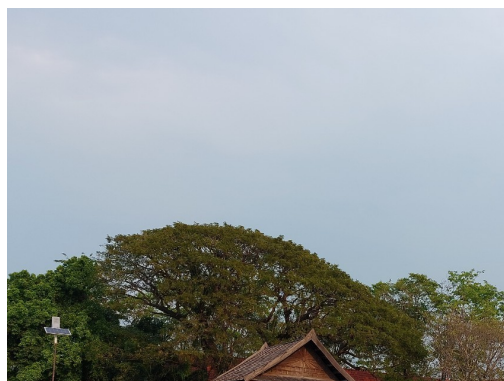
ภาพที่ ๔.๖๔ หลักระมาหินทรายโบราณ

ภาพที่ ๔.๖๕ หลวงพ่อตาแดงในอุโบสถหลังเก่า

๒) ประวัติความเป็นมา

วัดคอนสวรรค์ ถือเป็นอีกวัดหนึ่งในตำบลคอนสวรรค์ ที่มีความสำคัญ และมีประวัติเล่าขานกันมานานซึ่งภายในวัดยังเป็นที่ประดิษฐานของพระใหญ่ทวารวดีอีกด้วย พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง อยู่ที่วัดคอนสวรรค์ เป็นพระพุทธรูปหินทรายแกะสลัก องค์ใหญ่รูปทรงสวยงาม สร้างในสมัยทวารวดี ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อใหญ่”

ภาพที่ ๔.๖๖ อุโบสถหลังใหม่และบริเวณภายในวัดคอนสวรรค์

ภาพที่ ๔.๖๗ ศาลากลางสระน้ำ และสระน้ำภายในวัดด้านตะวันตกของวัด

พระพุทธรูปใหญ่ หรือ หลวงพ่อใหญ่ (วัดคอนสวรรค์) ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลังเล็ก สีขาววัดคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นพระพุทธรูปหินทราย ศิลปะทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๖ ซึ่งได้รับอิทธิพลรูปแบบจากศิลปะขอม หลวงพ่อใหญ่เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองนครกาหลงมาแต่โบราณสูงประมาณ ๓ เมตร ๑ องค์ กีบองค์เล็กขนาดครึ่งหนึ่งขององค์ใหญ่อีก ๒ องค์ เป็นที่สักการะเป็นที่พึ่งทางใจของชาวอำเภอคอนสวรรค์พระพุทธรูปใหญ่สมัยวัฒนธรรมทวารวดี (วัดคอนสวรรค์) ปางแสดงธรรม (วิตรรกมูทรา) พระหัตถ์ขวายกขึ้น พระหัตถ์ซ้ายแนบพระวรกายครองจีวรห่มคลุม ขนาดวัดรอบองค์พระ ๖๐ นิ้ว สูงจากฐาน ๑๒๔ นิ้วพระเศียรทรงกรวย ผิวเรียบ ไม่มีขมวด พระเกศา พระพักตร์ค่อนข้างกลมคล้ายรูปไข่พระขนงยาวต่อกัน เป็นรูปปีกกา พระเนตรหลุบต่ำ พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์หนา พระกรรณยาว

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ขุนบัญชาคดี อดีตนายอำเภอคอนสวรรค์ ได้ร่วมกับชาวบ้านอัญเชิญ หลวงพ่อใหญ่ จากเนินหลวงพ่อใหญ่ในเขตบ้านคอนสวรรค์ มาประดิษฐานที่วัดคอนสวรรค์ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ ในศาลาใกล้ๆ มีใบเสมาหินทรายขนาดใหญ่จำหลักภาพขาดกเก็บรักษาอยู่ด้วย จำนวนหลายชิ้น รวมทั้งจารึกอักษรมอญ ศตวรรษที่ ๑๔ ทั้งที่มีลวดลายและไม่มีลวดลายตั้งวางเรียง

รายอยู่จำนวนมาก และมีอุโบสถเก่าแก่ เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่opakแดงพระพุทธรูปเก่าแก่อีก ๑ หลัง ซึ่งเป็นอุโบสถที่สร้างด้วยไม้มีอายุเก่าแก่มาก

จากเอกสารโบราณสถานโนนกุ้งขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ ได้บรรยายไว้คือ ในโบราณสถานโนนกุ้ง หมู่ที่ ๙ เป็นโบราณสถานที่สันนิษฐานว่าเป็นโบสถ์เก่าเพราะมีการขุดพบใบเสมา และของเก่าสมัยทวารวดีมากมาย เหมาะสำหรับนำมาจัดทำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตั้งอยู่ที่บ้านคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ มีลักษณะเป็นแบบแผ่นหินและแท่ง หินทรายแดงไม่มีการประดับลวดลายส่วนใหญ่เป็น การสลักภาพเป็นเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้า เช่น ภาพพระเวสสันดรชาดกลักษณะศิลปะคล้ายคลึงใบเสมาบ้านกุ้งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖

ปัจจุบัน ใบเสมาต่างๆ ได้รวบรวมมาเก็บไว้ที่วัดคอนสวรรค์ เสาหินทรายที่บางอันก็แกะสลักเอาไว้ บางอันก็ลบเลือนไปแล้ว เป็นเรื่องราวของพุทธประวัติ ไม่มีใครทราบอายุที่แท้จริงของเสมาเหล่านี้ ที่มีกระจัดกระจายทั่วไปในเขตอำเภอคอนสวรรค์ว่าสร้างขึ้นใน พ.ศ. เท่าไร มีอายุเท่าไร เดิมทีนั้นเสมาเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่วัดคอนสวรรค์ แต่อยู่ที่โนนกุ้ง ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามห่างจากวัดคอนสวรรค์ไปประมาณ ๑ กิโลเมตร ที่ดินตรงนั้นเป็นเนินกว้างใหญ่ ซึ่งสันนิษฐานว่า สมัยก่อนคงจะเป็นเมืองโบราณอย่างแน่นอน แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านได้อาศัยเป็นป่าช้าเผาศพหรือฝังศพเอาไว้เพื่อเผากัน ตามประเพณีในภายหลัง เสาหมาเหล่านี้ได้ทิ้งร้างเอาไว้ตั้งแต่เมื่อไรไม่มีใครรู้ ต่อมามีคนเห็นว่าเป็นของเก่า จึงพากันมาลักลอบขุดเสมาเหล่านี้ที่ฝังดินอยู่ เอาลงเรือล่องไปตามลำคลองส่งน้ำ เพื่อไปขึ้นยังถนนใหญ่ เพื่อขึ้นรถอีกทีหนึ่ง ที่เอาไปได้ก็มีแต่บางอัน ก็แสดงอิทธิฤทธิ์เล่นเอานักล่าเสมาเหล่านั้น ต้องทิ้งเสมาแผ่นกันปาราบเป็นแถว บางรายขนเอาลงเรือไปได้หน่อย เดียวเรือก็ล่ม จมลงไปทั้งคนทั้งเสมาทั้งๆ ที่น้ำลึกเพียงแค่หน้าอกเท่านั้น พอมไปดูปรากฏว่าถูกเสมาทับจนน้ำตายอยู่ใต้น้ำนั่นเอง เสาหมาหลายอันและโครงกระดูกของมนุษย์ใจหายบเหล่านั้น จึงปรากฏอยู่ตามกันคลองนั่นเอง บางรายเอาขึ้นรถขับไปตามถนน ก็เกิดไปชนกับรถคันอื่นเข้า บางคันบาดเจ็บและตายอย่างน่าทุเรศ เจ้าหน้าที่ด่านตรวจที่อำเภอจตุรัสไปพบว่ารถคันที่ชนกันนั้น มีใบเสมาหินอยู่อันหนึ่ง จึงได้ยึดเอาเอาไว้ที่สถานีตำรวจ แต่ก็ต้องเอาย้ายไปอีกสองวันต่อมา เพราะทั้งสถานีตำรวจ ไม่ได้หลับได้นอนกันทั้งคืน มีแต่คดีความเข้ามาจนทำงาน ไม่ไหว พอยกเอาไปคืนที่ก็กลับกลายเป็นปกติเหมือนเก่า พระครูพิศาลชัยวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดคอนสวรรค์ไปพบ กับเสมานี้เข้าที่โนนกุ้ง จึงคิดจะเอาเสมาเหล่านี้มาเก็บเอาไว้ที่วัดคอนสวรรค์ จึงได้บอกบุญชาวบ้านเพื่อขอแรง ไปขุดเสมากัน ก็ได้แรงจากชาวบ้านช่วยกันขุดเอาเสมาเหล่านั้นมาขึ้นรถบรรทุกเสร็จ รถก็ แล่นไม่ได้ เพราะสตาร์ทอย่างไร รถก็ไม่ยอมติด จึงตกลงเปลี่ยนคันใหม่ เจ้ารถคันใหม่ก็ไม่ยอมติดอีก แต่คันเก่ากลับติด คราวนี้ แบ่งเสมาใส่รถทั้งสองคันๆ ละเท่าๆ กัน เพื่อลองของ ปรากฏว่าสตาร์ทไม่ติดทั้งสองคัน เมื่อเป็นเช่นนี้ พระครูพิศาลชัยวัฒน์และชาวบ้านต่างก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เสาหมาเหล่านี้เป็นของศักดิ์สิทธิ์อย่างแน่นอน ไม่อย่างนั้นคงไม่แสดง

อภินิหารมาให้เห็นอย่างนี้ จึงพากันจูดรูปเพียนเพื่อเป็นการบวงสรวงขอขมา บอกกล่าวว่าจะเอาเสมาไปจัดทำให้มันดีกว่าที่อยู่ที่นี่ ไม่ใช่เอาไปทำลาย เอาไปเก็บรักษาไว้ เพื่อให้มันคง สืบต่อไปยังลูกหลาน ได้ศึกษาและสักการบูชากัน เสร็จแล้วก็ส่งให้ลองสตาร์ทเครื่องรถทั้งสองคันใหม่ เป็นที่น่าพิศวงงงวยของคนทั้งหลาย ที่ไปชุมนุมกันอยู่ที่นี่ เพราะคราวนี้ เครื่องติดขึ้นมาอย่างง่ายดาย จึงได้ช่วยกัน ล่าเสมาเอาเสมาเหล่านั้น มายังวัดคอนสวรรค์ ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นก็ได้นำเอาไปไว้ยังที่โนนกุ อันเป็นเมืองร้างนั้น จึงยังเหลือเสมาอยู่อีกเพียงไม่กี่อัน ที่เหลือเอาไว้ก็เพื่อ ต้องการให้รู้ว่าสถานที่แห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของโบเสมามาก่อนนั่นเอง สันนิษฐานกันว่า สถานที่ตั้งของเสมานี้ เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งคือเมืองกาหลง สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ประมาณปี พ.ศ.๒๔๘๓ เจ้าเมืองนั้นชื่อพระยาขุนหาญ อพยพผู้คนมาจากจังหวัดนครราชสีมา กับพระยาขอมผู้พี่ พระยาขอมได้สร้างเมืองราชสีมาขึ้นในยุคนั้น เมืองที่สร้างนั้นอยู่ทางทิศใต้ของลำตะคลอง ซึ่งยังปรากฏหลักฐานให้เห็นอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ จากซากโบราณสถานที่ปรักหักพัง ส่วนพระยาขุนหาญนั้นก็แบ่งไพร่พลและชาวบ้านขึ้นเหนือมาทางจังหวัดชัยภูมิ ได้เข้ามาพบภูมิประเทศและความอุดมสมบูรณ์ของเมืองคอนสวรรค์เดี๋ยวนี้เข้าก็พอใจ จึงได้หยุดยั้งสร้างเมืองขึ้นและให้ชื่อว่า เมืองกาหลง เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยนั้น ดังจะเห็นได้จากฝีมือช่างในการแกะสลักหินทรายเรื่องราวต่างๆ ในพุทธประวัติ ต่อมานครกาหลง ก็ถึงกาลเสื่อมสลายลงไป เมื่อถึงยุคที่ขอมเสื่อมอำนาจ และถูกทิ้งร้างให้ว่างร่อยตั้งแต่บัดนั้นมา ประวัติศาสตร์ของเมืองจึงถูกทิ้งให้จมดินอยู่นับพันปี โดยไม่มีใครเหลียวแล เมืองกาหลงจึงเป็นเมืองที่เอาไว้นแต่ชื่อเท่านั้น ว่าครั้งหนึ่งในอดีตกาล ณ ที่แห่งนี้ได้เคยมีเมืองๆ หนึ่งตั้งอยู่ การย้ายเสมาจากโนนกุเมืองกาหลงเก่า กระทำกันเรื่อยมาจนกระทั่งมาเสร็จเรียบร้อยเอาในปี พ.ศ.๒๔๗๐ ในครั้งนั้น ได้นำเอาพระพุทธรูปหินทราย ๔ องค์ จากโนนพระนอนมาไว้ที่วัดคอนสวรรค์ด้วย โดยปล่อยทิ้งเอาไว้ที่โคนต้นโพธิ์ ให้ตากแดดตากฝนอยู่อย่างนั้น พระพุทธรูปองค์นี้ภายหลังได้ชื่อว่า หลวงพ่อใหญ่ หลวงพ่อใหญ่นั้น เป็นพระพุทธรูปปางสงฆ์ ในธรรมบทนั้นหมายถึง เมื่อวันที่พระพุทธองค์เสด็จมายังเมืองไพศาลี ที่กำลังแห้งแล้ง ด้วยบารมีของพระพุทธองค์ เมื่อเสด็จขึ้นเหนือฝั่งน้ำที่ฝนก็ตกลงมา พระปางนั้นเป็นปางที่ ๒๒ ที่ปรากฏอยู่ในพระธรรมบท ขณะที่นำเอามาตากแดดทิ้งอยู่ โดยไม่มีใครเหลียวแลนั้น ก็เกิดฝนแล้งไปทั่วย่านนั้น แม้ว่าจะเป็นหน้าฝน ก็ไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนกันไปหมดและก็หาสาเหตุไม่ได้ว่ามาจากอะไร จนกระทั่งวันหนึ่งหลวงพ่อใหญ่ก็เข้าฝันชาวบ้านแถวนั้นชื่อนายเชียง ว่าที่ฝนแล้งอย่างนี้ก็เพราะเอาท่านมาตากแดดไว้อย่างนี้ จึงเกิดโทษ ถ้าอยากให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ก็ให้ย้ายท่านเข้าไปเสียยังที่ซึ่งเหมาะสม อย่าให้ตากแดดตากฝนอยู่อย่างนี้ จึงได้นำความมาปรึกษากับท่านเจ้าอาวาสและชาวบ้านต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะสร้างวิหารขึ้นมาสักหลังหนึ่งแล้วอัญเชิญหลวงพ่อใหญ่เข้ามาประดิษฐานเอาไว้ เพราะเชื่อว่าหลวงพ่อใหญ่นั้นศักดิ์สิทธิ์แน่ ก่อนอื่นก็สร้างศาลาหลังเล็กๆ เอาไว้ชั่วคราวก่อนแล้วอัญเชิญหลวงพ่อใหญ่เข้ามาในศาลาหลังนั้น ซึ่งประมาณเดือนมีนาคม กำลังแล้งจัดทีเดียว ปรากฏว่าพอยกหลวงพ่อใหญ่เข้าไปได้วันเดียวเท่านั้น วันรุ่งขึ้นฝนก็เทลงมาอย่าง

หนัก เป็นที่อัศจรรย์ใจของชาวเมืองคอนสวรรค์ที่รู้เห็นเรื่องนี้ พระภิกษุสององค์ที่ไม่ยอมเผยนามแต่เราถ่ายรูปท่านมาด้วยเล่าให้ฟังว่า มีชาวบ้านสองคนเป็นเพื่อนรักกันมาก ได้มาสาบานกันต่อหน้าหลวง หลวงพ่อใหญ่ว่าจะทำการค้าร่วมกัน ถ้าใครหักหลังทรยศก็ขอให้ฟ้าผ่าคนนั้นตาย ต่อมา กิจการของคนทั้งสองก็เจริญรุ่งเรืองขึ้น คนหนึ่งก็เกิดโลก สุขเอากิจการไว้คนเดียว ไม่ยอมให้เพื่อนรวยด้วย จากนั้นอีกไม่กี่วัน เพื่อนคนนั้นก็มาถูกฟ้าผ่าตายที่คอนสวรรค์นั่นเอง ดังที่สาบานเอาไว้กับหลวงพ่อใหญ่ ดังนั้น จึงมีข้อห้ามกันว่า ถ้าไม่แน่ใจตัวเองละก็อย่าไปสาบานกับหลวงพ่อใหญ่เด็ดขาด เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน มีมาก อาจเขียนให้เป็นไปตามคำสาบานก็ได้ เสมอนั้นเมื่อเอาตั้งไว้ที่คอนสวรรค์แล้ว ก็มีพระภิกษุองค์หนึ่งเกิดมือบอน เอาสีไปป้ายไประบายเลอะเทอะไปหมด ขณะที่เจ้าอาวาสวัดไม่อยู่ ท่านไปธุระเสียในเมือง เมื่อกลับมา ก็ปรากฏว่าเสมาถูกระบายสีหมดแล้ว ท่านโกรธมาก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ นอกจากว่ากล่าวไปอย่างเดียว แต่พระหาศิลป์ที่ไม่เคยเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์องค์นั้น ก็ถูกลงโทษไปเอง คือมือบอนใหญ่รักษาไม่หาย สติสติก็เลยพาลไม่สมประกอบไปด้วย ต้องลาสิกขาไปในที่สุด สิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเราไม่สามารถที่จะพิสูจน์หรือมองเห็นได้ แต่ก็มีตัวตนที่จะให้ทั้งคุณและโทษ จึงอยากจะเตือนกันเอาไว้สักหน่อย พวกมือบอนทั้งหลายระวังมือจะบวมเข้าสักวัน นี่ขนาดเบาๆ นะ บางแห่งเล่นถึงตายก็มี ในวัดยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกอย่างหนึ่ง คือต้นโพธิ์ใหญ่ จากคำบอกเล่าของเจ้าอาวาสและชาวบ้านที่นั่นได้ความว่า เป็นโพธิ์ศักดิ์สิทธิ์อีกอย่างหนึ่งในวัดคอนสวรรค์สวรรค์นั้น วันหนึ่งที่วัดมีงานประจำปี มีผู้คนมาเที่ยวงานมากมาย ได้เกิดทะเลาะวิวาทกันขึ้น พวกหนึ่งนั้นกลับไปเอาปืนที่บ้านมา ไล่ชายคนหนึ่งไปจนมุมที่โคนต้นโพธิ์ แล้วลั่นกระสุนใส่หมายจะฆ่าให้ตาย แต่ปรากฏเป็นที่น่าอัศจรรย์ว่าปืนสามกระบอกไม่สามารถจะลั่นกระสุนออกมาได้ ล้มชะลัมชะชะ ชายคนนั้นก็เลยรอดตาย ต้นโพธิ์ต้นนั้นภายหลังได้นำปืนมาลองยิงดู ก็ปรากฏว่าไม่ลั่น จึงนับถือกันว่าเป็นโพธิ์อาถรรพ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดไป อีกอย่างหนึ่ง ปัจจุบันนี้ต้นโพธิ์ต้นนี้ ก็เป็นที่นับถือของชาวบ้านทั่วไป ใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาบนบานศาลกล่าว เพื่อให้หายจากโรคนั้นๆ เมื่อหายแล้วก็เอาสายสิญจน์มาวนรอบต้นโพธิ์เอาไว้ เรียกกันว่า คำโพธิ์ เพื่อเป็นการแก้บนนั้นเป็นเรื่องราวที่แปลกประหลาดของโบราณสถานอีกแห่งหนึ่ง

๓) กิจกรรม

กิจกรรมประจำปีนอกจากวันสำคัญทางศาสนายังมีกิจกรรมประเพณีนมัสการหลวงพ่อใหญ่ ใบเสมา ทุกวันที่ ๑๓-๑๕ เม.ย. ของทุกปีในงานจะรวมเอาวัฒนธรรมพื้นบ้าน การทรงน้ำพระ และการแสดงความเป็นมาเกี่ยวกับบ้านคอนสวรรค์หรือนครกาหลง คนในชุมชนร่วมแสดง

๔) เส้นทางเข้าถึงพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี

เริ่มที่อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแล หน้าศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปตามถนนหมายเลข ๒๐๒ เลี้ยวซ้ายตรงสี่แยกโรงต้ม เข้าสู่ถนนทางหลวงหมายเลข ๒๐๑ ไปประมาณ ๑๖.๔ กิโลเมตรถึงทางเข้าบ้านนาเสียว แล้วเลี้ยวขวาเข้าถนนไปอำเภอคอนสวรรค์ ไปตามถนน ผ่านบ้านโคกมะงอย ผ่าน

โรงพยาบาลคอนสวรรค์ ถึงตลาดคอนสวรรค์ประมาณ ๑๘ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปตามถนนประมาณ ๕ กิโลเมตร ถึงวัดคอนสวรรค์ ที่อยู่พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี รวมระยะทาง ๓๙.๗ กิโลเมตร หรือออกจากตัวเมืองชัยภูมิทิศตะวันออกไปตามถนนหมายเลข ๒๐๒ ประมาณ ๒๐.๕ กิโลเมตร ถึงบ้านลาดใหญ่ เลี้ยวซ้ายไปตามถนนหมายเลข ๒๐๕๔ ประมาณ ๑๙.๔ กิโลเมตร ถึงตลาดคอนสวรรค์แล้ว เลี้ยวขวา ไปวัดคอนสวรรค์ ตามถนนคอนกรีตเสริมเหล็กประมาณ ๕ กิโลเมตร ถึงวัดคอนสวรรค์ที่อยู่พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี รวมระยะทาง ๔๔.๘ กิโลเมตร

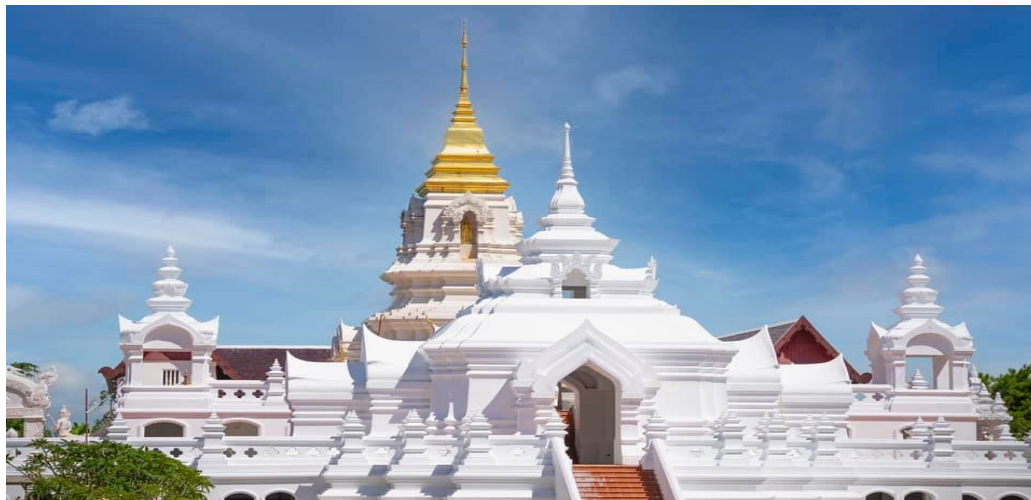
๕) ศักยภาพจากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีห้องน้ำ ๒ จุด (๔, ๑๐) จำนวน ๑๔ ห้อง มีพื้นที่กว้างขวางปานกลาง มีที่จอดรถ บัสท่องเที่ยว และรถทั่วไป จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน ไม่มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) แต่มีอยู่รอบวัดใกล้ๆ มีประมาณ ๖ ร้านขึ้นไป
๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมคือ อบต.คอนสวรรค์ มีเอกสาร-โบว์ชาร์แจก
๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีต้นไม้ร่มรื่น มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน ที่อื่นๆ มีศาลาริมสระน้ำ
๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ชี้แนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ เป็นระเบียบเรียบร้อย
๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย
เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีจุดชมทัศนียภาพและรณาสมนวิจิตรวิเศษ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีประวัติศาสตร์ และความเป็นมา มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรชุมชนอยู่ใกล้ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๙ พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ

๑) ที่ตั้ง

พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตั้งที่อยู่ เลขที่ ๕๕๕ หมู่ ๙ บ้าน
ภูสอง ชั้น ตำบลเก่าย่ำดี อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๕๐

ภาพประกอบที่ ๔.๖๘ พระธาตุชัยภูมิหรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ

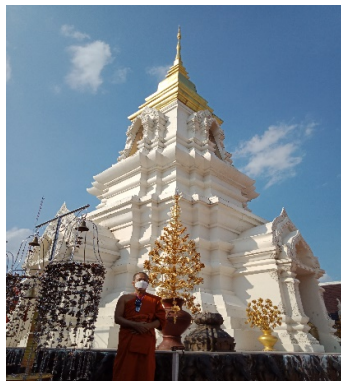

ภาพประกอบที่ ๔.๖๙ พระพุทธรูปในวิหารและเจ้าพ่อพญาแลเจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก

๒) ประวัติความเป็นมา

พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อรุณธรรม
สถาน เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมในการดำรงของพระธรรมสิริชัย เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามรูปที่ ๑๓
ดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ บนเนื้อที่กว่า ๒๐๐ ไร่ โดยพระศากยบุตติวงศ์ผู้ช่วยเจ้า
เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามสืบทอดเจตนารมณ์ของพระอุปัชฌาย์ไว้ที่จังหวัดชัยภูมิ โดยพระธาตุ
ชัยภูมิแห่งนี้ เป็นสถานที่ที่ผู้คนสนใจในการปฏิบัติธรรมเข้ามาปฏิบัติธรรมเนื่องจากว่าเป็นสถานที่สงบ

บรรยากาศร่มรื่น และเต็มไปด้วยธรรมชาติรวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงาม และศาสนสถานที่สำคัญ คือ พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตั้งเด่นสง่าอยู่ในอรัณยธรรมสถาน โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าอาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันวิสาขมาส (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖) พุทธศักราช ๒๕๕๒

ภาพประกอบที่ ๔.๗๐ องค์พระธาตุชัยภูมิและพระพุทธรูปสี่ทองและพระพุทธรูปสี่เงิน

พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ มีลักษณะเป็นเจดีย์ที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้างกับล้านนา องค์พระธาตุสีขาวสูง ๒๑ เมตร มีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง ๔ ทิศ ส่วนยอดองค์พระเจดีย์หุ้มด้วยแผ่นทองจังโก และปิดด้วยทองคำเปลวตามแบบล้านนา งดงามโดดเด่นจากระยะไกล อีกทั้งยังตั้งอยู่ในอรัณยธรรมสถาน ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเงียบสงบบนยอดเขาช่องลม ที่มีทิวทัศน์งดงาม ร่มรื่น และอากาศเย็นสบาย เหมาะกับการมาค้นหาความสงบในจิตใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน และผู้ที่สนใจในการปฏิบัติธรรม

-แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางเดียวกันกับพระธาตุชัยภูมิ ได้แก่ ป่าปลงพันปี อยู่ห่างออกไปทางทิศเหนือประมาณ ๓๕.๒ กิโลเมตร และมอหินขาวกับผาห้วยนาอ อยู่ห่างจากพระธาตุชัยภูมิประมาณ ๒๐.๕ กิโลเมตร

๓) กิจกรรม

-กิจกรรมไหว้พระ กิจกรรมถวายดาบและผ้าสีเจ้าพ่อพระยาแล(ใหญ่ท่าสุด) กิจกรรมห้อยกระดิ่งเงิน-กระดิ่งทอง กิจกรรมชมการเล่นดนตรีอีสานจากนักเรียนและนักศึกษา(วันเสาร์-อาทิตย์)

๔) เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เส้นทางที่ ๑ เริ่มต้นที่อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล หน้าศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปตามเส้นทางชัยภูมิ-ตาดโตน ถนนหมายเลข ๒๐๕๑ และ ชย.๔๐๕๑ ถนนลาดยาง ไปทางทิศเหนือของเมืองชัยภูมิ ทางไปน้ำตกตาดโตน ผ่านอุทยานแห่งชาติตาดโตน มุ่งตรงไปตำบลท่าหินโงม ประมาณ

๓๒.๗ กิโลเมตร และไปตามทางถนนลาดยางไปตำบลเก่าย่าดี ถึงบ้านภูสองชั้น หมู่ ๙ ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร (ถนนคอนกรีต ๓ กม.) ถึงพระธาตุชัยภูมิ รวมระยะทางประมาณ ๔๓.๗ กิโลเมตร

เส้นทางที่ ๒ เริ่มต้นจากตลาดอำเภอแก้งคร้อ จากถนนหมายเลข ๒๐๑ เลี้ยวซ้ายไปตามถนนลาดยาง ถนนหมายเลข ๒๓๕๓ ผ่านหมู่บ้าน ตามเส้นทางขึ้นเขา มุ่งตรงไปตำบลเก่าย่าดี ประมาณ ๒๒.๗ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปบ้านภูสองชั้น หมู่ ๙ ประมาณ ๑๐.๘ กิโลเมตร รวมระยะทางถึงพระธาตุชัยภูมิ ประมาณ ๓๓.๗ กิโลเมตร

๕) ศักยภาพที่ได้จากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพระธาตุชัยภูมิ ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีห้องน้ำ มีห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๗๐ ห้อง พื้นที่กว้างขวางมาก มีที่จอดรถ รถบัสท่องเที่ยว จอดได้ ๒๐-๕๐ คัน มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) ๑ ร้าน

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีเอกสาร-โบว์ชัวร์แจก

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่ม

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีความเป็นธรรมชาติ เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย มีจุดชมทัศนียภาพ ไม่มีรถนำชมวิถีชีวิตชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๑๐ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) วัดพญาแล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

๑) ที่ตั้ง

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) หรืออุทยานการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย เฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่บ้านโนนเหลื่อม หมู่ ๑๔ ตัดถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง(หมายเลข ๒๐๕๑-๒๑๕๙) ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐ ตั้งอยู่ติดถนนลาดยางด้านขวามือ ติดกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ และวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบที่ ๔.๗๑ ป้ายพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์)

๒) ประวัติความเป็นมา

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) หรืออุทยานการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย เฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่บนพื้นที่กว่า ๕๐ ไร่ ภายในเขตของวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ตระหง่านตาตึงใจแก่ผู้ผ่านไปมาระหว่างเส้นทางสายเมืองชัยภูมิ-หนองบัวแดง มีสิ่งปลูกสร้างสำคัญคือ เรือสุพรรณหงส์ และอาคารทรงไทย ภายในเรือมีรูปหล่อหลวงปู่ที่ชาวไทยรู้จักดี เช่น หลวงปู่โต เป็นต้น และรูปหล่อบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ที่กอบกู้ชาติ เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสิน เป็นต้น จนถึงปัจจุบัน สร้างไว้เป็นอนุสรณ์ เมื่อคราวที่บ้านเมืองประสบภัยใหญ่ แล้วพระพุทธองค์ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณต่อสังคมโลก จึงเสด็จด้วยพระองค์เองเพื่อปราบยุคเข็ญเมืองไพศาริให้กลับเป็นปกติสุขดังเดิม อีกฝั่งหนึ่งของเรือยังได้ประดิษฐานรูปปั้นเหล่าวีรชนคนกล้าที่ดูเสมือนมีชีวิตที่คอยปกป้องรักษาบ้านเมืองอยู่ตลอดเวลา อาทิ ขวบ้านบางระจัน คณะหญิงแกร่งแห่งเมืองโคราช เป็นต้น ส่วนพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย ภายในบันทึกเรื่องราวปรีชาสอนใจทั้งคตโลก และ

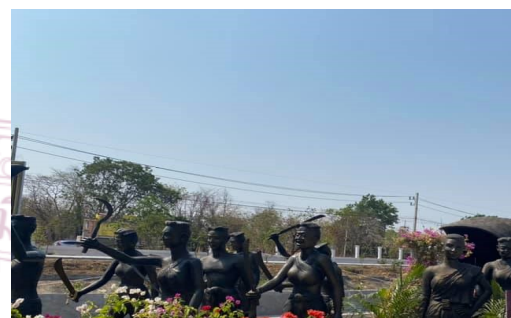
คติธรรมให้ผู้เข้าชมได้เกิดจิตสำนึกรู้คุณแผ่นดินและกตัญญูต่อคุณบิดามารดาตลอดถึงบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ บุกเบิก อนุรักษ์ผืนแผ่นดินไทยสมบัติล้ำค่าไว้สืบมากระทั่งปัจจุบันให้ลูกหลานได้ภาคภูมิใจ โดยเฉพาะชาวชัยภูมิ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยและสมบัติของทุกคนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ตลอดกาลนานในอนาคต

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) หรืออุทยานการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย เฉลิมพระเกียรติ เกิดขึ้นจากแนวความคิดความศรัทธาอย่างแรงกล้าของพระเดชพระคุณหลวงพ่ พระเทพภาวนาวิกรม วิ. ที่ได้นำชาวพุทธสร้างรูปหล่อของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษชายเก่ง หญิงกล้าทั้งหลายไว้ในเรือหงส์กลางสระน้ำใหญ่ เป็นสถานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ บรรพบุรุษของชาติไทยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำและชายเก่ง หญิงกล้าผู้เสียสละเลือดเนื้อทำ ประโยชน์ให้กับแผ่นดิน รักษาปกป้องผืนแผ่นดินไทยให้อนุชนคนรุ่นหลังได้อยู่อาศัย เพื่อให้เป็นแหล่ง การศึกษาเรียนรู้ และระลึกถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษของชาติไทย ให้เกิดความ สำนึกตระหนักถึงคุณค่าความรักความสามัคคี ความรักแผ่นดินเกิด ความหวงแหนแผ่นดินไทย รักษา และเทิดทูลไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ของประเทศชาติไทย ให้คงอยู่ยั่งยืนนาน และในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) ยังมีศาลาถนอมคติสอนใจ มีรูปปั้นปรีชาธรรมหลาย ประการ

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) อยู่ในความดูแลของมูลนิธิพระเทพภาวนา วิกรม วิ. (บุญมา ปุณฺณภิริโต) ที่ปรึกษาเจ้าภาค ๑๑

ภาพประกอบที่ ๔.๗๒ พระบรมรูปพระมหากษัตริย์ชาติไทยในเรือหงส์

ภาพประกอบที่ ๔.๗๓ รูปหล่อบรรพบุรุษในประวัติศาสตร์ชาติไทยในเรือหงส์

ภาพประกอบที่ ๔.๗๔ เรือหงส์พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(หัว-ท้าย)

ภาพประกอบที่ ๔.๗๕ เรือนทรงไทยพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพประกอบที่ ๔.๗๖ รูปปั้นพื้นที่ภูเขาและแม่น้ำ เหนืออีสาน-ใต้ ในเรือนทรงไทย

๓) เส้นทาง

เริ่มต้นที่อนุสาวรีย์พ่อพระยาแลหน้าศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปอำเภอหนองบัวแดง ตามเส้นทางถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง ถนนลาดยาง หมายเลข ๒๐๕๑ ถึงสี่แยกช่องระกา ระยะทาง ประมาณ ๖.๗ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าถนนหมายเลข ๒๑๕๙ ไปทางอำเภอหนองบัวแดง ระยะทาง ประมาณ ๑.๘ กิโลเมตร ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทย(เรือหงส์) ตั้งอยู่ติดถนนลาดยางด้าน ขวามือ ติดกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิและวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ

๔) ศักยภาพจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ วัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทย(เรือหงส์)

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน ๗ ห้อง มี ๒ จุด (และสถานที่ใกล้เคียง คือ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓๐ ห้อง ที่วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ จำนวน ๕๐-๑๐๐ ห้อง) มี พื้นที่กว้างขวางปานกลาง มีที่จอดรถทั่วไปได้ ๑๕-๒๐ คัน (สถานที่ใกล้เคียงที่วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิและ วัดพระยาแล สามารถจอดรถได้ ๑๐๐-๑๕๐ คัน) ไม่มีร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม -ไม่มี

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีต้นไม้ร่มรื่น มีแหล่งน้ำเป็นแหล่ง พักผ่อน

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

๔.๑.๑๑ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)

๑) ที่ตั้ง

วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูแล่นคา ติดหน้าผา(ผาเง็ก)ซึ่งมีรูปร่างคล้ายดวงจันทร์ อยู่ในตำบลกุดชุมแสง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๑๐ อยู่ใกล้กับที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ติดถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง

ภาพประกอบที่ ๔.๗๗ พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์บนหน้าผาเง็ก

ภาพประกอบที่ ๔.๗๘ จุดชมวิวบนหน้าผา(ผาเง็ก)

ภาพประกอบที่ ๔.๗๙ เจดีย์พระบรมธาตุผาเง็กและพระพุทธรูปในเจดีย์

๒) ประวัติวัดชัยภูมิพิทักษ์ (วัดผาเง็ก)

“พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์” วัดชัยภูมิพิทักษ์ (วัดผาเง็ก) บ้านนาคานหัก ต.กุดชุมแสง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๒ โดย นายประมูล ศรีธาติพิทย ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ในขณะนั้น มองเห็นพื้นที่บริเวณผาเง็กมีบรรยากาศร่มรื่น จึงคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นพื้นที่อุทยาน โดยสร้างพระพุทธรูปปางประทานพร ยืนตระหง่านเป็นศรีสง่า ประดิษฐานอยู่ที่หน้าผาเง็ก ซึ่งเป็นหน้าผาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอำเภอหนองบัวแดง ตั้งอยู่ระหว่างภูเขาสองลูกที่มาบรรจบกัน บางครั้งชาวบ้านจะเรียกว่า “ช่องบุญกว้าง” ซึ่งเป็นเส้นทางลัดที่ใช้เป็นที่หมายในการเดินทางจากหุบเขาภูเขียว (ทิวเขาเพชรบูรณ์) มายังจังหวัดชัยภูมิ ผาเง็กจะอยู่ทางฝั่ง ภูแลนคา เป็นจุดที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพเบื้องล่างได้อย่างชัดเจน คำว่า ผาเง็ก หรือ อีเง็ก เป็นภาษาอีสาน หมายถึงพระจันทร์ ดังนั้น ผาเง็ก จึงเป็นชื่อผาที่มีลักษณะครึ่งวงกลมยื่นออกไป มองดูเหมือนพระจันทร์เสี้ยว ผาเง็กเป็นส่วนหนึ่งของภูแลนคา หากเดินทางมาตามเส้นทางชัยภูมิ-หนองบัวแดง จะเห็นหน้าผาส่งริมทางคล้ายพระจันทร์เสี้ยวยื่นออกมา ชาวบ้านจึงเรียกว่า ผาเง็ก ซึ่งหมายถึงพระจันทร์บนเขาผาเง็กเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่สูง ๑๔ เมตร ด้านหน้าองค์พระเป็นจุดชมวิวที่สวยงามมองเห็นทัศนียภาพของทุ่งนาได้กว้างไกล

พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ เป็นพระพุทธรูปศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ขนาดสูงจากฐานถึงยอด ๑๔ ศอก (๗ เมตร) ก่ออิฐถือปูนหุ้มด้วยกระเบื้องโมเสกสีทองทั้งองค์ เป็นพระพุทธรูปยืน ปางประทานพร ยกพระหัตถ์ขวาเหนือพระอุระ เม็ดพระศกใหญ่ ยอดพระเกศเป็นดอกบัวรองรับพระรัศมีเปลว พระจีวรแนบพระวรกาย ห่มเฉียงบ่าซ้าย ชายสังฆาฏิพลิ้ว ทั่วชายระดับพระอุระ พระวรกายมีชายพระจีวรสองชายเป็นริ้ว ประดิษฐานบนฐานบัวกลุ่มหินขัดสีน้ำตาลแดง ด้านล่างเป็นฐานเขียงหินกาบสองชั้น ด้านหลังเป็นกำแพงหินกาบ เสาดัดเหลี่ยมหินขัดสีน้ำตาลแดง มีลวดลายบัว ยอดเสาด้านโคนไฟแปดเหลี่ยมลงรักปิดทอง

พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ วัดชัยภูมิพิทักษ์ เริ่มก่อสร้าง วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๒ แล้วเสร็จปี พ.ศ.๒๕๑๖ มีช่างกรมศิลปากร อาจารย์ประกิต (จิตต์) บัวบุษย์ ควบคุมงานก่อสร้างองค์พระ พ.ศ.

๒๕๑๖ นายอนันต์ อนันตกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ เห็นว่าการที่พระพุทธรูปองค์ใหญ่ราคารับล้านล้านตั้งอยู่กลางป่า โดยปราศจากผู้ดูแลนั้นไม่สมควรน่าจะมีพระอยู่จำพรรษาช่วยพัฒนาสถานที่และดูแลองค์พระให้รุ่งเรืองสง่างาม ได้นิมนต์ พระมหาบุญมา ปุณฺณกริโต ต่อมาได้ดำรงสมณศักดิ์พระศีลวราลังการ เจ้าอาวาสวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) และรองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ ให้มาดูแลสำนักสงฆ์แห่งนี้

ช่วงระยะที่ทำการก่อสร้างได้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์หลายอย่าง อาทิ ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เตรียมทำถนนลาดยางตรงผ่านเขา ก็มีการระเบิดหิน ปกติการระเบิดหินนั้น เมื่อระเบิดก้อนหินน้อยใหญ่จะปลิวว่อน ทุกครั้งที่ระเบิดพนักงานเขาจะเตือนพระภิกษุสามเณร แม่ชี ให้หลบก้อนหิน โดยสั่งให้ไปหลบใต้ถุนกุฏิ พอเสียงระเบิด ตูมก็จะมีก้อนหินน้อยใหญ่ปลิวว่อน และก้อนหินเหล่านั้นจะปลิวว่อนไปตกทั่วบริเวณวัด เล่นเอาสังกะสีกุฏิและศาลาทะลุเป็นช่องน้อยใหญ่ ประมาณถึง ๒๐ กว่าหลัง ครั้นเมื่อทางคณะบริษัทเขาหยุดระเบิดแล้ว เขามารับซ่อมให้ก้อนหินน้อยใหญ่เหล่านั้นปลิวกระจายทั่วบริเวณรอบองค์พระ ดูว่าจะกระทบส่วนไหนขององค์พระ ไม่มีเลย เป็นที่น่าอัศจรรย์ องค์พระมิได้เป็นอันตรายจากก้อนหินเหล่านั้น เหมือนกับเทวดาทำดินท่านคุ้มภัยจากก้อนหินให้อย่างดี

ในช่วงระยะเวลาที่พระราชภาวนาวราจารย์ (หลวงพ่อบุญมา ปุณฺณกริโต) หรือหลวงพ่ผาเกิ้ง ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ได้มีการสร้างสถานที่สำคัญภายในวัด เช่น พระบรมธาตุผาเกิ้ง เป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของวัดผาเกิ้ง มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงน้ำเต้ากลมเป็นศิลปะที่ผสมผสานระหว่างพระธาตุพนม กับพระปฐมเจดีย์ ความกว้างรอบฐาน ๒๐ เมตร สูงจากฐาน ๙ ศอก

๓) เส้นทางเข้าถึงวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง)

เส้นทางจากตัวเมืองชัยภูมิ ไปตามเส้นทาง (ถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง) ถนนหมายเลข ๒๐๕๑ ประมาณ ๖.๒ กิโลเมตร ถึงสี่แยกช่อระกาแล้ว เลี้ยวซ้ายไปตามทางถนนหมายเลข ๒๑๕๔ ประมาณ ๒๗.๔ กิโลเมตร ถึงวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง) ช่วงลงเขาอยู่ทางซ้ายมือ รวมระยะทางประมาณ ๓๔.๑ กิโลเมตร

๔) ศักยภาพที่ได้จากแบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง) ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีห้องน้ำ-ห้องสุขา มีห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๕๐ ห้อง มี ๑ จุด -พื้นที่กว้างขวางปานกลาง มีที่จอดรถบัสท่องเที่ยวและทั่วไป จอดได้ ๕๐-๑๐๐ คัน, มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว) จำนวน ๑ ร้าน (ร้านสหกรณ์ของวัด)

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

จุดบริการนักท่องเที่ยว มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (ภายในวัด)

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีการจัดสภาพแวดล้อม มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนหย่อม มีต้นไม้ร่มรื่น มีสระน้ำ

๒ แห่ง

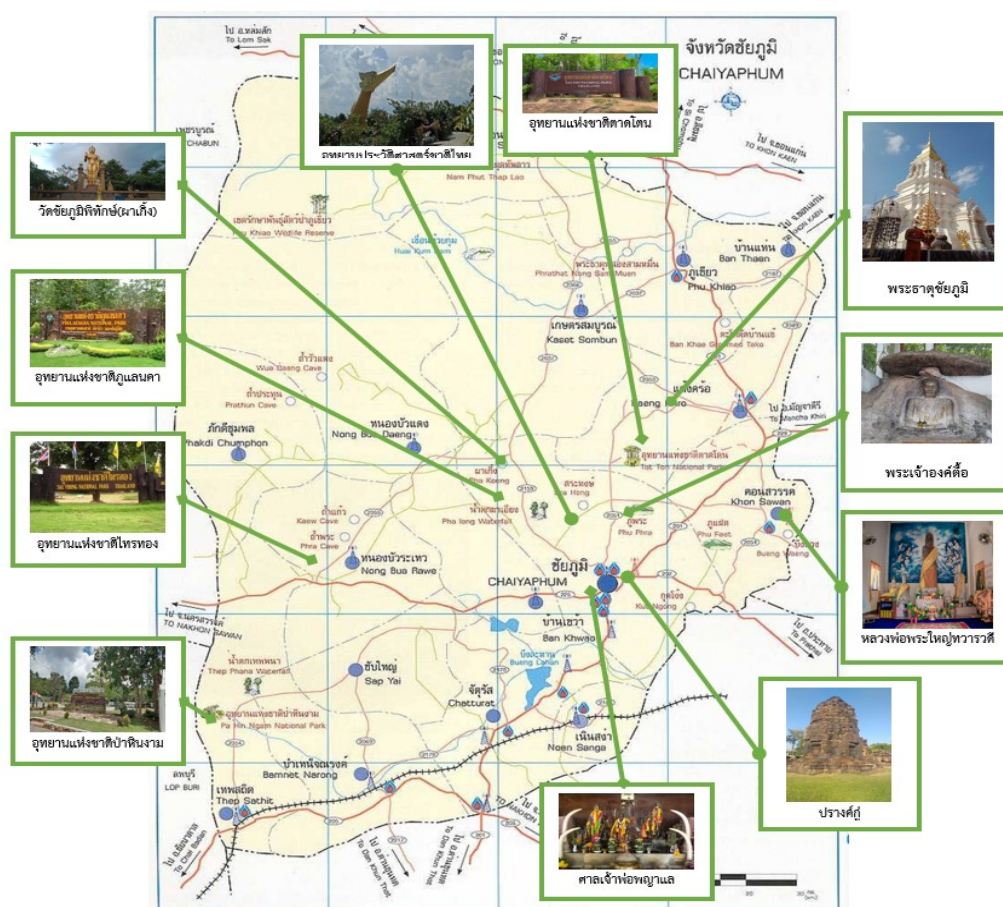
๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก มีป้ายบอก/ข้อแนะนำ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ มีความเป็นธรรมชาติ เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีจุดชมทัศนียภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย มีบรรยากาศทางบกที่ดี มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงแสดงภาพจุดแสดงที่ตั้งในแผนที่ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๑๑ แห่ง ตามภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๘๐ แผนที่แสดงจุดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๔.๒ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการลงสำรวจสภาพพื้นที่จริง และดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องที่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๑ แห่ง ด้วยแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จึงนำเสนอผลการศึกษาวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีเกณฑ์การแปลผลการประเมินศักยภาพ เป็น ๔ ระดับ ดังนี้คือ

ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๘๑ ขึ้นไป	= ศักยภาพสูงที่สุด
ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๖๖ - ๘๐	= ศักยภาพสูง
ผลการประเมินศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ ๕๐ - ๖๕	= ศักยภาพสูงปานกลาง
ผลการประเมินศักยภาพน้อยกว่าร้อยละ ๕๐	= ศักยภาพต่ำ

ก. ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ

๑) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แห่ง โดยภาพรวม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน ๒) อุทยานแห่งชาติภูแลนคา ๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง และ ๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ผู้วิจัยและคณะนำเสนอโดยสรุปในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แห่ง โดยภาพรวม

อุทยานแห่งชาติ	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับศักยภาพ
๑. อุทยานแห่งชาติตาบอดิน	๑๒๙	๙๒.๑๔	สูงที่สุด
๒. อุทยานแห่งชาติภูแลนคา	๑๑๘	๘๔.๒๘	สูงที่สุด
๓. อุทยานแห่งชาติไทรทอง	๑๒๗	๙๐.๗๑	สูงที่สุด
๔. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑๒๒	๘๗.๑๔	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ คือ อุทยานแห่งชาติทั้ง ๔ แห่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุดทั้ง ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔, ๒) อุทยานแห่งชาติไทรทอง มีศักยภาพ

อยู่ในระดับสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๗๑, ๓) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๑๔ และ ๔) อุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ตามลำดับ

๒) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แห่ง โดยการจำแนกแต่ละอุทยานแห่งชาติ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาดโตน ๒) อุทยานแห่งชาติภูแลนคา ๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง และ ๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน โดยจำแนกแต่ละอุทยานแห่งชาติ ตามลำดับ ดังนี้

๒.๑) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิของอุทยานแห่งชาติตาดโตน ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ แสดงคะแนน คำร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติตาดโตน

๑.อุทยานแห่งชาติตาดโตน	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๕	๘๐	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๕/๓๕	๑๐๐	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๕/๒๐	๗๕	สูง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
รวม	๑๒๙/ ๑๔๐	๙๒.๑๔	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติตาดโตน โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว, ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว, ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ

ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

๒.๒) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ แสดงคะแนน คำร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

๒.อุทยานแห่งชาติภูแลนคา	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๓/๒๕	๙๒	สูงที่สุด
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๒/๓๕	๙๑	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๖/๒๐	๘๐	สูง
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๒/๒๐	๖๐	ปานกลาง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๕/๒๐	๗๕	สูง
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
รวม	๑๑๘/ ๑๔๐	๘๒.๕๓	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๕๓

เมื่อพิจารณารายเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว, และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว, ด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับสูง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว และด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

๒.๓) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ
ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง

๓.อุทยานแห่งชาติไทรทอง	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๕	๗๖	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๑/๓๕	๘๙	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
รวม	๑๒๗/๑๔๐	๙๐.๗๑	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของ
อุทยานแห่งชาติไทรทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๗๑

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่
ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๑๐๐), ด้านสภาพแวดล้อมของ
แหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๙๕), ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๙๕), ด้านการ
บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๙๕), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ
๘๙), และด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับสูง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง
ท่องเที่ยว(ร้อยละ ๗๖),

๒.๔) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ
ของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ในจังหวัดชัยภูมิ ของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

๔.อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๕	๘๐	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๒๖/๓๕	๗๔	สูง
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว	๑๗/๒๐	๘๕	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
รวม	๑๒๒/ ๑๔๐	๘๗.๑๔	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ของ
อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๑๔

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่
ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว, ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว, ด้านการตอบ
รับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว, และด้านที่
มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและ
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ข. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ

๒) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๗ แห่ง โดยภาพรวม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ๒) ปรากฏ์ ๓) ภูพระ (พระ
เจ้าองค์ตื้อ) ๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี ๕) พระธาตุชัยภูมิ ๖) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย
(เรือหงส์) ๗) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) โดยภาพรวม ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๗ แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ศาลเจ้าพ่อพญาแล	๑๑๒	๘๐.๐๐	สูง
๒. ปรากฏ์	๗๙	๕๖.๔๓	ปานกลาง
๓. ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ)	๙๙	๗๐.๗๑	สูง
๔. พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี	๑๐๓	๗๓.๕๗	สูง
๕. พระธาตุชัยภูมิ	๑๒๑	๘๖.๔๓	สูงที่สุด
๖. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์)	๘๙	๖๓.๕๗	ปานกลาง
๗. วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง)	๑๒๙	๙๒.๑๔	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง
๗ แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ วัดชัยภูมิพิทักษ์
(ผาเกิ้ง) (ร้อยละ ๙๒.๑๔) และพระธาตุชัยภูมิ (ร้อยละ ๘๖.๔๓), แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ใน
ระดับสูง จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อพญาแล (ร้อยละ ๘๐.๐๐) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี
(ร้อยละ ๗๓.๕๗) และภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) (ร้อยละ ๗๐.๗๑) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่
อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) (ร้อยละ
๖๓.๕๗) และปรากฏ์ (ร้อยละ ๕๖.๔๓) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้ง ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ๒) ปรากฏ์
๓) ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี ๕) พระธาตุชัยภูมิ ๖) พิพิธภัณฑ์

ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) ๗)วัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง) จะแสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพในแต่ละแห่งไปตามลำดับ ดังตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๓ ดังนี้

(๑) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของศาลเจ้าพ่อพญาแล ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงคะแนน คำร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ ของศาลเจ้าพ่อพญาแล

๑. ศาลเจ้าพ่อพญาแล	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๒/๒๕	๘๘	สูงที่สุด
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๐/๓๕	๘๖	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๐/๒๐	๕๐	ปานกลาง
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๓/๒๐	๖๕	ปานกลาง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๗/๒๐	๘๕	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
รวม	๑๑๒/ ๑๔๐	๘๐.๐๐	สูง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของศาลเจ้าพ่อพญาแล โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๑๐๐) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๘๘), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๘๖), และด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๘๕) และด้านที่มีศักยภาพ อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๖๕) และด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๕๐) ตามลำดับ

(๒) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ
 ปรากฏ์ ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ แสดงคะแนน คำร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 ในจังหวัดชัยภูมิ ของปรากฏ์

๒. ปรากฏ์	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๑๗/๒๕	๖๘	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๑๔/๓๕	๔๐	ต่ำ
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๓/๒๐	๖๕	ปานกลาง
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๒/๒๐	๖๐	ปานกลาง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๒/๒๐	๖๐	ปานกลาง
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๑/๒๐	๕๕	ปานกลาง
รวม	๗๗/๑๔๐	๕๖.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ
 ปรากฏ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๓

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้าน
 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๖๘), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง
 จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๖๕), ด้านคุณค่าและ
 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว กับ ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว
 เท่ากัน (ร้อยละ ๖๐) และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๕๕) และด้านที่มีศักยภาพ
 ต่ำสุด อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๔๐)
 ตามลำดับ

(๓) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ของ
 ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ แสดงคะแนน ค่าร้อยละ และระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 ในจังหวัดชัยภูมิ ของภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ)

๓. ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ)	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๕	๘๐	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๒๔/๓๕	๖๙	สูง
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๕/๒๐	๗๕	สูง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๓/๒๐	๖๕	ปานกลาง
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๘/๒๐	๔๐	ต่ำ
รวม	๙๙/๑๔๐	๗๐.๗๑	สูง

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของภู
 พระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๑

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพสูงสุด อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๑
 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๙๕), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง
 จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๘๐), ด้านคุณค่าและ
 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๗๕) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว(ร้อย
 ละ ๖๙), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านการตอบรับของประชาชน
 ในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๖๕) และด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่
 ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๔๐) ตามลำดับ

(๔) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ของ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (วัดคอนสวรรค์) ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ของพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (วัดคอนสวรรค์)

๔. พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๕	๘๐	สูง
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๒๕/๓๕	๗๑	สูง
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๑๑/๒๐	๕๕	ปานกลาง
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๘/๒๐	๙๐	สูงที่สุด
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๖/๒๐	๘๐	สูง
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๓/๒๐	๖๕	ปานกลาง
รวม	๑๐๓/ ๑๔๐	๗๓.๕๗	สูง

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (วัดคอนสวรรค์) โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๙๐), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กับ ด้านการตอบรับของ ประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๘๐) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง ท่องเที่ยว(ร้อยละ ๗๑), ส่วนด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๖๕) และด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๕๕) ตามลำดับ

(๕) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ของ
พระธาตุชัยภูมิ ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ ของพระธาตุชัยภูมิ

๕. พระธาตุชัยภูมิ	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๑/๒๕	๘๔	สูงที่สุด
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๐/๓๕	๘๖	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๕/๒๐	๗๕	สูง
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๙/๒๐	๙๕	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๖/๒๐	๘๐	สูง
รวม	๑๒๑/ ๑๔๐	๘๖.๔๓	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ
พระธาตุชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๔๓

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๔ ด้าน
ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๑๐๐), ด้านการตอบรับของประชาชนใน
ท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๙๕), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว(ร้อยละ ๘๖),
และด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๘๔), ส่วนด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง
จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๘๐) และด้านคุณค่าและ
ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๗๕) ตามลำดับ

(๖) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ของ
พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ ของพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์)

๖. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์)	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๓/๒๕	๙๒	สูงที่สุด
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๒๕/๓๕	๗๒	สูง
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๙/๒๐	๔๕	ต่ำ
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๙/๒๐	๔๕	ต่ำ
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่ง ท่องเที่ยว	๑๔/๒๐	๗๐	สูง
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๙/๒๐	๔๕	ต่ำ
รวม	๘๙/๑๔๐	๖๓.๕๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ
พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๑ ด้าน
ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๙๒), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง
จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๗๒) และ ด้านการตอบ
รับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๗๐), ด้านที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ เท่ากัน
จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว, ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง
ท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๔๕) ตามลำดับ

(๗) ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของ
วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) ผลการประเมินปรากฏ ตามตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงคะแนน ค่าร้อยละและระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดชัยภูมิ ของวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)

๗. วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)	คะแนน (๑๔๐)	ร้อยละ	ระดับ ศักยภาพ
๑. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	๒๕/๒๕	๑๐๐	สูงที่สุด
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓๒/๓๕	๙๑	สูงที่สุด
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๒๐/๒๐	๑๐๐	สูงที่สุด
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	๑๗/๒๐	๘๕	สูงที่สุด
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียงแหล่ง ท่องเที่ยว	๑๗/๒๐	๘๕	สูงที่สุด
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๘/๒๐	๙๐	สูงที่สุด
รวม	๑๒๙/ ๑๔๐	๙๒.๑๔	สูงที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ของวัด
ชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดชัยภูมิ
พิทักษ์(ผาเง็ก) มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด ทุกด้าน ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๑๐๐), ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๑๐๐), ด้านสิ่ง
อำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ ๙๑), ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ
๙๐), และด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว กับ ด้านการตอบรับของประชาชนใน
ท้องถิ่นใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวเท่ากัน (ร้อยละ ๘๕) ตามลำดับ

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อตอบการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยและคณะวิจัยได้นำแบบสอบถามประกอบด้วย ๔ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว) ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ และตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด จำนวน ๔๐๐ ชุด ได้กลับคืนมาทั้งหมด ๔๐๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอไปตามลำดับ ดังนี้

๑) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากข้อมูลตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, การศึกษา, อาชีพและรายได้ต่อเดือน โดยนำเสนอเป็นจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ, อายุ, สถานภาพ, การศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม (n=๔๐๐)

๑) เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๑๐๗	๒๖.๘
หญิง	๒๙๓	๗๓.๓
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๒) อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๒	๓.๐
๒๐-๒๙ ปี	๗๐	๑๗.๕
๓๐-๓๙ ปี	๗๙	๑๙.๘
๔๐-๔๙ ปี	๖๗	๑๖.๘
๕๐-๕๙ ปี	๑๒๐	๓๐.๐
๖๐ ปี ขึ้นไป	๕๒	๑๓.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๓) สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ

โสด	๑๖๒	๔๐.๕
สมรสแล้ว	๒๐๔	๕๑.๐
หม้ายหรือหย่าร้าง	๓๔	๘.๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๔) การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	๓๖	๙.๐
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๕๘	๓๙.๕
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๒๓	๕.๘
ปริญญาตรี	๑๕๔	๓๘.๕
ปริญญาโทขึ้นไป	๒๙	๗.๒
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๕) อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	๙๓	๒๓.๓
พนักงานบริษัท/รับจ้าง	๕๙	๑๔.๘
นักเรียน/นักศึกษา	๒๕	๖.๓
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๑๓๒	๓๓.๐
เกษียณ	๑๖	๔.๐
อื่นๆ.....	๗๕	๑๘.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๖) รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๗๔	๑๘.๕
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๒๒๗	๕๖.๘
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๔๑	๑๐.๓
๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท	๑๑	๒.๘
๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๔๗	๑๑.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ คน จะเห็นได้ว่า บุคคลผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพด้านเพศ ส่วนใหญ่ที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ได้แก่ เพศชายจำนวน ๑๐๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ , ส่วนเพศหญิงจำนวน ๒๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓

ด้านอายุ โดยมีอายุ ๕๐-๕๙ ปี จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐ มากที่สุด, รองลงมา ได้แก่ อายุ ๓๐-๓๙ ปี จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘ และ อายุ ๒๐-๒๙ ปี จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ ตามลำดับ,

ด้านสถานภาพ โดยส่วนใหญ่สถานภาพสมรสแล้ว จำนวนมากที่สุด จำนวน ๒๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๐, รองลงมา ได้แก่ โสด จำนวน ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ และหม้ายหรือหย่าร้าง ตามลำดับ

ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕ , รองลงมา ได้แก่ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕ และประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ ตามลำดับ

ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมากที่สุด จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๐, รองลงมา ได้แก่ อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ และอาชีพ อื่นๆ... จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘ ตามลำดับ

ส่วนด้านรายได้ต่อเดือน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท มากที่สุด จำนวน ๒๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๘, รองลงมา ได้แก่ รายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕ และ รายได้ ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไปจำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘ ตามลำดับ

๒) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จากข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว) โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

(สำหรับนักท่องเที่ยว) โดยภาพรวม (n=๔๐๐)

๑. ท่านได้เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกับใครบ้าง?	จำนวน	ร้อยละ
คนเดียว	๗๙	๑๙.๘
ครอบครัว	๒๐๒	๕๐.๕
กลุ่มเพื่อน	๑๑๖	๒๙.๐
บริษัททัวร์	๓	.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๒. ท่านใช้ยานพาหนะในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด	จำนวน	ร้อยละ

ชัยภูมิ จำพวกใด?		
รถยนต์ส่วนตัว	๓๒๗	๘๑.๘
รถเช่า / รถตู้	๒๒	๕.๕
รถโดยสารประจำทาง	๑๘	๔.๕
รถยนต์บริษัทนำเที่ยว	๒๗	๖.๘
อื่นๆ (ระบุ).....	๖	๑.๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๓. ท่านมีจุดประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ในเรื่องใด?	จำนวน	ร้อยละ
ท่องเที่ยว / พักผ่อน	๓๐๔	๗๖.๐
เยี่ยมญาติ / เพื่อน	๖๓	๑๕.๘
ติดต่อธุรกิจ / ทำงาน	๑๒	๓.๐
ประชุม / สัมมนา	๑๒	๓.๐
การศึกษา / การกีฬา	๕	๑.๓
เป็นทางผ่านในการเดินทาง	๔	๑.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๔. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิก่อนหน้านี้ หรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
๑. เคย	๓๗๗	๙๔.๓
๒. ไม่เคย	๒๓	๕.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๕. ท่านมาท่องเที่ยวและพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนกี่วัน?	จำนวน	ร้อยละ
๑. ไปเช้า-เย็นกลับ	๒๑๕	๕๓.๘
๒. ๑ วัน	๖๐	๑๕.๐
๓. ๒-๓ วัน	๖๐	๑๕.๐
๔. ๔-๕ วัน	๙๓	๒๓.๓
๕. มากกว่า ๕ วัน	๒๗	๖.๘
๖. ไม่แน่ใจ	๕	๑.๓
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๖. ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ในช่วงวันเวลาใด?	จำนวน	ร้อยละ

๑. วันหยุดสุดสัปดาห์	๒๕๔	๖๓.๕	
๒. วันหยุดเทศกาลต่างๆ	๑๔๖	๓๖.๕	
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐	
๗. ท่านได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากสื่อใดบ้าง	จำนวน	ร้อยละ	
๑. โทรทัศน์/วิทยุ	๘๒	๒๐.๕	
๒. หนังสือพิมพ์/นิตยสาร	๒๗	๖.๘	
๓. อินเทอร์เน็ต	๑๔๙	๓๗.๓	
๔. แผ่นพับ	๗	๑.๘	
๕. เพื่อน / ญาติ	๑๓๕	๓๓.๘	
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐	
๘. ท่านได้เสียค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ โดยเฉลี่ยเท่าใด	จำนวน	ร้อยละ	
๑. ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท	๑๕๒	๓๘.๐	
๒. ๑,๐๐๑-๑,๕๐๐ บาท	๗๒	๑๘.๐	
๓. ๑,๕๐๑-๒,๐๐๐ บาท	๖๓	๑๕.๘	
๔. ๒,๐๐๑-๒,๕๐๐ บาท	๑๕	๓.๘	
๕. ๒,๕๐๑-๓,๐๐๐ บาท	๗๓	๑๘.๓	
๖. มากกว่า ๓,๐๐๑ บาท	๒๕	๖.๓	
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐	
๙. ท่านต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทใด มากที่สุด (ใช้ตัวเลขเรียงลำดับความสนใจมากไปหาน้อย)	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับที่
๑. อุทยานแห่งชาติตาบดโตน (น้ำตก)	๑๘๒	๔๕.๕	๑
๒. อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา (มอหินขาว)	๑๒๔	๓๑.๐	๒
๓. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	๑๐๖	๒๖.๕	๓
๔. อุทยานแห่งชาติไทรทอง	๙๓	๒๓.๓	๔
๕. ศาลเจ้าพ่อพญาแล	๔๙	๑๒.๓	๘
๖. ปราสาทปรangkū	๒๙	๗.๒	๑๐
๗. ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ)	๓๖	๙.๐	๙
๘. พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี	๕๑	๑๒.๘	๗
๙. พระธาตุชัยภูมิ	๓๖	๙.๐	๙

๑๐. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์)	๕๘	๑๔.๖	๖
๑๑. วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)	๙๙	๒๔.๘	๔
๑๐.ท่านสนใจแหล่งท่องเที่ยวด้านใดมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับที่
๑. ทักษิณภาพภูมิทัศน์/ธรรมชาติสวยงาม	๓๑๕	๗๘.๘	๑
๒. สถานที่ทางประวัติศาสตร์	๖๕	๑๖.๓	๒
๓. ชี้อปปิ้ง	๔	๑.๐	๔
๔. สินค้าหัตถกรรม	๑๖	๔.๐	๓
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐	

จากตารางที่ ๔.๑๕ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว) พบว่า ข้อที่ ๑ ท่านได้เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกับใครบ้าง : กับครอบครัว ร้อยละ ๕๐.๕ รองลงมา ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ร้อยละ ๒๙.๐๐, คนเดียว ร้อยละ ๑๙.๘, บริษัททัวร์ ร้อยละ ๐.๘ ตามลำดับ

ข้อที่ ๒ ท่านใช้ยานพาหนะในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ จำพวกใด : ใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ ๘๑.๘, รองลงมา ได้แก่ รถยนต์บริษัทนำเที่ยว ร้อยละ ๖.๘, รถเช่า/รถตู้ ร้อยละ ๕.๕ ตามลำดับ

ข้อที่ ๓ ท่านมีจุดประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ในเรื่องใด : ท่องเที่ยว/พักผ่อน ร้อยละ ๗๖.๐ , รองลงมา ได้แก่ เยี่ยมญาติ/เพื่อน ร้อยละ ๑๕.๘ ตามลำดับ

ข้อที่ ๔ ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิก่อนหน้านี้ : เคย ร้อยละ ๙๔.๓, ไม่เคย ร้อยละ ๕.๘ ตามลำดับ

ข้อที่ ๕ ท่านมาท่องเที่ยวและพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนกี่วัน : ไปเช้า-เย็นกลับ ร้อยละ ๕๓.๘, รองลงมา ได้แก่ ๔-๕ วัน ร้อยละ ๒๓.๓ และ ๒-๓ วัน ร้อยละ ๑๕.๐ ตามลำดับ

ข้อที่ ๖ ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ในช่วงวันเวลาใด : วันหยุดสุดสัปดาห์ ร้อยละ ๖๓.๕, รองลงมา ได้แก่ วันหยุดเทศกาลต่างๆ ร้อยละ ๓๖.๕

ข้อที่ ๗ ท่านได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากสื่อใดบ้าง : จากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ ๓๗.๓ , รองลงมา ได้แก่ เพื่อน/ญาติ ร้อยละ ๓๓.๘ และ โทรทัศน์/วิทยุ ร้อยละ ๒๐.๕ ตามลำดับ

ข้อที่ ๘ ท่านได้เสียค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ โดยเฉลี่ยเท่าใด : ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๓๘.๐, รองลงมา ได้แก่ ๒,๕๐๑-๓,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๑๘.๓ ตามลำดับ

ข้อที่ ๙ ท่านต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดมากที่สุด(ใช้ตัวเลขเรียงลำดับความสนใจมากไปหาน้อย) : อุทยานแห่งชาติตาดโตน(น้ำตก) ร้อยละ ๔๕.๕ , รองลงมา

ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา (มอหินขาว) ร้อยละ ๓๑.๐ และอุทยานแห่งชาติป่าหินงามร้อยละ ๒๖.๕ ตามลำดับ

ข้อที่ ๑๐ ท่านสนใจแหล่งท่องเที่ยวด้านใดมากที่สุด : ด้านทัศนียภาพภูมิทัศน์/ธรรมชาติ สวยงาม ร้อยละ ๗๘.๘ , รองลงมา ได้แก่ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ร้อยละ ๑๖.๓ ตามลำดับ

๓) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากข้อมูลตอนที่ ๓ ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมทั้งแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น โดยภาพรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม (n=๔๐๐)

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๓๗	๐.๔๙๑	มาก
๒.ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๑๘	๐.๓๕๑	มาก
๓.ด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง	๔.๒๗	๐.๓๕๖	มาก
๔.ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๔๑	๐.๓๖๕	มาก
๕.ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย	๔.๔๐	๐.๓๒๔	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๓๓	๐.๒๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๓

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๑, รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๐, ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๗, ด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๗ และด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๘ ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากแบบสอบถาม เป็นรายด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๑๗ - ๔.๒๑ ดังนี้

(๓.๑) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมใน จังหวัดชัยภูมิ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว			
๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมทุกฤดูกาล	๔.๒๖	๐.๖๘๙	มาก
๒. มีความปลอดภัยในการเดินทาง	๔.๔๑	๐.๕๘๖	มาก
๓. คุณภาพของถนนและ/หรือเส้นทางน้ำใช้ได้ตลอดปี	๔.๔๒	๐.๖๐๕	มาก
๔. มีความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง	๔.๓๓	๐.๖๘๑	มาก
๕. ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติและ/หรือสภาพดั้งเดิม	๔.๔๐	๐.๖๓๔	มาก
๖. มีคุณค่าหรือเอกลักษณ์พิเศษเชิงการท่องเที่ยว	๔.๓๗	๐.๕๔๒	มาก
๗. มีคุณค่าเชิงวิทยาการและการศึกษา	๔.๓๖	๐.๕๙๓	มาก
๘. ความกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม	๔.๓๖	๐.๖๓๕	มาก
๙. แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูดใจ	๔.๔๓	๐.๕๕๓	มาก
รวม	๔.๓๗	๐.๕๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๙ แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูดใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกข้อ แต่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๓, รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๓ คุณภาพของถนนและ/หรือเส้นทางน้ำใช้ได้ตลอดปี มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๐, ข้อ ๓ คุณภาพของถนนและ/หรือเส้นทางน้ำใช้ได้ตลอดปี มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒, ข้อ ๒ มีความปลอดภัยในการเดินทาง มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๑, ข้อ ๕ ความสมบูรณ์

ของสภาพธรรมชาติและ/หรือสภาพดั้งเดิม มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๐, ข้อ ๖ มีคุณค่าหรือเอกลักษณ์พิเศษ
เชิงการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๗ และรองลงมา เท่ากัน ๒ ข้อ คือ ข้อ ๗ มีคุณค่าเชิงวิชาการ
และการศึกษา และข้อ ๘ ความกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๖,
ข้อ ๔ มีความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๓ และต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมากได้แก่
ข้อ ๑ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมทุกฤดูกาล มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๖ ตามลำดับ

(๓.๒) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของ
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของ
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)

๒)ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ปราศจากเสียงรบกวน	๔.๑๖	๐.๘๐๖	มาก
๒. ห่างไกลจากย่านอุตสาหกรรมชุมชนเมือง/กิจกรรมที่เสี่ยง ดัง	๔.๓๑	๐.๗๑๑	มาก
๓. มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอ และเหมาะสม	๓.๙๗	๐.๖๐๐	มาก
๔. มีป้ายบอกเตือนที่ทิ้งขยะให้ถูกที่ชัดเจน	๔.๓๐	๐.๗๓๖	มาก
๕. ภาชนะรองรับขยะเหมาะสมสภาพแวดล้อม	๔.๑๔	๐.๕๘๗	มาก
๖. บริเวณมีอากาศปราศจากฝุ่นและควัน	๔.๑๓	๐.๕๓๓	มาก
๗. ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว	๔.๒๖	๐.๔๗๒	มาก
รวม	๔.๑๘	๐.๓๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๒ ห่างไกลจากย่านอุตสาหกรรมชุมชนเมือง/กิจกรรม
ที่เสี่ยงดัง อยู่ในระดับมาก สูงสุด มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๑ , รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๔ มีป้ายบอกเตือนที่ทิ้ง
ขยะให้ถูกที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๐, ข้อ ๗ ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายสร้างความรำคาญในแหล่ง
ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๖, ข้อ ๑ ปราศจากเสียงรบกวน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖, ข้อ ๕ ภาชนะรองรับ
ขยะเหมาะสมสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๔, ข้อ ๖ บริเวณมีอากาศปราศจากฝุ่นและควัน มี

ค่าเฉลี่ย = ๔.๑๓ และต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๓ มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย = ๓.๙๗ ตามลำดับ

(๓.๓) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง (n=๔๐๐)

๓)ด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว	๓.๙๒	๐.๗๐๘	มาก
๒. ความพอใจในบริการของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	๔.๓๘	๐.๕๔๖	มาก
๓. ความพอใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๔.๑๒	๐.๕๑๖	มาก
๔. ความพอใจในความสะอาดและปลอดภัย	๔.๕๐	๐.๕๒๐	มาก
๕. ความพอใจในมิตรไมตรีจากชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง	๔.๑๒	๐.๔๙๐	มาก
๖. การได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของชุมชน	๔.๓๘	๐.๖๓๘	มาก
๗. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชน	๔.๑๕	๐.๕๐๘	มาก
๘. การเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุน	๔.๒๔	๐.๕๘๐	มาก
๙. มีการจัดตั้งกลุ่ม / องค์กรเพื่อดูแลการท่องเที่ยว	๔.๔๔	๐.๖๙๙	มาก
๑๐. มีกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔.๔๕	๐.๖๗๐	มาก
รวม	๔.๒๗	๐.๓๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ๔ ความพอใจในความสะอาดและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐, รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๑๐ มีกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๕, ข้อ ๙ มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่อดูแลการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๔, ข้อ ๒ ความพอใจในบริการของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว และ ข้อ ๖ การได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๘, ข้อ ๘ การเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๔, ข้อ ๗ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชน มีค่าเฉลี่ย =

๔.๑๕, ข้อ ๓ ความพอใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว กับ ข้อ ๕ ความพอใจในมิตรไมตรีจากชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง เท่ากัน มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๒ และข้อที่ต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๑ ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๓.๙๒ ตามลำดับ

(๓.๔) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิในด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว (n=๔๐๐)

๔)ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๓๐	๐.๖๒๖	มาก
๒. ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้	๔.๖๐	๐.๕๖๗	มากที่สุด
๓. มีความสวยงามด้านศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๓๗	๐.๔๙๔	มาก
๔. มีความผูกพันต่อท้องถิ่น ใกล้แหล่งท่องเที่ยว	๔.๖๓	๐.๕๐๔	มากที่สุด
๕. เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมด้วยความยินดี	๔.๕๘	๐.๕๑๓	มาก
๖. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๒๓	๐.๔๖๙	มาก
๗. มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๑๒	๐.๕๖๖	มาก
๘. มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๕๐	๐.๖๐๙	มาก
รวม	๔.๔๑	๐.๓๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๑

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๔ มีความผูกพันต่อท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๖๓, รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๒ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ มีค่าเฉลี่ย = ๔.๖๐, รองลงมาข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีจำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๕ เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมด้วยความยินดี มีค่าเฉลี่ย = ๔.๕๘, ข้อ ๘ มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นธรรมชาติของแหล่ง

ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐ และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๗ มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๒ ตามลำดับ

(๓.๕) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง ๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย (n=๔๐๐)

๕)ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีป้ายอธิบายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว	๔.๑๓	๐.๕๔๖	มาก
๒. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำ ลานจอดรถ	๔.๔๓	๐.๕๗๑	มาก
๓. มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่	๔.๑๕	๐.๔๐๒	มาก
๔. มีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าการท่องเที่ยว	๔.๓๔	๐.๖๐๕	มาก
๕. การติดตั้งป้าย สัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม	๔.๕๒	๐.๖๔๙	มากที่สุด
๖. มีอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย	๔.๒๖	๐.๖๐๓	มาก
๗. มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล	๔.๖๓	๐.๖๑๙	มากที่สุด
๘. มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียงพอ และดูแลทั่วถึง	๔.๘๖	๐.๓๗๕	มากที่สุด
๙. มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	๔.๓๑	๐.๔๖๕	มาก
รวม	๔.๔๐	๐.๓๒๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ ผลวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๐

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๘ มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียงพอ และดูแลทั่วถึงมีค่าเฉลี่ย = ๔.๘๖, ข้อ ๗ มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีค่าเฉลี่ย = ๔.๖๓, และ ข้อ ๕ การติดตั้งป้าย สัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย = ๔.๕๒, รองลงมา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๒ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำ ลานจอดรถ มีค่าเฉลี่ย =

๔.๔๓, ข้อ ๔ มีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๔, ข้อ ๙ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๓๑, และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๑ มีป้ายอธิบายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๓ ตามลำดับ

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อตอบการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยและคณะได้นำแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอไปตามลำดับ ดังนี้

๑.อุทยานแห่งชาติตาดโตน

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติตาดโตน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ พบว่า

อุทยานแห่งชาติตาดโตน มีลักษณะทางธรณีวิทยาประกอบด้วย หินปูนและหินดินดาน โดยเฉพาะบริเวณน้ำตกตาดโตนประกอบด้วยลานหินที่กว้างใหญ่ น้ำตกตาดโตน เป็นน้ำตกที่สวยงามใกล้ที่ทำการอุทยานฯ มีน้ำไหลตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูฝนจะสวยงามเป็นพิเศษ มีความสูงประมาณ ๖ เมตร และกว้าง ๕๐ เมตร ด้านบนเป็นธารน้ำไหลผ่านลานหินสองฝั่งธารร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ เหมาะที่จะนั่งพักผ่อนชมธรรมชาติและเล่นน้ำ บริเวณน้ำตก พบว่า

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ มีป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพันธุ์ เต็ง รัง เหียง มะค่าโมง อุดมสมบูรณ์ สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีที่รองรับขยะจัดเก็บวันละ ๒ ครั้ง ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศ มีความสวยงามและมีน้ำตกไหลตลอดทั้งปี เป็นเอกลักษณ์^{๕๐} ความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ได้

^{๕๐} นายกองหนุน เงามาม, หัวหน้าฝ่ายป้องกัน อุทยานแห่งชาติตาดโตน, และ นายอาทิตย์ เพชรล้ำ และนางสาวศิริธร เนตรวิเศษ, เจ้าหน้าที่พิทักษ์ อุทยานแห่งชาติตาดโตน, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.

ปรากฏสิ่งปลูกสร้างขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวบ้างตามความเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มความสวยงามภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างทางเดินให้นักท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกสบาย ปลอดภัย และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างป้ายสื่อความหมายต่างๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้ เป็นจุดถ่ายภาพ เป็นต้น

สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่ดีและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ตามกฎหมายตามที่ “กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ” ๒๕๔๗ ได้กำหนดไว้ดังนี้ ๑) อนุรักษ์ คุ้มครองดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีสมดุลตามธรรมชาติ และให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ๒) ฟื้นฟูแก้ไข ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้ ๓) ควบคุม กำกับดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ๔) ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ ๕) กำหนดมาตรการและมาตรฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๖) บริการข้อมูลสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้ ๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศ^{๕๑}

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงาม มีสวยงามตามธรรมชาติและมีน้ำตกไหลตลอดปี เป็นเอกลักษณ์ จุดเด่นคือมีน้ำตกที่สวยงาม อากาศดี และมีศาลปู้ดวง ย่าดี พร้อมประวัติของความเป็นมาของสถานที่ และมีที่นั่งพักผ่อน สวนหย่อม สะพานสลิง ลานน้ำตก เส้นทางศึกษาธรรมชาติ^{๕๒} มีความหลากหลายและน่าสนใจของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว มีพันธุ์ไม้หลากหลายเป็น พยุง ยางนา กล้วยไม้ ไม้ธรรมชาติ ไม้หมักหมมมีสวยงามสีขาวอมม่วง มีนาคนม-เมษายน เป็นสัญลักษณ์ ประจำอุทยานแห่งชาติ มีกิจกรรมน่าสนใจ ในแหล่งท่องเที่ยว คือ เล่นน้ำตก เดินป่าศึกษาธรรมชาติเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้มีมาก มีการจัดอบรมสัมมนา และการจัดกิจกรรมวันเกิดอุทยาน สวดมนต์ข้ามปี ทำบุญตักบาตรลานหิน ^{๕๓}

^{๕๑} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

^{๕๒} นางกาญจนา บำขุนทด, ปลัด อบต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๓} นายอาทิตย์ เพชรล้ำ และนางสาวศิริธร เนตรวิเศษ, อ้างแล้ว.

“มีความงดงามที่โดดเด่นตามธรรมชาติ มีน้ำตกที่สวยงาม มีความร่มรื่น อากาศบริสุทธิ์ ซึ่งความสวยงามตามธรรมชาติเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีความน่าสนใจในเรื่องของภูมิอากาศที่บริสุทธิ์ ตลอดจนเป็นแหล่งทางธรณีที่สำคัญ มีกิจกรรมน่าสนใจ มีความหลากหลาย เช่น การได้พักผ่อนหลากหลายรูปแบบ ทั้งบ้านพักของอุทยาน การกางเต็นท์ การดูดาว การได้ร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ของอุทยาน การได้ชมธรรมชาติที่สวยงาม การได้เห็นพืชพันธุ์สัตว์ป่านานาชนิด การเล่นน้ำตก เป็นต้น”^{๕๔}

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีลักษณะถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวลาดยางตลอดสาย มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ชัดเจนทั่วถึง มีพาหนะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้ทุกชนิด ไม่คว้นดำ ไม่เสี่ยงดัง เข้าถึงได้สะดวกมากที่สุด^{๕๕} และอยู่ใกล้กับตัวเมืองชัยภูมิ “ถนนทางเข้าเป็นถนนลาดยาง มีความสะดวกและปลอดภัย รถทุกประเภทเข้าถึงได้ ส่วนรถบัสขนาดใหญ่อาจต้องเพิ่มความระมัดระวัง เช่น เส้นทางที่ต้องขึ้นเขาชัน เป็นต้น มีป้ายชี้บอกทางที่สะดวก สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และที่สำคัญสามารถสืบค้นเส้นทางได้ผ่านระบบ GPS เพื่อให้สามารถไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ทั้งรถส่วนตัว รถเช่าเหมาจากตัวเมืองชัยภูมิ เข้าได้สะดวกมาก”^{๕๖}

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยวมีในโซนบริการเพียงพอ มีระบบไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงพอจากภูมิภาค มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว มี ๘๔ ห้อง มี ๘ จุดอย่างเพียงพอ มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว และแยกประเภทขยะ มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงพอ ๗๐๐-๑,๐๐๐ มีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว มี ๒๕ ร้าน^{๕๗} ร้านสวัสดิการของอุทยานด้วยอย่างเพียงพอ มีสัญญาณโทรศัพท์ในแหล่งท่องเที่ยว มีทุกเครือข่าย^{๕๘}

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มี ๔ จุด, จุดที่ ๒ ที่ป่าโลใหญ่ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีการปลูกเสริมในพื้นที่ถูกบุกรุกในอดีต มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน มีกระจายทั่วไป มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และ มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยมี ๔ จุด มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือ

^{๕๔} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๕๕} นายอาทิตย์ เพชรล้ำ และนางสาวศิริราธ เนตรวิเศษ, อ้างแล้ว.

^{๕๖} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๕๗} นายกองหนุน เงามาม, นายอาทิตย์ เพชรล้ำและนางสาวศิริราธ เนตรวิเศษ, อ้างแล้ว.

^{๕๘} อ้างแล้ว.

สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้าย แผนที่ โบรชัวร์^{๕๙} ซึ่งอุทยานมีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกรักหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร นันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

และแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวมาก ส่วนใหญ่จะมีรายได้จากนักท่องเที่ยว จึงมีงบประมาณในการบำรุงรักษาสีงแวดล้อมได้เป็นอย่างดี อาทิ อุทยานแห่งชาติตาคลี,^{๖๐} มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน ตามประกาศในพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎหมาย และระเบียบของทางราชการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และรักษาความปลอดภัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติ มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและครบถ้วน^{๖๑}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมาก คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายสินค้า การให้บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น มีคนชุมชนรายขายใช้กับนักท่องเที่ยว มีร้านค้า ๒๕ ร้าน ขายของที่ระลึก อาหาร ทางอุทยานส่งเสริมให้ชุมชนนำสินค้าโอท็อปมาขาย คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว เป็นต้น^{๖๒} มีส่วนร่วม “ช่วยทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน เช่น การขายผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้บริการร้านอาหาร เครื่องดื่มและที่พัก การให้บริการนำเที่ยว เป็นต้น” ^{๖๓}

โดยสรุปแล้วอุทยานแห่งชาติตาคลีมีศักยภาพสูงมากพร้อมทุกด้านและเป็นที่ยอมรับมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ทั้งสามารถเข้าเที่ยวชมความงามตามธรรมชาติและเล่นน้ำได้ตลอด แม้ช่วงฤดูแล้งน้ำก็มีน้ำไหลมาจากเขื่อนลำปะทาว มีน้ำตลอดทั้งปี เพราะมีลักษณะทางธรรมชาติสมบูรณ์ดีสภาพแวดล้อมหลักระบบนิเวศ มีสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์

^{๕๙} อ้างแล้ว.

^{๖๐} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, รองนายกเทศมนตรีเมืองชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๖๑} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๖๒} นายอาทิตย์ เพชรล้ำ และนางสาวศิริธร เนตรวิเศษ, อ้างแล้ว.

^{๖๓} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

แล้วได้แหล่งท่องเที่ยวไม่มีมลภาวะต่างๆ มีทัศนียภาพที่สวยงามสามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปีมีการจัดการขยะ และสิ่งปฏิกูล ที่ถูกหลักการ คนในชุมชนอยู่ด้วยความเกื้อกูลกัน แล้วอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการประสานให้ชุมชนมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนยังได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวในการประสานเชื่อมโยงในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว^{๖๔}

๒. อุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ พบว่า

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

ลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ ยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ แม้จะมีสิ่งปลูกสร้างขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวบ้าง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังรักษาความคงเดิมไว้ และเพิ่มความสวยงามภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างทางเดินให้นักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสบาย ปลอดภัย และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ, การสร้างป้ายสื่อความหมายต่างๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้ เป็นจุดถ่ายภาพที่ระลึกเป็นต้น และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชัยภูมิ จัดว่าเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เหมาะแก่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์^{๖๕} สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่ดีและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศฯ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้การดูแลรักษาของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมาย ตามที่ “กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ” ๒๕๔๗ ได้กำหนดหน้าที่ตามกฎหมายไว้แล้วนั้น จึงทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว^{๖๖}

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

อุทยานภูแลนคาถือว่ามี ความสวยงามทั้งในเรื่องของบรรยากาศ กลุ่มหินรูปทรงต่าง ๆ และแหล่งดูดาวที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง ที่ผาห้วยนา (ที่มอหินขาว) เป็นต้น เป็นภูเขามีสายหิน และกลุ่ม

^{๖๔} ดร.อิสระ พรหมเดชบุญ, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๖๕} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว.

^{๖๖} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว..

หินอายุเป็นล้านปี ที่อัศจรรย์ ซึ่งความสวยงามตามธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมด้วยภูมิอากาศที่บริสุทธิ์ เป็นแหล่งทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เช่น การได้พักผ่อนหลากหลายรูปแบบ การกางเต็นท์ การดูดาว การได้ร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ของอุทยาน การได้ชมธรรมชาติที่สวยงาม การศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางธรรมชาติ ได้เห็นพืชพันธุ์สัตว์ป่านานาชนิด

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ถนนทางเข้าเป็นถนนลาดยางอย่างดี มีความสะดวกและปลอดภัย รถทุกประเภทสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ส่วนรถบัสขนาดใหญ่อาจต้องเพิ่มความระมัดระวัง เช่น เส้นทางที่ต้องขึ้นเขาซึ่งมีความลาดชัน เป็นต้น มีรถโดยสารประจำทางสายชัยภูมิ – หนองบัวแดง วันละ ๔ เที่ยว รถส่วนตัวและรถเช่าเหมาจากตัวเมืองชัยภูมิหรือจากตัวอำเภอเข้าแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกทั้งวัน มีป้ายบอกทางที่สะดวก สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และที่สำคัญสามารถสืบค้นเส้นทางได้ผ่านระบบ GPS เพื่อให้สามารถไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ^{๖๗}

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอ มีระบบไฟฟ้าครบครัน มีห้องสุขาในอุทยานให้บริการในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ยังไม่เพียงพอ ไม่มีถึงขยะ เพราะมีโครงการขยะคืนถิ่นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาต้องนำขยะกลับออกไปด้วยและนำไปทิ้งในพื้นที่ที่ทางหน่วยงานรัฐหรือเอกชนจัดไว้ให้ มีสถานที่จอดรถไว้เป็นสัดส่วนทั้งสถานที่ทำการของอุทยานฯ และที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผาห้วยนาคว ตามความเหมาะสมเพียงพอ สามารถจอดได้ ๑๐๐-๒๐๐ คัน ส่วนร้านขายอาหารและเครื่องดื่มในอุทยานแห่งชาติไม่มี มีแต่ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ผาห้วยนาคว ๑ ร้าน แต่ยังไม่เพียงพอ ไม่มีร้านขายของที่ระลึก มีสัญญาณโทรศัพท์ในอุทยานเป็นบางแห่ง บนภูเขาสูงมีเป็นบางจุด บางเครือข่าย ที่จุดชมวิวนาควก็มีบางเครือข่าย มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการบำรุงรักษาปิดป่าเพื่อฟื้นฟูมีการปลูกต้นไม้ มีป้ายบอกกฎระเบียบที่ชัดเจน มีป้ายความรู้บอกอยู่ชัดเจน^{๖๘} แต่ยังไม่เพียงพอ

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

อุทยานมีการบริหารจัดการให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวพร้อมเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่

^{๖๗} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๖๘} นางสาวภาสุรีย์ โชคบำรุง, ปลัด อบต.ห้วยต้อน, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร นันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน

มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ ตามประกาศในพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎหมาย และระเบียบของทางราชการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีป้ายชี้แจ้งเป็นจุด มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และรักษาความปลอดภัย ที่อุทยานและที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ผาหวนาค มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและครบถ้วน ซึ่งส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะมีจุดบริการนักท่องเที่ยวชัดเจน และค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชัยภูมิ ถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในจังหวัดชัยภูมิ ^{๖๙}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว มีความเต็มใจต้อนรับ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว แต่คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายสินค้า การให้บริการ นักท่องเที่ยว เป็นบางส่วนเท่านั้น และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นบางส่วน ถ้าพิจารณาดูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะมีอยู่ ๒ กลุ่มหลักๆ คือ นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านหรือเจ้าของพื้นที่ ให้หันกลับมาดูตนเอง “เรามองว่าการปฏิบัติตนของเจ้าบ้าน ส่วนใหญ่เราจะดูแล ให้บริการที่อบอุ่น ที่พัก ไม่โก่งราคา เป็นการขายบริการเป็นเลิศ เนื่องจากเราต้องการให้นักท่องเที่ยวที่ประทับใจ แล้วกลับมาหาเราอีกครั้ง หรือก็ไปเป็นกระบอกเสียงให้เราอีกช่องทางหนึ่ง” ^{๗๐}

สรุปศักยภาพของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ลักษณะทางธรรมชาติของอุทยานจะแบ่งเป็น โซนเขตบริการ เขตนันทนาการ จะมีสิ่งปลูกสร้างเพื่อรองรับในด้านการบริการ ห้องน้ำ บ้านพักเจ้าหน้าที่ สิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โซนรักษาธรรมชาติ ในโซนนี้จะยังคงไว้ซึ่งธรรมชาติอย่างเดิม มีโครงการขยະคืนถิ่นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาต้องนำขยะกลับออกไปด้วย และนำไปทิ้งในพื้นที่ที่ทางหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนจัดไว้ให้ ไม่มีถังขยะ แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม น่าสนใจ จะมีผาหวนาค ป่าปรังพินปี จุดชมวิวกุแลนคา ลักษณะโดดเด่นคือเป็นภูเขาหินทราย กลุ่มหินรูปทรงต่างๆ มีอายุเป็นล้านปี กิจกรรมแคมป์ปิ้ง มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ให้

^{๖๙} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๗๐} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

นักท่องเที่ยวนักเรียนนักศึกษา วังเพื่อสุขภาพร่วมกับท่องเที่ยวของจังหวัด ถนนลาดยางตลอดสาย เข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีน้ำอุปโภคบริโภค ไฟฟ้าใช้แบบโซลาเซลล์ มีห้องน้ำแต่ยังไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล มีร้านอาหารอยู่ร้านเดียว สัญญาณโทรศัพท์มีเป็นบางจุด มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ปลุกต้นไม้บำรุงรักษาป่าอยู่เสมอ มีกฎระเบียบชัดเจน มีเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้ทุกจุด จะเน้นความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด สามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี^{๗๑} ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติภูแลนคามีสูงมากหลายด้าน มีบางด้านต้องพัฒนาและประสานร่วมกันทุกภาคส่วน เชิญชุมชนมาร่วมงานปลูกจิตสำนึกให้รักและหวงแหนธรรมชาติในพื้นที่ใกล้บ้านของตนเอง ร่วมกันอนุรักษ์ ดูแลรักษาสภาพเดิมของธรรมชาติไว้ ร่วมกันเป็นเจ้าของ ธรรมชาติรัก สามัคคี ให้มองว่าเป็นสมบัติของชาติตนเอง

๓. อุทยานแห่งชาติไทรทอง

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติไทรทอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องและผู้อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้^{๗๒}

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ลักษณะทางธรรมชาติ มีสภาพป่าสมบูรณ์ประมาณ ๖๐% สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ป่ามีครบสมบูรณ์หนาแน่น ไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์มากนัก ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว จะมีบ้างคือไฟป่า หมอกควันไฟ ในช่วงฤดูแล้ง ธันวาคม-มีนาคมทุกปี^{๗๓} สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ได้ปรากฏสิ่งปลูกสร้างขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวบ้างตามความเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มความสวยงามภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างทางเดินให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสบายปลอดภัย และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างป้ายสื่อความหมายต่างๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้เป็นจุดถ่ายภาพ เป็นต้น^{๗๔}

^{๗๑} นายเด่น รัตนชัย, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕., นายอนุภาพ เรียงยศ, เจ้าหน้าที่ อช.ภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕. และ นางพัชรี หอมใบบัว, เจ้าหน้าที่ อช.ภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๗๒} นายชม มาแดง, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕,

^{๗๓} นายวิโรจน์ ศรีวอคำ, รองหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕ และ น.ส.หรรษา ต่อสกุล, เจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

^{๗๔} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงาม เช่น น้ำตกไทรทอง ผาหำหดและทุ่งบัวสวรรค์ มีความหลากหลายและน่าสนใจของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพป่าไม้เป็นธรรมชาติ มีน้ำตก มีหน้าผาแปลกตาต่างๆ มีอากาศบริสุทธิ์ และทุ่งบัวสวรรค์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สวยงาม มีกิจกรรมน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางธรรมชาติ ปั่นจักรยานและวิ่ง ชมดาวที่ผาชมดาว อันมีคุณค่าที่สุดที่จะเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวต่อไป

ภาพที่ ๔.๘๑ จุดชมวิวผาหำหด

ภาพที่ ๔.๘๒ จุดชมธรรมชาติทุ่งบัวสวรรค์

ภาพที่ ๔.๘๓ จุดชมวิวที่ผาชมดาวใกล้ผาพ่อเมือง

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีลักษณะถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ถนนลาดยางอย่างดีเข้าถึงที่ทำการอุทยาน และสถานที่ท่องเที่ยวบางจุดเป็นถนนคอนกรีตและทางเดินเท้าในที่ชมธรรมชาติ มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ ที่ทำการของอุทยานรถยนต์เข้าถึงได้ทุกชนิด และสถานที่ท่องเที่ยวบางจุดเข้าถึงได้ด้วยรถจักรยานและรถมอเตอร์ไซด์ จักรยาน ส่วนสถานที่ชมธรรมชาติเป็นทางเดินเท้า

ภาพที่ ๔.๘๔ ถนนลาดยางและป้ายอุทยาน, ป้ายชี้บอกสถานที่ท่องเที่ยว

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณที่ทำการและน้ำตกไทรทอง มีน้ำสะอาดเพียงพอ มีระบบไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านล่างที่ทำการมีไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ส่วนด้านบนศูนย์บริการบนเขาผาพ่อเมืองใช้ฟาร์มระบบพลังงานแสงอาทิตย์โซล่าเซลล์ มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยวทุกจุดเพียงพอ มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว แบบถังขยะแยกประเภทและเพียงพอ มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว มี ๔ จุด รับจอดรถได้ประมาณ

๕๐๐ คัน มีร้านขายอาหาร ขายเครื่องดื่มเป็นร้านสวัสดิการในที่ทำกรของอุทยาน ๑ ร้าน^{๗๕} ส่วนร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวไม่มี มีสัญญาณโทรศัพท์ในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน แต่ที่ผาหัดและทุ่งบัวสวรรค์มีสัญญาณชัดเจนเป็นบางจุด, มีร้านสวัสดิการอาหาร-เครื่องดื่มทุกวัน และส่วนเทศบาลจะมีร้านอาหารของประชาชนเข้ามาขาย^{๗๖}

ภาพที่ ๔.๘๕ ห้องน้ำ-ห้องสุขาและลานจอดรถที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผาพ่อเมือง

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ๒ จุดคือ ๑) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวโทรทอง ๒) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผาพ่อเมือง มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยมีการปลูกป่าฟื้นฟูจากหน่วยงานสนับสนุนและปลูกป่าในวันสำคัญ มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนคือ มี พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ ๒๕๖๒ และประกาศต่างๆ เข้ามาครอบคลุม มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่นันทนาการและสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้าย แผ่นพับ มีเว็บไซต์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว^{๗๗} อุทยานส่วนใหญ่จะมีจุดบริการนักท่องเที่ยวชัดเจนและค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชัยภูมิ ถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในจังหวัดชัยภูมิ^{๗๘}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวมาก มีวิสาหกิจบริการนำท่องเที่ยวเข้ามาให้บริการนำเที่ยว มีมัคคุเทศก์น้อย คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ได้แก่ การขายสินค้า การให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นต้น ในช่วงเทศกาล ประชาชนจะมีการขายสินค้าทำให้มีรายได้ คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่มัคคุเทศก์น้อย

^{๗๕} นายชม มาแดง, นายวิโรจน์ ศรีวอคำ และ น.ส.हरषา ตอสกุล, อ้างแล้ว.

^{๗๖} นายปรานชัย ศรีหาโคตร, อ้างแล้ว,

^{๗๗} นายวิโรจน์ ศรีวอคำ และ น.ส.हरषา ตอสกุล, อ้างแล้ว.

^{๗๘} นางสาวสุรียา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

สรุปโดยภาพรวม ลักษณะทางธรรมชาติสมบูรณ์ดี สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงาม มีน้ำตกไทรทอง และจุดชมวิวที่เป็นหน้าผา พุ่มดอกกระเจียวกับธรรมชาติรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมป่า และมีจุดสำหรับกางเต็นท์ การเข้าถึงในอุทยานมีความสะดวก มีป้ายบอกทางเป็นระยะ แต่อาจมีป้ายชำรุดบ้าง ถนนจะลาดยางตลอดสาย รถเล็กสามารถเข้าถึงได้ทุกชนิด น้ำและไฟฟ้าเพียงพอ ห้องน้ำมีประจำทุกจุด ไม่มีร้านค้าจากชุมชน แต่มีร้านสวัสดิการของอุทยาน มีการฟื้นฟูธรรมชาติรอบๆ อุทยานจัดเก็บขยะเอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการขายสินค้า แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้^{๗๙} มีการประสานให้ชุมชนมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนยังได้เป็นส่วนของกิจกรรมท่องเที่ยวในการประสานเชื่อมโยง ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว^{๘๐}

๔. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

สภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติป่าหินงามมีลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสมบูรณ์ ถูกรบกวนหรือเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดและมีการสภาพแวดล้อมของอุทยานเป็นป่าไม้เต็ง รัง และมีต้นไม้หลากหลายสายพันธุ์ให้เห็นในพื้นที่ป่าที่ยังสมบูรณ์ดี มีลานหินธรรมชาติรูปทรงต่างๆ มีหน้าผาตามธรรมชาติ^{๘๑} อากาศบริสุทธิ์น้ำร้อนรมย์, อุทยานแห่งชาติ ๔ แห่ง แต่ละแห่งมีการบำรุงรักษา บริหารจัดการค่อนข้างดี จัดว่าเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เหมาะแก่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์^{๘๒}

๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามเป็นธรรมชาติด้วยป่าไม้ธรรมชาติ ป่าหิน หน้าผา หลากหลายด้วยพุ่มดอกกระเจียวจะออกดอกงามในเดือนมิถุนายน-สิงหาคม, มีลานหินงาม มีหิน

^{๗๙} นายชม มาแดง, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

^{๘๐} ดร.อิสรระ พรหมเดชบุญ, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ, และ นายคมชาญ ขวัญจำเริญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์, สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๘๑} นางสาวศนิชา ลิเครือ, เจ้าหน้าที่อุทยานฯ, สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕. และนายอุดมทรัพย์ ทัพย์อักษร, สออบ.บ้านไร่พัฒนา ม. ๑๑ ต.บ้านไร่, สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๘๒} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, รองนายกเทศมนตรีเมืองชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

รูปร่างแปลกประหลาดหลากหลายตามจินตนาการของคนที่ได้พบเห็น^{๘๓} เป็นสิ่งล้ำค่าที่ธรรมชาติสร้างสรรค์มาให้โลก มีหน้าผาสุดแผ่นดินตามธรรมชาติจุดชมวิวที่ตื่นตาอากาศบริสุทธิ์ มีกิจกรรมเดินชมดอกกระเจียว กิจกรรมชมวิวที่ผาสุดแผ่นดิน กิจกรรมเดินชมหินรูปทรงต่างๆ เช่น หินฟ้าไฟเวลค์คัพ หินเรตาร์ หินมอหำตั้งเป็นต้น กิจกรรมทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เทียนน้ำตก เทียนถ้ำ/ศึกษาสภาพธรณี ชมพรรณไม้และกิจกรรมค่ายดูดาว กิจกรรมดูดาวตอนกลางคืนที่ลานหินงามช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ถนนลาดยางตลอดสายสมบูรณ์ ไม่ชำรุด จากตัวอำเภอเทพสถิต ถึงสถานที่ทำการของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีป้ายบอกทางของกรมทางหลวงชนบทมีป้ายบอกทางชัดเจนตลอดสาย และป้ายชี้บอกทาง บอกกฎ ระเบียบ กติกา รายละเอียดในอุทยานเป็นระยะและเป็นจุด ๆ ภายในอุทยานฯ, และรถยนต์ทุกชนิด รถบัสและรถเล็กทุกชนิด, รถจักรยาน (กลุ่มนักปั่นเข้าได้ทุกแห่ง) มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ รถบัสนำเที่ยว^{๘๔} สามารถเข้าถึงได้สะดวก และที่สำคัญแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งสามารถสืบค้นเส้นทางได้ผ่านระบบ GPS เพื่อให้สามารถไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ^{๘๕}

๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

มีน้ำอุปโภคบริโภค... มีระบบไฟฟ้าใช้แต่ยังไม่เพียงพอ มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยวหลายจุดอย่างเพียงพอ มีถังขยะอย่างเพียงพอและการกำจัดขยะเองอย่างเป็นระบบและการจัดการขยะในปัจจุบันจะเน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบขยะที่ตนเองนำไป โดยการนำออกไปยังจุดทิ้งขยะรวมของแต่ละแห่ง^{๘๖} มีลานจอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวทุกจุดทั้งที่บริเวณที่ทำการของอุทยาน ที่ลานหินงามและที่ผาสุดแผ่นดิน ในช่วงเทศกาลจะมีการจัดพื้นที่ในการจอดรถยนต์ไว้เพื่อให้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีร้านสวัสดิการสหกรณ์ในอุทยานและนอกอุทยานฯ เพียงพอ ในช่วงเทศกาล จะมีร้านค้าชุมชน สินค้า OTOP^{๘๗} ร้านขายอาหารเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตามรายการที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึกยังมีน้อย^{๘๘} มีรถรางคอยให้บริการ มี

^{๘๓} นายศุภกฤช ฐานเจริญ, รองปลัด อบต.บ้านไร่, สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๘๔} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว.

^{๘๕} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

^{๘๖} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว.

^{๘๗} นางสาวณัฐฐานันท์ ยางเครือ, เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านไร่, สัมภาษณ์, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๘๘} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว.

บ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว มีสัญญาณโทรศัพท์ภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชัดเจนและขาดหายบางพื้นที่

๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

อุทยานได้มีการตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และหน่วยประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลและนอกเทศกาลมี ไม่มีมีผลภาวะรถบด มีการบริหารรักษาพื้นที่ปูอยู่สม่ำเสมอ ยังมีการเข้าร่วมกับเครือข่าย โรงเรียน ในการปลูกป่า มีการจัดทำป้ายเพื่ออธิบายบอกถึงกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และรักษาความปลอดภัย และมีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ แต่ป้ายแนะนำต่างๆ ยังมีน้อย สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะจัดทำโดยจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยรวมแล้วถือว่ายังไม่เพียงพอ^{๘๘} และมีมีคฤศก์เด็กนักเรียนจากโรงเรียนตรีประชาพัฒนาศึกษา^{๘๙} เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความยินดียิ่ง ร่วมต้อนรับในช่วงเทศกาล มีส่วนร่วมในการขายสินค้าและช่วยฟื้นฟูบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว ทางอุทยานได้จัดสรรพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการขายสินค้าและของที่ระลึก ช่วยทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน เช่น การขายผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้บริการร้านอาหาร เครื่องดื่ม และที่พัก การให้บริการนำเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน ในช่วงเทศกาลสำคัญและฤดูกาลท่องเที่ยว ชุมชนจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก และสินค้าทางการเกษตร^{๙๐} และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า

๕. ศาลเจ้าพ่อพญาแล

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของศาลเจ้าพ่อพญาแล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้

^{๘๘} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว.

^{๘๙} นางสาวณัฐนันท์ นางเครือ, อ้างแล้ว.

^{๙๐} นายศุภกฤษ ฐานเจริญ, รองปลัด อบต.บ้านไร่, สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕. และนายอิ้ว ยัน จัตุรัส, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไร่พัฒนา ม.๑๑ ต.บ้านไร่, สัมภาษณ์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕. และนายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, รองนายกเทศมนตรีเมืองชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๑)ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

มีภูมิทัศน์ตามธรรมชาติที่สวยงาม มีสระน้ำใหญ่ มีสวนสาธารณะ วิวดสวย มีพักผ่อนหย่อนใจได้ริมสระน้ำใหญ่เรียกว่า หนองปลาเฒ่า ลมเย็นสบาย บรรยากาศดี ปลอดภัย ไม่เนิ่นตกแต่สิ่งสนิมมาก แต่เน้นไฟสว่าง มองเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเข้ามาแล้วรู้สึกสงบ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาของคนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เดิมทีเป็นศาลสร้างด้วยไม้ตั้งอยู่ใต้ต้นมะขาม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลพระยาภักดีชุมพล ขึ้นประดิษฐานรูปหล่อเจ้าพ่อพระยาแลไว้ภายใน เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวเมืองชัยภูมิ ช่วงแรกสร้างเป็นศาลเล็กๆ ต่อมาก็ได้มีการสร้างศาลขนาดใหญ่ขึ้น ศาลเจ้าพ่อพญาแลจะมีงานประเพณีบุญเดือน ๖ เป็นงานแห่บายศรียกช่อฟ้าบูชาบวงสรวงเจ้าพ่ออย่างยิ่งใหญ่ทุกปี

๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเหมือนคนดีที่หล่อขึ้นไว้เพื่อเคารพบูชาความดีงานที่ท่านได้นำสร้างเมืองชัยภูมิ เป็นพ่อเมืองคนแรก เป็นประวัติศาสตร์ของการสร้างเมือง เป็นแหล่งรวมศรัทธา มีลักษณะเด่นคือศาลเจ้าเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ มีผู้คนมากราบไหว้บูชาขอพรทุกวัน

๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ลักษณะถนนจะเป็นลาดยางตลอดสาย รถเล็กสามารถเข้าถึงได้ทุกชนิด และมีทางสัญจรให้ประชาชนเข้าออกได้ตลอด จะเป็นลักษณะถนนคอนกรีตและลาดยาง แต่ยังมีพื้นผิวถนนชำรุดเป็นบางช่วง ระยะทางจากถนนสายหลักเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวประมาณ ๑ กิโลเมตร ยานพาหนะที่สามารถเข้าถึงได้มีทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ซึ่งจะเป็นรถของนักท่องเที่ยวเป็นคณะเป็นรถบัสคันใหญ่ และรถขนาดเล็กทุกชนิด ทางแหล่งท่องเที่ยวได้จัดทำป้ายชี้ทาง เป็นระยะเพื่ออำนวยความสะดวกและมีป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยว พร้อมด้วยลูกศรชี้บอกทาง ^{๓๒}

๔)ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีครบทั้งน้ำ ไฟฟ้าและโทรศัพท์ แต่ยังไม่เพียงพอ การกำจัดขยะรวมถึงภาชนะรองรับขยะหรือถังขยะ มีเพียงพอ และมีเจ้าหน้าที่ดูแลการจัดการขยะ ซึ่งจะมีการเก็บเป็นเวลา มีตลาดชุมชนอยู่บริเวณใกล้เคียง ห้องน้ำเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวมีลานจอดรถได้ ๕๐-๑๐๐ คัน ขึ้นไป

๕)ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

มีคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อพระยาแล ประจำสำนักงานศาลเจ้าพ่อที่สามารถติดต่อขอข้อมูลได้ตลอดเวลา แม้ในการก่อสร้างศาลขึ้นใหม่ก็มีคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อคอย

^{๓๒} ดร.สมเกียรติ คงกระพัน, รองปลัดรักษาการแทนปลัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๘ พฤษภาคม

ควบคุมดูแล ซึ่งก็มาจากการสร้างแรงจูงใจมากกว่าการใช้ข้อบังคับ และในแหล่งท่องเที่ยวได้จัดทำป้ายป้ายอธิบายขั้นตอนการสักการะอย่างละเอียดและถูกต้อง^{๙๓} และจะมีแท่นประวัติเจ้าพ่อ บทสวดบูชาเจ้าพ่อ บริการนักท่องเที่ยว

๖)ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

คนในชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ร่วมคิดวางแผนจัดงานแห่บายศรีบวงสรวงเจ้าพ่อพญาแล เปิดโอกาสให้ชุมชนมาขายของในบริเวณใกล้เคียงเป็นสัดส่วน สร้างรายได้ให้ชุมชน โดยรอบบริเวณศาล เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน ช่วยทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน เช่น การขายผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้บริการร้านอาหาร เครื่องดื่ม และที่พัก การให้บริการนำเที่ยว เป็นต้น

๖. ปรากฏ บ้านหนองบัว ต.ในเมือง อ.เมืองชัยภูมิ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิของปรากฏ^{๙๔}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ลักษณะแหล่งท่องเที่ยว มีภูมิทัศน์ที่สวยงามดัดแปลงปรับแต่ง ปลุกหญ้าประดับบางส่วน และปลูกต้นไม้ใหม่เพิ่มเติม ยังคงความเป็นวัฒนธรรมของชาวอีสาน การบูรณะโบราณสถานต่างๆ ยังคงยึดตามแบบของกรมศิลปากร

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ปรากฏ เป็นโอโรชาศาลสร้างขึ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๓ หรือพุทธศตวรรษที่ ๑๘ มีข้อความว่าให้อยู่ใต้พระบารมีของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงการแพทย์คือ พระโฆษชัยคุรุไวฑูรยประภา ผู้ประทานความสุขเกษมและความไม่มีโรคให้แก่ประชาชน ปัจจุบันเป็นโบราณสถานที่สำคัญและมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าควรศึกษา เป็นโบราณสถานเก่าแก่มากในยุคสมัยทวารวดี ที่หาได้ยากอีกแห่งหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกับที่อื่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าหาประมาณไม่ได้ ดึงดูดใจ นำไปชม เพราะมีเรื่องราวต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ ในสมัยก่อนเป็นสถานที่รักษาคณเฑาะพวย(โรงพยาบาล)^{๙๕}

^{๙๓} ผศ.ดร.सानนท์ ด้านภักดี, ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าพ่อพญาแล, สัมภาษณ์, ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๙๔} นางวรารณ อินทุโส, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๙๕} นางจิราตรี รักขมณี, ประชาชนบ้าน ผู้ดูแลปรากฏ, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ลักษณะถนนลาดยางและเป็นคอนกรีต มีความสะดวกในการเข้าถึงเพราะตั้งอยู่ติดถนนหลัก มีป้ายบอกทางไปแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในเมืองชัยภูมิ สามารถนำรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารมาได้สะดวก

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีน้ำอุปโภคบริโภค ส่วนน้ำบริโภคยังมีเป็นช่วงเป็นงาน เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษา ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวทางการพักผ่อน มีระบบไฟฟ้าและโซล่าเซลล์ มีห้องน้ำห้องสุขา แต่ยังไม่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว มีถังขยะเพียงพอและมีการแยกถังขยะแยกประเภท มีสถานที่จอดรถรอบนอกและในวัดปรางค์กู๋ ไม่มีร้านค้าสหกรณ์, ร้านกาแฟ, แต่มีร้านขายอาหารอยู่ใกล้ๆ รอบปรางค์กู๋ มีสัญญาณโทรศัพท์ชัดเจนทุกเครือข่าย

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

ปัจจุบันนี้ทางหน่วยงานของกรมศิลปากรดูแล และให้เทศบาลรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องดูแลในส่วนของสถานที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่มีระเบียบหรือข้อตกลงในการเข้าชมสถานที่ และทางโรงเรียนมีการอบรมมัคคุเทศก์น้อย ผู้ที่ทำพิธีบวงสรวง เรียกว่า “แม่จ๋า”^{๙๖} ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพรอบปรางค์กู๋ มีป้ายแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ มีเจ้าหน้าที่ให้การดูแลจากกรมศิลปากรและเทศบาลเมืองชัยภูมิ

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชุมชนมีความเต็มใจบริการนักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีบุญเดือน ๕ จะมีการบวงสรวง ตักบาตรทำบุญ มีสินค้า OTOP สมุนไพรต่างๆ สร้างรายได้ให้ชุมชนโดยรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว^{๙๗} คนในชุมชนจะมีรายได้บ้างก็คือร้านค้าขายอาหารเครื่องดื่มที่อยู่รอบๆ แต่ยังไม่มียาได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึกมากนัก มีส่วนร่วมในการพัฒนา ดูแลน้อยเพราะอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากรและเทศบาลเมืองชัยภูมิ

^{๙๖} นางจินตนา สุมาลัย, ผู้ดูแลปรางค์กู๋, แม่จ๋า คือคนทำพิธีในชุมชน, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๙๗} นางจินตนา สุมาลัย, อ้างแล้ว.

๗. ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลา

อาสน์^{๙๘}

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมยังคงสภาพเป็นป่ามีต้นไม้ตามธรรมชาติเหมือนเดิม หินสมบูรณ์เหมือนเดิม แม้บางครั้งมีคนมาลักเผาป่าหวังล่าสัตว์บ้าง แต่ยังคงสภาพเดิม โดยรวมยังคงความเป็นวัฒนธรรมของชาวอีสาน การบูรณะโบราณสถานต่างๆ ยังคงยึดตามแบบของกรมศิลปากร บริเวณรอบพื้นที่วัดเป็นภูเขาดูเดี่ยวๆ เป็นป่าธรรมชาติ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวน ไม่มีขยะ

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีพระพุทธรูปแกะสลักบนแผ่นหินที่สมบูรณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์สมัยทวารวดี ตอนปลายพระพุทธรูปองค์ใหญ่ประทับนั่งขัดสมาธิ ชาวบ้านเรียกกันว่า “พระเจ้าองค์ตื้อ” ส่วนเพิงหินหินที่ ๒ เป็นพระพุทธรูปแกะสลักที่ผนังหินอีก ๗ องค์ พระพุทธรูปทั้งหมดเป็นพระพุทธรูปโบราณมีพุทธลักษณะแบบพระพุทธรูปอุทอง มีอายุราวศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนทะเบียนเป็นโบราณสถาน-โบราณวัตถุ เป็นสิ่งมีคุณค่าสูงสุดที่ติดอยู่แล้ว และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีกิจกรรมประเพณีบุญเดือนสาม บุญเดือนห้า บูชาพระเจ้าองค์ตื้อ, เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความศรัทธาและความเลื่อมใส เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงถึงการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น รำผีฟ้าแก่งบ่น การรำถวาย เป็นต้น^{๙๙}

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ลักษณะถนนลาดยาง เข้าถึงสะดวก มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวชัดเจนตามทางแยก จำนวนเพียงพอ รถยนต์ส่วนตัวและรถยนต์ทุกชนิด ทุกขนาดเข้าถึงได้สะดวกตลอดเส้นทาง ซึ่งเข้าถึงได้ทั้ง ๒ ทางคือเส้นทางเมืองชัยภูมิ-ตาดโตน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ-บ้านนาสินวล และเส้นทางบ้านนาวัง นาเสียว จากถนนใหญ่หมายเลข ๒๐๑ ชัยภูมิ-แก่งคร้อ

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอกับทางวัด มีระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างเพียงพอมีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงพอ จำนวน ๓๐ ห้อง ๒ จุด มีถังขยะบริการเป็นจุดเพียงพอและการกำจัดขยะ มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอรถทุกขนาด มี

^{๙๘} พระอธิการอภิรักษ์ ธมมรชิตโต เจ้าอาวาสวัดศิลาอาสน์, สัมภาษณ์, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕. และนายสองคร ต่อสกุล, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖, บ้านนาไก่เขา ตำบลนาเสียว, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๙๙} นางวรารณ อินทุโส, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

สัญญาณโทรศัพท์ชัดเจน ไม่มีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึก จะมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่มแต่ช่วงเทศกาลหรือมีงานประจำปีเดือน ๓ และเดือน ๕ เท่านั้น

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้เพิ่มเติม รักษาสภาพแวดล้อมเหมือนเดิม บูรณะมณฑปครอบองค์พระให้ดั้งเดิม มีป้ายแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว มีโบว์ชัวร์บอกประวัติ มีประชาสัมพันธ์ภายในวัด มีพระภิกษุภายในวัดให้บริการแนะนำและเป็นวิทยากรให้ความรู้ อบต.นาเสียวสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ น้ำอุปโภคบริโภค ระบบไฟฟ้าเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ห้องน้ำเพียงพอและสวยงาม มีลานจอดรถเพียงพอ สัญญาณโทรศัพท์ดี มีการแนะนำประชาสัมพันธ์จากทางอบต. นาเสียว^{๑๐๐}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมาก คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวมีบ้างในบางโอกาสที่นักท่องเที่ยวมาไหว้พระ เช่น ผัก ผลไม้ ในช่วงเทศกาลที่มีพิธีบูชา คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีบ้างเป็นบางครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมา

๘. พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี/หลักเสมาหินทราย วัดคอนสวรรค์

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิในด้านต่างๆ ^{๑๐๑} ดังนี้

๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ เป็นแบบบ้านล้อมวัด มีหนองน้ำใหญ่ในวัด มีหนองน้ำตามธรรมชาติเดิม ๆ รอบหมู่บ้าน สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่ดี มีบรรยากาศดี มีสระใหญ่ด้านทิศตะวันตก เงียบสงบ ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ เพราะมีการเก็บเป็นระบบ มีความสะอาดมาก สภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน “มีความสวยงาม มีอัตลักษณ์ชัดเจนและเป็นแลนด์มาร์คประจำจังหวัดชัยภูมิ” ^{๑๐๒}

๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

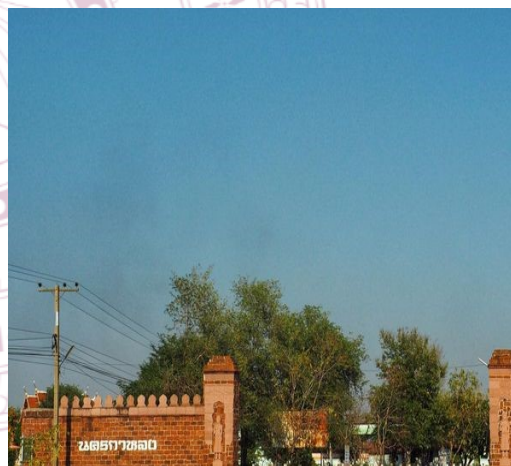
^{๑๐๐} นายไชยกร คชนาวัง, นายก อบต.นาเสียว, และ นายพินิจพงษ์ อัจฉนาเสียว, ผอ.กองการศึกษา และวัฒนธรรมประเพณี อบต.นาเสียว, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๑} พระอธิการบุญรัตน์ นิลวโน, เจ้าอาวาสวัดคอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๖ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๒} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าประมาณไม่ได้ เพราะมีหลวงพ่อใหญ่ (พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี) หลวงพ่อตาแดงในโบสถ์ไม้เก่า ใบเสมาหินทรายสมัยทวารวดี สลัก ประวัติเวสสันดรชาดก เป็นของล้ำค่ามหาศาล กรมศิลปากรได้จัดขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติของชาติไว้แล้ว มีความหลากหลายและน่าสนใจคือ มีหลวงพ่อใหญ่หรือพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี หลวงพ่อตาแดง ใบเสมาหินทรายเป็นหลักสำคัญ และเป็นสิ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ด้วย

มีกิจกรรมน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ประเพณีมัสการหลวงพ่อใหญ่และสงน้ำ หลวงพ่อใหญ่ บวงสรวงสักการะหลวงพ่อใหญ่ ใบเสมา และแสดงแสงสีเสียง ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เดือนเมษายน ของทุกปี ในงานจะรวมเอาวัฒนธรรมพื้นบ้าน การทรงน้ำพระ และการแสดง ความเป็นมาเกี่ยวกับบ้านคอนสวรรค์หรือนครกาหลง คนในชุมชนร่วมแสดง^{๑๐๓} บริเวณรอบนอกใน เขตเมืองกาหลงมีโนนสูงเป็นที่ ที่ชาวบ้านใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ งานบุญเดือนหก จะมีการเลี้ยงเจ้า ครุบ้านอยู่ที่ อบต. เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา โนนสูงคือการขุดเอาดินจากหนองขึ้นมาเป็นโนนสูง^{๑๐๔} ในช่วงเทศกาลลูกหลานจะเดินทางกลับบ้านมาสักการะหลวงพ่อใหญ่ สรงน้ำพระ บูชาบุพผการีเป็นประจำทุกปี

ภาพที่ ๔.๘๖ ชาวบ้านร่วมกันแสดงความเป็นสากลของนครกาหลงและประตูเข้านครกาหลง

๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เพราะอยู่ติดถนนใหญ่ ถนนสายหลักลาดยาง อย่างดี มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวชัดเจน มีป้ายที่ประตูใหญ่บอกแหล่งอารยธรรมนคร กาหลง แต่ยังไม่เพียงพอ รถทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวคือวัดคอนสวรรค์ที่ประดิษฐาน หลวงพ่อใหญ่ได้สะดวก ด้วยถนนลาดยางอย่างดี

^{๑๐๓} นายวานิช การบรรจง, นายก อบต.คอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๔} นายโอภาส ก้ามกang, ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๕.

๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ในวัดมีน้ำดื่มบริการ แต่ไม่มีร้านขายของ แต่มีร้านใกล้วัด หลายร้านที่ขายอาหารและเครื่องดื่ม -มีระบบไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวพอใช้ และมีไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ -มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ มี ๒ จุด คือ จุดที่ ๑ มีจำนวน ๔ ห้อง, จุดที่ ๒ มีจำนวน ๑๐ ห้อง -มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว มีถังขยะเพียงพอ ๓-๔ จุด มีเจ้าหน้าที่ อบต. เก็บขนไปทิ้ง และมีคนดูแลความสะอาดตลอด -มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว ที่จอดรถกว้างพอสำหรับรถทุกชนิดภายในวัด -มีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกนอกวัด มีร้านขายของที่ระลึกใกล้วัดเป็นร้านโอท็อป ขายผ้าไหมมัดหมี่และอื่นๆ อยู่ใกล้วัดตรงกันข้ามกับวัด มีเพียงถนนกันเท่านั้น มีร้านอาหาร ๑ ร้าน อยู่ใกล้วัด ในหมู่บ้านมีร้านขายอาหารตามสั่งหลายร้าน -มีสัญญาณโทรศัพท์ ชัดเจน มี wifi มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จะมีกรรมการช่วยบางครั้งบางครา มาช่วยบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทำความสะอาดรอบหนองน้ำในวัด ยังรักษาให้คงเดิม ศาลาหลวงพ่อดาแดง องค์หลวงพ่อใหญ่ ใบเสมาหินทราย ยังรักษาอยู่ให้คงเดิมมีความศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวสามารถจะรู้ข่าวสารพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี(หลวงพ่อใหญ่) ใบเสมาหินเก่าแก่ได้จากเว็บไซต์เท่านั้น มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน เป็นบางส่วน แผนผังบอกแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุด ป้ายบอกรักษาความสะอาดช่วยกัน แต่ยังไม่เพียงพอ - มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และรักษาความปลอดภัย เฉพาะในเวลาปฏิบัติงานในเทศกาลเท่านั้น จะมีมีัคคุเทศก์น้อยของโรงเรียนมาช่วยในส่วนนี้และชาวบ้านผู้สูงอายุกรรมการวัด เฉพาะในเทศกาล แต่ไม่ประจำ -มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จะมีแผ่นพับจาก อบต. แจก บอกความเป็นมาประวัติใบเสมา มีประวัติหลวงพ่อดาแดง

๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว ยินดีที่จะออกมาต้อนรับ เพื่อจะได้เป็นที่รู้จักและให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส -คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายสินค้า ผ้าไหม สินค้า otop ของชุมชนและการให้บริการนักท่องเที่ยวในเป็นบางเวลา ที่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มใหญ่ หรือในเทศกาลมีงานประจำปี -คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว เป็นมัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมและท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในงานบวงสรวงบูชาสักการะหลวงพ่อใหญ่ สรงน้ำพระช่วงเดือนเมษายน หรือในช่วงเทศกาล คือ ในช่วงเทศกาลจะมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเตรียมผ้าถุงสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใส่กางเกงที่ไม่เหมาะสม โดยจะมีเจ้าหน้าที่ดูแลเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มหรือมีการประสานมาก่อนล่วงหน้า ชมรมผู้สูงอายุในชุมชนคอยให้ความรู้ด้านประวัติความ

เป็นมา^{๑๐๕} ในส่วนของโรงเรียนมีการตั้งโครงการมัคคุเทศก์น้อยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการต้อนรับ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว^{๑๐๖}

๙. พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ บ้านภูสองชั้น

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ^{๑๐๗}

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ไม่ถูกตัดแปลง รักษาของเดิมและมีการปลูกต้นไม้เพิ่ม สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีต้นไม้ หินตามธรรมชาติ ไม่มีมลภาวะเช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศ

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงาม ตัวพระธาตุศิลปะสมัยล้านนา เน้นอีสาน ผสมทางเหนือ มีบรรยากาศดีเย็นสบาย มีความหลากหลายและน่าสนใจของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากพระธาตุแล้ว ยังมีสิ่งที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ, ศาลาหอพระบางจำลองและหอแดง มีกิจกรรมน่าสนใจ มีการห้อยกระดิ่ง, การแสดงจากนักเรียนนักศึกษาทุกวันเสาร์, ถวายดาบ พวงมาลัย ผ้าขาวม้าสักการะเจ้าพ่อพญาแล มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีสถานที่ศึกษาธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีลักษณะถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นทางคอนกรีตประมาณ ๓ กิโลเมตร นอกนั้น เป็นทางลาดยาง มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ชี้บอกทางตั้งแต่ในตัวเมืองจนถึงแก่งคร้อ มีพาหนะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ ปิกอัพ รถเก๋ง รถบัส

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว มีร้านสหกรณ์และโรงงาน มีระบบไฟฟ้าและโซล่าเซลล์ มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว เพียงพอ จำนวน ๒๐ ห้อง มี ๓ จุด มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว วางเป็นจุดบริการเพียงพอและมีระบบบริหารจัดการขยะเป็นอย่างดี เช่น

^{๑๐๕} นายวานิช การบรรจง, นายก อบต.คอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๖๕. และนายชัยยุทธ จันทกุล, กำนันตำบลคอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๖} อ้างแล้ว, หน้าเดียวกัน.

^{๑๐๗} พระครูปลัดวัชรกร สุนทรวาทิ, เจ้าอาวาสวัดศิลาชัย, สัมภาษณ์, ๙ สิงหาคม ๒๕๖๕. และนายสายทอง ทองดวง, รองนายก อบต.เก่าyadi, สัมภาษณ์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

วัดพระธาตุชัยภูมิ^{๑๐๘} มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอทุกชนิด มีร้านค้าสหกรณ์, ร้านกาแฟ มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่ายแต่คลื่นจะยังไม่ค่อยชัด

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ๒ จุด, มีจุดประชาสัมพันธ์ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีการปลูกต้นไม้ทดแทนและใส่ปุ๋ยเพื่อให้ต้นไม้เจริญเติบโต มีการรักษาทำแนวป้องกันไฟฟ้า มีป้ายชี้แจ้ง กฎ ระเบียบและข้อปฏิบัติในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่วิทยากรให้บริการ(พระ,โยม) และมีเจ้าหน้าที่ อพพร. บริการรักษาความปลอดภัยในวันหยุด มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวมีเป็นจุดบริการ^{๑๐๙}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว มีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น มีรายได้จากการขายผลไม้และของที่ระลึก คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในบางครั้งในช่วงเทศกาล และจากที่สัมผัสมาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชุมชน ผู้มีจิตศรัทธาและพุทธศาสนิกชน^{๑๑๐}

๑๐. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิของพิพิธภัณฑ์

ประวัติ ศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ^{๑๑๑}

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

พระเดชพระคุณพระเทพภาวนาวิกรม ได้สร้างไว้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ของประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา โดยตั้งชื่อว่า พิพิธภัณฑ์พระมหากษัตริย์ไทยไว้บนเรือหงส์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น ระบบสิ่งแวดล้อมมีรั้วล้อมรอบ ปลูกต้นไม้รอบบริเวณสระน้ำ มีเจ้าหน้าที่ดูแล ไม่มีขยะ จะมีมลภาวะทางเสียงบ้าง เนื่องจากติดถนนเส้นชัยภูมิ-หนองบัวแดง อากาศดี ร่มรื่นด้วยบรรยากาศต้นไม้หลายชนิด รายล้อมด้วยบรรยากาศท้องทุ่งนา

^{๑๐๘} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

^{๑๐๙} พระครูปลัดวัชร สุนทรวาทิ, และนายสายทอง ทองดวง, อ้างแล้ว.

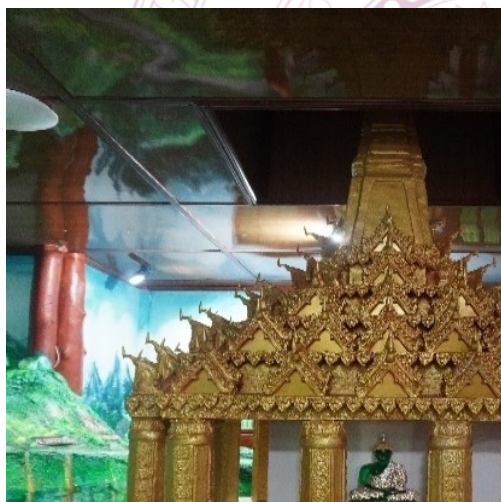
^{๑๑๐} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

^{๑๑๑} พระศรีสังญาณมุนี, ดร., สัมภาษณ์, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕. และพระมหาวีฑุรีย์ สิทธิเมธี, ดร. สัมภาษณ์, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สถานที่สวยงาม สะอาด น่าท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นสถานที่ที่ร่มรื่น ไปด้วยสวน มีห้องน้ำสะอาด มีการจัดปฏิบัติกรรฐานทุกวันมาฆบูชาทุกปี สถานที่สวยงาม มีการสร้างถาวรวัตถุทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สังคม มีความหมายทางวิถีชีวิต เรือหงส์ใหญ่ ภายในมีรูปปั้นบูรพพระมหากษัตริย์ไทย วีระบุรุษวีระสตรี ชายเก่งหญิงกล้า สิ่งก่อสร้าง เช่นเรือหงส์ที่ประดับตกแต่ง ลวดลายสวยงามพร้อมด้วยรูปปั้นต่างๆ อยู่ภายใน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปปั้นแสดงความเป็นมา จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีรูปปั้นเกจิต่างๆ อยู่ในสถานที่ การเดินเที่ยวชมรูปปั้นภายในเรือหงส์ และมีสถานที่ให้กราบไหว้บูชาพระ^{๑๑๒}

เรือนทรงไทยภายในมีรูปปูนปั้นแหล่งธรรมชาติเป็นเทือกเขา ป่าไม้ และแม่น้ำสายต่างๆ ในภาคเหนือเช่น แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน เป็นต้น ภาคอีสานมีแม่น้ำชี แม่น้ำโขง เป็นต้น ภาคกลางมีแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น ภาคใต้มีเขาตะปู พังงา เป็นต้น และพระแก้วมรกต ภาพวาดพระมหากษัตริย์แห่งวงศ์จักรี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นต้น

ภาพที่ ๔.๘๗ พระแก้วมรกตและอนุสาวรีย์รัฐธรรมนูญ

^{๑๑๒} นายพิทักษ์พงศ์ มณีพันธ์,เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

ภาพที่ ๔.๘๘ ภาพพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี

ในบริเวณใกล้เคียงห่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทย(เรือหงส์) มีอนุพุทธมณฑล ภายในแบ่งเป็น ๒ ชั้น คือชั้นบนเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ๖ ปาง และมีภาพวาดเทวภูมิ ภาพเทพต่างๆ ส่วนชั้นล่าง มีภาพวาดนรกภูมิ มีพระมาลัยโปรดสัตว์นรก ภาพสัตว์นรกที่ทำผิดศีล ๕ กำลังถูกลงโทษตามความประพฤติดีศีล ๕ มีปณาดิบาต เป็นต้น ในนรกขุมต่างๆ

ภาพที่ ๔.๘๙ ภาพอนุพุทธมณฑลและภาพอาคารวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ภาพที่ ๔.๙๐ พระพุทธรูปปางต่างๆ ในอาคารอนุพุทธมณฑล

ภาพที่ ๔.๙๑ ภาพวาดเทวดาและพระพุทธรูป

ภาพที่ ๔.๙๒ นรกขุมกระทะทองแดง

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีลักษณะถนนลาดยางอย่างดี มีความสะดวกคมนาคม เพราะติดกับถนนใหญ่ สถานที่จอดรถสะดวกมีป้ายแนะนำและกิจกรรมของสถานที่อย่างเหมาะสม สามารถนำรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารรถยนต์ รถบัส มาได้สะดวก

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

มีน้ำอุปโภคบริโภค ส่วนน้ำบริโภคยังมีเป็นช่วงเป็นงาน เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษา ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวทางการพักผ่อนมี ระบบไฟฟ้าและโซล่าเซลล์ มีสุขาและห้องน้ำเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว อยู่ใกล้คือที่วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ มีถังขยะเพียงพอ และมีการแยกถังขยะแยกประเภท เช่น ขยะอันตราย ขยะแห้ง ขยะเปียก มีที่จอดรถเพียงพอ ไม่มีร้านค้าสหกรณ์,ร้านกาแฟ,ร้านอาหาร มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แต่สามารถติดต่อเข้ามาได้ผ่านทางวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ การทำนุบำรุงรักษา อยู่ในความดูแลของมูลนิธิพระพุทธบาทนาวิกรม มีป้ายแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่วิทยากรให้บริการ(พระ,เณร) มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวมีเป็นจุดบริการ

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชุมชนมีความเต็มใจบริการนักท่องเที่ยว คนในชุมชนยังไม่มีรายได้จากการขายสินค้า เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในสถานที่ราชการ ยังไม่เปิดให้ชุมชนมาขายสินค้า คนในชุมชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว แต่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาดูแลรักษาและได้ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรมช่วยบุญประเพณีข้าวเปลือก หรือกองข้าวใหญ่

๑๑. วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง)

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิของวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง)^{๑๑๓}

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สภาพแวดล้อมไม่ถูกดัดแปลงรักษาของเดิม มีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีต้นไม้ หินตามธรรมชาติ สร้างสิ่งก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่ตัดต้นไม้เพื่อก่อสร้างอาคาร

^{๑๑๓} พระครูวินัยธรธรรมาธิ โสภณวาที, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง), สัมภาษณ์, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๕. และพระครูปลัดไพฑูริย์ ธมมวชิโร, ดร., ผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง), สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

สร้างลักษณะเท่าที่จำเป็น ไม่มีมลภาวะ ทางวัดมีการบริหารจัดการแยกขยะ มีแหล่งน้ำ มีต้นไม้ใหญ่ น้อย มีสัตว์นานาพรรณหลายชนิด เช่น นก ปลา เต่า ไม่มีมลภาวะ มีระบบการจัดทิ้งขยะ ไม่เล็งปฏิกลงในสระน้ำ มีกังหันน้ำ สภาพป่าไม้โดยรอบสมบูรณ์ สามารถให้สัตว์อาศัยหากินได้ มีพืชพันธุ์ต่างๆ มีน้ำ มีอากาศที่ดี มีสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตต่างๆอาศัยอยู่ได้โดยเกื้อกูลกัน ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สถาปัตยกรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด เช่น ศาลปู่ดู่ย่าติ พระบรมสารีริกธาตุ มีพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เครื่องใช้โบราณ กิจกรรมที่มีในแหล่งท่องเที่ยวของวัดผาเก็ง มีกิจกรรมคือกิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำปี มีพระพุทธรูปคู่เมืองชัยภูมิ “พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์” มีความเป็นธรรมชาติของภูเขา มีน้ำผาผ่องทิพย์ และกิจกรรมตามฤดูกาล

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ถนนลาดยาง สะดวก มีรถประจำทางผ่านตลอด มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีป้ายชัดเจน มีรถส่วนตัว รถประจำทาง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน ถนนติดทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๙ สายชัยภูมิหนองบัวแดง มีป้ายชี้บอกทางตั้งแต่ในตัวเมืองเป็นระยะที่ชัดเจน รถยนต์มอเตอร์ไซด์ ปิกอัพ รถเก๋ง รถบัส เข้าถึงได้ทุกชนิด แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ถนนทางเข้ามีความสะดวก ปลอดภัย รถทุกประเภทเข้าถึงได้ ส่วนรถบัสขนาดใหญ่อาจต้องเพิ่มความระมัดระวัง สำหรับเส้นทางที่ต้องขึ้นเขาชัน เช่น วัดพระธาตุชัยภูมิ เป็นต้น^{๑๑๔}

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มีน้ำอุปโภคตลอดทั้งปี มีน้ำบาดาล มีสระน้ำ น้ำฝน มีที่กรองน้ำ เพียงพอ มีร้านสหกรณ์และจุดบริการน้ำดื่มแก่นักท่องเที่ยว มีระบบไฟฟ้าและโซล่าเซลล์ แหล่งท่องเที่ยวเกือบทุกแหล่งในชัยภูมิ มีระบบไฟฟ้าส่องสว่างเข้าถึง แต่ควรมีเพิ่มไฟส่องสว่างในเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีห้องน้ำ-ห้องสุขา แยกชาย หญิง เพียงพอ ๒๐ ห้อง และมีห้องน้ำสำหรับคนพิการ มีถังขยะเพียงพอ และมีการแยกถังขยะแยกประเภท เช่น ขยะอันตราย ขยะแห้ง ขยะเปียก มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ มีร้านค้าสหกรณ์, ร้านกาแฟ ภายในวัด ไม่มีร้านขายของที่ระลึก มีต้นไม้ชนิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในที่สูง พืชพรรณธรรมชาติ มีจุดชมวิว น้ำผา หินผาเก็ง ให้อาหารปลา พิพิธภัณฑสถาน ไหว้พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

^{๑๑๔} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว,มีจุดประชาสัมพันธ์ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีการแยกขยะ และไปไม้ที่ร่วงสามารถนำไปทำปุ๋ยได้ ภายในวัดห้ามสูบบุหรี่ มีการปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน มีป้ายแจ้งกฎระเบียบ และข้อปฏิบัติในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่วิทยากรให้บริการ(พระ,เณร) และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ. บริการรักษาความปลอดภัย มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีเป็นจุดบริการ

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

คนในชุมชนมีความเต็มใจในการบริการแก่นักท่องเที่ยว คนในชุมชนไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว เป็นต้น

๔.๓ การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

จังหวัดชัยภูมิมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ พื้นที่ครึ่งหนึ่งของจังหวัดเป็นป่าไม้และภูเขา นอกจากนั้นเป็นที่ราบสูง มีพื้นที่ป่าไม้และเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ประกอบด้วยเทือกเขาสำคัญคือ ภูเขียว ภูแล่นคา และภูพัง มีอุทยานแห่งชาติที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาดโตน อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อนึ่ง จังหวัดชัยภูมิ เป็นเมืองสงบ มีแหล่งธรรมชาติที่สมบูรณ์งดงาม และมีแหล่งโบราณคดีเก่าแก่ จึงมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ของจังหวัด โดยดูจากสถิติที่สำนักงานสถิติของจังหวัดชัยภูมิได้เก็บรวบรวมไว้ ดังนี้ คือจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ ปี ๒๕๕๕ เท่ากับ ๑,๐๗๔,๗๗๙ คน ปี ๒๕๕๖ ๑,๒๘๑,๗๓๕ คน ปี ๒๕๕๗ จำนวน ๑,๓๑๓,๑๕๐ คน ปี ๒๕๕๘ จำนวน ๑,๔๑๐,๖๑๓ และปี ๒๕๕๙ จำนวน ๑,๔๙๗,๐๖๓ คน (ข้อมูลจากชุดข้อมูลกลางสำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ) แต่จากการที่มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนั้น แม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลและปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังแล้วก็ตาม สิ่งที่กระทบตามมาคือความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ และสิ่งที่เราต้องยอมรับคือธรรมชาติที่ถูกทำลายไป มันไม่อาจจะฟื้นกลับขึ้นมาใหม่ได้ในเวลาอันสั้น และนอกจากนี้ยังไม่มีแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมแห่งใหม่ที่จะได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

ดังนั้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสำรวจและสัมภาษณ์แล้ว ควรวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นเฉพาะพื้นที่เด่น ๆ ก่อน เป็นการโฟกัสจุดในการพัฒนาลงไปในพื้นที่ เป็นต้นแบบ จากนั้นจึงนำต้นแบบนี้ไปเผยแพร่ยังแหล่งสถานที่อื่นต่อไป

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาดโตน (น้ำตกตาดโตน-น้ำตกตาดฟ้า) ๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา (ผาหัวนาค-มอหินขาว-ป่าปรังพินปี) ๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง (ผาห้าหลด-ผาพ่อเมือง-ทุ่งบัวสวรรค์) ๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม (ทุ่งดอกกระเจียว - ลานหินงาม - ผาสุดแผ่นดิน) และ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ๒) ปรังค์กู ๓) ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีและหลักเสมาหินโบราณ ๕) พระธาตุชัยภูมิ ๖) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือ

หงส์) ๗) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) เห็นสมควรที่ให้นำแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ที่ผู้วิจัยและคณะให้ความสำคัญ ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ๒) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ๓) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ๔) ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ๕) ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และ ๖) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และให้ความสำคัญในเรื่องการกระตุ้นกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวให้เดินทางผ่านแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจุด

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการปฏิบัติการวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเครือข่ายในเส้นทางท่องเที่ยว ขอนำเสนอโดยสรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตาไถ่

ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ปลุกต้นไม้เพิ่ม นำพันธุ์ไม้ที่จะสูญพันธุ์มาปลูกเพิ่ม รักษาไม้ในพื้นที่ กิจกรรมความรู้การรักษานุรักษ์สิ่งแวดล้อม^{๑๑๕} อยากรให้ปลุกต้นไม้ให้เป็นป่าเต็ม ๑๐๐% ^{๑๑๖} แนะนำให้ปลุกต้นไม้พื้นบ้านเป็นหลัก ไม้ยืนต้น^{๑๑๗} ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี^{๑๑๘}

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มความสวยงามให้มากขึ้น รักษาตามธรรมชาติให้มากขึ้นถึงระดับสูงให้น้ำตาลดทั้งปี เป็นสิ่งดึงดูด ให้อุทยานรักษาและเพิ่มระดับความดีการต้อนรับที่ดีแล้วให้สูงขึ้น ให้ความสำคัญแก่ชุมชนให้มาร่วมกันรักษาและสร้างคุณค่า ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูงขึ้นอีกแบบยั่งยืน มั่นคง ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว^{๑๑๙}

^{๑๑๕} นายอาทิตย์ เพชรกล้า และนางสาวศิริธร เนตรวิเศษ, อ้างแล้ว.

^{๑๑๖} นายเมธาวิศ พลจิตร์ส, เจ้าหน้าที่ อช.ตาไถ่, สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๖๕. และ นายสมเดช สารคำ, เจ้าหน้าที่ อบต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๗} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิ, สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๑๘} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๑๙} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕ และ นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายเพิ่มเติม “อยากให้ลดการก่อสร้างที่เป็นสิ่งปลูกสร้าง เพราะจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดความเป็นธรรมชาติ อยากให้มีรถรางไว้เพื่อบริการทุกเพศ ทุกวัย จากลานจอดรถไปถึงน้ำตก อำนวยความสะดวกคล่องตัวขึ้น อย่างทั่วถึง”^{๑๒๐} กรณีมีเส้นทางธรรมชาติอยู่แล้วและไม่ส่งผลกระทบการเดินทาง ควรให้เป็นทางธรรมชาติจะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ระดับหนึ่ง เพราะถ้าทำเป็นถนน อาจจะต้องตัดต้นไม้ซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติป่าไม้^{๑๒๑} และอยากให้มีรถรับนักท่องเที่ยวจากในตัวเมืองเข้าถึงตลาดโดนวันละ ๒ รอบ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรจรรจนรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ลดค่าใช้จ่าย ลดมลภาวะสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง^{๑๒๒} ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น และควรพัฒนาในเรื่องความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น^{๑๒๓}

ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการอยากให้กลุ่มจิตอาสาป้องกันไฟป่าของชาวบ้านในชุมชนตลาดโดน อยากให้ชาวบ้านร่วมรับรู้อนุรักษ์ธรรมชาติให้มากกว่านี้^{๑๒๔} ควรให้มีการตั้งศูนย์ให้ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนธรรมชาติของบ้านตนเอง^{๑๒๕}

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว อยากให้ทางอุทยานให้ความสำคัญแก่ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมปลูกจิตสำนึกให้ความรู้รักธรรมชาติ มีส่วนร่วมปลูกป่า รักษาป่า ส่งเสริมความภาคภูมิใจให้ประชาชน, ให้ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน,^{๑๒๖} อยากให้ทางอุทยานสนับสนุนส่งเสริมประชาชนร่วมป้องกันไฟป่า เช่น ชุดใส่ป้องกันไฟไหม้ เพราะชาวบ้านต้องอยู่ช่วยร่วมกัน”^{๑๒๗} ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่อง

^{๑๒๐} นางกาญจนาทิศา บำขุนทด, ปลัด อบต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕. และนายสุทธิ เหล่าฤทธิ, ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิ, สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๑} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๒} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๒๓} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, และ นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๒๔} นายอนุสันต์ ต้นสอน, ส.อบต.บ้านตลาดโดน ม.๑ ต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๕} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ, อ้างแล้ว..

^{๑๒๖} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ, อ้างแล้ว.

^{๑๒๗} นายบรรจง ศรีชัยภูมิ, ผู้ใหญ่บ้านตลาดโดน ม.๑ ต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๕. และนายสมเดช สารคำ, เจ้าหน้าที่ อบต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.

เรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม^{๑๒๘}

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา

ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการรักษาสภาพเดิม ๆ ของธรรมชาติไว้ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทุกแห่งให้มากที่สุด เป็นสิ่งมีคุณค่าเป็นสิ่งล้ำเลิศมากที่สุด เพราะความเป็นธรรมชาติ ถือเป็นเสน่ห์และชวนให้ดูทรงคุณค่า และแนะนำให้ปลูกต้นไม้พื้นบ้าน เป็นหลักเป็นหลัก ไม่ย่นต้น ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี ^{๑๒๙}

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว, ^{๑๓๐} ควรคงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละแห่งไว้ และตรวจสอบความเสื่อมสภาพ หากพบความทรุดโทรม ควรแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ต่อไป ^{๑๓๑}

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ^{๑๓๒} มีเส้นทางธรรมชาติอยู่แล้วและไม่ส่งผลกระทบต่อเส้นทาง ควรให้เป็นทางธรรมชาติ จะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ระดับหนึ่ง เพราะถ้าทำเป็นถนน อาจจะต้องตัดต้นไม้ ซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติป่าไม้เช่น บริเวณวัดชัยภูมิพิทักษ์ (วัดผ้าเก้ง) เป็นต้น ^{๑๓๓}

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น

^{๑๒๘} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๒๙} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๓๐} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๑} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๒} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๓๓} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น,^{๑๓๔} หรือทำเป็นศูนย์บริการ ควร
รณรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยลดค่าใช้จ่าย ลดมลภาวะสิ่งแวดล้อม ^{๑๓๕}

ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการบริหารจัดการที่เกิดจากการ
ร่วมมือกันของทุกภาคส่วน, อยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการนกอูทยานอนุรักษ์พืช น้ำ
ธรรมชาติ ต้นไม้, ตั้งศูนย์ให้ชาวบ้านให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนของบ้าน
ตนเอง ^{๑๓๖}

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้
ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว
การสร้างรายได้และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม, ^{๑๓๗}
อบรมชาวบ้านให้เข้าใจ ชาวบ้านมีส่วนร่วม อยากให้ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ใช่
เป็นแต่ของเจ้าหน้าที่, ^{๑๓๘} อยากทำโครงการร้านค้าแหล่งค้าขายของที่ระลึกของชุมชน เพื่อรองรับ
นักท่องเที่ยว สร้างห้องน้ำ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ทำจุดชมวิวให้เป็นธรรมชาติมากขึ้น อยากมีมีคฤหาสน์
น้อยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม^{๑๓๙}

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติไทรทอง

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกัน
บริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี และแนะนำให้ปลูกต้นไม้พื้นบ้านเป็นหลัก ไม้ยืนต้น^{๑๔๐}

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ควรคงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละแห่งไว้ และตรวจสอบความเสื่อมสภาพ หากพบ
ความทรุดโทรม ควรแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการให้ปรับปรุงแก้ไขให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์
ต่อไป, ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับ

^{๑๓๔} นางสาวภาสุรีย์ โชคบำรุง, ปลัด อบต.ห้วยด้อน, สัมภาษณ์, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๕.และนาง
ศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๓๕} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๓๖} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, อ้างแล้ว.

^{๑๓๗} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๓๘} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, อ้างแล้ว.

^{๑๓๙} นายเด่น รัตนชัย, และคณะ, อ้างแล้ว.

^{๑๔๐} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, อ้างแล้ว.

นักท่องเที่ยวและส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว^{๑๔๑}

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

กรณีมีเส้นทางธรรมชาติอยู่แล้วและไม่ส่งผลกระทบการเดินทาง ควรให้เป็นทางธรรมชาติ จะเป็นการรักษาสีเขียวได้ระดับหนึ่ง เพราะถ้าทำเป็นถนน อาจจะต้องตัดต้นไม้ ซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติป่าไม้^{๑๔๒}

ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ควรรณรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะอยู่ในที่โล่งแจ้ง สามารถใช้พลังงานแสงอาทิตย์ได้ดี และสำคัญลดค่าใช้จ่าย ลดมลภาวะสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง^{๑๔๓} ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น^{๑๔๔}

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการบริหารจัดการที่เกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ลดค่าธรรมเนียมการเข้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, ตั้งศูนย์ให้ชาวบ้านให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแทนของบ้านตนเอง^{๑๔๕}

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

-ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้าน

^{๑๔๑} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

^{๑๔๒} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๔๓} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๔๔} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๔๕} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, อ้างแล้ว.

เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม^{๑๔๖} ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมให้มากกว่าเดิม^{๑๔๗} อบรบชาวบ้านให้เข้าใจ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ให้ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกันเป็นเจ้าของร่วมกัน^{๑๔๘}

สรุปสิ่งที่ต้องการพัฒนาเพิ่มของบริหาร ได้แก่ อยากให้พัฒนาฟื้นฟูแหล่งพื้นที่ด้วยการปลูกป่าเสริม อยากให้ลดค่าเช่าค่าธรรมเนียมลดลง อยากให้มีแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค มีไฟฟ้า มีห้องน้ำและมีสัญญาณโทรศัพท์อย่างเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว อยากให้เพิ่มเติมศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำศูนย์^{๑๔๙}

๔. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

- ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

- ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

-อยากให้มีกั้นหลุมบ่อไฟฟ้า อยู่รอบนอกของแหล่งท่องเที่ยว อยากให้มีการสนับสนุนและจัดให้มีมัคคุเทศก์น้อย เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนกล้าแสดงออก และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รักธรรมชาติ

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

-ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

-อยากให้มีรถรางไฟฟ้า เพื่อความสะดวกในการสัญจรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

-ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น

^{๑๔๖} นางศุภณัฐ สุกัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๔๗} นายปรามชัย ศรีหาโคตร, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังน้ำเขียว หมู่ ๑๐, สัมภาษณ์, ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕

^{๑๔๘} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, อ้างแล้ว.

^{๑๔๙} นายชม มาแดง, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

-อยากให้มีการแบ่งโซนที่พัก โซนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีเส้นทางจักรยาน และจัดให้มีสะพานลอยฟ้า

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

-ควรมีการบริหารจัดการที่เกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน

-อยากให้เพิ่มเติมศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำศูนย์

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

-ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

-อยากปรับแต่งเรื่องถนน คุณค่าทางการดึงดูดก็คือสถานที่จุดชมวิวยอดเยี่ยมผืนดินและลานหินงามต้องปรับปรุงเพิ่มเติมความสะดวก อยากให้มีจัดบริการเพิ่มเรื่องการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวคือมีรถรางให้เข้าชมได้อย่างทั่วถึง มีการบริหารจัดการเรื่องขยะได้ดีมาก^{๑๕๐}

-อยากให้พัฒนาพื้นที่ในแหล่งพื้นที่โดยรอบให้ดีขึ้น อยากให้มีกังหันลมปั่นไฟฟ้า อยู่รอบนอกของแหล่งท่องเที่ยว อยากให้มีการสนับสนุนและจัดให้มีมัคคุเทศก์น้อย เปิดโอกาสให้นักเรียนกล้าแสดงออก และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รักธรรมชาติ อยากให้มีรถรางไฟฟ้า เพื่อความสะดวกในการสัญจรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และอยากให้มีการแบ่งโซนที่พัก โซนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีเส้นทางจักรยาน และจัดให้มีสะพานลอยฟ้า อยากให้เพิ่มเติมศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำศูนย์ ^{๑๕๑}

อยากให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในด้านที่พัก ร้านอาหาร การต้อนรับนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมให้การอบรมเรื่องที่พัก อาหาร ต้นไม้ สินค้าต่างๆกับคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง^{๑๕๒}

จึงสรุปแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยหาต้นไม้มาปลูกเพิ่มเติม หรือควรปล่อยให้พื้นที่มีต้นไม้เพิ่มมากขึ้น จัดกิจกรรมความรู้การรักษารักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในแหล่งท่องเที่ยวและในภาคส่วนอื่นๆในพื้นที่ใกล้เคียง

๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

^{๑๕๐} นายอนุวัฒน์ ชำนาญกิจ, ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม, สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

^{๑๕๑} นายศุภฤกษ์ ฐานเจริญ, รองปลัด อบต.บ้านไร่, สัมภาษณ์,

^{๑๕๒} นายอวิ๋ ยันจตุรัส, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไร่พัฒนา ม.๑๑ ต.บ้านไร่, สัมภาษณ์,

ควรเพิ่มจุดชมวิวทิวทัศน์ในลักษณะอื่นๆ ที่แปลกตา เพิ่มจุดพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญแก่ชุมชนให้มาร่วมกันรักษาและสร้างคุณค่า สร้างจุดเด่นหรือจุดมุ่งเน้นของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกคนได้ตระหนักหรือเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ก็สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้วย

๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ควรรักษาความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม ร่มรื่นตลอดระยะทาง มีการติดตั้งป้ายชี้แนะ แนะนำ หรือป้ายเตือนเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวที่เหมาะสม พยายามลดสิ่งปลูกสร้างที่ไม่จำเป็นต่อธรรมชาติ ควรจัดให้มีรถรางหรือรถขนส่งสาธารณะเพื่อบริการระหว่างลานจอดรถไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ควรพยายามรณรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายของแหล่งท่องเที่ยว พยายามใช้พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดมลภาวะ สิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น และควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการพัฒนาใน ๒ ส่วน คือ ๑) ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่คอยบริการด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว ๒) ด้านการสร้างชุมชนสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติ โดยให้มีกลุ่มจิตอาสาป้องกันไฟป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติและบริเวณชุมชนที่อยู่ติดกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกัน โดยอาจตั้งศูนย์การเรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามา มีบทบาทให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนธรรมชาติมากขึ้น และยังคงส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

๕. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของศาลเจ้าพ่อพญาแล

-อยากใหัรวบรวมเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทุกที่ จำลองให้เห็นคร่าวๆ ก่อนจะไปดูของจริง

-อยากให้มีที่พักใกล้ๆ สถานที่ท่องเที่ยว เพราะที่เที่ยวแต่ละที่อยู่ไกลกันเกินไป

-อยากใหัรวบรวมเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทุกที่ จำลองให้เห็นคร่าว ๆ ก่อนจะไปดูของจริง อยากให้มีที่พักใกล้ๆ สถานที่ท่องเที่ยว เพราะที่เที่ยวแต่ละที่อยู่ไกลกันเกินไป^{๑๕๓}

-ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี

-ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว^{๑๕๔}

- ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

-ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น

-ควรมีการบริหารจัดการที่เกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน

-ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

-ควรมีกิจกรรมส่งเสริมตัวแหล่งวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง.. ซึ่งการจัดกิจกรรมเหล่านั้นจะเป็นเสริมบารมีของแหล่งวัฒนธรรมนั้นๆ และในขณะเดียวกันการจัดกิจกรรม จะเป็นการดึงดูดผู้เลื่อมใสศรัทธาและนักท่องเที่ยวให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น^{๑๕๕}

-ทุกแห่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่จะมีติดขัดหรือไม่เพียงพอกรณีในช่วงนั้นมีกิจกรรมท้องถิ่นมีจำนวนจำกัด มีไม่สะอาดบ้าง บางครั้งการใช้ไฟฟ้าอาจไม่เพียงพอ ควรเตรียมการเพิ่มเติมสำรองไว้

^{๑๕๓} ผศ.ดร.सानนท์ ด้านภักดี, ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าพ่อพญาแล, สัมภาษณ์, ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๔} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

^{๑๕๕} นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

๖. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของปรางค์

-สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้สวยงาม สะอาด น่าชม

-ต้องปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ช่วยกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

-ต้องมีรถสาธารณะคอยบริการนักท่องเที่ยว

-มีโบว์ลาร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และรูปภาพสวยงามต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้อ่าน และชม

-จัดกิจกรรมให้บ่อยขึ้น เพื่อให้คนชุมชนมีส่วนร่วม

-อยากให้มีป้ายบอกทางให้ชัดเจนและตั้งจุดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

-อยากให้มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน

-ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี

-ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

-ควรมีการบริหารจัดการที่เกิดจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน

-ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

-แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตั้งศูนย์ให้ชาวบ้าน ให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนของบ้านตนเอง

-แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขาดการประชาสัมพันธ์

-ให้ติดป้ายชี้บอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมให้เพียงพอ

๗. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของภู่พระ (พระเจ้าองค์ตื้อ)

-สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้สวยงาม สะอาด น่าชม รักษาองค์เดิมธรรมชาติเป็นหลัก

-มีป้ายอธิบายประวัติคุณค่าของภู่พระ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

-เพิ่มป้ายบอกทางอีกมากขึ้น – ระยะทางไกล

-สร้างร้านบริการน้ำดื่ม ขายกาแฟ ชุมนั่งอ่าน สร้างศาลานั่งปฏิบัติธรรม

-อาสาสมัครจิตอาสา มาคอยบริการนักท่องเที่ยวในวันหยุด และเทศกาลต่างๆ

- ร่วมเป็นคณะกรรมการดูแลรักษาภูพระและให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นประจำ
- ต้องปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ช่วยกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า
- มีโบชัวร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และรูปภาพสวยงามต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและชม
- จัดกิจกรรมให้บ่อยขึ้น เพื่อให้คนชุมชนมีส่วนร่วม
- ป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวโดยรวมป้ายยังมีจำนวนน้อย นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน เพราะไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน^{๑๕๖}
- ตั้งคณะกรรมการในชุมชนให้เปลี่ยนเวรบริการนักท่องเที่ยว โดยชวนคนในชุมชนมาเป็นคณะกรรมการบริการนักท่องเที่ยว
- ตั้งศูนย์ให้เจ้าบ้าน ให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนของบ้านตนเอง
- อบรมชาวบ้านให้เข้าใจชาวบ้านมีส่วนร่วม อยากให้ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแต่ของเจ้าหน้าที่^{๑๕๗}
- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขาดความใส่ใจ ขาดการทำนุบำรุง ไม่ค่อยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ทางราชการ วัฒนธรรมจังหวัดต้องเผยแพร่มากกว่านี้
- ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี
- ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ^{๑๕๘}
- ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

^{๑๕๖} นางวราภรณ์ อินทุโส, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนาฯ,สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๗} นายสุทธิ เหล่าฤทธิ, ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิ, สัมภาษณ์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๘} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักปลัดฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕.และนางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

-ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม^{๑๕๙}

๘. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี/หลักเสมานินทราย

-จะสร้างกำแพงวัดใหม่ให้มีความสวยงาม พัฒนาจัดระเบียบภายในวัดปลูกต้นไม้ ปลูกไม้ดอก^{๑๖๐} อยากให้มีการประดับประดาสถานที่โดยการปลูกต้นไม้ดอก ปรับปรุงทัศนียภาพรอบวัด^{๑๖๑} ปรับให้ภูมิทัศน์รอบวัดสวยงามน่าเที่ยว อยากได้กำแพงรอบๆ วัด สร้างเจดีย์ ป้ายบอกทาง ห้องน้ำเพิ่ม”^{๑๖๒} และให้มีการบริหารจัดการระบบป้องกันน้ำเสียในชุมชน

-ควรมีการสร้างเจดีย์หรือมณฑปใหญ่ไว้ประดิษฐานหลวงพ่อใหญ่กลางสระน้ำใหญ่ อย่างสง่างาม มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีโครงการที่จะหล่อองค์หลวงพ่อใหญ่จำลอง เป็นองค์ใหญ่ไว้บูชา ในอนาคตอันใกล้นี้ และนอกสถานที่ ควรจัดกิจกรรมเสริมในแต่ละชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น^{๑๖๓}

-ควรทำป้ายบอกทางให้เด่นชัด ชัดเจน และป้ายชี้เส้นทาง เพิ่มเติมอีกและติดตั้งโคมไฟส่องสว่างตามเส้นทางในการเดินทางเข้าถึงวัด(จากตลาดถึงวัดคอนสวรรค์)

-มีจุดบริการน้ำดื่มเป็นประจำ สร้างห้องน้ำห้องสุขาเพิ่มเติมอีกให้เพียงพอ ติดป้ายชี้บอกจุดสำคัญๆ เพิ่มเติมให้เพียงพอ ติดป้ายชี้แจ้งกฎ ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนภายในวัดหรือภายนอกวัดก่อนเข้าเขตวัดเพิ่มเติม

ควรตั้งกรรมการผลัดเปลี่ยนดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ช่วยกันปกป้องและดูแลรักษาเป็นชุด ๆ แบบผัดเป็นวาระละกี่วันเป็นต้น และมีผลงานของ อบต. ช่วยจัดเก็บขยะภายในแหล่งท่องเที่ยว ติดป้ายบอกทางเข้า-ออก ตามจุดสำคัญเพิ่มเติมอีก และทุกส่วนงานเข้า อบต. วัด ชุมชนนำโดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและโรงเรียนร่วมกันทำเป็นประจำให้เป็นแบบยั่งยืนมั่นคงตลอดปี ทุกปี

-จัดประชุม/อบรมให้ความรู้ให้เข้าใจตระหนักถึงคุณค่าของหลวงพ่อ หลวงพ่อดาแดง และหลักเสมานิน อันล้ำค่า คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ประสานกับคนรุ่นก่อนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมดูแลรักษาด้วยจิตอาสาเป็นแหล่งสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณีของ

^{๑๕๙} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, และ นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๖๐} พระอธิการบุญรัตน์ นิลวนโณ, อ้างแล้ว. สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๖๑} นายโอภาส ก้ามกาง, ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๒} นายชัยยุทธ จันทกุล, กำนันตำบลคอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๖๓} นางจินตนา ทัดมาลา, ส.อบต.คอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๖ มี.ค.๒๕๖๕

อำเภอกอนสวรรค์ ให้มากๆ อย่างเป็นทางการ และต้องการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ^{๑๖๔}

๙. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของพระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุ รัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ

- ปลูกต้นไม้ ปรับทิวทัศน์สภาพแวดล้อม
 - ในอนาคตจะสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่บนเนินเขาติดกับพระธาตุ
 - ขยายถนนและลาดยางเพิ่ม
 - สร้างห้องน้ำเพิ่มแก่นักท่องเที่ยว
 - ตั้งคณะกรรมการในชุมชนให้เปลี่ยนเวรบริการนักท่องเที่ยว
 - ชวนคนในชุมชนมาเป็นคณะกรรมการบริการนักท่องเที่ยว
 - ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี
 - ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว^{๑๖๕}
 - ควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
 - แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ค่อยมี ขาดป้าย ขาดข้อมูล
 - มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดทิศทางการพัฒนาที่ดี
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบางแห่งมีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่บดบังและทำลายทัศนียภาพทางธรรมชาติ
- ชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยวทรงคุณค่าและน่าสนใจมากมาย แต่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^{๑๖๖}
 - แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ในชัยภูมิ มีสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างน้อย ไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว อาทิ ห้องสุขา การบริการฉุกเฉิน^{๑๖๗}

^{๑๖๔} นางจินตนา ทัดมาลา, อ้างแล้ว.

^{๑๖๕} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๖๖} นางสาวสุรียา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

^{๑๖๗} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, รองนายกเทศมนตรีเมืองชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๑๐. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติ
ไทย (เรือหงส์) วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

- ควรมีที่พักพักผ่อนให้มาโดยรอบบริเวณ และ ปรับภูมิทัศน์ให้สวยงามขึ้น
- ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำและควรจัดให้มีป้ายตามจุดสำคัญต่างๆ
- จัดกิจกรรมให้บ่อยขึ้น แสดงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- มีความหมายสื่อถึงชีวิต บาป บุญ คุณ โทษ
- มีที่พักผ่อนหย่อนใจ ร่มรื่น กว้างขวาง
- ต้องปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ช่วยกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า
- ควรทำโบชัวร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และรูปภาพสวยงามต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและชม
- จัดกิจกรรมให้บ่อยขึ้นเพื่อให้คนชุมชนมีส่วนร่วม
- ควรเพิ่มพื้นที่สีเขียวมากขึ้น
- เพิ่มสิ่งสักการบูชา เพื่อดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว
- จัดให้มีสินค้าของที่ระลึกจำหน่ายในราคาไม่แพงจนเกินไป
- ควรให้ประชาชนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยว
- ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี
- ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว^{๑๖๘}
- ควรพัฒนาเรื่องความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ค่อยมี ขาดป้าย ขาดข้อมูล
- มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดทิศทางการพัฒนาที่ดี
- แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่บดบังและทำลายทัศนียภาพทางธรรมชาติ
- ชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยวทรงคุณค่าและน่าสนใจมากมาย แต่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^{๑๖๙}

^{๑๖๘} นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, อ้างแล้ว.

^{๑๖๙} นางสาวสุริยา สุระเสียง, อ้างแล้ว.

-แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ในชัยภูมิ มีสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างน้อย ไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว อาทิ ห้องสุขา การบริการฉุกเฉิน^{๑๗๐}

-การบริหารจัดการเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวของรัฐที่มีการบริหารจัดการค่อนข้างดี แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเกือบทุกแห่งในชัยภูมิ มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย.

๑๑. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเง็ก)

- เพิ่มจุดทิ้งขยะให้เพียงพอและจัดระบบกำจัดขยะ
- บูรณะซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ให้ใช้งานได้ดีขึ้น
- ตั้งคณะกรรมการในชุมชนให้เปลี่ยนเวรบริการนักท่องเที่ยว
- การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดทิศทางการพัฒนาที่ดี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบางแห่งมีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่บดบังและทำลายทัศนียภาพทางธรรมชาติ
- ชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและน่าสนใจมากมาย แต่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเกือบทุกแห่งในชัยภูมิ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย.
- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ขาดการประชาสัมพันธ์
- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตั้งศูนย์ให้ชาวบ้าน ให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนของบ้านตนเอง
- อบรมชาวบ้านให้เข้าใจมีส่วนร่วม ให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน
- อยากให้เผยแพร่งานวิชาการงานวิจัยด้านนี้ให้มากกว่านี้ และงบประมาณมากกว่านี้
- ควรให้ความใส่ใจมุ่งเน้นบริหารสถานที่ให้มาก
- ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเกิดความตระหนักในการร่วมมือกันบริหารให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดี
- ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

^{๑๗๐} นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, อ้างแล้ว..

จึงสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ควรรักษาสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวให้รวมรื่น เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งศรัทธาของประชาชนที่มากราบไหว้

๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ควรพัฒนาและมุ่งเน้นไปที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งเที่ยวนั้นๆ โดยมีการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในให้เหมาะสม จัดทำประวัติเพื่อเป็นองค์ความรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญ

๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทางหลวงชนบทได้พัฒนาเส้นทาง ติดตั้งป้ายชี้แนะ แนะนำ หรือป้ายเตือนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในทุกๆพื้นที่

๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น ไฟฟ้าส่องสว่าง ลานจอดรถ การจัดทางเดินภายในเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึกที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว

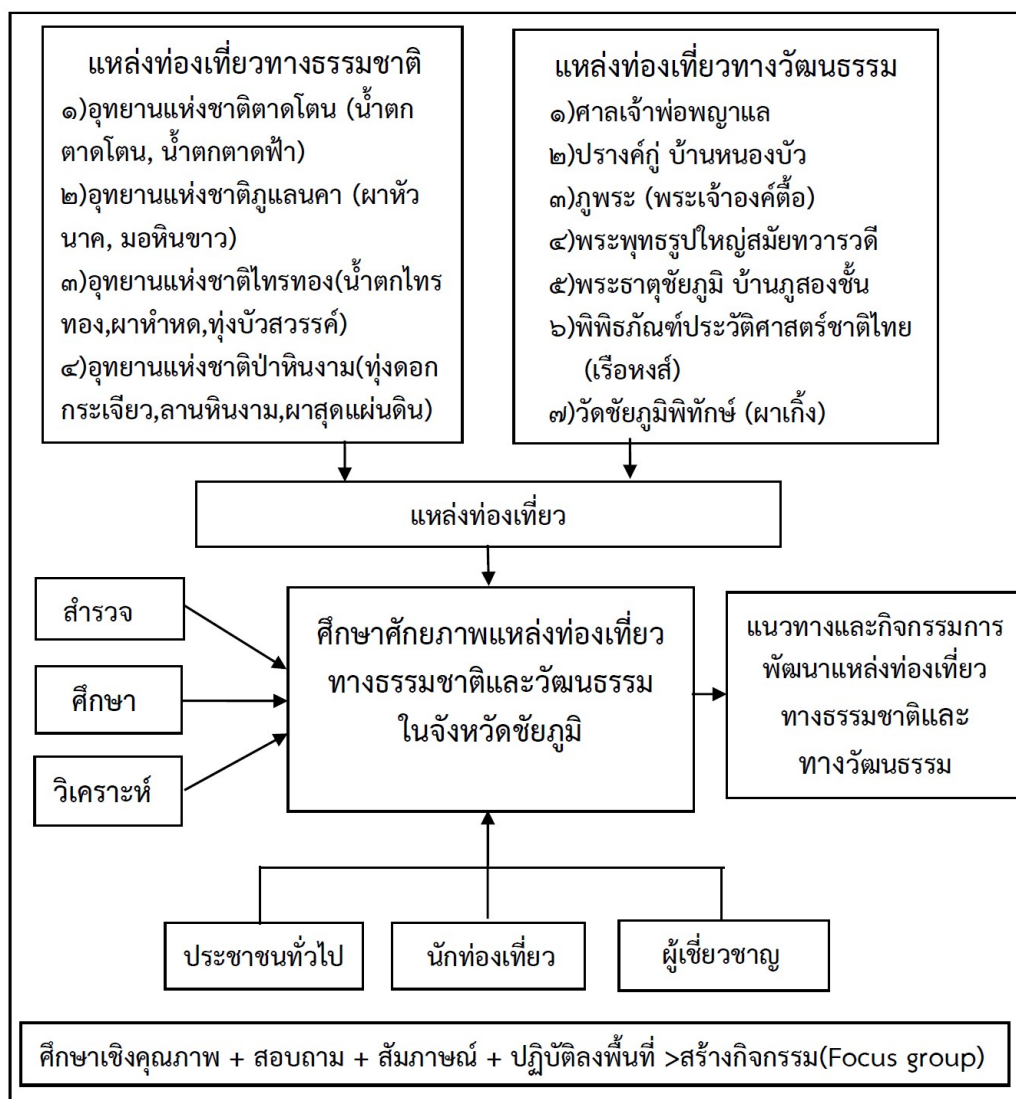
๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการวางระบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว มีบุคลากร มีมีคฤศก์ที่คอยให้ความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาช่วยเหลือหรือร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดร่มรื่น และร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความก้าวหน้าและเหมาะสม พร้อมทั้งจะรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ ๔.๙๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รวบรวมและศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) หนังสือ บทความ เอกสารวิชาการ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสำรวจพื้นที่ การประเมิน การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การแจกแบบสอบถาม โดยท่านผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้และที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

แหล่งท่องเที่ยวที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพเพื่อการพัฒนา ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาคลี (น้ำตก) ๒) อุทยานแห่งชาติภูแลนคา (ผาห้วยน้ำ, มอหินขาว) ๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง (ผาหัด-ทุ่งบัวสวรรค์) ๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม (ทุ่งดอกกระเจียว-ลานหินงาม-ผาสุดแผ่นดิน) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ๒) ปราสาทภู ๓) ภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) ๔) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี ๕) พระธาตุชัยภูมิ ๖) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) ๗) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง)

พบว่าในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวส่วนมากจะมีวิธีการสร้างศักยภาพคล้ายๆ กัน คือ ในทุกแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ทุกแห่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่จอดรถ บรรายากาคร่มริ้น มีการติดตั้งป้าย สัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม แต่ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและต้องมึงบประมาณ ในการเพิ่มศักยภาพพร้อมทั้งเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการท่องเที่ยว ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนให้มีการผลิตภัณฑของข้าวและนำมาวางขายให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝากยังมีน้อย การจัดกิจกรรมในพื้นที่การท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังมีไม่มาก ส่วนมากจะปล่อยให้ นักท่องเที่ยวจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง เจ้าหน้าที่มีเพียงดูแลความเรียบร้อยต่างๆ เท่านั้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ และ ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ๑) ผู้นำท้องถิ่นผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ๒) ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้ ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ๓) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ๔) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๕) นักธุรกิจและนักท่องเที่ยว จำนวน ๕๐ คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการอธิบายผลเชิงพรรณนา แสดงผลตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ สรุปผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้

๕.๑.๑ การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๑ แห่ง ประกอบด้วย

๑) อุทยานแห่งชาติตาดโตน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านตาดโตน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ คือ “น้ำตกตาดโตน” และยังมีแหล่งน้ำตกอื่นๆ ได้แก่ “น้ำตกตาดฟ้า” “น้ำตกผาเอียง” ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง อุทยานแห่งชาติตาด

โตนมีพื้นที่อยู่บริเวณเทือกเขาภูแล่นคามีพื้นที่ขนาดกว้างขวาง และมีน้ำไหลผ่านตลอดปี ซึ่งอุทยานแห่งชาติตาโตนได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเปิดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป เหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและการพักผ่อนหย่อนใจ มีกิจกรรมการเล่นน้ำตก และกิจกรรมการศึกษาเส้นทางทางธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทั้งในด้านอาหาร ที่พักผ่อน ซึ่งมีความสะดวกและปลอดภัย

๒) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านหัน ตำบลสระโพนทอง ตำบลโนนกกอก ตำบลชัยสืทอง ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์, ตำบลกุดชุมแสง ตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง, ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ, ตำบลภูแล่นคา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สภาพป่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่น่าสนใจ จุดชมวิวในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บริเวณทิวผา ริมเทือกเขาภูแล่นคา โดยมีพื้นที่เปิดให้บริการใน ๒ ส่วน ได้แก่ บริเวณพื้นที่ตั้งสำนักงานอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา และพื้นที่ชมวิบริเวณผาห้วยนาคบทเทือกเขาภูแล่นคาค้านบน สำหรับกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติภูแล่นคาได้เปิดให้บริการได้แก่ บริการพื้นที่สำหรับชมวิบทิวทัศน์ บริเวณอุทยานแห่งชาติ ชมหินตามธรรมชาติที่มีลักษณะต่างๆ เช่น หินปราสาท หินประตูโขลง และหมู่หินที่มีลักษณะต่างๆกัน บริการพื้นที่สำหรับกางเต็นท์เพื่อพักค้างให้กับนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ “มอหินขาว” เป็นพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ร่อนผวกไห้อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหินขนาดใหญ่ที่มีจุดเด่นสง่างามท่ามกลางธรรมชาติอันได้สมญาว่า “สโตนเฮนจ์เมืองไทย” ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาที่ชมกันเป็นจำนวนมาก

๓) อุทยานแห่งชาติไทรทอง สำนักงานอุทยานตั้งอยู่ในเขตตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่ตำบลท่าใหญ่ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง ตำบลบ้านเจียง ตำบลเจาทอง ตำบลวังทอง อำเภอภักดีชุมพล ตำบลห้วยแย้ ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว และตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๙๙,๓๗๕ ไร่ หรือ ๓๑๙ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงามและอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา เป็นผืนป่าบนเทือกเขาพังเหย เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของลำห้วยโป่งขุนเพชร ลำห้วยเชียงทา ลำห้วยแย้ ลำห้วยยาง ลำน้ำเจา ลำน้ำเจียง ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำชี สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ น้ำตกไทรทอง, จุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย, ผาท่าผาด, ผาพ่อเมือง และทุ่งบัวสวรรค์ (ดอกกระเจียว) ซึ่งกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำตกไทรทอง กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติทุ่งดอกบัวสวรรค์ตามเส้นทางธรรมชาติ และกิจกรรมชมวิบทิวทัศน์บริเวณพื้นที่ยอดเขา และบริเวณหน้าผาต่างๆ

๔) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม สำนักงานอุทยานตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ ๖๒,๔๓๗.๕๐ ไร่ หรือ ๙๙.๙ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอสถิต และอำเภอชัยใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพป่าสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของลุ่มน้ำชีและแม่น้ำป่าสัก สภาพพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เป็นพื้นที่เตรียมจัดตั้งที่มีความโดดเด่นทางธรณีวิทยา มีลานหินที่มีรูปลักษณ์สวยงามแปลกตา มีดอกกระเจียวซึ่งพันธุ์ไม้ล้มลุกประจำถิ่น ที่มีดอกสีชมพูอมม่วงชูดอกสะพรั่งในช่วงต้นฤดูฝน มีน้ำตกที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ ลานหินงามเขาพนมโตม ผาสุดแผ่นดิน มีจุดชมวิวน้ำผาหุบทะเลหมอก พุ่มดอกกระเจียว กระเจียวจะออกดอกงามสะพรั่ง และน้ำตกเทพพนา

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้ง ๔ แห่งนี้ มุ่งเน้นการท่องเที่ยวในลักษณะการชื่นชมบรรยากาศตามฤดูกาลและในเวลาเช้า การชมวิทัศน์ทางธรรมชาติ การเดินชมเส้นทางทางธรรมชาติที่สวยงาม กิจกรรมการเล่นน้ำตก และกิจกรรมการพักผ่อนในพื้นที่กลางแจ้ง (กางเต็นท์) ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกรักดื่มด่ำและใกล้ชิดกับธรรมชาติให้มากที่สุด

๕) ศาลเจ้าพ่อพญาแล ตั้งอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะหนองปลาเฒ่า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

เจ้าพ่อพญาแล หรือ พระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรกของชาวชัยภูมิ ซึ่งได้อพยพมาจากนครเวียงจันทน์ เดิมเคยรับราชการเป็นที่เลี้ยงราชบุตรในเจ้าอนุวงศ์ แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ซึ่งขณะนั้นเป็นประเทศราชของราชอาณาจักรสยาม ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๖๐ แต่เดิมนั้น พญาแลได้ทำหน้าที่ในการส่งส่วยภาษีให้แก่เจ้าอนุวงศ์ แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ แล้วขอจัดตั้งเป็นเมือง จึงได้รับการตั้งชื่อว่า “เมืองชัยภูมิ” และได้รับการเลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นไป “พระภักดีชุมพล” ทว่าต่อมาพระภักดีชุมพลได้ขอเอาเมืองชัยภูมิไปขึ้นตรงต่อเมืองนครราชสีมา และส่งส่วยภาษีโดยตรงให้แก่กรุงเทพมหานคร หรือ ราชอาณาจักรสยามแทน โดยไม่ขึ้นแก่เจ้าอนุวงศ์ แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์อีกต่อไป ด้วยเห็นว่าอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ก็เป็นประเทศราชของราชอาณาจักรสยามอยู่แล้ว และต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๓) จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านหลวงเป็นเมืองชัยภูมิ และแต่งตั้งพระภักดีชุมพล (แล) เป็นพระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก จึงสร้างความไม่พอใจแก่เจ้าอนุวงศ์ แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์เป็นอย่างมาก

ในปี พ.ศ. ๒๓๖๙ เจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ ได้ก่อการกบฏต่อราชอาณาจักรสยามเพื่อต้องการแยกตัวเป็นเอกราช โดยยกทัพเข้าตีเมืองนครราชสีมา แต่เมื่อเห็นว่าจะทำการได้ไม่ตลอด จึงพยายามกวาดต้อนครัวเรือน กลับไปยังเวียงจันทน์ พระยาภักดีชุมพล หรือ พญาแล ได้ยกทัพไปสมทบกับคุณหญิงโมและครัวเรือนชาวเมืองนครราชสีมา เจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์จึงเกิดความแค้นที่พระยาภักดีชุมพลไม่ยอมให้ความร่วมมือกับฝ่ายตน

ข้าวยังยกทัพมาช่วยฝ่ายไทย จึงย้อนกลับมาเมืองชัยภูมิจับตัวพระยาภักดีชุมพล (แล) ประหารชีวิต ที่บริเวณใต้ต้นมะขามใหญ่ริมหนองปลาเฒ่า

การเสียชีวิตของพระยาภักดีชุมพล (แล) เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ชาวเมืองชัยภูมิจดจำ และระลึกถึงว่าเป็นวีรกรรมครั้งสำคัญของท่าน ต่อมาชาวเมืองชัยภูมิ จึงเรียกขานท่านด้วยความเคารพว่า "เจ้าพ่อพญาแล" และได้มีการสร้างศาลไว้ตรงสถานที่ที่พระยาภักดีชุมพล (แล) ถูกประหารชีวิต ที่บ้านหนองปลาเฒ่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๙ มีศาลสร้างด้วยไม้ตั้งอยู่ใต้ต้นมะขาม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ทางราชการและชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลพระยาภักดีชุมพลขึ้นใหม่ ได้ประดิษฐานรูปหล่อของท่านไว้ภายใน ให้ชื่อว่า "ศาลพระยาภักดีชุมพล (แล)" เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวเมืองชัยภูมิ และจัดให้มีงานสักการะเจ้าพ่อพญาแลทุกปี โดยเริ่มจากวันพุธแรกของเดือน ๖ เป็นเวลา ๗ วัน เรียกว่า "งานเทศกาลบุญเดือนหก ระลึกถึงความดีของเจ้าพ่อพญาแล" ถือเป็นงานใหญ่ประจำปีของชาวชัยภูมิ นอกจากนี้ ทางราชการร่วมกับพ่อค้าและประชาชนชาวชัยภูมิ สร้างอนุสาวรีย์ของพระยาภักดีชุมพล (แล) ประดิษฐานอยู่ตรงวงเวียนศูนย์ราชการ กลางเมืองเมืองชัยภูมิปัจจุบัน

ศาลเจ้าพ่อพญาแลนี้ นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่สำคัญเพราะเป็นสถานที่ที่ประชาชนทั่วไปนิยมเข้ามาเพื่อกราบสักการะพระยาภักดีชุมพล (แล) หรือ เจ้าพ่อพญาแล ด้วยความเคารพในฐานะเป็นเจ้าเมืองคนแรกของชัยภูมิ เป็นบุคคลผู้กล้าหาญในการปกป้องบ้านเมือง และมีความผูกพันกับชาวจังหวัดชัยภูมิอย่างช้านาน อีกทั้งยังเป็นที่เคารพสักการะของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป โดยจะเห็นได้จากการจัดงานเพื่อสดุดีความกล้าหาญให้แก่ท่านเป็นประจำทุกปี

๖) ปรางค์กู๋ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ภายในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่สำคัญ “ปรางค์กู๋” จัดเป็นโบราณสถานที่สำคัญ มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ และยังเป็นທີ່เคารพของคนในจังหวัดชัยภูมิ ปรางค์กู๋ไม่ได้มีขนาดใหญ่โตมากนัก แต่มีความงดงามด้วยสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอม เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาล (โรงพยาบาล) ในสมัยก่อน คำว่า “ปรางค์กู๋” นั้น เป็นชื่อเรียกของกลุ่มอาคารที่มีแผนผังและลักษณะแบบเดียวกันกับอาคารที่ เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาลที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗

๗) ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) อยู่ที่วัดศิลาอาสน์ หมู่ ๖ บ้านนาไค้เขา ถนนชัยภูมิ-ภูเขียว ตำบลนาเลียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ภูพระเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูแล่นคา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ จัดเป็นแหล่งโบราณคดีประเภทประติมากรรมภาพสลักหิน มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ปรากฏอยู่บนยอดเขาที่ชื่อว่า “ภูพระ” โดยเป็นภาพนูนสูงบนเพิงหินรูปดอกเห็ด ๒ เพิง คือ เพิงหินแรกสลักเป็นภาพนูนพระพุทธรูปปางประทับนั่งขัดสมาธิเพชรรอบโคนหิน จำนวน ๘ องค์ เพิงหินที่สองสลักเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีขนาด

ใหญ่มีหน้าตักกว้าง ๕ ฟุต สูง ๗ ฟุต เป็นศิลปะแบบอุทธรหรือสมัยลพบุรี ซึ่งเชื่อว่าเป็นฝีมือของช่างพื้นเมือง ในทุกปี จะมีประชาชนเดินทางมาจากทั่วทุกสารทิศเพื่อประกอบพิธีกรรมล่ำผีฟ้า ซึ่งเป็นพิธีกรรมการบวงสรวงต่อพระเจ้าองค์ตื้อ ปีละ ๒ ครั้ง คือ ในช่วงบุญเดือน ๓ (ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓) และบุญเดือน ๕ (ขึ้น ๑๓-๑๕ ค่ำ เดือน ๕) นอกจากนั้น ยังจัดว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชมและได้กราบไหว้สักการะได้ตลอดเวลา

๘) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานหลักเสมาโบราณ ตั้งอยู่ที่วัดคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นพระพุทธรูปหินทรายโบราณขนาดใหญ่สร้างในสมัยทวารวดี สูงประมาณ ๓ เมตร ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อใหญ่” แต่เดิมนั้น ชาวบ้านได้มีการขุดพบแหล่งโบราณสถานโนนภูเป็นโบราณสถานที่น่าสนใจว่าเป็นโบสถ์เก่า เพราะมีการขุดพบใบเสมาและของเก่าสมัยทวารวดีจำนวนมาก ประชาชนจึงนำองค์พระพุทธรูปใหญ่มาตั้งสำหรับเป็นที่กราบไหว้บูชาสักการะโดยสร้างวิหารครอบไว้ ในขณะเดียวกันก็นำเอาใบเสมาที่ขุดค้นได้นั้นมาสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถานหลักเสมาโบราณเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สำหรับพื้นที่แหล่งโบราณสถานโนนภูนั้นอันเป็นสถานที่ตั้งของใบเสมาโบราณนี้สันนิษฐานกันว่า เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งคือ “เมืองกาหลง” สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เจ้าเมืองชื่อว่า “พระยาขุนหาญ” อพยพผู้คนมาจากเมืองราชสีมากับพระยาขอมผู้พี่ พระยาขอมได้สร้างเมืองราชสีมาขึ้นในยุคนั้น เมืองที่สร้างนั้นอยู่ทางทิศใต้ของลำตะคลองซึ่งยังปรากฏหลักฐานให้เห็นอยู่ ส่วนพระยาขุนหาญนั้นก็แบ่งไพร่พลและชาวบ้านขึ้นเหนือ ได้เข้ามาพบภูมิประเทศและความอุดมสมบูรณ์ของเมืองคอนสวรรค์ในปัจจุบันเข้าก็พอใจ จึงได้หยุดยังสร้างเมืองขึ้นและให้ชื่อว่า “เมืองกาหลง” เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยนั้น ดังจะเห็นได้จากฝีมือช่างในการแกะสลักหินทรายเรื่องราวต่างๆ ในพุทธประวัติ ต่อมา นครกาหลงก็ถึงกาลเสื่อมสลายลงไป เมื่อถึงยุคที่ขอมเสื่อมอำนาจลงและถูกทิ้งร้างให้ร้างร่อยแต่นั้นมา

๙) พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตั้งอยู่ที่บ้านภูสองชั้น ตำบลเก่าเย่าดี อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “อรุณธรรมสถาน” เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมในการดำรงชีพของพระธรรมสิริชัย เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร รูปที่ ๑๓ ดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ บนเนื้อที่กว่า ๒๐๐ ไร่ โดยพระศากยปุตติวงศ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามสืบทอดเจตนารมณ์ของพระอุปัชฌาย์ไว้ที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมเนื่องจากว่าเป็นสถานที่สงบ บรรยากาศร่มรื่น และเต็มไปด้วยธรรมชาติรวมถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงาม และศาสนสถานที่สำคัญคือ พระธาตุชัยภูมิ หรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตั้งเด่นสง่าอยู่ภายในอรุณธรรมสถาน

พระธาตุชัยภูมิ มีลักษณะเป็นเจดีย์ที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้างกับล้านนา องค์พระธาตุสีขาวสูง ๒๑ เมตร มีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง ๔ ทิศ ส่วนยอดองค์พระเจดีย์หุ้มด้วยแผ่น

ทองจังโกและปิดด้วยทองคำเปลวตามแบบล้านนา งดงามโดดเด่นจากระยะไกล ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเงียบสงบบนยอดเขาช่องลม ที่มีทั้งวิวที่งดงาม ร่มรื่น และอากาศเย็นสบาย เหมาะกับการมาค้นหาความสงบในจิตใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน และผู้ที่สนใจในการปฏิบัติธรรม

๑๐) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) หรือ อุทยานการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยเฉลิมพระเกียรติ บ้านโนนเหล็ยม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่บนพื้นที่กว่า ๕๐ ไร่ สถานที่แห่งนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดความศรัทธาอย่างแรงกล้าของพระเดชพระคุณพระเทพภาวนาวิกรม วิ. ที่ได้นำชาวพุทธสร้างรูปหล่อของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษชายเก่ง หญิงกล้าทั้งหลายไว้ในเรือหงส์กลางสระน้ำใหญ่ เป็นสถานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษของชาติไทยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำและชายเก่ง หญิงกล้าผู้เสียสละเลือดเนื้อทำประโยชน์ให้กับแผ่นดิน รักษาปกป้องผืนแผ่นดินไทยให้อนุชนคนรุ่นหลังได้อยู่อาศัย เพื่อให้เกิดแหล่งการศึกษาเรียนรู้ และระลึกถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษของชาติไทย ให้เกิดความรักเทวชนกถึงคุณค่าความรักความสามัคคี ความรักแผ่นดินเกิด ความหวงแหนแผ่นดินไทย รักษาและเทิดทูลไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย ให้คงอยู่ยั่งยืนนาน และในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) ยังมีคำกลอนคติสอนใจ มีรูปปั้นปรีชาธรรมหลายประการ

๑๑) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูแล่นคา ติดหน้าผาเง็ก ซึ่งมีรูปร่างคล้ายดวงจันทร์ อยู่ในตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ อยู่ใกล้กับที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ภายในวัดชัยภูมิพิทักษ์ มี“พระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์” ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๒ โดยนายประมูล ศรัทธาพิทักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ในขณะนั้น ตั้งอยู่บริเวณผาเง็กเป็นพระพุทธรูปศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ขนาดสูงจากฐานถึงยอด ๑๔ ศอก (๗ เมตร) ก่ออิฐถือปูนหุ้มด้วยกระเบื้องโมเสกสีทองทั้งองค์ เป็นพระพุทธรูปยืนปางประทานพร เป็นที่บูชาสักการะสำหรับประชาชนชาวจังหวัดชัยภูมิและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น เป็นที่ชมวิวิวทัศน์จากหน้าผาเง็กไปยังพื้นที่ด้านล่างสุดหุบเขา

๕.๑.๒ การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย, ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว, ด้านเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง และด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ

๒) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า อุทยานแห่งชาติทั้ง ๔ แห่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาบโคตร มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔ ๒) อุทยานแห่งชาติไทยทอง มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๐.๗๑ ๓) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีศักยภาพ คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๑๔ และ ๔) อุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แห่งจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะพบว่า

(๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง ๔ แห่ง มีลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ มีสภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศ มีความสวยงาม และมีน้ำตกไหลตลอดทั้งปี มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวบ้างตามความเหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มความสวยงามภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างทางเดินให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสบาย ปลอดภัย และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างป้ายสื่อความหมายต่างๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้ เป็นจุดถ่ายภาพ เป็นต้น เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ในบางช่วงเวลาก็จะมีการปิดป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

(๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง ๔ แห่ง นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ มีคุณค่าและสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้พอสมควรดังนี้ คือ ๑) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ ให้มีสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะ เหมาะสมหรับพักผ่อนตามธรรมชาติ แต่ในบางครั้งอาจมีมลภาวะบ้าง คือ ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคมจะมีปัญหามลภาวะเกี่ยวกับการเผาป่า เผาใบไม้ ชากพืชต่างๆ เนื่องจากเป็นฤดูแล้ง ๒) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พยายามเสริมความอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับสภาพทางธรรมชาติ เช่น การสร้างทางเดิน ที่พัก เพื่อความสะดวกปลอดภัย และไม่ทำลายธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นการให้บริการกับนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม ๓) กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแต่ละแห่ง มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เช่น กิจกรรมเล่นน้ำ สำหรับอุทยานที่มีแหล่งน้ำ กิจกรรมเกี่ยวกับการเดินสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการพักค้างแรม กลางเต็นท์นอนสัมผัสบรรยากาศทางธรรมชาติ กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ สำหรับอุทยานที่มีพื้นที่มีลักษณะเป็นภูเขา หน้าผาสูง โดยจัดสถานที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก กิจกรรมเดินชมพื้นที่ทางธรณีวิทยาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ลาน

หินงาม ผาห้าตั้ง ผาห้าหด ลานประตู่โขง เป็นต้น และในบางพื้นที่ก็จัดให้มีกิจกรรมดูทะเลหมอก ซึ่งอยู่ในพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล ในช่วงเวลาฤดูหนาว และ ๔) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง ๔ แห่ง มีผู้ดูแลรับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไว้ได้อย่างเหมาะสม

(๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า ๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีถนนสำหรับเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดี สะดวก และปลอดภัย ตั้งแต่ทางเข้าตลอดจนถึงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว บางจุดอาจเป็นถนนคอนกรีต และจะเป็นถนนลูกรังในส่วนที่เป็นเส้นทางเดินชมธรรมชาติเท่านั้น ๒) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อย่างเพียงพอ ทำให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และที่สำคัญสามารถสืบค้นเส้นทางได้ผ่านระบบ GPS เพื่อให้สามารถไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ นอกจากนี้ ยังมีป้ายชี้บอกทาง บอกกฎ ระเบียบ กติกา รายละเอียดในอุทยานเป็นระยะและเป็นจุด ๆ ภายในอุทยานฯ ๓) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีพาหนะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกชนิดเข้าถึงได้สะดวกมากที่สุด ทั้งรถส่วนตัว รถเช่าเหมา เข้าได้สะดวกมาก ส่วนรถโดยสารขนาดใหญ่อาจต้องเพิ่มความระมัดระวัง เช่น เส้นทางที่ต้องขึ้นเขาชัน เป็นต้น รถโดยสารประจำทางที่ผ่านหน้าอุทยานแห่งชาตินั้น ยังมีค่อนข้างน้อยและอาจไม่สะดวกมากนักในแง่ของการเดินทาง บางจุดเข้าถึงได้ด้วยรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และจักรยาน ส่วนสถานที่ชมธรรมชาติเป็นทางเดินเท้า

(๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้ง ๔ แห่ง มีการบริการน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างพอเพียง มีระบบไฟฟ้าภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างพอเพียงทั้งจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และระบบพลังงานแสงอาทิตย์ในบางส่วน มีห้องสุขาหรือห้องน้ำภายในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีเพียงพอ และกระจายในหลายจุด แต่มีบางแห่งเท่านั้นที่ยังไม่เพียงพอ มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว และแยกประเภทขยะ แต่สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีถังขยะ ก็ใช้วิธีการจัดการโดยจัดโครงการขยะคืนถิ่น โดยให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาต้องนำขยะกลับออกไปด้วยและนำไปทิ้งในพื้นที่ที่ทางหน่วยงานรัฐหรือเอกชนจัดไว้ให้ มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว สามารถจอดได้ตั้งแต่ ๑๐๐ คัน – ๑,๐๐๐ คัน และมีการกระจายจุดจอดไปในที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง ภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางแห่งมีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว และร้านสวัสดิการของอุทยานด้วยอย่างเพียงพอ แต่บางแห่งมีเพียงร้านขายอาหารและเครื่องดื่มในอุทยานแห่งชาติ ๑ ร้านเท่านั้น ยังไม่มีร้านขายของที่ระลึก จึงจัดทำในลักษณะเป็นร้านสวัสดิการภายในที่ทำการของอุทยาน และในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวมาจำนวนมากก็จะเปิดโอกาสให้มีร้านอาหารของประชาชนเข้ามาขาย จะมีร้านค้าชุมชน

สินค้า OTOP และสัญญาณโทรศัพท์ภายในแหล่งท่องเที่ยว มีครอบคลุมทุกเครือข่าย แต่ก็จะมีบางพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงบางจุดอาจไม่มีสัญญาณโทรศัพท์หรือไม่ชัดเจน

(๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีการบริหารจัดการโดยจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นหน่วยประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลและนอกเทศกาล ในพื้นที่มีการบำรุงรักษา อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีการปลูกเสริมในพื้นที่ถูกบุกรุกในอดีต โดยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกรักหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร นันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน เพื่อป้องกันมลภาวะรบกวน และยังมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรไปด้วยเช่นกัน

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติในจังหวัดชัยภูมิทั้ง ๔ แห่งนี้ มีกฎ ระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน มีกระจายทั่วไป ตามประกาศในพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎหมาย และระเบียบของทางราชการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้ามาครอบคลุม ดังนั้น การใช้อำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและรักษาพื้นที่จึงมีความชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์การจัดการพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ยังมีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่นันทนาการและสื่อความหมาย ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัย และมีความสุขในการมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีการกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกรักหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร นันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังนั้น ในพื้นที่จะมีการจัดทำป้ายเพื่ออธิบายบอกถึงกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน และมีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้าย แผนพับ โบว์ชัวร์ มีป้ายชี้แจ้งเป็นจุด มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและครบถ้วน ซึ่งจะมีจุดบริการนักท่องเที่ยวชัดเจน และค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชัยภูมิ ถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติทุก

แห่งในจังหวัดชัยภูมิ นอกจากนี้ยังมีการแสดงข้อมูลโดยผ่านเว็บไซต์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลด้านต่างๆ อย่างทันทีและทั่วถึง และยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำโดยจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด อีกด้วย

(๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

พบว่า แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ในส่วนหนึ่งก็ยังเปิดให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยจะพบว่า ประชาชนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมากและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยวทางอุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขายสินค้าและช่วยฟื้นฟูบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว ทางอุทยานได้จัดสรรพื้นที่ให้ ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการขายสินค้าและของที่ระลึก ช่วยทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน เช่น การขายผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้บริการร้านอาหาร เครื่องดื่ม และที่พัก การให้บริการนำเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน ในช่วงเทศกาลสำคัญและฤดูกาลท่องเที่ยว ชุมชนจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึกและสินค้าทางการเกษตร และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า และเนื่องจากการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ประชาชนได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลในพื้นที่ สินค้าชุมชน สินค้า OTOP มาขายให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อีกส่วนหนึ่งคือการบริหารด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักค้างแรมในพื้นที่ ทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมาก

๓) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔ และพระธาตุชัยภูมิ มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๔๓, แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีศักยภาพที่อยู่ในระดับสูง จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อพญาแล มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕๗ และภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๑ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๗ และปรางค์กู่ มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๓ ตามลำดับ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) (ร้อยละ ๙๒.๑๔) และพระธาตุชัยภูมิ (ร้อยละ ๘๖.๔๓) ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้ง ๒ แห่งนั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์มีต้นไม้ตามธรรมชาติและสร้างสิ่งก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ มีความโดดเด่นและสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้เข้ามาบูชาสักการะพระพุทธรูปและเจดีย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆภายในวัด

ซึ่งนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญและโดดเด่นประจำจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระธาตุชัยภูมียังมีกิจกรรมน่าสนใจ คือ มีการห้อยกระดิ่ง, การแสดงจากนักเรียน นักศึกษาทุกวันเสาร์, ถวายดาบ พวงมาลัย ผ้าขาวม้า สักการะเจ้าพ่อพญาแล มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีสถานที่ศึกษาธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้อีกด้วย ในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น จะพบว่า การเดินทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๒ แห่งนี้ จะมีระยะทางที่ห่างจากตัวเมืองพอสมควร แต่ก็มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ทำให้ง่ายและสะดวกในการเข้าถึงส่วนรถส่วนบุคคลใหญ่ อาจต้องเพิ่มความระมัดระวัง สำหรับเส้นทางที่ต้องขึ้นเขาชัน สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว จะพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีแหล่งอำนวยความสะดวกที่ดี มีร้านค้าสภากาชาดและจุดบริการน้ำดื่มให้แก่นักท่องเที่ยว มีระบบไฟฟ้าและโซล่าเซลล์อย่างทั่วถึง มีห้องน้ำสุขาบริการอย่างเพียงพอ มีที่รองรับขยะอย่างเพียงพอและมีการแยกประเภทขยะได้อย่างชัดเจน สำหรับสถานที่จอดรถ นักท่องเที่ยวมีความกว้างขวางและเพียงพอเช่นเดียวกัน ในด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้ง ๒ แห่งนี้ จะพบว่า มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและจุดประชาสัมพันธ์ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีป้ายการแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีป้ายชี้แจงหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ชัดเจน

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อพญาแล (ร้อยละ ๘๐.๐๐) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (ร้อยละ ๗๓.๕๗) และภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) (ร้อยละ ๗๐.๗๑) ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะพบว่า

(๑) ศาลเจ้าพ่อพญาแล เป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเหมือนคนดีที่หล่อขึ้นไว้เพื่อเคารพบูชาความดีงามที่ท่านได้นำสร้างเมืองชัยภูมิ เป็นพ่อเมืองคนแรก เป็นประวัติศาสตร์ของการสร้างเมือง เป็นแหล่งรวมศรัทธา มีลักษณะเด่นคือศาลเจ้าเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ มีผู้คนมากราบไหว้บูชาขอพรทุกวัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไป มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นที่ยอมรับ มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่มีความเข้มแข็งจึงมีระบบการจัดการที่ดี การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวก็ทำได้ง่ายและสะดวกสบาย แต่ยังขาดการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี เนื่องจากศาลเจ้าพ่อพญาแลอยู่ระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่และยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญเชิงพื้นที่(ศาล)ที่ยังมีน้อยเกินไป

(๒) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑสถานหินทราย วัดคอนสวรรค์ เป็นสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าประมาณไม่ได้ เพราะมีหลวงพ่อใหญ่(พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี) หลวงพ่อตาแดงในโบสถ์ไม้เก่า ใบเสมหินทรายสมัยทวารวดี สลักประวัติเวสสันดร

ชาตก เป็นของล้ำค่ามหาศาล จึงเป็นแหล่งที่มีคุณค่าและดึงดูดใจให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาสักการบูชา ประกอบกับพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่กองดินมีลักษณะเป็นเมืองโบราณ ที่เรียกกันว่า “นครกาหลง” ที่สร้างขึ้นในสมัยทวารวดีอีกด้วย มีกิจกรรมน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ประเพณีนมัสการหลวงพ่โหว่ใหญ่และสงน้ำหลวงพ่โหว่ใหญ่ บวงสรวงสักการะหลวงพ่โหว่ใหญ่ ใบเสมา และแสดงแสงสีเสียง ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เดือนเมษายน ของทุกปี สำหรับเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ วัดคอนสวรรค์นั้น ยังเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างจากตัวอำเภอคอนสวรรค์พอสมควร แต่มีถนนลาดยางเข้าถึงวัดได้อย่างสะดวก ภายในวัดมีพื้นที่กว้างขวาง มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ แต่ไม่มีร้านค้าขายของที่ระลึก ไม่มีที่จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน แต่ทางวัดเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปกราบสักการะพระพุทธรูปได้ถึงตัววิหาร สามารถเดินชมพิพิธภัณฑสถานโบราณได้โดยสะดวก นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าไปกราบหลวงพ่ปากแดง พระพุทธรูปขาวภายในสิมโบราณของวัดคอนสวรรค์ได้อีกด้วย

(๓) **ภู่พระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) วัดศิลาอาสน์** เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและทางโบราณสถานอีกแห่งหนึ่ง ด้วยมีพระพุทธรูปแกะสลักบนแผ่นหินที่สมบูรณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์สมัยทวารวดีตอนปลายพระพุทธรูปองค์ใหญ่ประทับนั่งขัดสมาธิ ประกอบกับพื้นที่มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามเหมาะสมตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังคงสภาพเป็นป่ามีต้นไม้ตามธรรมชาติเหมือนเดิม ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวน และไม่มีขยะ สำหรับการเดินทางไปยังภู่พระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ที่วัดศิลาอาสน์นั้น มีความสะดวกสบาย มีถนนลาดยางเข้าถึงหน้าวัดและห่างจากตัวเมืองไม่มากนัก ภายในวัดมีพื้นที่กว้างขวาง มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ มีร้านค้าขายของที่ระลึก และมีที่จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียนสำหรับบูชาพระให้กับนักท่องเที่ยวเป็นประจำ แต่สิ่งที่ยังไม่พบคือ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในโดยทางวัดจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกโดยไม่มีพิธีรีตรอง ไม่มีพิธีการจัดการให้เป็นการรบกวนต่อนักท่องเที่ยวจนมากเกินไป ในอีกมิติหนึ่งก็คือ จะมีส่วนทำให้นักท่องเที่ยวได้มีความมุ่งมั่นในการเข้ามากราบสักการะพระเจ้าองค์ตื้อด้วยความสงบสุขุมตามที่ตั้งใจไว้ ในส่วนของป้ายบอกทางเพื่อประชาสัมพันธ์นั้นยังคงมีไม่มากนัก

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) (ร้อยละ ๖๓.๕๗) และปราสาทภู (ร้อยละ ๕๖.๔๓) ตามลำดับ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะพบว่า

(๑) **พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) บ้านโนนเหลื่อม** เป็นสถานที่ที่พระเดชพระคุณพระเทพภาวนาวิกรม วิ.(บุญมา ปุณฺณภิกขิตฺโต) ได้สร้างไว้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นซึ่งยังอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แต่ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่ร่มเย็น มีความสะดวกสบายในการเดินทาง มีเรือนทรงไทยภายในรูปปูนปั้นแหล่งธรรมชาติป่าเขาและแม่น้ำทางภาคเหนือ-อีสาน-กลาง-ใต้ และภาพวาดพระมหากษัตริย์แห่งวงศ์จักรี

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ในบริเวณใกล้เคียงมีอนุพุทธมณฑล ภาพในแบ่งเป็น ๒ ชั้น ชั้นบนเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ๖ ปาง มีภาพคล้ายสวรรค์ ชั้นล่าง มีภาพวาดประกอบเป็นสัตว์นรกขุมต่างๆ ที่ทำผิดศีล ๕ กำลังถูกทำโทษตามความประพฤติดีศีล ๕ เป็นต้น แต่ยังขาดป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวให้มาเข้าชม และยังไม่มีการบริหารจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนมากนัก

(๒) ปราสาทบ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ นับได้ว่า เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นอโรคยาศาลสร้างขึ้น สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๓ หรือพุทธศตวรรษที่ ๑๘ นับได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิอีกแห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากปราสาทนั้น มีพื้นที่ไม่กว้างขวางเพียงพอ อยู่ในการดูแลของเทศบาลเมืองชัยภูมิ บริเวณรอบข้างยังไม่สิ่งปลูกสร้างของประชาชนอยู่โดยรอบ จึงถูกจัดเป็นเพียงโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดเท่านั้น ในส่วนของความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงปราสาทนั้นก็เข้าถึงได้ง่าย ปัจจุบันนี้ทางหน่วยงานของกรมศิลปากรดูแล และให้เทศบาลรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องดูแลในส่วนสถานที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่มีระเบียบหรือข้อตกลงในการเข้าชมสถานที่ และทางโรงเรียนมีการอบรมมัคคุเทศก์น้อย ผู้ที่ทำพิธีบวงสรวง เรียกว่า “แม่จ๋า” ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพรอบปราสาทมีป้ายแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ มีเจ้าหน้าที่ให้การดูแลจากกรมศิลปากรและเทศบาลเมืองชัยภูมิ

๕.๑.๓ การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น ๒ แนวทาง ดังนี้

๑) แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ

(๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยหาต้นไม้มาปลูกเพิ่มเติม หรือควรปล่อยให้พื้นที่มีต้นไม้เพิ่มมากขึ้น จัดกิจกรรมความรู้การรักษานุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งภายในแหล่งท่องเที่ยวและในภาคส่วนอื่นๆในพื้นที่ใกล้เคียง

(๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ควรเพิ่มจุดชมวิวยุคใหม่ในลักษณะอื่นๆ ที่แปลกตา เพิ่มจุดพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญแก่ชุมชนให้มาร่วมกันรักษาและสร้างคุณค่า สร้างจุดเด่นหรือจุดมุ่งเน้นของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกคนได้ตระหนักหรือเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ก็สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้วย

(๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ควรดำรงรักษาความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม ร่มรื่นตลอดระยะทาง มีการติดตั้งป้ายชี้แนะ แนะนำ หรือป้ายเตือนเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการ

ท่องเที่ยวที่เหมาะสม พยายามลดสิ่งปลูกสร้างที่ไม่จำเป็นต่อธรรมชาติ ควรจัดให้มีตารางหรือรถขนส่งสาธารณะเพื่อบริการระหว่างลานจอดรถไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

(๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ควรพยายามรณรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายของแหล่งท่องเที่ยว พยายามใช้พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดมลภาวะสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึก เป็นต้น และควรพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย เช่น ไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

(๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการพัฒนาใน ๒ ส่วน คือ ๑) ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่คอยบริการด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว ๒) ด้านการสร้างชุมชนสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติ โดยให้มีกลุ่มจิตอาสาป้องกันไฟป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติและบริเวณชุมชนที่อยู่ติดกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกัน โดยอาจตั้งศูนย์การเรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้ร่วมรู้ร่วมรักษาหวงแหนธรรมชาติมากขึ้น และยังคงส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

๒) แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ

(๑) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ควรรักษาสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวให้รวมรื่น เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งศรัทธาของประชาชนที่มากราบไหว้

(๒) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ควรพัฒนาและมุ่งเน้นไปที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ โดยมีการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในให้เหมาะสม จัดทำประวัติเพื่อเป็นองค์ความรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญ

(๓) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทางหลวงชนบทได้พัฒนาเส้นทาง ติดตั้งป้ายชี้แนะ แนะนำ หรือป้ายเตือนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในทุกๆพื้นที่

(๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น ไฟฟ้าส่องสว่าง ลานจอดรถ การจัดทำเดินภายในเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของฝากของที่ระลึกที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว

(๕) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการวางระบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว มีบุคลากร มีมัคคุเทศก์ที่คอยให้ความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

(๖) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาช่วยเหลือหรือร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดร่มรื่น และร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความก้าวหน้าและเหมาะสม พร้อมทั้งจะรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ นี้ คณะผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติทั้ง ๔ แห่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ๑) อุทยานแห่งชาติตาดโตน มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔ ๒) อุทยานแห่งชาติไทยทอง มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๐.๗๑ ๓) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีศักยภาพ คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๑๔ และ ๔) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒๘ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิทั้ง ๔ แหล่งนั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นโดยอุทยานแห่งชาติ อันเป็นหน่วยงานราชการ มีระเบียบ ระบบการบริหารงาน และงบประมาณแผ่นดินที่สามารถนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่องและยังคงอยู่อย่างยั่งยืนในปัจจุบัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและดำเนินการเป็นเครือข่ายที่ดี ทั้งนี้เพราะพื้นที่ในเขตจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและมีความเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา

วรรณ พุทธสงกรานต์^{๑๗๔} ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและศิลปวัฒนธรรม) และทางวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยววิถีชนบท) ซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่ (๒) ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีมีความพร้อมที่จะให้บริการทางด้านคมนาคมขนส่ง ที่พัก แรม อาหารและภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนความปลอดภัย (๓) ศักยภาพของกลไกของจังหวัดราชบุรีที่ประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล (๔) ศักยภาพในการจัดการ พบว่า มีการประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูง (๕) ศักยภาพด้านบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว ; ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูล ท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต ปรากฏว่าอยู่ในระดับที่สูง นอกจากนั้นวิธีการเสริมสร้างศักยภาพของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเข้มแข็งและจริงจังจะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ได้โดยภาพรวม

๕.๒.๒ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑๔ และพระธาตุชัยภูมิ มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๔๓, แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีศักยภาพที่อยู่ในระดับสูง จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อพญาแล มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕๗ และภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๑ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕๗ และปรังค์กู มีศักยภาพคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๓ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนั้นอธิบายได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิจะมีศักยภาพที่มีระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะเห็นโดยภาพรวมได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงนั้นเป็นเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัด เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงมา

^{๑๗๔} นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. “ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. บทความวิจัย. (วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ : ๖ ฉบับที่ : ๑, ๒๕๕๙.)

เป็นระยะเวลา อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่โดดเด่นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมาก สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ๓ แหล่ง (ศาลเจ้าพ่อพญาแล, หลวงพ่อใหญ่สมยทวารวดี วัดคอนสวรรค์ และพระเจ้าองค์ตื้อ ภูพระ วัดศิลาอาสน์) นั้น จะเห็นได้ว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเป็นโบราณสถาน มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในท้องถิ่นจึงทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เข้าถึงได้ง่ายสะดวกในการเดินทางไปเคารพสักการะ แต่ในด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีก ๒ แหล่ง คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) นี้ ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปมากนักจึงควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และส่วน ปรางกู นั้น จะเห็นได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่แหล่งโบราณสถาน อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากรและเทศบาลเมืองชัยภูมิ ซึ่งมีการวางระบบการบริหารจัดการในพื้นที่น้อยเกินไป จึงทำให้มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ^{๑๓๕} ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา” ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า ประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้านและพุทธศิลปกรรมในล้านนา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม สามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) พบว่า มีบริการร้านค้า ร้านอาหารเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวการจัดสถานที่นั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมีเพียงพอ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า สภาพเส้นทางการเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย การแสดงข้อมูลการเดินทางในระบบออนไลน์มีความชัดเจน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมีการจัดกิจกรรมบ่อยครั้งในแต่ละปี และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม และ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Administration) พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชนในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนากร ทองธรรมสิริ^{๑๓๖} ที่ได้การศึกษาเรื่อง

^{๑๓๕} ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา” รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓) บทคัดย่อ.

^{๑๓๖} ธนากร ทองธรรมสิริ, “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้องของชาวจีนโบราณ อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์,หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๓, บทคัดย่อ.

“ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้องของชาวจีนโบราณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้อง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านกิจกรรม (Activities) และ ๕) ด้านการตระหนักรู้ (Awareness) อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาดังกล่าว ชุมชนสามสิบห้องควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณให้ตรงตามเอกลักษณ์ที่มีมาแต่โบราณ ปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบให้มีความสวยงาม อีกทั้งควรเพิ่มปริมาณรถโดยสารที่ให้บริการและรถเช่า รวมทั้งห้องน้ำให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

๑) ควรกำหนดให้มโนนโยบายในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ สร้างอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนส่งเสริมสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

๓) ควรจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ที่มา ความสำคัญ และองค์ความรู้อื่นๆ ให้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อนักท่องเที่ยวและประชาชน จะได้อ่านศึกษาหาความรู้ได้อย่างทั่วถึง

๔) ควรมีการจัดทำภูมิสารสนเทศการท่องเที่ยว ในแหล่งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเข้าไปสืบค้นของนักท่องเที่ยวและประชาชนโดยทั่วไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวិจัยการท่องเที่ยวตามเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยแบ่งเป็นยุคสมัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์ทั้งหมดของ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชาวชัยภูมิ

๓) ควรสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม ของภาคตะวันออกเฉียง ทั้งหมด เพื่อการสนับสนุนแบ่งปันความรู้ระหว่างกันและกัน

บรรณานุกรม

๑.หนังสือภาษาไทย

1 กองวิชาการและแผนการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (๒๕๓๔) **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**,
สงขลา : สำนักงาน หาดใหญ่ สงขลา.

1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี ๒๕๖๔, ม.ป.ป.

1 คณะจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๓) สถิติเบื้องต้นและการวิจัย,
พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์, (๒๕๔๘), **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**, พิมพ์ครั้งที่ ๕,
กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชมพูนุท โมราชาติ, (๒๕๔๘), **พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว**, อุบลราชธานี: ศิริธรรม ออฟเซท.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, (๒๕๔๐) **วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**, กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถี
ทรรศน์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, (๒๕๔๐), **โครงการวิถีทรรศน์ วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**,
กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

ชูเกียรติ นพเกตุ, (๒๕๔๕), **การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**, (เชียงใหม่: คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

ณรัชชอร์ ศรีทอง, (๒๕๕๘) **กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ โอ
เดียนส์โตร์

ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. (๒๕๕๒) **สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ดรรชนี เอมพันธ์, (๒๕๔๘) **เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตร การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน**
อย่างยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิคม จารุมณี, (๒๕๓๖) **การท่องเที่ยวและการจัดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียน
ส์โตร์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (๒๕๒๗) **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, (๒๕๔๘) **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**, กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์
ดีไซน์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, (๒๕๔๙) **การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว**, กรุงเทพมหานคร: เพรส
แอนด์ ดีไซน์.

ประชุม สุวดี, (๒๕๕๑) การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

ประพันธ์ พงษ์. (๒๕๖๑). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์,

พทยา สายหู.(๒๕๖๙) กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนาน สุวรรณศรี. (๒๕๕๖) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ.

พยอม ธรรมบุตร.(๒๕๕๙).เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พวงเพชร ธนสิน, (๒๕๕๗) ศักยภาพ ข้อจำกัด และโอกาสของการพัฒนาเวียงกุมกามเป็นแหล่งท่องเที่ยว, เชียงใหม่ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๕๖) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๖, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.

วันชัย รัตนศัพท์. (๒๕๕๖). การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร” ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ. ชลบุรี: กระทรวงแรงงาน (เอกสารการสัมมนานายจ้างและลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ 6-8 มีนาคม 2546).

วรรณ วลัยวานิช. (๒๕๕๖) ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วินิจ วีรยางกูร, (๒๕๓๓), การจัดการการท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริ ฮามสุโพธิ์, (๒๕๕๓), สังคมวิทยาการท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮาส์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (๒๕๕๗) ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เศียร เสวต. (๒๕๕๘) ศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ชีวิต.

สายพิน ยิ้มอ่อน, (๒๕๕๘), ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย, ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, (๒๕๕๑) ท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร” ทางรอดแหล่งท่องเที่ยวไทย, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

สุริยา วีรวงศ์, (๒๕๒๔) ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมในประเทศไทย, รายงานวิจัย, กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

๒.หนังสือภาษาอังกฤษ

Taro Yamane, (1967) Elementary sampling theory. New Jersey : Prentice-Hall.Inc.

Cohen J. M and Uphoff N. T, Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation, Ithaca NY: Rural Development Committee, Cornell University.

United Nation Organization. (1981). United Nation Department of International Economic and Social Affairs. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and National Development.(Report of The Meeting for The Adhoc Group of Experts.) New York: United Nations.

๓.รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

กาญจนา สุคันธสิริกุล (๒๕๕๖) การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, นครราชสีมา :สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

จำเนียร ชุณหโสภาค, (๒๕๔๖) การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในประเทศไทย, เอกสารการรายงาน, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เจนตา แก้วไฟ และคณะ. (๒๕๕๖) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. รายงานวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ธงชัย สิงอุดม และธีระวัฒน์ แสนคำ, (๒๕๕๙), การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มแม่น้ำเลย จังหวัดเลย ,รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรัชญา เวสารัชช์, (๒๕๒๘) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท รายงานการวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มณฑล จันท์แจ่มใส. (๒๕๕๑) ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวกรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง. รายงานวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหา

บัณฑิต,สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร :สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

มงคล จันทรส่อง. (๒๕๔๔) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ . วิทยานิพนธ์, กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รพีพงศ์ อินตะสีบ. (๒๕๕๐) การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชนบท: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว), บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนากร ทองธรรมศิริ, (๒๕๖๓), ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้องของชาวจินโบราณอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์,หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนาภรณ์ เมธนิสตุติ, (๒๕๔๓) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวิทัศน์: ศึกษาเฉพาะวัดเชตุพนวิมลมังคลาราม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุจินต์ ดาววีรกุล, (๒๕๒๗) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัด นครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุธี ศรสวรรค์. (๒๕๓๘) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.รายงานภาคินพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พรศิริ กองนวล, (๒๕๕๒) การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดคลองสวน ๑๐๐ ปี จังหวัดสมุทรปราการ, วิทยานิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระครูศรีวรพินิจ และคณะ, (๒๕๕๗), การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดพะเยา,รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร, (๒๕๕๔) รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดใน กรุงเทพมหานคร, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิภา ศรีระทุ. (๒๕๕๑) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, (๒๕๖๓) “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวศักยภาพการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา” รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถพร ภูมิสุวรรณ. (๒๕๔๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมในการจัดการนิคมสร้างตนเองเพื่อการพัฒนาตนเอง : ศึกษากรณีสร้างตนเองภาคใต้ตามแผนถนนสภาพนิคม. รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

๔.วารสารวิชาการ

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ, (๒๕๕๕) “การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน”, บทความวิชาการ. วารสารนักรบริหาร (Executive Journal) ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๕).

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (๒๕๕๙) ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคำ จังหวัดลำปาง. บทความวิจัย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (๒๐๑๖) พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙.

นงลักษณ์ จันทาภากุล และคณะ, (๒๕๕๖) การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี, บทความวิจัย. วารสารวิทยบริการ, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๕๖).

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. (๒๕๔๙.) ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. บทความวิจัย. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ : ๖ ฉบับที่ : ๑

พระครูปลัดไพฑูริย์ ฐมมวฑฺฒโน (ตรีศรี), (๒๕๖๒) การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างไบเซมาหิน กับวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธในจังหวัดชัยภูมิ, บทความการวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ ปที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๒.

เปรมฤดี ทองลา. (๒๕๖๒) การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด จันทบุรี, บทความวิจัย ในการประชุมวิชาการระดับชาติ, “สังคมผู้สูงวัย : โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”, วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ ๖ ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๒, (๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒).

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (๒๕๖๔) ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ ๔ ฉบับเดือนตุลาคม ๒๕๖๔.

๕.สื่อออนไลน์

ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclass-uploads/libs/html/๓๐๑๓๗/๓_๒.htm,

การท่องเที่ยวโดยชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand>

การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mai18phatthra.wordpress.com>.

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.theworks.co.th/blog/2018/10/22/cultural-attractions/>

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชัยภูมิ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา https://chaiyaphum.mots.go.th/news_view.php?nid=335

ฐานข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่สำคัญในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.sac.or.th/databases/archaeology/archaeology/>

ประชาสัมพันธ์ จังหวัดชัยภูมิ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://chaiyaphum.prd.go.th/th/content/category/detail/id/127/iid/11494>

สำนักงานอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=9132 เข้าถึงข้อมูล ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๓.

การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (Community-Based Tourism : CBT Thailand) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/> เข้าถึงข้อมูล 19 พฤษภาคม 2565.

ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว จังหวัดชัยภูมิ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about4.3.php เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1 พฤษภาคม 2565.

อุทยานแห่งชาติตาตอง (Tat Ton) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://park.dnp.go.th>. เข้าถึงข้อมูล วันที่ 10 มกราคม 2565.

โบราณสถานคูชัยภูมิ : รอบรู้เรื่องเที่ยว [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://mgronline.com>. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 มกราคม 2565.

ภูพระ – ททท แหล่งที่มา.<https://thai.tourismthailand.org> > Attraction/ภูพระ. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 มกราคม 2565.

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.sdgmovement.com/2021/07/31/sdg-vocab-41-sustainable-tourism/>

สุดถนอม ต้นเจริญ, บทความงานวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ 1 (วันที่ 16 มิถุนายน 2560) โครงการพัฒนาศูนย์สู่ความเลิศเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.ที่มา.- <http://identity.bsru.ac.th/archives/3735>

ดร.เสรี พงศ์พิศ, สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nice.nu.ac.th> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ โครงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๒๕๕๐, จังหวัดชัยภูมิ. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕ จาก www.ttresearch.org

สรุปจากแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด, สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ (ที่มา: http://www.chaiyaphum.go.th/page_other/Plan_cyp2561-2564.php)

สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร์ กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ ๓๑ กันยายน ๒๕๖๕ ที่มา http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about2.1.php

<https://sites.google.com/site/wwwtoeyployjibcomsites/prawati-mx-hin-khaw> เข้าถึงข้อมูล วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

<https://chaiyaphum.prd.go.th/th/content/category/detail/id/๑๒๗/iid/๑๑๔๓๖> เข้าถึงข้อมูล วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕.

http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=9135 (๒ พค.๖๕)

<https://thai.tourismthailand.org/Attraction/>

<https://www.sdgmovement.com/๒๐๒๑/๐๗/๓๑/sdg-vocab-๔๑-sustainable-tourism/> คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ หรือ ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity)

๖. สัมภาษณ์

๑. พระศรีสังฆญาณมุนี, ดร., สัมภาษณ์, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๒. พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร., สัมภาษณ์, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๓. พระครูปลัดวัชรกร สุนทรวาที, เจ้าอาวาสวัดศิลาชัย, สัมภาษณ์, ๙ สิงหาคม ๒๕๖๕.
๔. พระอธิการอภิรักษ์ ธมฺมรชิตโต เจ้าอาวาสวัดศิลาอาสน์, สัมภาษณ์, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.
๕. พระอธิการบุญรัตน์ นิลวงษ์, เจ้าอาวาสวัดคอนสวรรค์, สัมภาษณ์, ๖ มีนาคม ๒๕๖๕.
๖. พระครูวินัยธรอภิชาติ โสภณวาที, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชัยภูมิพิทักษ์(ผาเกิ้ง), สัมภาษณ์, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๗. พระครูปลัดไพระพันธ์ ธมฺมวฑฺฒโน, ดร., ผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง), สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๘. นายกองหนุน เงามาม, หัวหน้าฝ่ายป้องกัน อุทยานแห่งชาติตาดีด, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.
๙. นายอาทิตย์ เพชรล้ำ เจ้าหน้าที่พิทักษ์ อุทยานแห่งชาติตาดีด, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.
๑๐. นางสาวศิริธร เนตรวิเศษ, เจ้าหน้าที่พิทักษ์ อุทยานแห่งชาติตาดีด, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.
๑๑. นายเด่น รัตนชัย, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.
๑๒. นายอนุภาพ เรียงยศ, เจ้าหน้าที่ อช.ภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.
๑๓. นางพัชร หอมใบบัว, เจ้าหน้าที่ อช.ภูแลนคา, สัมภาษณ์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.
๑๔. นายชม มาแดง, หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.
๑๕. นายวิโรจน์ ศรีอ้อคำ, รองหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง, สัมภาษณ์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.
๑๖. นางสาวพรรษา ต่อสกุล, เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง สัมภาษณ์ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕
๑๗. นายอนุวัฒน์ ชำนาญกิจ, ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม, สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
๑๘. นางสาวศนิชา ลิเครือ, เจ้าหน้าที่อุทยานฯ, สัมภาษณ์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.
๑๙. นายเมธาวัส พลจัตุรัส, เจ้าหน้าที่ อช.ตาดีด, สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๖๕.
๒๐. ดร.อิสระ พรหมเดชบุญ, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๒๑. นายคมชาญ ขวัญจำเริญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ สัมภาษณ์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.
๒๒. นางสาวสุริยา สุระเสียง, หัวหน้าวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

๒๓.นางวราภรณ์ อินทุไส, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนาฯ,สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ,
สัปดาห์, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

๒๔.นายพิทักษ์พงศ์ มณีพันธ์,เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, สัปดาห์, ๓๐
กรกฎาคม ๒๕๖๕.

๒๕.นายผดุงศักดิ์ แสงเพชร, รองนายกเทศมนตรีเมืองชัยภูมิ, สัปดาห์, ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๒๖.นายไชยกร คณาวิง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว, สัปดาห์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๒๗.นายวานิช การบรรจง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์, สัปดาห์, ๘ มีนาคม
๒๕๖๕.

๒๘.นายสายทอง ทองดวง, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าเฝ้า, สัปดาห์, ๒๙
พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๒๙.นายอุดมทรัพย์ ทิพย์อักษร, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่พัฒนา ม. ๑๑ ต.บ้านไร่,
สัปดาห์, ๕ เมษายน ๒๕๖๕.

๓๐.นางจินตนา ทัดมาลา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์, สัปดาห์, ๖.มี.ค.๒๕๖๕

๓๑.นายอนุสันต์ ต้นสอน, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ม.๑ ต.นาฝาย, สัปดาห์, ๒๐
มีนาคม ๒๕๖๕.

๓๒.นางศุภณัฐ สุภัทโรบล, นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ, สังกัดฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนัก
ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, สัปดาห์, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๕

๓๓.ดร.สมเกียรติ คงกระพัน, รองปลัดรักษาการแทนปลัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ, สัปดาห์, ๒๘
พฤษภาคม ๒๕๖๕.

๓๔.นางกาญจนาทิศา บำขุนทด, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย, สัปดาห์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

๓๕.นางสาวภาสุรีย์ โชคบำรุง, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยต้อน, สัปดาห์, ๒๕ พฤษภาคม
๒๕๖๕.

๓๖.นายศุภกฤษ ฐานเจริญ, รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่พัฒนา, สัปดาห์, ๒๔ เมษายน
๒๕๖๕.

๓๗.นายพินิจพงษ์ อาจนาเสียว, ผอ.กองการศึกษาและวัฒนธรรมประเพณี องค์การบริหารส่วนตำบล
นาเสียว, สัปดาห์, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

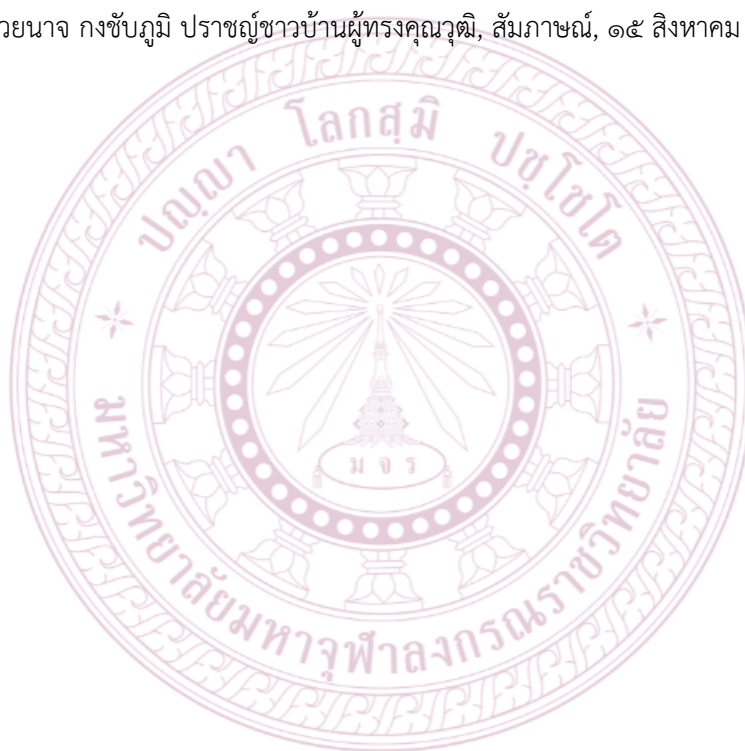
๓๘.นางสาวณัฏฐนันท์ ยางเครือ, เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่, สัปดาห์, ๑๗
เมษายน ๒๕๖๕.

๓๙.นายสมเดช สารคำ, เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย, สัปดาห์, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.

๔๐.นายชัยยุทธ จันทกุล, กำนันตำบลคอนสวรรค์, สัปดาห์, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๔๑.นายอ้วน ยันจิตรัส, ผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่พัฒนา ม.๑๑ ต.บ้านไร่, สัปดาห์, ๒๔ เมษายน ๒๕๖๕.

- ๔๒.นายปรณชัย ศรีหาโคตร, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังน้ำเขียว หมู่ ๑๐, สัมภาษณ์, ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕
- ๔๓.นายสองคร ต่อสกุล, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖, บ้านนาไก่อเฒ่า ตำบลนาเสียว, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๕.
- ๔๔.นายบรรจง ศรีชัยภูมิ, ผู้ใหญ่บ้านตาดโตน ม.๑ ต.นาฝาย, สัมภาษณ์, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๕.
- ๔๕.ผศ.ดร.सानนท์ ด้านภักดี, ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าพ่อพญาแล, สัมภาษณ์, ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕.
- ๔๖.นางจิรวดี รักษ์มณี, ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ดูแลปรางค์กู่, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.
- ๔๗.นางจินตนา สุมาลัย, ผู้ดูแลปรางค์กู่, แม่จ้ำคือคนทำพิธีในชุมชน, สัมภาษณ์, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.
- ๔๘.นายโอภาส ก้ามกาง, ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๕.
- ๔๙.นายสุทธิ เหล่าฤทธิ์, ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิ, สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.
- ๕๐.นางนวยนาจ กงชัยภูมิ ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิ, สัมภาษณ์, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจเพื่อการวิจัย

เรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

แบบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
ดังนี้

๑. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

☐ มีห้องน้ำ	☐ มีห้องน้ำคนพิการ	☐ จำนวน.....ห้อง	☐ จุด.....
☐ พื้นที่กว้างขวาง =	☐ มาก	☐ ปานกลาง	☐ น้อย
☐ มีที่จอดรถ	☐ บัสท่องเที่ยว	☐ จอดได้ ๑๕-๒๐ คัน	☐ ทั่วไป.....
☐ มีจุดบริการน้ำดื่ม (ร้านขายของภายในแหล่งท่องเที่ยว)			
☐ ไม่มี ะ	☐ มี =	☐ ๑ - ๒ ร้าน	☐ ๓ - ๕ ร้าน
			☐ ๖ ร้านขึ้นไป

๒. จุดบริการของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ☐ จุดบริการนักท่องเที่ยว
- ☐ มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
- ☐ มีเอกสาร – โบว์ชัวร์แจก

๓. สภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ☐ มีการจัดสภาพแวดล้อม
- ☐ มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ
- ☐ มีสวนหย่อม
- ☐ มีต้นไม้ร่มรื่น
- ☐ มีแม่น้ำ/แหล่งน้ำเป็นแหล่งพักผ่อน
- ☐ อื่นๆ.....

๔. สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ☐ มีสิ่งอำนวยความสะดวก
- ☐ มีบุคลากรคอยอำนวยความสะดวก
- ☐ มีป้ายบอก / ข้อแนะนำ
- ☐ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ
- ☐ มีความเป็นธรรมชาติ – เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. สื่อสำคัญ สภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประกอบด้วย

- ☐ เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
- ☐ มีจุดชมทัศนียภาพและรณนำชมวิถีชีวิตชุมชน
- ☐ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมสมัย
- ☐ มีบรรยากาศทางบกที่ดี

- ☐ มีคุณลักษณะของวันอนุรักษ์ธรรมชาติ
- ☐ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมา
- ☐ มีศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตผลทางการเกษตรและชุมชน
- ☐ มีสถานที่สำหรับไหว้พระ

ความคิดเห็นเพิ่มเติม และบุคคลที่ติดต่อได้

.....

.....

.....

แบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรื่อง ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

วัน/เดือน/ปี ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

ที่ตั้ง.....

ชื่อผู้ประเมิน.....

แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ	
๑.ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	
๑.๑ ลักษณะถนน จากถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยาง ตลอดสาย สภาพผิวถนนสมบูรณ์	☐ ๕
๒) ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยาง แต่สภาพผิวถนนชำรุดบางช่วง	☐ ๔
๓) ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยางไม่ตลอดสาย	☐ ๓
๔) ถนนลูกรัง หรือ หินคลุก	☐ ๒
๕) ถนนดิน	☐ ๑
๑.๒ ระยะทางจากถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) ระยะทางน้อยกว่า ๑.๐๐ กิโลเมตร	☐ ๕
๒) ระยะทาง ๑.๐๐ – ๓.๐๐ กิโลเมตร	☐ ๔
๓) ระยะทาง ๓.๐๑ – ๖.๐๐ กิโลเมตร	☐ ๓
๔) ระยะทาง ๖.๐๑ – ๑๐.๐๐ กิโลเมตร	☐ ๒
๕) ระยะทางมากกว่า ๑๐.๐๐ กิโลเมตร	☐ ๑
๑.๓ พาหนะที่เข้าถึง จากถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) รถบัส และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า	☐ ๕
๒) รถยนต์ ๔ ล้อ และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า	☐ ๔
๓) รถสามล้อเครื่อง และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า	☐ ๓
๔) รถมอเตอร์ไซด์	☐ ๒
๕) รถจักรยาน	☐ ๑
๑.๔ พาหนะรับจ้าง จากถนนสายหลัก เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) มีรถยนต์โดยสารประจำทาง	☐ ๕
๒) มีรถยนต์รับจ้างเช่าเหมา	☐ ๔

๓) มีรถสามล้อเครื่องรับจ้าง รถจักรยานยนต์รับจ้าง	☐ ๓
๔) มีรถสามล้อถีบรับจ้าง	☐ ๒
๕) เดิน (ไม่มีถนนสายหลักเข้าถึง, มีเพียงทางเดินเท้าเท่านั้น)	☐ ๑
๑.๕ ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) มีป้ายบอกชื่อแหล่ง ลูกศรชี้ทาง และ ระยะทาง	☐ ๕
๒) มีป้ายบอกชื่อแหล่ง และ มีลูกศรชี้ทาง หรือ ระยะทาง อย่างใดอย่างหนึ่ง	☐ ๔
๓) มีป้ายบอกชื่อแหล่งท่องเที่ยว	☐ ๓
๔) มีป้ายบอกชื่อเส้นทางที่แหล่งนั้นตั้งอยู่หรือสถานที่ใกล้เคียงกับแหล่งและมีลูกศรชี้ทาง/ระยะทาง	☐ ๒
๕) มีป้ายบอกชื่อแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะบริเวณที่ตั้งเท่านั้น	☐ ๑
๒. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	
๒.๑ ไฟฟ้า /น้ำ/ โทรศัพท์สาธารณะในแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) มีครบทั้ง ๓ อย่าง เพียงพอ	☐ ๕
๒) มีครบทั้ง ๓ อย่าง ไม่เพียงพอ	☐ ๔
๓) มี ๒ อย่าง คือ (๑). (๒)..... เพียงพอ	☐ ๓
๔) มี ๒ อย่าง คือ (๑)..... (๒)..... ไม่เพียงพอ	☐ ๒
๕) มี ๑ อย่าง คือ (๑).....เพียงพอ หรือ ไม่เพียงพอ	☐ ๑
๒.๒ ภาชนะรองรับขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) มีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ และ มีการกำจัดขยะสม่ำเสมอ	☐ ๕
๒) มีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ แต่ การกำจัดขยะไม่สม่ำเสมอ	☐ ๔
๓) มีภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ แต่ มีการกำจัดขยะสม่ำเสมอ	☐ ๓
๔) มีภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ และ การกำจัดขยะไม่สม่ำเสมอ	☐ ๒
๕) ไม่มีภาชนะรองรับขยะ แต่ มีการกำจัดขยะ	☐ ๑
๒.๓ สถานที่จอดรถ ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	คะแนน
๑) มีที่จอดรถยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์เป็นลานคอนกรีต หรือ ลาดยาง	
๒) มีที่จอดรถยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ เป็นลานลูกรัง หินคลุก ทรายหรือดิน	☐ ๔
๓) มีที่จอดรถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เป็นลานคอนกรีต หรือ ลาดยาง	☐ ๓
๔) มีที่จอดรถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เป็นลานลูกรัง หินคลุก ทราย/ดิน	☐ ๒
๕) มีที่จอดรถ หรือ มีทำเทียบเรืออยู่ภายนอกแหล่ง	☐ ๑
๒.๔ ที่พักแรม (บ้านพัก เต็นท์) ที่พักผ่อนในบริเวณใกล้เคียง	คะแนน
๑) ในบริเวณใกล้เคียงมีที่พักแรม และ ที่พักผ่อน อย่างเพียงพอ	☐ ๕
๒) ในบริเวณใกล้เคียงมีที่พักแรม และ ที่พักผ่อน แต่ ไม่เพียงพอ	☐ ๔
๓) ในบริเวณใกล้เคียงมีที่พักผ่อนเพียงพอ แต่ มีที่พักแรมไม่เพียงพอ หรือไม่มีที่พักแรม	☐ ๓
๔) ในบริเวณใกล้เคียงมีที่พักแรม หรือ ที่พักผ่อนไม่เพียงพอ	☐ ๒
๕) ในบริเวณใกล้เคียงมีที่พักผ่อนไม่เพียงพอ และ ไม่มีที่พักแรม	☐ ๑

๒.๕ ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า และร้านจำหน่ายของที่ระลึก	คะแนน
๑) มีครบทั้ง ๔ ประเภท	☐ ๕
๒) มี ๓ ประเภท คือ (๑) (๒)..... (๓).....	☐ ๔
๓) มี ๒ ประเภท คือ (๑) (๒).....	☐ ๓
๔) มี ๑ ประเภท คือ	☐ ๒
๕) มีร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกอยู่นอกแหล่งท่องเที่ยว	☐ ๑
๒.๖ มีห้องน้ำและห้องสุขา ในแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) มีห้องส้วม และ ห้องอาบน้ำ อย่างเพียงพอ	☐ ๕
๒) มีห้องส้วม และ ห้องอาบน้ำ แต่ ไม่เพียงพอ	☐ ๔
๓) มีห้องส้วม หรือ ห้องอาบน้ำ อย่างเพียงพอ	☐ ๓
๔) มีห้องส้วม หรือ ห้องอาบน้ำ แต่ ไม่เพียงพอ	☐ ๒
๕) มีห้องน้ำอยู่ภายนอกแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	☐ ๑
๒.๗ การดูแลและการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) มีมาตรการและเจ้าหน้าที่ดูแลและรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึงตลอดเวลา	☐ ๕
๒) มีมาตรการ และ เจ้าหน้าที่ดูแลและรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	☐ ๔
๓) มีมาตรการ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ประจำบางเวลา	☐ ๓
๔) มีมาตรการ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเข้ามาตรวจตราบางเวลา	☐ ๒
๕) มีมาตรการ และ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ภายนอกแหล่งท่องเที่ยว	☐ ๑
๓. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	
๓.๑ สภาพทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) สภาพสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์ตามธรรมชาติ	☐ ๕
๒) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลงโดยมนุษย์เพียงเล็กน้อย	☐ ๔
๓) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลงโดยมนุษย์ค่อนข้างมาก	☐ ๓
๔) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลงโดยมนุษย์เป็นส่วนใหญ่	☐ ๒
๕) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลงโดยมนุษย์ทั้งหมด	☐ ๑
๓.๒ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) ระบบนิเวศสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์ และ ยังไม่ได้รับผลกระทบใดๆ	☐ ๕
๒) ระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ มีแนวโน้มได้รับผลกระทบ	☐ ๔
๓) ระบบนิเวศเริ่มได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย แต่ สามารถแก้ปัญหาได้	☐ ๓
๔) ระบบนิเวศได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก และ ยากต่อการแก้ไข	☐ ๒
๕) ระบบนิเวศได้รับผลกระทบมากจนไม่สามารถแก้ไขได้	☐ ๑
๓.๓ สภาพทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) สภาพสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีหลากหลาย	☐ ๕
๒) สภาพสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์	☐ ๔

๓) ปรากฏร่องรอยเดิมอยู่บ้าง หรือ สืบค้นร่องรอยเดิมได้	☐ ๓
๔) ไม่ปรากฏร่องรอยเดิมเหลืออยู่เลย หรือ สืบค้นร่องรอยเดิมได้ยาก	☐ ๒
๓.๔ มลภาวะภายในแหล่งท่องเที่ยว (ขยะ ทัศนียภาพ เสียง ดิน น้ำ อากาศ)	คะแนน
๑) ไม่มีมลภาวะ	☐ ๕
๒) มี ๑ มลภาวะ คือ	☐ ๔
๓) มี ๒ มลภาวะ คือ (๑)..... (๒).....	☐ ๓
๔) มี ๓ มลภาวะ คือ (๑)..... (๒)..... (๓).....	☐ ๒
๕) มีมากกว่า ๓ มลภาวะ คือ (๑)..... (๒)..... (๓)..... (๔).....	☐ ๑
๔. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	
๔.๑ คุณค่าและความสำคัญทางธรรมชาติ	คะแนน
๑) มีความงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพที่ยังไม่ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์	☐ ๕
๒) มีความงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์เพียงเล็กน้อย	☐ ๔
๓) มีความงามตามธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์ค่อนข้างมาก	☐ ๓
๔) มีความงามตามธรรมชาติ และมีความหลากหลายทางชีวภาพน้อย ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์ค่อนข้างมาก	☐ ๒
๕) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลง/ถูกรบกวนโดยมนุษย์จนเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมมาก	☐ ๑
๔.๒ คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม	คะแนน
๑) ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติจากกรมศิลปากร และมีความหลากหลาย (โบราณสถาน โบราณวัตถุ)	☐ ๕
๒) ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติจากกรมศิลปากร	☐ ๔
๓) มีอายุตั้งแต่ ๑๐๐ ปีขึ้นไป และมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือ ศิลปกรรม (จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น)	☐ ๓
๔) มีอายุน้อยกว่า ๑๐๐ ปี และมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศิลปกรรม	☐ ๒
๕) มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ ศิลปกรรมน้อยมาก	☐ ๑
๔.๓ คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม	คะแนน
๑) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน และ วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น	☐ ๕
๒) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน หรือ วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น และ มีความงดงามหรือความเป็นเอกลักษณ์	☐ ๔
๓) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน หรือวัฒนธรรมหลักประจำถิ่น	☐ ๓
๔) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า และ ความสำคัญทางวัฒนธรรมน้อยมาก	☐ ๒
๕) มีความสำคัญทางวัฒนธรรมน้อยมาก	☐ ๑

๔.๔ คุณค่าด้านความสวยงาม/ความดึงดูดใจมาก มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ	คะแนน
๑) มีความสวยงามเป็นที่ยอมรับจนได้มีการเผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์ เอกสาร และเว็บไซต์ของ ททท. และต่างประเทศ	☐ ๕
๒) มีความสวยงามเป็นที่ยอมรับจนได้มีการเผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์ เอกสาร และเว็บไซต์ของ ททท..	☐ ๔
๓) มีความสวยงามเป็นที่ยอมรับจนได้มีการเผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์ เอกสาร และเว็บไซต์ของจังหวัด	☐ ๓
๔) มีความสวยงามเป็นที่ยอมรับจนได้มีการเผยแพร่ผ่านทางสื่อและเอกสารต่างๆ ของจังหวัด	☐ ๒
๕) มีความสวยงาม แต่ไม่เคยมีการเผยแพร่ในทางสื่อใดๆ	☐ ๑
๕. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นใกล้แหล่งท่องเที่ยว	
๕.๑ การต้อนรับนักท่องเที่ยว	คะแนน
๑) ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ	☐ ๕
๒) ประชาชนส่วนใหญ่ยินดีต้อนรับ ส่วนที่เหลือไม่แสดงความคิดเห็น	☐ ๔
๓) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนที่เหลือยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว	☐ ๓
๔) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว ส่วนที่เหลือยินดีต้อนรับ	☐ ๒
๕) ประชาชนไม่ยินดีต้อนรับ หรือ ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว	☐ ๑
๕.๒ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน และ เข้าร่วมในทุกกิจกรรม	☐ ๕
๒) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน และ เข้าร่วมในบางกิจกรรม	☐ ๔
๓) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน หรือ เข้าร่วมในทุกกิจกรรม	☐ ๓
๔) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน หรือ เข้าร่วมในบางกิจกรรม	☐ ๒
๕) มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของแหล่งเที่ยวน้อยมาก	☐ ๑
๕.๓ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	คะแนน
๑) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างมั่นคง	☐ ๕
๒) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้	☐ ๔
๓) วิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง	☐ ๓
๔) วิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก	☐ ๒
๕) วิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนมีปรากฏให้เห็นน้อยมาก	☐ ๑
๕.๔ การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมาก	☐ ๕
๒) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวปานกลาง	☐ ๔
๓) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งเที่ยวน้อย	☐ ๓
๔) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งเที่ยวน้อยมาก	☐ ๒
๕) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งเที่ยวน้อยที่สุด	☐ ๑
๖. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	
๖.๑ การให้การศึกษากับนักท่องเที่ยว	คะแนน

๑) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรและ มีป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมาย หรือ ฐานความรู้	☐ ๕
๒) มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากร และ มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมาย ฐานความรู้	☐ ๔
๓) มีป้าย หรือ สัญลักษณ์สื่อความหมาย ฐานความรู้ หรือ มีสื่อสิ่งพิมพ์	☐ ๓
๔) พืชรักษ์พันธุ์ นิทรรศการ ห้องสมุด	☐ ๒
๕) มีการจัดการให้การศึกษา หรือ การสื่อความหมายน้อยมาก	☐ ๑
๖.๒ การรักษาสีงแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
๑) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู และ ควบคุมจำนวนอย่างสม่ำเสมอ	☐ ๕
๒) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา และพื้นฟู แต่ มีการควบคุมจำนวนไม่สม่ำเสมอ	☐ ๔
๓) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา และ พื้นฟู แต่ ไม่มีการควบคุมจำนวน	☐ ๓
๔) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู หรือ ควบคุมจำนวน	☐ ๒
๕) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู และ ควบคุมจำนวนน้อยมาก	☐ ๑
๖.๓ องค์การในการจัดการการท่องเที่ยว	
๑) มีองค์กรจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่น	☐ ๕
๒) มีองค์กรในการจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ มีความร่วมมือกันในการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	☐ ๔
๓) มีองค์กรในการจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่ มีความร่วมมือกันในการดำเนิน กิจกรรมไม่ค่อยต่อเนื่อง	☐ ๓
๔) มีองค์กรในการจัดการที่ชัดเจน และ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	☐ ๒
๕) มีองค์กรในการจัดการที่ไม่ชัดเจน	☐ ๑
๖.๔ การจัดการพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	
๑) มีการจัดการพื้นที่ที่มีสัดส่วนที่เหมาะสม มีการแบ่งโซนบริการไว้ชัดเจน เช่น จุดบริการ, สถานที่, ร้านค้าขายของ, ลานจอดรถ ห้องน้ำ ระบบการประชาสัมพันธ์ และระบบการรักษาความปลอดภัย	☐ ๕
๒) มีการจัดการพื้นที่ที่มีสัดส่วนที่เหมาะสม มีการแบ่งโซนบริการไว้ชัดเจน เช่น จุดบริการ, สถานที่, ร้านค้าขายของ, ลานจอดรถ ห้องน้ำ ระบบการประชาสัมพันธ์ แต่ไม่มีระบบการรักษาความปลอดภัย	☐ ๔
๓) มีการจัดการพื้นที่ที่มีสัดส่วนที่เหมาะสม มีการแบ่งโซนบริการไว้ชัดเจน เช่น จุดบริการ, สถานที่, ร้านค้าขายของ, ลานจอดรถ ห้องน้ำ แต่ไม่มีระบบการประชาสัมพันธ์ และระบบการรักษาความปลอดภัย	☐ ๓
๔) มีการจัดการพื้นที่ที่มีสัดส่วนที่เหมาะสม แต่ไม่มีการแบ่งโซนบริการไว้ชัดเจน เช่น จุดบริการ, สถานที่, ร้านค้าขายของ, ลานจอดรถ ห้องน้ำ ไม่มีระบบการประชาสัมพันธ์ และระบบการรักษาความปลอดภัย	☐ ๒
๕. ไม่มีการจัดการพื้นที่ใดเลย	☐ ๑

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

.....

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ขอความรู้และข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับส่วนประกอบสิ่งแวดล้อมอันส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง แบบสอบถามประกอบด้วย ๔ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว)

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐-๒๙ ปี

☐ ๓๐-๓๙ ปี

☐ ๔๐-๔๙ ปี

☐ ๕๐-๕๙ ปี

☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๓. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้ายหรือหย่าร้าง

๔. การศึกษา

☐ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ สูงกว่าปริญญาโท

๕. อาชีพ

☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

☐ พนักงานบริษัท/รับจ้าง

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ เกษียณ

☐ อื่นๆ.....

๖. รายได้ต่อเดือน

- ☐ ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ☐ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท ☐ ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท
☐ ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ☐ ๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท ☐ ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (สำหรับนักท่องเที่ยว)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

๑. ท่านได้เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกับใครบ้าง?

- ☐ ๑. คนเดียว ☐ ๒. ครอบครัว ☐ ๓. กลุ่มเพื่อน
☐ ๔. บริษัททัวร์ ☐ ๕. อื่นๆ (ระบุ).....

๒. ท่านใช้ยานพาหนะในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ จำพวกใด?

- ☐ ๑. รถยนต์ส่วนตัว ☐ ๒. รถเช่า / รถตู้ ☐ ๓. รถโดยสารประจำทาง
☐ ๔. รถยนต์บริษัทนำเที่ยว ☐ ๕. อื่นๆ (ระบุ).....

๓. ท่านมีจุดประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ในเรื่องใด?

- ☐ ๑. ท่องเที่ยว / พักผ่อน ☐ ๒. เยี่ยมญาติ / เพื่อน ☐ ๓. ติดต่อธุรกิจ / ทำงาน
☐ ๔. ประชุม / สัมมนา ☐ ๕. การศึกษา / การกีฬา ☐ ๖. เป็นทางผ่านในการเดินทาง
☐ ๗. อื่นๆ (ระบุ).....

๔. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิก่อนหน้านี้ หรือไม่

- ☐ ๑. เคย ☐ ๒. ไม่เคย

๕. ท่านมาท่องเที่ยวและพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนกี่วัน?

- ☐ ๑. ไปเช้า-เย็นกลับ ☐ ๒. ๑ วัน ☐ ๓. ๒-๓ วัน
☐ ๔. ๔-๕ วัน ☐ ๕. มากกว่า ๕ วัน ☐ ๖. ไม่แน่ใจ

๖. ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ในช่วงวันเวลาใด?

- ☐ ๑. วันหยุดสุดสัปดาห์ ☐ ๒. วันหยุดเทศกาลต่างๆ ☐ ๓. ช่วงปิดเทอมของ

โรงเรียน

- ☐ ๔. ทุกเวลาที่ต้องการ ☐ ๕. อื่นๆ (ระบุ).....

๗. ท่านได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิจากสื่อใดบ้าง

- ☐ ๑. โทรทัศน์/วิทยุ ☐ ๒. หนังสือพิมพ์/นิตยสาร ☐ ๓. อินเทอร์เน็ต
☐ ๔. แผ่นพับ ☐ ๕. เพื่อน / ญาติ ☐ ๖. อื่นๆ (ระบุ).....

๘. ท่านได้เสียค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ โดยเฉลี่ยเท่าใด

☐ ๑. ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท ☐ ๒. ๑,๐๐๑-๑,๕๐๐ บาท ☐ ๓. ๑,๕๐๑-๒,๐๐๐ บาท

☐ ๔. ๒,๐๐๑-๒,๕๐๐ บาท ☐ ๕. ๒,๕๐๑-๓,๐๐๐ บาท ☐ ๖. มากกว่า ๓,๐๐๑ บาท

๙. ท่านต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดมากที่สุด (ใช้ตัวเลขเรียงลำดับความสนใจมากไปหาน้อย)

☐ อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโดน ☐ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม

☐ อุทยานแห่งชาติไทรทอง ☐ อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา

☐ ศาลเจ้าพ่อพญาแล ☐ ปราสาทภู บ้านหนองบัว

☐ ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ☐ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี วัดคอนสวรรค์

☐ พระธาตุชัยภูมิ ☐ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์)

☐ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)

๑๐. ท่านสนใจแหล่งท่องเที่ยวด้านใดมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑. ทัศนียภาพภูมิทัศน์/ธรรมชาติสวยงาม ☐ ๒. สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ☐ ๓. ช็อปปิ้ง

☐ ๔. แหล่งบันเทิง ☐ ๕. สินค้าหัตถกรรม ☐ ๖. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมใน
จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

ความเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการของ แหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑.ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว					
๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมทุกฤดูกาล					
๒. มีความปลอดภัยในการเดินทาง					
๓. คุณภาพของถนนและ/หรือเส้นทางน้ำใช้ได้ตลอดปี					
๔. มีความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง					
๕. ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติและ/หรือสภาพ ดั้งเดิม					
๖. มีคุณค่าหรือเอกลักษณ์พิเศษเชิงการท่องเที่ยว					
๗. มีคุณค่าเชิงวิทยาการและการศึกษา					

๘. ความกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม					
๙. แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูดใจ					
๒.ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว					
๑. ปราศจากเสียงรบกวน					
๒. ห่างไกลจากย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง/กิจกรรมที่เสียงดัง					
๓. มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอ และเหมาะสม					
๔. มีป้ายบอกเตือนที่ทิ้งขยะให้ถูกที่ชัดเจน					
๕. ภาชนะรองรับขยะเหมาะสมสภาพแวดล้อม					
๖. บริเวณมีอากาศปราศจากฝุ่นและควัน					
๗. ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว					
๓.ด้านเศรษฐกิจสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง					
๑. ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว					
๒. ความพอใจในบริการของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว					
๓. ความพอใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
๔. ความพอใจในความสะอาดและปลอดภัย					
๕. ความพอใจในมิตรไมตรีจากชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง					
๖. การได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของชุมชน					
๗. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชน					
๘. การเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุน					
๙. มีการจัดตั้งกลุ่ม / องค์กรเพื่อดูแลการท่องเที่ยว					
๑๐. มีกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
๔.ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว					
๑. มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว					
๒. มีความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้					
๓. มีความสวยงามด้านศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว					
๔. มีความผูกพันต่อท้องถิ่น ใกล้แหล่งท่องเที่ยว					
๕. เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ด้วย					

ความยินดี					
๖. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว					
๗. มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว					
๘. มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว					
๕.ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย					
๑. มีป้ายอธิบายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว					
๒. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำ ลานจอดรถ					
๓. มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่					
๔. มีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าการท่องเที่ยว					
๕. การติดตั้งป้าย สัญลักษณ์เตือนภัยอย่างเหมาะสม					
๖. มีอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย					
๗. มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล					
๘. มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียงพอ และดูแลทั่วถึง					
๙. มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ๓) เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยขอความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูล ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ตามความเป็นจริงอย่างครบถ้วนทุกข้อคำถาม ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

วัน-เดือน-ปี ผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

แหล่งท่องเที่ยว.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) ลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ หรือ อย่างไร?

.....

.....

.....

๒) สภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เป็นอย่างไร?

.....

.....

.....

๓) ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว (เช่น ขยะ ทัศนียภาพ เสียง น้ำ อากาศ) หรือไม่ อย่างไร?

.....

.....

.....

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงาม อย่างไร?

.....

.....

.....

๒) มีความหลากหลายและน่าสนใจของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

๓) มีกิจกรรมน่าสนใจ ในแหล่งท่องเที่ยว อะไรบ้าง?

.....

.....

.....

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) มีลักษณะถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นอย่างไร?

.....

.....

๒) มีป้ายชี้บอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อย่างไร?

๓) มีพาหนะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อะไรบ้าง?

๔. ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) มีน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร?

๒) มีระบบไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร?

๓) มีสุขาหรือห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร?

๔) มีถังขยะและการกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร?

๕) มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร?

๖) มีร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

๗) มีสัญญาณโทรศัพท์ในแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อย่างไร

.....

.....

.....

๒) มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม อย่างไร

.....

.....

.....

๓) มีกฎ ระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

๔) มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และรักษาความปลอดภัย อย่างไร

.....

.....

.....

๕) มีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว อย่างไร

.....

.....

.....

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

๑) คนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

๒) คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเช่นการขายสินค้า การให้บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

.....

.....

.....

๓) คนในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว เป็นต้น

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมใน
จังหวัดชัยภูมิ

๑. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

๒. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

๓. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

.....

๕. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว

๖. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว

ขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างยิ่ง
พระมหาสังคม ชยานนโท,(ช่างเหล็ก) ดร.
หัวหน้าโครงการย่อยที่ ๑

ภาคผนวก ข
ใบรับรองการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๑๔๔/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
(A study the Potential of Natural and Cultural Based Tourist Site in Chaiya Phum Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800765024

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ผู้วิจัยหลัก: พระมหาสังคม ช่างเหล็ก, ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๑๔๔/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๑๔๔

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระมหาสังคม ช่างเหล็ก, ดร. / นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่และกิจกรรมประกอบการวิจัย

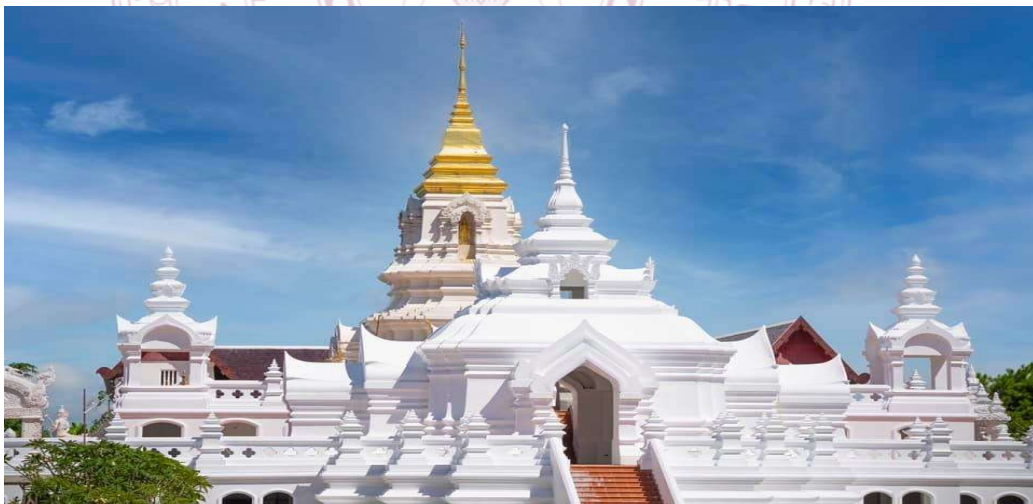

ภาคผนวก ง

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์และหนังสือตอบรับบทความวิจัย

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 21 เม.ย. 2566

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.

ข้าพเจ้า นางนันทพร อดิชา นันท ตำแหน่ง ก่อกำเนิดและก่อกำเนิดนวัตกรรม
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สำนักงานก่อกำเนิดและก่อกำเนิดนวัตกรรม
ที่อยู่ ๑ ถนนพหลโยธิน แขวง บางเขน เขต บางเขน กรุงเทพมหานคร 10310
โทรศัพท์ 044 811218 โทรสาร 044 811316

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระมหาสังคม ขยานนโท, ดร. และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 1 ต.ค. 2565 จนถึง 30 ก.ย. 2566 ซึ่งการนำ

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดพิมพ์และเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว
- นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำเอกสารและเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ ธนากร อดิชา

(นางนันทพร อดิชา นันท)

ตำแหน่ง ก่อกำเนิดและก่อกำเนิดนวัตกรรม

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

Journal of Modern Learning Development

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

โทร. 094-7095636 ID Line. teekapko

6 เมษายน 2566

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความ **Journal of Modern Learning Development**

เรียน พระมหาสังคม ชยานนโธ, ดร.นางสาววิชรมน จันรองผศ, ดร.วินัย ภูมิสุข และ ดร.ปชาบดี แยมสุนทร

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมใน จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อลงตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development ISSN 2673-074X (Print) E-ISSN 2697-455X (Online) ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 โดยการรับรองของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 – 31 ธันวาคม 2567 กองบรรณาธิการได้เสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ก่อนตีพิมพ์นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน (Peer Review) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และจะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ปีที่ 8 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2566

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ดร.ธีรดนัย กัปโก)

บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

TCI กลุ่ม 2

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output)	รายละเอียดผลผลิต
๑. ได้ผลงานตีพิมพ์ ระดับชาติ	ได้ตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติ จำนวน ๔ ฉบับ คือ ๑) บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน” ในวารสารวิชาการธรรมทศน์, ฉบับปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ (เดือนเมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๖) (TCI 1) ๒) บทความวิจัยเรื่อง “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ในวารสารการพัฒนการเรียนรู้สมัยใหม่ ฉบับปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๖) (TCI 2) ๓) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ในวารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี ฉบับปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๕) (TCI 2) ๔) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ในวารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์ ฉบับปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๖๖) (TCI 2)
๒. ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ ชุมชนในระดับภาคสนาม	ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนในระดับภาคสนาม จำนวน ๒ ชิ้นงาน คือ ๑) ลายผ้าไหม “ลายกระชูป” อันเป็นการสื่อถึงประเพณีบุญกระชูป อันเป็นประเพณีท้องถิ่นของอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑ ลาย ๒) ผลิตภัณฑ์ตุ๊กต้ายายแม่ม่ม ตุ๊กตีสาน อันเป็นการสื่อถึงวัฒนธรรมประเพณีในทางพระพุทธศาสนา เป็นที่นิยมของประชาชนในพื้นที่
๓) ได้กระบวนการ ใหม่ระดับภาคสนาม	ได้เส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๖ เส้นทาง
๔) การพัฒนา กำลังคน-เครือข่าย ความร่วมมือ	ได้เครือข่ายความร่วมมือระหว่าง จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักศิลปากรที่ ๔ อุทยานแห่งชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แหล่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิทั้ง ๗ แหล่ง และชุมชน

ผลผลิต (Output)	รายละเอียดผลผลิต
	ใกล้แหล่งท่องเที่ยว
๕) หนังสือองค์ความรู้	ได้หนังสือองค์ความรู้ จำนวน ๔ เล่ม ประกอบด้วย ๑) หนังสือองค์ความรู้ แผนการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน” ๒) หนังสือองค์ความรู้ โครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ๓) หนังสือองค์ความรู้ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ๔) หนังสือองค์ความรู้ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ”

ผลลัพธ์ (Outcome)	รายละเอียดผลลัพธ์
๑.ผลงานตีพิมพ์	บทความวิจัยได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ (TCI) จำนวน ๔ ฉบับ คือ ๑) บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน” ในวารสารวิชาการธรรมศาสตร์, ฉบับปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ (เดือนเมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๖) (TCI 1) ๒) บทความวิจัยเรื่อง “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ในวารสารการพัฒนาศึกษาการเรียนรู้สมัยใหม่ ฉบับปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๖) (TCI 2) ๓) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ในวารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี ฉบับปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๕) (TCI 2) ๔) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัด

ผลลัพธ์ (Outcome)	รายละเอียดผลลัพธ์
	ชัยภูมิ” ในวารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์ ฉบับปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๖๖) (TCI 2)
๒. การอ้างอิง (Citations)	บทความวิจัยทั้ง ๔ บทความได้รับการนำไปอ้างอิงโดยนักวิจัยและนักวิชาการในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดไว้อย่างน้อย จำนวน ๔ ครั้ง
๓) ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products)	๑) ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม “ลายกระชูป” อันเป็นการสื่อถึงประเพณีบุญกระชูป อันเป็นประเพณีท้องถิ่นของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ อันสามารถนำไปพัฒนาและจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้
๔) มีการผลักดัน นโยบาย แนวปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)	มีนโยบายส่งเสริมทางท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตามเส้นทางการท่องเที่ยวจากการวิจัย
๕) ความร่วมมือหรือ หุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)	ก่อให้เกิดความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย โดยได้เครือข่ายความร่วมมือระหว่าง จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักศิลปากรที่ ๔ อุทยานแห่งชาติในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ แหล่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิทั้ง ๗ แหล่ง และชุมชนใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ

ผลกระทบ (Impact)	รายละเอียดของผลกระทบ
๑.ด้านเศรษฐกิจ	๑.มีการเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจจังหวัดชัยภูมิจะเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการที่มีการค้นพบ (๑) ชุมชนใหม่น่าอยู่เพิ่มขึ้น (๒) เส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น (๓) อาชีพท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (๔) ค้นพบ/พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งการค้นพบดังกล่าวจะกระตุ้นการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิที่จะเชื่อมกับพื้นที่ในจังหวัดอื่นๆได้

ผลกระทบ (Impact)	รายละเอียดของผลกระทบ
	๒. มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ ๓. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รัฐบาลและเอกชน ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของแหล่งทุนภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและในพื้นที่ใกล้เคียง
๒. ด้านสังคม	ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคม ดังต่อไปนี้ ก. ด้านการท่องเที่ยว ๑. ช่วยให้นักท่องเที่ยวตลอดทั้งปีในเคมเปญ “เที่ยวชัยภูมิ เมืองแห่งธรรมชาติ เมืองแห่งวัฒนธรรม” ๒. การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม ๓. สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ๔.. ช่วยให้มีการพัฒนาฝีมือการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ข. ด้านองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ๑. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ๒. หน่วยงานของรัฐสามารถที่จะนำเอาสภาพของเมืองโบราณมาเป็นแกนหลักในการกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ ๓. ประชาชนในพื้นที่มีความรักความหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าไม้ น้ำตกประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองมากขึ้น ค. ด้านความเข้มแข็งชุมชน ๑. เพิ่มศักยภาพในการรวมกลุ่มเพื่อจัดเป็นชุมชนวัฒนธรรมในแบบตนเองได้มากขึ้น ๒. ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกันมากขึ้นเนื่องมาจากการมีอัตลักษณ์หรือค้นพบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองได้มากขึ้น ๓. ทำให้มีการสร้างแผนยุทธศาสตร์สร้างเศรษฐกิจชุมชน ๔. ทำให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน
๓) ด้านสิ่งแวดล้อม	ก่อให้เกิดการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเข้มแข็งของชุมชน โดยมีผู้นำที่มีสมรรถนะที่เข้มแข็ง จะทำให้ลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำ

ผลกระทบ (Impact)	รายละเอียดของผลกระทบ
	สร้างความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาปรับปรุงเชิงพื้นที่เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในพื้นที่

ภาคผนวก จ.ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล พระมหาสังคม ชยานนโท/ช่างเหล็ก, ดร.
 ๒. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
 ๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔
 บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐
 โทร.๐๘๕ ๓๑๘ ๕๘๙๙

๔. ประวัติการศึกษา

- : เปรียญธรรม ๗ ประโยค สำนักเรียนวัดนาคกลาง วรวิหาร
- : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : ศาสตราศตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

๕. ผลงานวิชาการ/งานวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๖๒ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการจัด “งานศพสีเขียว” เพื่อความยั่งยืนของชุมชนและสิ่งแวดล้อม, ทนวิจัย สกว.
- พ.ศ. ๒๕๖๓ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง กระบวนการอนุรักษ์ประเพณีอีสาน : กรณีศึกษาบุญแห่กระฐิของชุมชน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ, ทนวิจัย วช.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ, ทนวิจัย สก.สว.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล นางสาววัชรมน จันรอง

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษา

๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔

บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐

โทร.๐๖๒ ๒๒๙ ๕๔๔๖ Email: watcharamon33@gmail.com

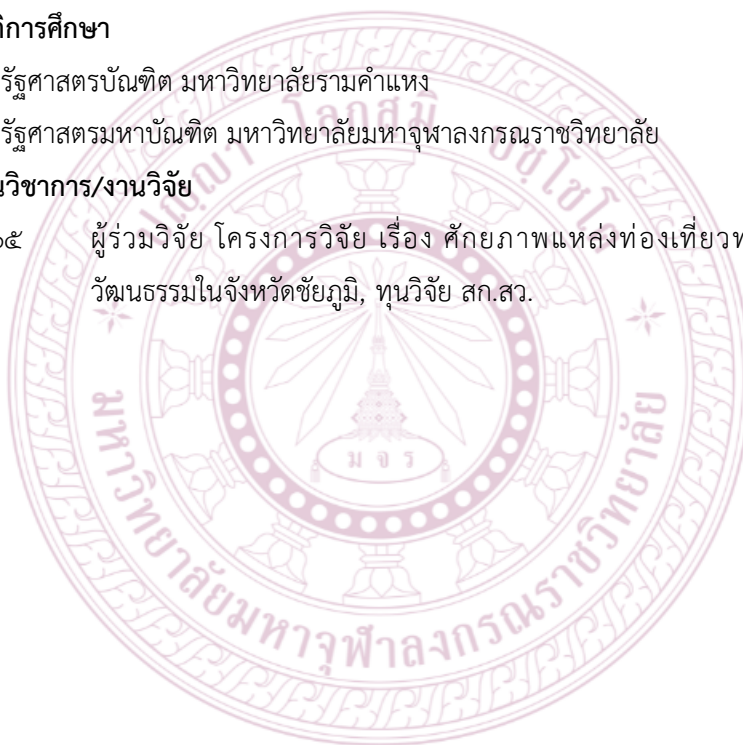
๔. ประวัติการศึกษา

: รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผลงานวิชาการ/งานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล

ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน

รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ฝ่ายบริหาร

๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔

บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐

โทร. ๐๖๕ ๗๔๖ ๙๙๑๔

๔. ประวัติการศึกษา

: เปรียญธรรม ๔ ประโยค

: พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

: Master of Art (Linguistics) U. of Poona.

: Master of Art (Political Science) U. of Poona.

: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผลงานวิชาการ/งานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ, ทนวิจัย สก.สว.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ดร.ปชาบดี แยมสุนทร

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์จันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทร์

โทร. ๐๘๑-๓๖๑๗๖๓๖ E-mail: ypachabodee@gmail.com

๔. ประวัติการศึกษา

: บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

: ศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผลงานวิชาการ/งานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทย
เพื่อรองรับสังคมไทยในศตวรรษที่ ๒๑, ทุนวิจัย วช.

พ.ศ. ๒๕๖๑ ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำที่มีต่อ
การพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ในประเทศไทย, ทุนวิจัย วช.

พ.ศ. ๒๕๖๒ หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนาสุขภาวะของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง จังหวัดจันทร์

พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้ร่วมวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ
วัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.